

4983 & 4984. III. L. f.

49.6

LEVINI LEM-
NII MEDICI ZIRIZÆI DE
HABITU ET CONSTITVTIONE
corporis, quam Græci $\chi\rho\tilde{\alpha}\sigma\iota\mu$, Trivia-
les Complexionem vo-
cant, Libri duo.

*Omnibus quibus secunda valetudo curæ est, apprime
necessarij, ex quibus cuique proclive erit corporis
sui conditionem, animiq; motus, ac totius
conseruandæ sanitatis rationem
adamuſſim cognoscere.*

*Huic operi accessit rerum & verborum
copiosissimus index.*

ANTVERPIÆ.

Apud Guilielmum Simonem. 1561.

Cum Priuilegio.

PRIVILEGIUM.

Authoritate Regia cautū est, ne
quis alius præter Guilielmū Si-
monē hunc Leuini Lemnij de cōple-
xionibus Librum ante quadriennū
imprimat, néue alibi excusum diuen-
dat, qui secus fecerit pena in diplo-
mate estimata mulctabitur, sicut pa-
tet in ipso diplomate Dato Bruxel-
lis. 12. Iunij. 1561.

Subsignauit

G. VVouwere.

SPECTATIS.

SIMIS COSS. CORNELIO
Ockero integerrimo ac candoris eximij
viro, Petro Nicolaidæ viro industrio, ac
præter insignem eruditionem administran-
dæ reip. obeundisq; functionibus Tribu-
nitijis peritissimo, deniq; ordini Senatorio
cum primis illustri, ceterisq; Ciuibus
magistratui obsequentissimis,
L. Lemnius. S.P.D.

 ICI vix queat viri spectatis.
quo sit affectu, qua animi pro-
pensione erga Ciuitatem hanc,
eiusque cives ac municipes ve-
ster Lemnius: partim quod præ-
ma vitæ lucisque huius auspicia in hac sit con-
sequutus, partim quod inter illos versetur, qui
quum sint humanitatis studijs abunde imbuti,
tam suos literarum monumentis, omniq; re-
rum cognitione sedulo institui curant. Hoc si-
quidē potissime cuiq; ciuiū est in votis, eòq; om-
nis eorū spectat conatus atq; industria, vt quos
heredes instituūt, nō tam opū splendore, rerumq;
fortuitarū affluētia, quā doctrina ac morū intē-
gritate illustres præstare pergāt. Quæ res ha-
tenuis effecit, vt Ciuitas Zirizea in maximis
cali-

EPISTOLA

calamitatibus quas toties perpeſſa eſt, inconcuſa ſubſtiterit. Siquidem clariffimi Senatus auctoritate & conſilio fulta, nulla ſui parte labefacta luxuriq; viſa eſt: aut ſiquid detrimenti acceperit, ſiqua iactura aut clades illata ſit (ut nemo non aliquo incommodo vel urgetur vel afficitur) conſeſtim viri conſulares ſumma cura, pariſque animorum conſenſu reſarciunt, inſtaurantq; omnia, atque in integrum collapſa reſtituunt. Quum enim Magiſtratus munus ſit atque officium ſtrenuè ſuas obire partes, ciuium commodis proſpicere, optimum ciuitatis ſtatum moliri, luxata inſtaurare, fulcire nutantia, inclinata erigere, collapſa in gradum reponere obiter:

Conſulere in mediũ, & rebus ſuccurrere feſſis, Omnia in antiquam correſta reponere ſedem.

Nulla ſui parte in his perficiendis ceſſant viri politici, omnia inculpate magiſtratus exequitur, ſuiſq; munijs ordo Senatorius præclare fungitur. Tametſi enim maligna ſit, parumq; fida nauium ſtatio, portuſq; incõmodus, nec vllus propemodum exterorum concurſus & negotiatio, ipſeq; Oceanus tanta quotãnis adferat diſpẽdia, ut incredibili ſumptu nouæ ſubinde atque in immenſum erigendæ ſint aggerum moles, quibus fluctibus obnituntur, ac maris ferociam retundunt, alacri tamen atque infractio animo

DEDICATORIA.

omnibus obsistūt, sartaq; tecta, vt dicitur, perficiūt. Siquidē penes eum Consule qui ex tribun-
 tia potestate, plebis curam tutelamq; suscipit,
 consistit hac rei agraria prefectura. Is sibi asciscit ex patricijs Septemuiros vt municipales
 collegas ac consutores, qui quod patriæ com-
 modis consulunt, voce gentilitia Heymraedt
 nominantur. Hi quum res poscit, per totius in-
 sulæ ambitum deuecti longe lateq; exporrectos ag-
 gerū tractus, incurua littora, sinus immensos,
 cataractas, aquæductus, portus, orasq; mariti-
 mas omnes alacriter perlustrant: ac siquid dis-
 sipatū sit ac cōuulsum, marisq; violentia concus-
 sum dissiliūt, acriter instant, omnibusq; instau-
 randis vigilanter incumbunt. Hanc præ-
 rogatiuā ac tribunatum, hoc est administrandi
 soli, fundiq; patrij munus consequuta est ciuitas
 Zirizea à Belgarum principe Philippo cognomē
 to bono, qui & Zelandis quos Mattiacos Tac-
 tus vocat, imperabat, quod singularem in Ma-
 gistratu vigilantiam, agendiq; solertiam per-
 spexerit, adeo vt illorum industria frequen-
 tius vindicata assertaq; sit Scaldia insula ab in-
 teritu, quem Oceanus inundās vicinis crude-
 liter intulit. Quo effectum est, vt exteri quo-
 que nostratum opera vtantur, vbi novos por-
 tus eruunt, vbi ex mari vindicanda sunt lati-
 fundia, atque agrorum aliquot myriades se-

Tribunitia
potestas.

Heym pa-
triam ac
natale so-
lum Ger-
manis o-
lim sona-
bat, cuius
Tacitus
meminit
libro de
huius gen-
tis mo-
ribus.

Philippi
Burgun-
die ducis
in Zirizeas
munificen-
tia anno
1425.
Libro de
moribus
Germano.

EPISTOLA

menti messiq; vberima accommodæ. Cæterũ quũ
 innumera huic Ciuitati sint ornamenta illaque
 illustrent tũ nulla re mihi visa est cõmendatior
 ac plus solidæ laudis promereri, quã quòd tot vi
 ros literatos proferat multisq; præclaris ingenijs
 fœcunda sit atq; exculta: quorũ cõsilio ac pruden
 tia nõ domesticæ modo res, sed externæ quoq; na
 tiones nituntur. Siquidẽ complures ex hac vrbe
 in principum consilia sunt asciti, atq; ad amplif
 simas dignitates enecti. Cui hoc accedit ad am
 pliorem magisque vberem laudis cumulũ, quòd
 non modo patricij virique politici, sed plebeij
 quoque sortisque infimæ homines summa ope e
 nitantur, vt ex se prognati ad eruditionem pro
 uehi possint: quorum nonnulli tametsi æuocati
 sint, atque ab humanitatis studijs alieni, tan
 tum abest vt eas aspernentur ac fastidiant, il
 lisq; vt eorum rudes, infesti sint, vt hoc de
 cus atque ornamentum in omnem posteritatem
 propagare exoptent, ad eaq; illis sunt incitamento
 atque omnes suas facultates in ijs consequendis
 conferunt. Possum hoc ipsum ingenue citra a
 dulandi suspicionem de ciuib; meis testari, vt
 quibus annos supra tres et triginta operam me
 am in medendo approbare præstareque studui,
 qua vero dexteritate ac successu, penes illos fi
 des esto, ac iudiciũ, qui nostram industriam in
 expugnãdis demoliendisq; morbis sunt experti

Quo-

DEDICATORIA.

Quoties ego viri præstantissimi in congressu familiarî deplorantes audio opulentos quosdã & quî nobilitatẽ diuitijs metiuntur, quod disciplinæ aut nihil prorsus, aut tenuiter sint imbuti adeo indigne animoque iniquo ferunt deesse, sibi illa naturæ præsidia, ut aliquot talentorû iacturã facere non dubitẽt, si in doctorû album referri censerique possint. Nimirû sentiũt homines minimẽ stupidi aut obescæ naris, quid mœti adferant ad rem auspicato sciteque peragenda, literarum adminicula, quantumque natura inuetur arte. Quo spectat illud Horatij:

Horat. in
arte.

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est, ego nec studiũ sine diuite vena,
Nec rude quod prosit, video ingeniũ, alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amicẽ.

In sententijs enim proferẽdis, in obeundis legationibus, exequendisque munij publicis, in adhibendo rerum verborumque delectu, in corrigendis qui latenter taciteque irrepserunt erroribus in, tollẽda reprimendaque superstitiõẽ, in stabiliẽdo sincero Dei cultu, fouẽdaque religiõẽ plus adferũt iudicij, pauloq; sunt oculati-ores viri docti ac literis expoliti, quã qui harũ præsidio sunt destituti. Quod quũ potissima ciuiũ nostrorũ pars perspectũ habeat in hac palestra eoque stadio sedulose exercẽt, in quo ut progressum faciãt, omnibus modis futurus sum adiuv-

EPISTOLA

adiumento, ne eas opes & viatica parare desinant, quæ extra fortunæ aleam sunt constituta, quæque eripi non possunt. Sint penes alios ampla longæque exporrecta pomeria: vigeat apud illos negotiatio hominumque concursus & frequentia sit multarum magnarumque rerum possessio, quæ plerumque instabilis atque infida vel eripi solet, vel aliò transferri: nostra profecto Ciuitati hoc nomine præcipuè gratulor, quod præter negotiandi solertiam ac conquirendi studium, præter vberem rerum prouentum, præter agros feraces, ac messi triticeæ accomodos, præter herbida saginãdo pecori pascua, præter salis conficiendi industriam, illas opes præ cæteris ciues consecratur & respektant, in quas nihil iuris fortunæ mutabilitas sibi vendicat. Quas ob causas viri integerrimi visum est hoc munere literario vobis gratificari, vestrosque animos lucubrationibus hisce nostris demereri: quas eò magis gratas acceptasque fore confido, quòd non ab inquilino aliquo, aut alterius loci populari: sed eiusdem Reipublicæ ciue ac munice sint profectæ: tum quod ea vestro nomini atque amplitudini dedicantur, quæ summis pariter atque infimis ex æquo futura sint vsui, quæque corporis valetudini prospiciunt, animoque cultum adferunt, ac mentem aliqua ex parte informant pietati. Deus opt. max. cui
per

DEDICATORIA.

per Seruatorem IESVM CHRISTVM
nostra vota nuncupamus, Remp. nostram ad-
augeat, vobisque omnibus in ea stabilienda
firmandaque successum incrementaque con-
ferat. Zirizæ ex Museio nostro Anno
redempti orbis Sept. 1561.

Calendas Ianua-

rias.

(.3.)

LEVINI LEM-

NII MEDICI ZIRIZÆI IN
sequentes libros Præfatio, quæ argumen-
ti vicem obtinet: atq; obiter cōmonstrat,
quò spectet libri huius ordo & se-
ries, & quàm fit futu-
ra utilis huius ope-
ris tractatio.

*Q*uò non minus utilitatis, quàm
oblectamenti concipiat ac con-
sequatur avidus lector: quid
præsens opus tractet ac comple-
ctatur, compendio indicare vi-
sum est: ut hinc documenta sumere volenti lon-
gæ vel inquisitionis, vel coniecturæ labor absit.
Quocirca ne cui fucum fecisse videar, ac post-
modum indignetur plausibili titulo sibi impo-
situm, in ipso vestibulo, primoque operis aditu
hoc Satyrici, argumenti loco exhibeo,

*Quidquid agunt homines, votum, timor, ira,
voluptas,*

Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.

*Quum enim nemo sit mortaliū in tanto, tamq̃
acerbo humanæ naturæ lapsu atq; inclinatione,
qui nō minus in animo, quàm corpore aliquā cla-
dem acceperit, hoc potissime argumentum tra-*

ctandum

*Innenalis
Satyr. 1.*

PRÆFATIO.

Etandum suscepi, ut corpori ab integritate dela-
 pso, tum animo vacillanti, atq; ægritudine op-
 presso (commonstrata utriusque partis natura)
 aliquam medicinā adhiberem. Itaq; singulorū,
 prope dixerim, hominum mores, studia, cōditio-
 nes, vitæ instituta, animi propensiones, conce-
 ptus, voluntates, cogitata, molimina, & qua
 quodq; corpus valetudine, quo habitu, & consti-
 tutione existat, quā potui dilucidè patefacere
 sum conatus, quo quisq; vitijs quum corporis, tū
 animi, siquā urgetur, mederi possit & obsistere,
 vel à morbis se tutum præstare ac tueri, si ab ijs
 liber sit & immunis. Quoniā vero corpus et ani-
 ma sympathia quadā ac consensu inter se conne-
 xa sunt, virtutesq; ac vitia ultro citroq; deri-
 vantur, atq; hinc, inde confluunt, mutuam pa-
 remque operam hæc ipsa exposcunt. Scio equidē
 à multis ambigi, atq; in dubium vocari, cuius
 partis humane naturæ morbus nocentior, atque
 homini magis exitiosus: quod ut non facile ex-
 pediri posse fatear, ita omnibus persuasum esse
 cupio, maximā malorum partem ab anima in-
 ternisq; viribus proficisci: quod enim corpus
 morbosum, animæ sit oneri, suamque operā illi
 deneget, huius potius, quā illius incuria culpa
 da est. Siquidē quū corpus animi imperio subdi-
 tū sit, illiq; obsequiū præstare cogatur: mun⁹ ani-
 mi, mentisq; officiū est, domitis affectibus, illud
 in of-

Consensus
 corporis &
 animi.

Anima
 an corpo-
 ris mor-
 bus no-
 centior.

Indulgen-
 tia quid
 efficiat.

EPISTOLA

in officio cōtinere, ac ratione moderari. Vt enim liberior licentia, atque indulgentia mollior adoleſcentiam, lubricamque ætatem deprauat, atque deteriore efficit, omnesq; animi nervos elidit: ita habent laxiores corpus ad voluptates, ad luxum, ad libidines, fœdasq; cupiditates, poſtremo ad innumeros morbos reddunt propenſiſſimum, quorum omnium mensebria, ſuiq; oblita, origo exiſtit, ac ſeminarium, quod omnem cultum ac ſalutarem doctrinam reſpuat. Miratur autem Cicero, quidnam cauſæ ſit, vt quum ex corpore & animo conſtemus, corporis curandituendique cauſa excogitata ſit et quæſita medendi ars, Deorum inuentioni cōſecrata: Animi vero medicinam adeo non deſiderari, vt etiam pluribus ſuſpecta ſit & inuiſa, nam paucis culta ac probata. Cuius erroris cauſam & culpam in animum transferendam quis poſſit ambigere? nam illi, non corpori iudicium deſertur, ac de doloris ſenſu iudicandi peritia tribuitur. Quocirca quum homo diuinitus originem ſit ſortitus, illiq; mens cœleſti lumine illuſtretur, atque afflatu ſpiritus abunde perfundatur: par eſt vt naturæ ſuæ decus, amplitudinem, dignitatem, præſtantiam tueatur, vt ratione potius, quàm affectibus ducatur, vt dotes mentisq; ornamenta foueat atque amplificet, vt corporis atque animi incolumitati accuratè proſpiciat,

vt

Trſc. 3.

DEDICATORIA.

ut utriusque partis quum morbis tum vitijs
obsistat ac medeatur, quibus perficiendis obuia,
nulliq; non exposita est medicina, ac remedium
salutare. Siquidem animæ salus ex purissimis
scripturæ fontibus: corporis verò sanitas ex con-
scriptis medicorum libris, aut salubri illorū con-
silio parari potest, quibus hoc quisque obtinebit,
ut aut non ægrotet, aut si quo morbo, ulloq; Mentis sa-
nitas un-
de petēda.
affectu tentari contingat, confestim illum excu-
tiant atq; amoliantur. Hæc studiose lector præfari
visum est, quo quisq; intelligat, quid sibi expe-
tendum sit, ac sectari debeat, ut commodè
nullaque molestia aut valetudi-
nis dispendio vitæ cursum
perficere possit, qua
de re fusius tra-
ctare insti-
tuit.

Quæ priore Libro continentur.

- Cap. 1. Sanitas quæ nihil homini optabilius, aut expetendum magis, corporis sui notitiam exigit. Fol. 1.
2. De spirituum natura ac differentijs; tum quid in corpore humano efficiant, quosque affectus pariant. 6
3. De spiritu qui toti mundo, eiusque partibus insitus est, quique in hominem diuinitus illapsus, mentem eius peculiari munere imbuit. Obiter de bonis malisque genijs qui humoribus spiritibusque immixti varias mutationes humanis animis inferunt. 18
4. De corporis humani elementis primisque qualitatibus, ac generationis principijs, ex quibus homo constat, ac conflatus est. 23
5. Quid Crasis seu temperamentum in quo cuiusque habitus, ac corporis constitutio consistit. 28
6. De temperato exactoque corporis habitu ac constitutione. 30
7. De calido corporis statu. 35
8. De frigido corporis habitu. 56
9. De

9. De sicco aridoq; corporis habitu. 62
10. De humido corporis habitu. 72.

INDEX EORVM QVÆ

*posteriore Libro conti-
nentur.*

- Cap. i. De composita humani corporis ha-
bitudine ac temperamento. Fol. 80
2. De calido & humido corporis statu
ac téperamêto : obiter de sanguinei
hominis conditione ac natura. 83
3. De frigidi & humidi corporis habitu
& cōstitutione, ex qua Pituitosi seu
phlegmatici conditio eruitur, eius-
que natura explicatur. 101
4. De Memoria excolēda, amoliendis-
que eius detrimentis. 111
5. De calidi & sicci corporis statu & ha-
bitudine. Obiter qua sit natura, con-
ditione, ac moribus, animiq; pro-
pensione homo biliosus seu Chole-
ricus. 119
6. De frigidi & sicci corporis habitu, cui
quoniā homo melācholicus subest,
atq; atræ bili obnoxius, illius quo-
que natura & conditio explicatur,
quaq; ratione expugnari possit edo-
cetur. 126

LE-

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

SANITAS QVA

NIHIL HOMINI OPTABI-
LIVS, AVT EXPETENDVM

magis, corporis sui noti-
tiam exigit.

Caput Primum.

Ecce mea quidem sententia *lib. 2. Offi.*
omnis eruditionis atq; elo-
quentiæ parens Cicero, *Va-*
letudo sustetatur notitia sui cor-
poris, atq; observatione earũ re-

rũ quæ aut prodesse aut obesse soleant, deniq;
continentia in victu, omniq; cultu corpo-
ris, ac prætermittendis voluptatibus, quæ, *Quid vale-*
tudinem

ut mea fert sententia, non tã corpori, quã
animo perniciosæ sunt atq; infestæ. Quo-
circa summa cura quemq; eniti decet, ut
corporis sui habitũ, qui in quatuor qualita-
tũ Calidi & Humidi, Frigidi & Sicci tem-
perie ac mistura consistit, perspectũ explo-
ratumq; habeat. Sic enim cõmodius, mi-
noriq; negotio valetudini prospicere po-
terit, ac morbis, si qui ingruũt, obsistere ac
mederi. Siquidem quum sanitas naturalis
sit corporis, eiusq; partium status & con-
stitutio, qua omnes actiones ac munia ci-

fulciat.

Quid sani-
tas.

tra offensam perficiuntur, omniaq; mēbra
nullo doloris sensu suas functiōes obeunt:

*Quid Mor-
bus.* Morbus verò affectus præter naturā, qui
actionē vel vitiat, vel impedit, illiq; crucia-
tus infert, atq; omnia contrā quā sanitas,
deteriora efficit: nemini proclive prom-
ptumque erit præsentem sanitatē, & qua
fruimur, valetudinē conseruare, aut colla-
psam restituere, nisi in cognitione corpo-

*Anima ho-
minis pars
potior.* ris, eiusq; téperamento sit exercitatus. Et
quanquam anima corpore sit præstātor,
atque hominis potior pars, in eaque exco-
lenda præcipuā curā impēdi velim: corpo-
ri tamen accuratē prospiciendum censeo,
ne oneri sit animæ, illique ad præclara eni-

*Anima &
corpus mu-
tuam ope-
ram expo-
scunt.* tenti tarditatem moramque iniiciat. Vbi
enim corpus valetudine inoffensa extite-
rit, omnibus suis officijs inculpatē fungi-
tur, suaque munia alacriter obit, atq; ex-
peditē exequitur, adeo vt animo cuius
imperio vtitur, sit obsequētius, nec ad il-
lius monita ac vellicationes obsurdescat.

Sat. 12. Scitum est illud Iuuenalis, animoque po-
nitus infigendum.

*Orandum est vt sit mens sana in corpore sano.
Fortem posse animū, & mortis terrore carentē,
Qui spatium vitæ extremū inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores,
Nes-*

*Nesciat irasci, cupiat nil: semita certè
Tranquilla per virtutem patet vnica vita.*

Quas corporis animique dotes, ac mu- Verabona.
nera mētis qui est cōsequutus, nulla huic
obtingere potest firmior stabiliorque pos-
sessio, & in quā fortunæ temeritas, rerūq;
humanarū æstus & cōcitatio minus iuris
sibi vendicat. Siquidē præclarę opes, facul- Sanitas
auro po-
tior.
tates immensæ, sumptuosa ædificia, ampla
longeque exporrecta iugera, ambitiosi ti-
tuli, atq; appellationes honorificæ præ his
sordescunt, nulliusque sunt vsus aut pre-
cij. Etenim, vt ex ijs conijcias cætera.

Non domus & fundus, nō aris aceruus & auri Hor. li. I.
epist.
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas: valeat possessor oportet,
Sicomportatis rebus bene cogitat uti.

Quamobrē quum inter præcipua potif-
simaque bona, corporis atque animi inco-
lunitas iure optimo referatur: par est om-
nes in hac assequēda fouendaq; certatim
incūbere, ac quū sibi, rū suis summis votis
exposcere hæc vitę solatia, hæc fomenta,
quo cōmodius nullaq; molestia vitę huius
calamitosę cursum perficere liceat. Siqui-
dem si Horatio consentias.

Quid voueat dulci nutricula maius alumno?
Quam sapere & fari possit quæ sentiat, & cui

*Epist. ad
Albium.*

Gratia, fama, valetudo contingat abunde.

Quocirca qui optimā degendæ vitæ rationem inire velit, hoc in primis efficere præstareq; pergat: vt integra sit atq; incorrupta sanitas, ac primū menti prospiciat, deinde corpori, cuius fulturis animus ipse sustinetur, culturā adhibere curet. Siquidē ex ignoratione nostri, ac corporis animiq; neglectu in morbos varios, atq; affectus innumeros vel inuiti rapimur, ac tāquā naus onusta mercibus ingruēte tempestate valida, in perturbationū scopulos deferimur, eoq; fit, vt multis præmaturæ vitæ stamina succidi contingat, multosq; properata morte confici, qui nullum tuendæ conseruandæque valetudinis discrimen ac delectū habere curant. Quò spectat salubris illa cum primis Sapientis admonitio: *Circumspice ne moriaris tempore non tuo.* Quo quemque commune facit, vt considerare vitæ cursum instituat, atq; ita moderetur rebus suis, ne luxu vitæq; intemperantia accelerari interitum cōtingat, ac nondū confecta ætate, decursoq; eui spatium ante diem opprimatur. Quisq; autem secum ipse expendat, quā calamitosa res sit, plenaq; tædij, circumferre corpus fœdissimis vndiq; morbis cōtaminatū, atq;

Nosce te ipsum.

A naufragio simile.

Eccle. 7.

Inmatura mors.

oppressa ratione, mentem internis vitijs inquinatam. Quî, cedo, huic vita esse possit suavis & iucunda, animusque tranquilus ac placidus? Quum itaque nulla res sanitate sit potior, huius tutelæ ac conseruationi sedulò quisque insistat, denique obseruet quantû à moderata temperamenti ratione defluerit, ac sit delapsus. Quæ cōsideratio eû vsûm est habitura, vt si valetudo firma extiterit atq; illæsa, fulcire illā, *Nature mutatio.* suisq; adminiculis stabilē prestare pergat. Sin deteriore nactus est, vel quæ collapsa sit, atque ab integritate defluerit, illam erigat, atque instaurare curet, habitumq; saniorē emoliri. Vt enim humores alij in alios prōptè transeunt, ac mutationes sustinent moderato exercitio, appositisque *Humorū mutatio.* cibis, & quæ calori natiuo fomenta ministrant: Sic deterior corporis status ac decolor efflorescit salubri victus ratione, atque in meliorem reducitur. Et quemadmodum membra fracta, rupta, conuulsa, suisque sedibus mota instaurari videmus: sic valetudo inclinata vel imminuta restitui potest, atque in integrum reuocari. Sunt autem quum mentes, tum corpora *Ab arboribus simile.* humana propemodū vti fructices atque arbusta, quæ si commodè atque accuratè

tractes, si industriam operamque etiā incultis atque infœcundis adhibeas, aut denique, vt Virgilius præcipit.

Lib. 2.
Georg.

*Inseras, velscrobibus mandes mutata subactis,
Exuerint siluestre animum, cultuq, frequenti
In quasunq, voces artes, haud tarda sequuntur.*

Animi
cultus.

Eduerso coloni incuria agri sterilescunt, ac squallore situque obducti nullis semetibus efficiuntur accommodi. Animorum quoque par est ratio. Siquidē generosæ mētis, bonæque indolis nōnulli improborū cōmercio, ac praua educatione siluescunt, atque à naturæ integritate desciscunt. Alij vitiosam naturā nacti educationis ac doctrinæ beneficio ad frugem perducuntur. Quapropter nō est q, quis in animum inducat, sibi que persuadeat, deteriore habitū mutationē nō perferre, quum rudiora etiā impolitaq; ingenia, ac disciplinis minus exculta, vt cera mollis, vt tractabilis vdaque argilla, fingi flectique possint, atque artifice docilitate ad artes politiores, ac mores

Simile à
re fluida.

Simile ab
insitione.

Simile ab
animatib.

minus rigidos perducere. Sic in natura rerū insitione, qua nihil excogitatum solertius, agrestes arbores mitescunt. In animantium genere, feræ atque immanes belluæ officio hominū mansuescunt accicurantur. Documentum est Mago Carthagenensium dux

cla-

clarissimus, qui primus teste Plinio, Leo- *li. 8. ca. 17.*
nem domitū ac mansuefactum manu de-
mulcere ausus est, damnatusque illo argu- *Mago leo-*
mento, quod nihil non persuasurus vide- *nem do-*
retur vir tam artificis ingenij, eoque male *muir.*
illicredi libertatem censebant, cui intan-
tum etiam cessisset feritas. Ceterum Me-
lancholicos vel alterius conditionis homi-
nes, modò ne diutius intēperies inoleuit,
atque etas sit prouectior, in meliorem ha-
bitum demigrare posse, nō est quod quis
ambigat: quum nemo non perspiciat vi-
num meracum, calorisque satis intensi, a-
qua gelida, vel mitiori succo dilui: tum vi-
num leue ac dilutū, saporeq; aqueo, mera *Simile à*
ciori ac magis generoso liquore acui. Hu- *diluto vi-*
mores siquidē vel viriati, vel aliena quali- *no.*
tate imbuti, alterius humoris commixtio-
ne mitescūt, atq; exuta natiua qualitate,
extraneā asciscunt. Sic cholerae feruor affu-
so sanguine, ac phlegmate mitigatur. Phle-
gma ceu pituita, flaua bilis admixtione
calorem cōcipit, minusque qualitate fri-
gida, atque humida corpori infesta est.
Pari ratione de reliquis statuas. Adfe-
runt autem ad hæc adiumenti plurimum
alimenta, ac laudabilis succi cibi, ex qui-
bus humores, & qui inde emanant Spi-

*Quid cōco-
ctiōnem
perficiat.*

Eccle. 31.

*Tetrici
quando
festiui.*

*Zeno quā-
do festiuius*

*Lupino-
rum na-
tura.*

ritus mentis incitabula, suam naturam for-
tiuntur. Nihil autem efficacius ad perfici-
endam concoctionē & excitandos spiri-
tus somno, exercitatione, vino, modò id
generosum sit, ac moderatè, vt cætera, ex-
hibeatur. Sic enim spiritus synceros exci-
tat, ac lucidos, minimeque densos, ex qui-
bus emergit alacritas, mentisque hilaritas
& erectio. Alimenta siquidem quæ in hu-
mores elaborantur, vino perfusa, ac salu-
bri succo macerata liberius permeant, ac
corporis cōceptacula patentiora laxiora-
que efficiunt. Nihil itaque est quod mētis
nebulas æquè discutit, ac mœrorē animis
nostris eximit, quàm congerones festiui
ac lepidi, *moderatus vini usus*. Exhibuit
huius rei illustre exemplum Zeno ille te-
tricus, cuius animus ad omnia humanita-
tis officia ita occalluit, vt nullis affectibus
etiam natura nobis insitis moueretur, is
tamen, vbi vino incaluit, exhilarescere cœ-
pit, tum festiuius esse ac venustus. Quum
autem ex sodalibus sciscitaretur quidam,
quid, quum esset ad prodigiū vsque seue-
rus ac rigidus, inter pocula tamen exhila-
resceret: lepidè respondit, lupinis se assi-
mitem. Quod leguminis genus, tametsi
amarum sit, adeo vt vermes interimat: ma-
cera-

ceratum tamen atq; aqua perfusum, exuta elotaque amaritudine dulcescit. Est autem hoc omnibus natura insitum, ut cibo potuque irrigato corpore, amarulentia, omnisque mœror ac tristitia discutiatur.

Excitantur enim spiritus moderato vini *Pransi ieiunio erectiores.* usu, ipsaque mens, quæ impransis elanguet *Quur mor tuus viuente ponderosior, & grauior.* scit, atq; ut ignis cineribus obductus, consopita est, reuiuiscit. Quò fit ut corpus mortuum viuente sit ponderosius, quòd omnis spiritus in auras euauit, ac ieiunū bene pasto, dormiens vigilante. Quocir-

ca Melancholicos ac tetricos ad symposia, ac Geniales accubitus extimulare soleo.

Sic enim post Platonem.

Narratur & prisce Catonis

Sæpe mæro caluisse virtus.

Hor. li. 3.

Carm.

Od. 21.

Qui vir tamen si esset inamabilis, vultuque toruo, seueritatem tamen & supercilium illi excussit vinum adeo ut inter conuiuas blandus esse cœperit, moribusque planè comicis. Sensit enim vir is, licet esset censor rigidus, ac grauitate stoica, naturam humanam exposcere aliqua auocaméta, nec diu posse subsistere, nisi aliquid laxamēti sibi imperet, ac rebus feriis oblectamenta intermisceat. Quapropter seipsum quisque excutiat, atque exploret,

quid exigat naturæ conditio, quis sit corporis status, quare iuuari, offendi que se percipiat. Quod si æquabilis existat ac temperata corporis habitudo, similibus foveari debet ac cōservari: sin ad intemperiem deversa sit, contrarijs erigi, ac resarciri potestulat. Ita si quis ex humorū redundātia, turgente que sanguine, ac spiritibus sit intemperatior, aut plus satis petulcus ac lascivus, immutata victus ratione, vitæ que instituto, ad seueriorē habitum, ad mores sedatos se componat: Sin seuerior sit, magis que, quā par est, morosus, aut querulus, denique præfractus, durus, intractabilis, & quē nullis blandimentis, nullis que verborum lenocinijs emollias, hic ad vitæ genus reuocāndus est, quod paulo sit mitius, sic vt tripudia, cātilenas, suavia mulierum blandimenta atque amplexus non exhorrescat, modo omnia honestati decori que inseruiāt, atque intra mediocritatem, intra coniugij limites consistant. Est enim, vt Columella ex Xenophontis Oeconomico prodidit, maritale cōiugium ita cōparatum natura, vt nō solum iucundissima, verum etiā vtilissima, vitæ societas ineatur: & ne genus hominum temporis lōginitate spectaret ad

inte-

*Sua eniq;
natura ex-
ploranda.*

*Utilis ali-
quando
naturæ
mutatio.*

Li. 12. ca. 1

interitum, marē fœminæ legitimè Deus *Genes. 2.*
 cōiunctum esse voluit, vt ex indiuidua so-
 cietate, mortalibus adiutoria nō deessent, *Connubij*
 ac præter amorē gignendæ sobolis mutua *cōmoditas*
 vitę ac fortunarum cōiunctio illos deuin-
 ciret. Cæterum quum tria à probatissimis
 viris qui omnium valetudini optime cō-
 sultum cupiunt celebrata sint.

*Vesci citra saturitatem,
 Non refugere laborem,
 Vitale semen conseruare.*

*Tria salu-
 berrima.*

Ad hanc amussim, ac normam, totius
 cōseruandæ sanitatis rationem exigendā
 cenfeo. Siquidē quū frugalitas profligata
 crapula atque ingluuie, salubre corp⁹ con-
 stituat: exercitatio verò excussa ignauia
 corpus validum reddat, ac vegetum, tum
 si ex Vergilio documenta sumere libeat. *Georg. 3.*
*Nulla magis animi vires industria firmat
 Quā Venerē, & cæci stimulos auertere amoris.*

*De spirituum natura, ac differentijs: tum
 quid in corpore humano effi-
 ciant, quosq; affectus
 pariant.*

Caput secundum.

QVoniam spiritus caloris natiui, cui
 subest humor, primogenius fo-
 mes

mes est ac vehiculū : ipsa que anima illius ministerio suas facultates profert, & actiones perficit: de illo, eiusque differētijs proximē differendū . Siquidē quum tria sint in quorum temperie ac moderatione corporis humani incolumitas consistit, Humor vitalis, Calor innatus, & spiritus qui omnia cōuectit, suaque vi imbuunt: operis instituti ratio exigit vt de illo quoque verba faciamus. Humor fomentū est ac pabulum caloris innati qui illi incūbit, eiusque munere subsistit & conseruatur. Humori calor insidet, illoque perfunditur, ac vitalem vim concipit qua animantia queque viuunt, aluntur, augescūt, nutriuntur, ac procreationi insistent. Spiritus caloris sedes est & vector, cuius opera ad singulas corporis partes per riuos ductusque artierum deuehitur. Quocirca merito cēsetur is spiritus primū ac precipuum obeundę functionis instrumentū, quod vim conferat in proferendis ciendisque actionibus. Tria hæc indiuisē inter se cohærent, mutuasque operas conferunt, nec absque vitæ interitu separari possunt, eo que fit vt vna definitione comprehensa, eorum vim ac naturā sic explicemus. Calor innatus nihil aliud est, quā humidum primigenium, insito

*In tribus
corpus con
sistit.*

Humor.

Calor.

Spiritus

*Calor in-
nat⁹ quid.*

infuso spiritu & calore vitali vndique perfusum. Cæterum quum spiritus, vitæ calorem cōtineat, omniumque facultatum sit moderator, ac per corpus celerrimè diffusus vires suas vndique deuehat, corporis denique animique statum manifestè immutet. quum reliquis, tum huic præcipuè labor impendendus est, quò instaurari fouerique possit. Siquidem si is synce-
rus est, ac defecatus, nec vllam extraneam qualitatem conceperit, animi tranquillitatem parit, moresque integros cōstituit, denique affectus placidos ac sedatos.

*Spiritus
puri quid
efficiant.*

*Compositum ius, fasque animi, sanctosque recessus Pers. sat. 2
Mentis, & excoctum generoso pectus honesto.*

Quòd si quid labis contraxerit, aut aliquo vitio imbutus sit, perturbari mentis securitatem contingit, atque ad enormes impetus incitari. Vt enim venti ac flatus impetuosissimi, vbi terræ marique incumbunt, seuissimas tempestates excitant, ac damna rebus inferunt: ita si inquieti sint nostri spiritus, aut turbulenti, varios cient animi motus, ac mentem obluetante etiam ratione, vt nauem excusso naclero, aulsoque clauo, in perturbationum scopulos illidunt. Extinguuntur autem vel detrimenta cōcipiunt infiti nobis spiritus ha-
litu

*A tēpest.
simile.*

*Impuri
spiritus no-
cumenta.*

*Quæ spiri-
tus vitiant.*

litu fœdo, immodica Venere, intempesti-
ua vigilia, æstu ac labore nimio, inedia,
mœrore animi: ac tristitia: quò spectat il-

Prover. 17

lud Sapientis. *Spiritus lætus ætatem ef-*
ficit floridam: spiritus tristis arescere facit

Eccle. 30.

ossa: ante tempus enim senectam adfert mœ-
stitia, animusque sollicitus, atque anxio

Quæ spiri-
tus foveat

cura ætatem imminuit. Recreat autem
reficitque illos somnus placidus, vinum

lene & generosum, confabulones fe-
stiui, exercitatio moderata, odorum sua-

uitas ac fragrantia, quibus spiritus etiam
extenuati atque evanescentes reuiuiscunt:

quod in his perspicimus qui animi deli-
quio collapsi extinctæ sopiteque; animæ spe-

ciem adstantibus exhibent: hi siquidē ad-
motis odoriferis restituuntur, atque in pri-

Spiritus
quid.

stinum statum reuocantur. Cæterum quū
spiritus vapor quidam sit, siue effluxus,

atque exspiratio quæ ex humoribus ema-
nat: in primis instituenda exquisitissima

viæ ratio, quò alimenta in laudabiles
succos elaborata, spiritus synceros pa-

riant, ac defecatos. Sic enim suaves hali-
tus, minimeque densi ac fuliginosi vapo-

res in cerebrū delati, sensuum iustrumen-
ta nulla caligine offusa, ad perficiendas

actiones futura sunt adiumento. Et quan-
quam

quam cor ipsum fons statui solet, ex quo ^{Cor vite} spiritus scaturiunt, quod arteriæ ex eo ^{fons.} producantur, ut nervi à cerebro, venæ ab hepate: pro loci tamen diuersitate ac natura mutantur, atque alias appellationes sortiuntur, alias vires concipiunt. Horum & omnium facultatum quæ in homine vigent, primaria origo ex ipsis generationis principijs, hoc est, genitali semine, maternoque sanguine ducitur, quæ deinceps alimentis, ut flamma oleo, nutriuntur, ex quibus spiritus emergunt.

Quæ ut exactius intelligi queant, spiri- ^{Spiritus} tuum procreationem, naturam, vires, dif- ^{origo.} ferentiâ, effectusque singulatim exequar,

sumpto à naturalibus facultatibus ac potentijs exordio. Illorum enim munere efficitur, ut ingesto concoctoque cibo corpus alatur atque augeat, tum nutrimento undique perfundatur. Cōstituuntur au-

tem virtutes, quibus aluntur atque auge- ^{Quatuor} ^{virtutes} ^{naturales.} scunt exhibito nutrimento animantes,

quatuor: Vna quæ attrahit, allicitque cibaria, Secunda quæ retinet, Tertia quæ alterat atque immutat, Quarta que expellit. Ad quas potentias quæ omnibus corporis partibus sunt insitæ, primaria spirituum origo referri debet. Primum enim

cibus

cibus dentibus attritus, confectusque mādibulis, in ventriculum reconditur, quē etiam is ad se rapit, antequam in faucibus ipsoque oris vestibulo exactē aut accuratē sit læuigatus, deinde concoquit, digeritque, ac sibi reddit assimilē, sic ut cedat in proprium membri tum nutrimentum, tum augmentum: alienum verò abs se repudiat ac reijcit, hinc itaque primum spirituum rudimentum atque inchoatio. Quòd si naturæ vis in conficiendo cibo sit valida, omniaque exactē perficiantur, spiritus puros lucidosque elaborari contingit, ac minus caliginosos: sin cōcoctio impediatur, aut aliqua subsit intēperies, cibi in ructus vaporosos, in flatus, halitusque nidorosos transeunt, qui ex hypocōdrijs seu præcordijs sursum delati cerebro mentique infesti sunt, sic ut tales ad iurgia, rixas, contentiones, dissidia leuissimē incitentur. Vbi enim nō satis excocti sunt humores atq; attenuati, impuri ex his emergunt spiritus, qui corporis animique statum manifestē immutant. Quo circa summopere euitanda cruditas quæ humores vitiosos, ac spiritus turbidos parit, siue ex optimi succi cibis, seu prauis pueniant, tametsi deteriores morbos adfert frustrata

con-

*Concoctio-
nis ac dige-
stionis mu-
tus.*

*affectuum
origo.*

*Cruditas
noxia.*

concoctio, vbi ex vitiosis alimentis cōtra-
hitur. Siquidem hi odores fædos, olidof-
que ructus exudant, atque extimam cu-
tem scabie ac pustulis vndique deformât.
Quum enim in corpore humorum copia
coaceruatur, necesse est ex assidua obstru-
ctione ac putredine febres exoriri, ac mor-
borum examina pullulare, nisi labore as-
siduo, accommoda exercitatione, expur-
gatis excrementis, humores in syncerum
sanguinē fuerint reducti: tunc enim ema-
nans suavis halitus caput reficit, ac cere-
bri squallorem rosido madore temperat,
irrigatque: alioqui turbata concoctione,
vapores in caput assiliunt densi ac fuligi-
nosi, qualem humecta ligna, aut pice, se-
uoque oblita effumant. Quò fit vt mens
alienas, absurdasque imaginationes con-
cipere soleat, ac nonnunquam ad deliriū,
maniam, phrenesim, melancholiam, furo-
rem, aliumque mentis errorem deueniat.
Quòd si ventriculus munere suo probè
fungitur, nec pœnitus frustrari cōcoctio-
ne contingat, ipsique meatus, qui ad he-
par, reliquasque corporis partes porrigun-
tur, liberum transitum humoribus conce-
dunt: assurgunt quidē ad caput vapores,
sed qui minus noxij sint, nullamq; effatu

*Opilatio
et putredo
morborū
origo.*

*Simile à
lignis vi-
rentibus.*

*Affectus
quando
mitiores.*

dignam perturbationem menti inferant,
sic tamē vt ab affectibus nō prorsus sit
immunis ac libera, sed quos in potestate
habeat, ac facile cohibere possit. Natura-
lis itaq; spiritus ex puriore alimēto in he-
pate confectus, reliquorum principiū exi-
stit. Siquidē spiritui vitali, deinde animali
materiam, ac velut alimentū sese exhibet
sic vt animalis vis ac facultas, naturali spi-
ritu, vt instrumēto vtatur ad cupiditates,
atque enormēs impetus, ad quōs vel op-
pressa ratione, vel sopita subinde instiga-
mur. Vt enim in seditione ciuili, tumul-
tuque publico magistratus ægrē coërcere
potest populi cōnatus, atque improborū
molimina: sic ratio ac vis mentis nō facile
compescere potis est vitiosos affectus atq;
effrenatas indomitasque cupiditates, quæ
ex immoderata ingluuie ac temulētia in-
grauescunt. Quis est autē, qui bene vni-
dus, ac vino affatim perfusus in Venerem,
obscœnasque cupidines nō proruat. Di-
stento enim vinolentia ac cupedijs corpo-
re, genitalia imoq; ventri annexæ partes
turgescūt, atq; oborta tentigine in libidi-
nem despumant. Hinc auribus, menti-
q; exitiales cantilenæ, indecoræ saltationes,
amplexus, cōtactusq; indecētes ac suaui-
tum

*A politia
simile.*

*Quid lu-
xus effi-
ciat.*

tum pleraq; alia quæ præter spumantes pa-
 teras mēsis inferri solent. Sic lasciuia salta- *Matth. xij*
 trix Ioannis Christi præconis capiti exitiū
 attulit, atq; vt id præcideretur, incestus,
 ac funesta saltatio occasionem præbuit: a-
 deo enim fœdus ac perniciosus amor, sce-
 lerati Regis mētē perstrinxit, vt à recta ra- *Ioānis Ba-*
 tione, sanoq; iudicio diuulsus, illi vitā eri- *ptistæ exi-*
 pi passus sit, cuius salubri cōsilio, ac moni- *tium.*
 tis solitus sit acquiescere. Quæ Euāgelicæ *Salutare*
 concionis series cōmonefacit Optimates *consilium.*
 quosq;, & quotquot Reip. sunt destinati,
 ne temere se uiāt in innoxios, illosq; mor- *Factiosus*
 te ac tormētis afficiāt qui doctrina sana ho- *obstēdū.*
 minū mētes imbuunt, sed modis omnib.
 obsistat factiosus: tū ijs qui cōtra æquitatē
 cōtra ius fasq; aliquid moliūtur, ac trāquil-
 litatē publicā labefactāt. Cæterū corporis
 humani opificiū ac structura ex multis par-
 tibus cōflata est, multosq; ordines, vt Ci-
 uitatis status, in se cōplectitur, Constat au- *Reipubli-*
 tem Resp. ex infima plebe, quæ baiulos, *cæ formā.*
 vectores, nautas, cerdones, aurigas, cau-
 pones, opifices, lenones sordidos, lanios,
 coquos, sartores, complectitur: deinde *Negotiato-*
 negotiatores, quorū nonnulla pars calli- *rum re-*
 ditate ac versutia captant ac venantur te- *suras.*
 nuiore licet inter hos sint qui honestē

ac liberaliter, nullaque fraude mercaturâ
exerceant, vt salinatores Zirizei: proximè
patritios ac Senatorij ordinis, consularis-
que dignitatis viros, qui legibus ac plebis
citis multitudinem confusam ac subinde
tumultuantem in officio continent, om-
niaque pacata præstant ac quieta: postre-
mo illos quorum professio sublimior, qui
animos mentesque hominum ad mōres
integros, ad probitatē, ad syncerum Dei
cultum informant atque instituunt, deni-
que modis omnibus efficiunt vt fidei ac
doctrinæ sint capaces, ac fiduciam conse-
quendæ salutis à cœlesti patre ac Christo
conciant. Similis ordo ac membrorum
quum decor tū consensus in hominis cor-
pore viget, suisque munijs quæque pars
præclarè fungitur. Sic Diuus Paulus ex
corporis, eiusque partium harmonia ac cō-
centu ad exequendam cuique designatā
functionem extimulat. Ita autem omnia
membra inter se connexa sunt atque im-
plicata, eaque inter hæc sympathia & con-
sensus, vt siquid detrimenti vel infimo ar-
ticulo inferatur, tota moles incommodū
percipiat, parique malo afficiatur. Sic, vt
Chrysostomus ait, affecto pede, vel extre-
mo digito infixâ spina aut aculeo, reliqua

*Corporis
ac Reip. cō
paratio.*

*1. Corinth.
ca. 12.*

*Membro-
rum decor
& vsus.*

*Homil. 31.
ad Corint.*

mem-

membra condescunt, adeo ut caput quo
 nihil honoratius, sese inflectat, oculi deor-
 sum prospectent, manus habilitate curio-
 sa spinam eximere, plagam obligare per-
 gant. Ita nulla pars corporis est, quæ non ali-
 quid subsidij afflicto membro conferre cu-
 piat. Quocirca appositè ad persuasionem *Libra. 2.*
 teste Liuius, usus est huiusmodi exemplo *decadis. 1.*
 Menenius orator, quum in discordia ciuili à
 patribus distractam plebē, sumpta simili-
 tudine à tumultuantibus inter se intestino
 dissidio membris, in urbem reuocauit: il-
 lustrisiquidè Apologo cōmonstrauit se- *Apologus*
 ditiones ut in corpore, ita in Repub. ad to- *de mem-*
 tius perniciem atque interitum spectare: *brorum*
 concordiam verò fulcire omnia, ac stabili- *dissidiq.*
 lem Reip. statum, corporis verò habitum
 firmum ac salubrem perficere. Quam amicè
 autem inter se omnia consentiant, quan-
 tumque singula membra ex tot dispari-
 bus ac diuersis partibus inter se connexa,
 suo officio fungantur, ex se quisque expe-
 rimenta capere potest: nulla est enim quā-
 libet minuta particula quæ non solum ho-
 nestam speciem ac decus ostendet, sed etiā *Nulla cor-*
 usum commodum ac necessariū obtineat, *poris pars*
 & quæ quum partium, tum totius utilita- *inutilis.*
 ti inserviat. Sic podex, intestina, ventricu-

lus, hepar vtab infimis ad maiora progrediar, præcipuis membris victum emolitur, ac sanitatē perficiunt, quorum opera ac ministerio elaboratus cibus per venas in oēs corporis partes distribuitur. Quod si viscera conficiendis perficiendisque alimentis destinata sunt inualida, aut languescunt, vel denique aliquod subest vitium, aut impedimētum, quod minus permearc, atque in habitum corporis perferri concoctus cibus possit, omnia in corruptelam deurgunt, quæ febribus morbisque omnigenis præbent seminaria, quæ antequam ingruunt, auersari, ac fastidire cibos homo incipit, atq; oscitatione, nausea, pandiculatione seu distentione, ac rigore vexari. Et quoniā spiritus quos humores exhalant, alienam qualitatem concipiunt, ac cerebrū obnubilant, fit vt morosi quoque efficiantur, ac leuissimè incandescent, alijsque animi perturbationibus agitentur. Quum enim naturalis spiritus in hepate cōficiatur, nō potest is purus effici, nec in substantiam aëream attenuari, nisi id viscus ab omni affectione sit liberū. Cæterum vitalis spiritus ex naturali originem concipit ac procreatur, qui à corde per arteriarum decursus in vniuersum corpus

*Signa col-
lapse va-
letudinis.*

*Vnde non-
nulli mo-
rest.*

*Vitalis spi-
ritus.*

pus diffunditur, moresq; varios producit
 pro crassitudinis, aut tenuitatis ratione,
 quā partim ab alimētis, partim ab aëris ac
 regionis cōditione assequitur. Sic qui A- *Vnde A-*
 quiloni sunt expositi, tractusque frigidus *quilona-*
 occupant, ob sanguinem crassiorē, den- *res ferores.*
 sosque spiritus, animosi cōspiciuntur, in-
 humani, formidabiles, truces, ferores, &
 qui vultu, voceq; minaci hominibus ter-
 rorē incutiūt. Quod verò ad pericula ad-
 eunda attinet, intrepidè se omnibus obij-
 ciunt, vitæq; discrimina alacri atque infra-
 cto animo subeunt. Quæ naturæ conditio
 in Asianis desideratur: illi enim molles at- *Asiani*
 que effœminati, ingruente vel leuissimo *molles.*
 incōmodo labascūt, illatoq; minimo do-
 loris sensu ingemiscunt, ac metu exalbes-
 cunt. Quod discrimē animorum inter bel-
 li civilis tumultus obseruatum his versi-
 bus expressit Lucanus:

Quicquid ad Eoos tractus, mundi que teporem Lib. 1.
Labitur, emollit gentes clementia cœli.

Omnis in Arctoïs populus quicumq; pruinis
Nascitur, indomitus bellis, & mortis amator.

Felices errore suo, quos ille timorum
Maximus haud vrget lathi metus: inde ruendi
In ferrū mens prona viris, animæque capaces
Mortis, & ignauum reditura parcere vitæ.

Quibuscunq; enim sanguis crassus existit, aërisque ambientis frigore densescit, corpulentos hi validosque spiritus obtinent: quo fit ut sint implacabiles, atque animi motus impetusque diuturniores habeant, & qui serius deferuescant, eoque fit ut eorum plerique accepto vulnere, conspectoque sanguine acrius in hostem insurgant, atque in pugnam incalescant ardentius. Qui verò subtenui sunt sanguine, exiles habent spiritus, citoque euanidos: incandescunt illi quidem ocyus, atque acriter certamen ineunt, sed confestim ipsi ira subsidet, atque ad primum vulneris inflatum, sanguinisque emanantis intuitum, animo deficiunt ac collabuntur. Ceterum ad componendos sedandosque animi motus, ad sopiendos affectus enormes qui ex spirituum æstu ac feruore ebulliunt, operæ precium mihi quisque facturus videbitur, si quo agatur spiritu, qua vi ad actionem impellatur, quam sint feruidi vel remissi mentis stimuli, excutiat. Sic enim ad temperiē ac moderationem reuocare poterit quæ ultra mediocritatem consistunt. Hæc autē spirituum diuersitas, ex qua tantæ ingeniorum, morumque varietates oriuntur, ab humoribus varias mutationes

con-

*Sanguis
crassus
quid efficiat.*

*Sanguis
tenuis
quid efficiat.*

concipit. Ita anima tametsi singularis sit, *Animæ vis.*
 & vt Ciceronis verbo vtar *unigena*, mul-
 tiplices tamé actiones edit pro spirituum
 natura, atque instrumentorum differen-
 tijs. Hinc tanta in animis hominum cogi- *Vnde ani-*
 tationum, cupiditatum, affectuum, actio- *morum*
 num, perturbationum varietas, quâ egrè *varietas.*
 ratio ac vis mentis, nisi cœlesti doctrina
 stabiliter atque inconcussè sit fulta, do-
 mare potest ac reprimere. Vbi enim natu- *Vnde in*
 ralis vitalisq̃ue facultas vnà cum insitis spi- *corpore*
 ritibus inualescunt, atque ex alimento- *rebellio.*
 rum quum copia, tum qualitate vires col-
 legerunt, rationis frenum excutiunt, ac
 spiritum animale (nam omnes ex vno
 fonte promanât) in suam factionem per-
 trahunt. Quo euenit vt subeunte cogita- *Vnde pra-*
 tione aliqua noxia, in luxum, in libidinē, *ua cogita-*
 in obscœnas pudendasq̃ue voluptates ho- *tio.*
 mo proruat, vtq̃ue conspecta lasciuia ali-
 qua blandaq̃ue adolescentula, & cui ali-
 quid venustatis inest, mens inardescat in
 illicitum amorem, atque ex affluxu hu-
 morum, cōcursuq̃ue spirituum qui ex to-
 to corpore eò cōfluunt, indecorè inguen-
 turgescat, ac mentula efficiatur rigida, sic
 vt aliquando virilem animum expugnari *Christus*
 contingat, nisi Dei fiducia ac cœlesti do- *quid homi-*
 ni cōtulit.

LEVINI LEMNII DE

Etina fultus, vitiosis cupiditatibus acriter
 obfistat. Insita est menti hæc ad malū pro-
 cliuitas & inclinatio. *Ipseque sensus & co-*
gitatio, vt Moses ait, *ad prauitatem prona est*
ab incunabulis. Sed hanc labē exemit op-
 tatissimus Christi aduentus, qui cladem,
 ac calamitatem quam Adæ lapsus nobis
 inuexit, morte ac resurrectione sua fustu-
 lit. Quæ cogitatio hoc in animis homi-
 num efficere debet, vt quoniam spiritus
 ad vitia ac virtutes sint incitamento, om-
 nibus modis illorum conseruationi quis-
 que insistat. Et quanquam spiritus Ani-
 malis cæteris sit præstantior ac dignitate
 prior ordine tamen est posterior. Siqui-
 dem ex naturali qui vaporem æmulatur,
 atque ex sanguine virtute hepatis proma-
 nat, vitalem quia æreæ naturæ est, profert,
 illique fomenta ministrat: vitalis verò A-
 nimalem procreat, qui tenuitatis ac sub-
 tilitatis ratione æthereus existit. Is enim
 in contextu reticulari ac cerebri sinuosis
 anfractibus elaboratus, odoribus rebus-
 que suaueolentibus alitur ac recreatur,
 auraque salubri fomentum accipit: ab
 hoc omnis vis ac facultas, quam anima
 abs se depromit, & à qua omnes actio-
 nes procedunt, proficiscitur, eumque om-
 nibus

Genes. 6.
 & 8.

Animalis
 spiritus
 functio.

nibus functionibus accommodat: merito itaque censetur spiritus hic animalis proprium animæ instrumentum ad sensus omnes, ad motum, atque agilitatem, ad musculorum neruorumque robur ac firmitatē tuendam: vires enim suas tanquā actionum opifices in nervos qui sentiēdi mouendi que potestate pollent, deuehit.

Omnia itaq; sensuum instrumenta spiritus animalis vi ac munere imbuta, ad obeunda munia stabilitatem cōsequuntur, *Spiritus vt se per corpus diffundat.*

argumento quod affectis obstructisque vijs per quas is spiritus deferri debet, mouendi ac sentiēdi potestas adimatur: quod in apoplexi, paralyfi, tetano, multisq; alijs morbis obseruamus: defertur autem in nervos spiritus animalis, vt radij solares per vitrum pellucidum. Et quemadmodum calor ignitus in candens ferrū penetrat, ac se diffundit, quamlibet du-

Simile a vitro, & candente ferro.

rum sit, adeo vt mollescat, ac fiat tractabile: ita spiritus qui tenuissimus est, in nervos illabitur. Quæcunque itaque sensu motuque atque agilitate indigent, spiritus animalis vim exposcunt: quæ verò nutriri atque adolescere, vitamque alimentis fulcire, naturalem vitalemque facultatem ac spiritus exigunt. Quocirca
qui

LEVINI LEMNII DE

12. Metho.

A flatibus
externis
simile.

Crassus
spiritus
quid effi-
ciat.

Erici Sue-
cie Regis
Laus Suci

qui spiritus illæsos tueri velit, ac quā ma-
xime Synceros efficere, optimum corpo-
ris habitum moliri studeat. *Est enim Ga-
leno teste, singulare præsidium ad naturales
facultates conseruandas, fouendosq; spiritus tē-
peramenticustodia.* Vt enim externi flatus
ventorumque concursus ac turbines cor-
pora nostra multifariam afficiunt, ac non
solum hominibus, sed animantibus etiā,
fatis, messique triticeæ damna inferunt
vel immodica humiditate, vel siccitate ni-
mia, denique penetrabili frigore, vrenti-
que calore: Sic insiti nobis spiritus vel co-
pia, vel qualitate multiplices perturbatio-
nes pariunt, ac corporis animique statum
manifestò immutant. Vbi enim crassi exi-
stunt spiritus, densique ac frigidi, mentē
obnubilari contingit, atque vt solem of-
fusa caligine, minus elucere. Quo fit vt ijs
ingenium sit hebetius, magisque obtusa
mentisacies. Quale nobis specimen exhi-
bent qui ad polum Arcticum, ac mare gla-
ciale deurgunt, quorum potissima pars
vastò validoque corpore existunt, at nul-
lo acumine ingenij aut præstanti doctri-
na, quanquam hæc natio singulari pruden-
tia Sereniss. Sueciæ Regis Erici, humani-
tate ex culta, mitigati animi indicia nunc
pro-

proferat. Qui verò moderata frigiditate imbutos habent spiritus, constantes sunt ac stabiles in obeundis rebus, animoque obfirmato quiduis aggrediuntur, sic ut non facile à concepta opinione resiliant, verum ob frigiditatem accalorem languidum nisi accedat educationis industria, qua iam olim expoliri cœperunt, non admodum acuti sunt, aut emunctę naris, nec denique callidi atq; astuti, tum qui in circumueniendis hostibus nihil agant subdole & versute. Quibus verò vel ex regionis conditione, vel cœli qualitate humidus subest spiritus, modò is moderatus sit. facilem & expeditam formarum suspensionem reddit, sed fluxam ac cito perituram: neque enim facile figura, formaque rei, ut nec cerę fluxę ac fluidę imprimi potest. Itaque obliuiosi sunt, somnolęti, artibus discendis inepti, ingenio stupido, minimeque sagaci, & quũ corpore obeso sunt atque humido, memoria minus valent: quod ipsum etiam in vehementi siccitate statui debet. Quo fit ut senes ob siccitatem frigiditati coniunctã, obliuiosi existant, pueri ob humiditatem immodicam. Quę qualitates meticulosos etiam homines efficiunt, atq; trepidãtes, quiq;

Germani.

Bataui.

Hollandi
cur somno
lenti &
obliuiosi.Senes &
puerique
obliuiosi.

mi-

LEVINI LEMNII DE

minus audacię habeāt in propulsandis se-
rendisque aduersis, quod muliebri quoq;
sexui peculiare. Verū cuiusque regionis
conditionem ac naturam, quam imitari
populares solent, immutat educatio, in-
stitutio, disciplina sic vt promiscua mul-
tudo incultis moribus conspiciatur, quū
viri politici, & qui ex patricijs sunt pro-
gnati, immutata victus ratione, relictaq;
veteri, atque inolita consuetudine opti-
mum viuendi institutum asciscant, ac se
suosque ad laudabiles mores compo-
nant. Quod si humiditas modico calore
repeſcat, vt ijs qui loca incolunt plana,
aprica, patentia, paucisque arboribus con-
sita, quales sunt maritimi Belgę, qui hi-
bernis mēſibus frigore, æſtiuis ardore ple-
runque infestantur, vt corpora fortiuntur
robusta, laboribus assueta, membra arti-
culata, cutem hispidam: ita animum per-
tinacem obtinent, obstinatum, iracun-
dum, magisque ferocem quā benignū:
cæterum acri sunt iudicio, prudentique
industria, ac negotiandi peritia mirē in-
structi, et qui rebus delectum adhibeant.
Cæteri Belgę, quibus arbores præbent
vmbacula, ac ventos arcent, qui que cœ-
lum habent salubrius, terram fluminibus

Educatio
naturam
immutat.

Mattiaci,
sen Zeladi.

Natura
maritimo
runt.

scatentem, agros aquarum dulcium du-
 ctu atque irrigatione fœcundos, mitiori
 sunt ingenio, minusque aspero, sed alij a-
 lijs prudentiores, atque ad res gerendas
 magis apti. Sic Flandri grauitate dicendi, *Flandri.*
 atque inuentionis subtilitate pollêt. Bra-
 banti exclusa seueritate, hilaritate animi *Brabanti.*
 ac morum comitate animos hominum cõ-
 ciliât, quâquam illi facilitate sermonis ac
 verborum lenocinio grauitatem cõdire
 soleant. Quod si pectori ac cerebro incum- *Itali.*
 bit spiritus calore humoreque temperato
 perfusus, ij qui illius munere potiuntur,
 in rebus gerendis vigiles sunt, acres, in-
 dustrij, & qui sagacitate, acumine inge-
 nij, naturæ solertia, præstantia doctrinæ,
 dicendi peritia, atq; vbertate cæteris præ-
 stant, denique memoria rerum præterita- *Itali quæ*
 rum tenaci sunt ac firma, quæque nō facile *iniuriarū*
 effluat, aut exolescat. Ita si qua illata sit in- *tenaces.*
 iuria, post multos annos reuiuiscit, nec
 mens vindictæ auida priuatam offensionē
 obliterari patitur. Quem affectum calori
 adscribo, quo animus indignatione ita
 exulceratur, vt eum humor diluere ne-
 queat, aut extinguere. Adeo enim impo-
 tentem modo tacitè imisq; præcordijs, mo-
 do apertè eorum plerisq; feruet animus.

Perf. sat. 5. Sic illis calido sub pectore mascula bilis

Turgescit, quam non extinxerint vrnacicutæ.

Britanni

In horum confinio consistunt, ac proximè accedunt sed aliquo intervallo Britanni, quibus quum languidior sit calor, minusque feruidus, atque ab humiditate superetur, statura quidem sunt decenti, corpore succulento ac vegeto. Verum humanitatis studijs minus dediti, ac politioribus literis minus exculti, qui tamen si animum, vt cœptum est, præclaris rebus applicare pergant, ad res gerendas efficiuntur apti, ad perdiscendas artes apposi-

*Britani et
Scoti acres
habēt iras.*

ti. Et quoniam spiritus habent crassiores calore modico perfusos, acres habēt iras, motus stabiles ac diuturnos, quo fit vt im placabiles sint, atque egrè animum excelsum atque elatum nisi obsequijs officiosis expugnari sinant. Quod si spiritus ex feruore cordis, atque aëris regionisque qualitate impense calidus sit, feruidos celeresque motus edit, sed qui ob tenuitatē sensim deferuescant, Quo fit vt vbi eorū nonnullis incalescit animus, temere atq; inconsultè quiduis aggrediantur, nec cessent quin quod animo conceperunt perficiant. Ita si qua subit animum conficienda rei cogitatio, vt inter initia ægrè excu-

Hispani.

titur:

titur : ita mens nonnunquam instabilis est & inquieta, nisi rationis freno coëreatur.

*Sic animum nunc huc celerē nunc diuidit illuc, Virg. li. 4.
In partesq; rapit varias, perq; omnia versat. Aeneid.*

Quod etiam plerunque vsu venire solet iratis & vindictæ cupidis, tum ijs qui furore vel amoris stimulis agitatur, quorum mens quoniā æstu quodam fluctuat, ac paulo momento hinc, inde impellitur, non sibi cōstant, nec certi fixique aliquid in finiendis consilijs statuunt. Qui vero *Hispani ingeniosi.* ex ijs se ad conſectandas artes conferunt, quamlibet difficiles atque operosas, strenuē nec sine laude in his versantur. Qui *Galli.* vero spiritus tenuis existit temperato calore imbutus, ac re ijs ingenium ac volubile, expedita ac profluens in dicendo celeritas : quibus & illæ naturæ dotes accedunt, vt ad excogitandum sint acuti, ad explicandum ornandumq; vberes ac copiosi, ad eloquendum exprimendumque quæ mente conceperint prompti : quod autem ad animum morumque propensiones attinet, viuidi sunt, alacres, erecti, *Galli ingenio versatili.* agiles, gesticulosi : plerique eorū quibus liberalis deest educatio, ac doctrinæ institutio, ingenio sunt mobili, captioso, fallaci,

laci, infido, rerum nouarum auido, loqua-
 citate futile ac vana: in consilijs captandis
 callidi ac versuti adeo, vt quæ mentis im-
 petus concipit, confestim quid statuendū
 sit, intelligant, ac maturè perficere per-
 gant: obiter vbi intenderint ingenium,
 ibi valet. Quum itaque spirituum diuer-
 sitas, atque ingeniorum morumque dis-
 crimina ex loci, aëris, regionis, alimento-
 rum conditione ac natura oriantur, quis-
 que secum ipse expendat, qua re incolumi-
 titati prospicere optime possit, eaq; de-
 clinet quibus aliquid subest vitij, & quæ
 quum valetudini, tum spiritibus officere,
 atque aliquid labis aut contagij adferre
 possint. Quocirca optima instituenda vi-
 ctus viteque ratio, atque aëris salubritas
 cum primis captanda. Hæc enim sanita-
 tem etiam inclinatam ac labantē erigunt,
 ac spiritus maximè synceros efficiunt. Si-
 quidem si corpus vitiosis humoribus re-
 dundat, si spiritus impuri sint, & cerebrū
 densis fumis, quos humores exhalant, op-
 pletum, & corpus & animā detrimenta
 percipiunt. Hinc tanta in animis hominū
 deliratio, tantusque mentis error, aliena-
 tio, stupor, desipientia, furor, dementia:
 vt ea quæ sensui exposita non sunt, videre
 se pu-

*Vnde error
 mentis.*

se putent, eaque audire quæ nemo est elo-
quutus. Siquidem imaginatio ijs corrup-
pitur, sensus communis qui dijudicat &
discernit omnia, detrimētū percipit, me-
moria labascit, hebescit visus, caligāt ocu-
li, omnesq; animæ facultates, hoc est, in-
sitæ vires quibus sua munia exequitur, lan-
guescunt, suisque officijs oscitanter per-
funguntur. Si verò spiritus animalis ada-
mūsim purus est, atque æthereus, qualis
est halitus exactè elaborati sanguinis, non
solum pellucida est oculorum acies, sed
omnes sensus tum externi, tum interni
vigent, ac functiones suas inculpatè per-
ficiunt.

*De spiritu qui toti mundo, eiusque partibus
insitus est, qui in hominem diuinitus de-
lapsus, mentem eius peculiari munere imbuir:
Obiter de bonis malisque genijs qui humoribus
spiritibusque immixti varias mutatio-
nes humanis animis
inferunt.*

Caput tertium.

Spiritus vis quæ diuinitus in hæc infe-
riora delapsa, hanc machinam, mun-
di que

LEVINI LEMNII DE

*Spiritus
nature.*

diſque molem agitāt, & quæcunſque ambi-
tu cœliſque complexu coërcentur, fouet
ac vegetat, in inmenſum ſe porrigit, ac lō-
gè lateſque diſfuſa eſt. Hæc ſiquidem regit
ac moderatur omnia, cunctaſque fœcunda
efficit, ac vitali calore imbuīt. Nec eſt

*Spiritus
Domini.*

quod quiſquam opinetur aut ſibi perſua-
deat vllam eſſe vim aliam, quæ iſta perfi-
ciat, quā ſpiritum illum, quo ab ipſo re-
rum conditarum exordio mundus, quæ-
ſque oculis noſtris obuia ſunt, ac ſenſibus
expoſita, tam concinnum ac decetem or-
natum adeptæ ſunt. Verbo enim Domini

Pſalm. 32.

omnia formata ſunt, ac ſpiritu oris eiꝯ omnis
decor, ſpecies, venuſtas, atque ornatus eorum.

Genes. 1.

Ipſe ſiquidem fouet, ac vegeta quæque præſtat,
eamſque vim confert quæ propagare ſe, ac conti-

Ioan. 1.

nua ſerie omnis generis ſpecies proferre, tueri ac
conſeruare poſſint. Sic immenſus naturæ o-
pifex, rebus creatis verbo ac ſpiritu ſuo
vim procreatricem indidit, ac propagan-
di ordinem inſeuit, quò poſteritati ac ſuc-
ceſſioni inſiſtant, hoc eſt, ſpiritus diuinus
in vniuerſam creaturam diſfuſus, ſtirpes,
animantes, homines ſuſtentat, illiſq; vim
impertit quæ ſubſiſtant. Itaque nihil eſt in
tanta rerum vniuerſitate, quod efficacem

*Spiritum
aquis in-
cumbere
quid ſit.*

Dei vim non percipiat, eiꝯſque vbertate

non

non saturetur. Condito siquidem cœlo ac terra, primisque elementis, hoc est, rerū principiis constitutis, spiritus Diuinus iā inde ab initio ferebatur super aquas, hoc est, liquidam materiam alioqui effœtam, fœcundam præstitit. Cuius dicti sensum graphicè expressit Basilius cognomento Magnus: *Spiritus Dei ferebatur super aquæ superficiem*, hoc est, fouebat, vitalemq; fœcunditatem, atque animam vegetantem elemento liquido, ac omnibus rebus creatis cōtulit, sic vt spiritu cœlesti omnia essent perfusa ac concalescerent incubantis alitis more, fouentisque auis specie atque effigie, quæ vim caloremque vitalem illi imprimit, cui insidet atq; incumbit. Cuius rei exemplum à gallina sumere licet, quæ oua animat, vitæque imbuat, atque animalculi figuram inducit. Quod itaque spiritus innatare aquis dicitur, aut elemento liquido incumbere, de fœcunditate illi indita intelligi debet. Cæterū quum vniuersa rerum natura, quæque spirant, atq; existunt, diuini spiritus munere potiātur, illiusque virtute subsistant, tum homines præcipua ac singulari prærogatiua omnia sunt consequuti, atq; animos habent ex æterna mēte, vt Cicero ait, *delibatos*, vel potius,

Hexa. lib.

Simile à
gallina
quæ pullos
fouet.
Genes. 1.

vt scripturæ testimonium proferam, ac-
ceperunt spiraculum vitæ, atque imaginem
ex Diuinitatis archetypo descriptam.
Hausit huius dogmatis ex Hebræorum
fontibus tenuem auram, idque expressit
his numeris Ouidius.

Lib. 3. de
arte amā-
di.

Lib. 6.
Fæsto.

*Est Deus in nobis, sunt & commercia cæli,
Sedibus æthereis spiritus ille venit.*

*Est Deus in nobis: agitante calescimus illo,
Impetus hic sacra semina mentis habet.*

Quam sententiam Diuus Paulus sacra-
tiore philosophia imbutus, Atheniēsis
persuasam esse voluit, quò inueteratū au-
tumque errorē illis eximeret, atq; ex il-
lustri mūdi spectaculo, apparatu ornatu-
que visendo, in quo Deus diuinitatis suæ
specimen cunctis exhibet, & conspici pos-
set & innotescere. Sic enim apud illos con-

Acto. 17.

*cionatur: Deus qui fecit mundum, quæq; il-
lius ambitu continentur, ac sit cæli terræque
Dominus, non in manufactis templis habitat,
nec hominum manibus colitur ullius opus indi-
gus, quum ipse det vitam, atque halitum om-
nibus, omniaque conferat. Per ipsum enim*

Aratus in
Phæno.

*viuimus, mouemur, ac subsistimus, sicut &
quidam vestratium poëtarum indicat: nam
huius progenies etiam sumus. Cæterum
quum homo tantis dotibus sit excultus,
eaque*

eaque munera mentis ab opificè sit con-
 sequutus, vt primum naturali insitoque
 spiritu, deinde diuino afflatu incitetur,
 tum externi quoque spiritus in corpus
 mentemque insiliunt. Veteres genios, *Genij.*
 Bibliorum codices ex ministerio Ange-
 los, hoc est, internuncios vocant, quod
 Dei iussa ac voluntatem ad nos deferant.
 Paulus spiritus nominat, *Administrato* *Hebr. x.*
res, vt qui certis officijs destinantur, ac
 delegatum munus obeant apud illos qui
 salutem sint adepti. Cicero, tum alij à
 religione alieni. *Lares familiares, ac do-*
mefticos Penates, deosque tutelares, *Lares.* vocant.
 Horum duo constituuntur genera, quo-
 rum alterum boni, alterum mali nomine
 designant, quod illi ad honesta quæque,
 atque ad res salutare instigent, ad eaque
 sint incitamento, quæ homini prodesse *Boni Ge-*
 possunt, atque ad salutem conferunt. *nij.*
 Isti ad improbitatem, ad dedecus, ad fla-
 gitia, ad funesta quæque sollicitant. Hoc *Mali Ge-*
 enim potissime meditantur, vt hominē *nij seu Le-*
 omnibus malis inuoluant, ac longissimè *mures.*
 à Deo auertant. Quum autem sint spiri- *Simile à*
 tus incorporei, vt grauis halitus, vtque *pestifero*
 aura insalubris ac noxia, in corpus la- *halitu.*
 tenter irrepunt, ac non solum faces mi-
 nistrant,

Genes. 3.

Demon à
sciendo.

2. Para. 26

Heb. 4.

Psal. 7.

Simile à
remotiſſ.
viscerib.

nistrant, incitantque ad patranda scelera, sed vt pèssimi consultores, impunitatem ac præmia pollicètur. Sic Adamum in errorem pertraxit versutus serpens, quum inquit. *Non moriemini, sed eritis vt Dij, boni maliq̃ue conscij, atque omnium rerum scientia ac cognitione imbuti.* Est autem Dæmon (nā hinc nomen sortitur) calliditate insidiosa, mille dolis ac technis, mille nocendi artibus instructus, qui se in mentes nostras, cogitationes, consilia, voluntates, tacitè insinuare nititur, quanquā id agrè perficere potest: quum Deus solus corda hominum explorata habeat, cui vni omnia nostra expostita sunt & aperta. Ipse enim, vt Paulus ait, *discretor est cogitationum atque intentionis cordis. Nec est vlla creatura quæ non manifesta sit in conspectu illius, sed omnia nuda ac resupinata oculis eius.* Quod Dauid quoque indicat: *Scrutator cordis ac renum Deus,* hoc est, omnia perspecta habet, abditos quosque recessus penetrat. Exéplo sumpto à remotissimis longèque disitis visceribus: nihil enim corde ac renibus magis intimum, adeo vt per multos meatus, atque incuruos anfractus deferri elaborati cibi debeant, antequam eò possint perducì: tum etiam illas potissimè partes indicat, quòd

ex ijs præcipuè pullulare soleant mentis
 cogitata, atque effrenata cupiditates exo-
 riri, quæ Deum non latent, nec abscondi- *Quomodo*
 ta sunt. Caterū quum Dæmones spiritus *Dæmoni*
 sint aërij, ac longo usu, diutinaque consue- *cogitatio-*
 tudine, tum naturę solertia multa perspe- *nes patēt.*
 ctahabent, atque experimento compro-
 bata, ex cōiecturis, indicijs, oculis, vultu,
 gestibus, alijsque corporis motibus cogi-
 tationes internas eliciunt, quod etiam vi-
 ro prudēti ac multarū rerum perito factu
 nō difficile. Quocirca vt improbi ac frau- *Homo ho-*
 dulenti negociatores in hominum perni- *mini de-*
 ciem omnia moliuntur, omnemq; captāt *monium.*
 occasionē qua illos circumueniant, atque
 incautos imparatosq; oppriment: ita Dæ-
 mones nobis insidiātur, atq; infesti sunt,
 & quò quisq; vitæ integritate ac moribus
 spectatior, eò acerbius in illū virus suum
 exacuunt. Sic Christo nō fuit veritus, nec
 erubuit Dæmon tentationum arietes ad- *Math. 4.*
 mouere, atque ambitione, gula, regnandi
 cupiditate atque inani gloria illum oppu-
 gnare. Nec Paulum quoque diuexare pu- *2. Cor. 12.*
 duit, quum elatione animi, tum aduersa-
 riorum sequitia ac crudelitate. Iob quoque *Iob. 30.*
 miris modis ab illo exagitatus violentos
 impetus perferre coactus est: verum qui

LEVINI LEMNII DE

omniaremuneratur accompenfat Deus, finem certamini imponit, ac ſauendi menſuram præſcribit, nocendiſque metâ conſtituit. Quod ipſum documento cuiſque eſſe debet, nihil aduerſus nos moliri Dæmones, nec in malis inferēdis progredi, niſi vel annuente, vel conuiſcente Domino. Quum autē multis varijsq; nocendi artibus homines adoriātur, atq; oppugnent, tū verò omnes tentant, explorantque aditus, ſiqua poſſint ex his que domeſtica ſunt ac natia, nulliq; nō inſita, adoriſi ac conficere. Sic hos qui ſanguine redundant, ad luxum, laſciuiam, ebrietatē, profuſionem, ad obſcænos nefandosque amores, ad probroſas libidines, inceſtus, fædosq; cōcubitus incitant. Bilioſos autē ac Cholericos ad iracundiā, ad rixas, iurgia, cōtentiones, cōuitia, pugnas, cædes, latrocinia, ſeditiones, diſſidia, extimulāt, ad eaſque patrāda ac perficienda faces miniſtrant. Melancholicos ad inuidentiā, æmulationem, amarulentiam, odium, indignationē, veneficium, fraudes, dolos, inſidias, proditionem, mœſtitiā, deſperationem, ac diffidentiā, poſtremo ad calamitoſum funeſtumq; exitū adigūt. Pituitolis ac phlegmate oppreſſis ad deſidiam,

atque

*Dæmones
quatenus
noceant.*

*Humores
ad vitia
occaſionē
præbent.*

atque ignaviā, torporē, veteriū, inertīā, somnolentiam, incuriam, atque ad omnium virtutum neglectum sunt adiuumento. Obiter vt aër tenuitate cœli temperatus vitalem ac salutarem spiritum imper-
 tit animantibus, herbisq̃ virentibus: sic boni genij salubrem aurā aspirāt, ac mentes nostras suani afflatu reficiūt. Mali vero vt ventus pestilens, morbos & contagia: ita illi exitiale virus exhalant atq; animis hominum pestē ac perniciē adferunt.

Ab externo aëre simile.

Abijs enim prima mali labes hominumq̃, ruina, atque interitus, sic vt opus fuerit instauratore illo mirifico nempe Christo qui hominē pristino nitori atque integritati restitueret. Et quoniā tāta est humanæ naturæ imbecillitas, vt ægrè aduersus sæuissimi hostis insidias possit subsistere, Christus Iesus subductus in cœlū, Paracletum
 mitti curauit, qui nos fulciat, ac cōtra Sathanæ insultus, omnesq; malorū incursus reddat inuictos. Hic est qui mētes nostras varijs dotibus exornat, qui de Dei volūta-
 te nos reddit certos, ac discussa omni diffidentia per Christū ad patrē nos prouehit. Erigit em̃ mētes nostras, accōsolando hortandoq; efficit, vt cōcepta fiducia, omnia ab illo sperare ac petere audeam⁹ ac patris

Sapient. 1.

Genes. 2.

Paraclet.

Quid spiritus sanctus in nobis efficiat

Gal. 4.

no-

nomen illi opplorare. Quin & ipse spiritus, quem Deus emisit in corda nostra, attestatur vnà cum spiritu nostro, quod eius sumus filij, & hæredes, cohæredes autē Christi.

Rom. 8.

Spiritus itaque diuinus mentium instaurator fidem ac credulitatē verbo Dei ful- tam nobis inserit, quæ fiduciam erga illū parit, certamque spem consequendi pro-

Fides ope-
ribus sti-
pata.

missa. Et quum hæ virtutes non sint otio- sæ, vberimum CHARITATIS ope- rumque prouentum proferunt, ad eaque adminiculatur, ac vires confert Paracle- tus, vt stabiles ac fixos in nullos errores, aut superstitionem abduci nos cōtingat, quæ non aliud est teste Eusebio, quàm fal-

De Præpa-
rat. Euan.
lib. 1.

sa quædam, atq. ementita veræ religionis vm- bra: aut fucata species, nullo fundamento nixa.

Supersti-
tio.

Sic ex Horatij sententia.

In art.

Maxima pars vatū pater et iuuenes patre digni

Poët.

Decipimur specie recti.

Iuuenal.

Fallit enim vitiū specie virtutis, & vmbra,

Satyra. 14

Quñ sit triste habitu, vultuq. & veste seuerū,
Nec dubiè tanquam frugi laudatur auarus.

Tuscul. 3.

Fit enim plerumque Cicerone teste, vt nonnulli optima consecrati non tam volun- tate, quàm cursus errore fallantur. Sic Paulus

Rom. 10.

Iudæos non prorsus à pietate alienos cen- set, verum aliquo duci studio, Zeloque Dei,

Dei, sed absque iudicio, ita ut nō omnino
 errent in affectu pietatis, sed propter insci-
 tiam, & quod in delectu hallucinantur, ac
 cæcutiunt, spiritu Dei destituti sunt. Cui *Zelus abs-*
 vitio affines sunt qui inueteratos errores *que iudi-*
 pertinaciter vel tuentur, vel tolerant, nec *cia.*
 sustinent quidquā immutari eorum quæ
 irrepserunt: qui si imbuti essent spiritu il-
 lo munifico, non esset tanta in animis opi-
 nionum ac doctrinæ dissensio. Ceterū ne-
 mo hæc parerga esse existimet, atq; ab in-
 stituto aliena, nec illud Horatij impingat.

— *Amphora cœpit*

In art.

Institui, currente rota cur vrceus exit?

Poët.

Quum spiritus cœlestis mentis innoua-
 tor, dux sit ac moderator spirituum hu-
 mani corporis, qui sedatiores existunt ac
 magis placidi, ubi hoc ductore reguntur,
 atque in officio continentur. Si enim tu-
 multuari pergant, ac seditionem in cor-
 pore concitare,

Ille regit dictis animos, ac pectora mulcet.

*Æneid.
lib. 1.*

*De corporis humani elementis, primisque qua-
 litatibus, ac generationis principijs, ex
 quibus homo constat, ac
 conflatus est.*

Caput

*Elementa
quatuor.*

*Tuend. v. 6
de lib. 1.*

*Cibus &
aër aque
necessari.*

A B elementorum, non humorum facultatibus omnis temperamēti ratio deducitur, illisq; vniuersam corporis structuram atque opificium acceptum ferre par est. Elementa statuuntur quatuor Ignis, Terra, Aër, Aqua, quibus totidem subsunt qualitates, Calida, Frigida, Humida, Sicca, quæ ex circūfuso nobis aëre, atque alimentis vel commoda, vel detrimenta concipiunt: illorum enim excessu defectuque vitiantur qualitates, ac corruptela aliqua deprauatę innumeris morbis præbent seminaria. Cæterum quæ corpus nostrum afficiunt, ea teste Galeno, sunt genere duplicia, altera nobis congenita, & quæ euitare nequeas, ex ipsis generationis principijs velut radice orta: altera quæ & declinare posses, & aliena sunt à corporibus nostris, nō insita, sed aduentitia atq; externa, quæ tamē nō minus, quā insita, corpus nostrum cōficere atque infestare sunt idonea, Cibus scilicet & potus, quibus restituimus quidquid siccioris vel humidioris substantiæ effluxit, quæ tamen si immodica sint, aut vitiosa, excrementorum copiam ac morbos pariunt. His proximè accedit aër nos ambiens, qui

qui vbi impensè calidus est, vel siccus, aut
 immodicè humidus vel frigidus, manife-
 sto habitum corporis immutat. Cæterum
 vt propius, magisq; appositè rem ipsam
 designem, humanæ naturæ primordia, ac
 generationis principia sanguis maternus,
 semenq; genitale existunt. Ille ceu mate-
 ries quædā apta cōcinnaq;, & opifici, vt ar-
 gilla vda, ceraque fluxa ac tractabilis, ad
 quiduis effingendū sequax: Semē opificis
 rationē obtinet. Cōstat horū vtrumq; ex *Primordia
hominis.*
 iisdē genere elemētis, ac qualitates iā me-
 moratas in se cōplectitur: dissident tamē
 inter se tēperamenti ratione ac mensura.
 Siquidem in semine plus est igneæ sub-
 stantiæ atque aëreæ, hoc est ætherei spiri-
 tus est particeps. In sanguine plus aqueæ *Seminis et
sanguinis*
 & terreæ: quanquā in postremo hoc calidū *natura.*
 præpolleat frigidus, humidū sicco. Neque
 em̄ sanguis siccus stātui potest, vt ossa, sed
 humid⁹: at semē sanguine quidē siccus est
 ceterū ipsum quoq; humidū fluidūq; ac
 fluxile. Itaq; vtrimq; ex humida substātia
 geniturę origo pducitur, sic tamē vt ex eo
 relique corporis partes sicce, nerui, venæ,
 arteriæ, ossa, cartilagines, elaborantur.
 Quod em̄ in vtero ex illis principiis cōce-
 ptum ac conglobatū est, siccus redditum,
 veluti

*Ab ossium
natura lō-
gitudō.*

*Lōgitudi-
nis causa.*

*Simile à
sais.*

veluti rudimenta ac lineamenta cuiusq;
membricapeſſit, poſtmodum exactā ſpe-
ciem conſequutum incrementa concipit
atque ad iuſtam decentemq; magnitu-
dinem prouehitur: vbi vero ad ſummum
deuentum eſt, oſſibus ob alimenti penu-
riam non vltra ſequacibus, incrementum
augmentumq; ſiſti contingit, nec pro-
gredi, aut amplius in longum latumq;
proferri. Ex copioſo enim calore & hu-
more ſpiritu vndique perfuſo corpus de-
coram longitudinem aſſequitur. Quod
ſi cui vel ingraueſcente etate, vel etiam a-
doleſcentibus ex morbo aut affectione
aliqua frigidus ſiccusq; habitus obtige-
rit, corpus ijs macilentū fit, rugoſum, gra-
cile, ſquallidum, ſtrigoſum, membraq;
inualida atq; incurua. Simile enim quid-
dam iſeuenit quod iumentis, quibus pa-
bulum ſubducitur, atque arboribus her-
bisq; virentibus, quibus terræ ſuccus
ſubtrahitur, ac prohibetur irrigatio. Quò
mihi improbè atque inhumaniter facere
videntur ludimagiſtri quidam, & quot-
quot erudiendis alendisq; adoleſtibus
operam impendunt, qui imita quidem ac
conſtituta non exiguæ pecuniæ pactione,
inſalubri, tenuiq; victu conuiſtores do-
mi

mialunt, ac non solum sordidè tractant, *Pueri non*
 sed carne subrancia, piscibus olidis, pa- *domandz*
 nemucido tenuiter pastos, ad subeundos *inedia*
 studiorum labores minaciter instigant:
 quo efficitur vt color ijs deflorescat, cor-
 poris species, omnisq; decor & venustas
 aboleatur, nulla sit alacritas, nullus vigor,
 mentisque erectio, spiritus deiectus, vir-
 tus minus viuida, indoles omnisque vis *Vitiosus cū*
 animi quæ vel naturæ beneficio, vel pa- *b⁹ naturā*
 rentum industria, aut denique diuino mu- *deprauat.*
 nere insita erant, prorsus extincta, adeo
 vt non facile ad præclara ijs incalescat ani-
 mus, nec emergant ad quæ erant destina-
 ti, aut natura appositi. Quod ad externū
 vero habitum adtinet, corpus plerumque
 circumferunt fœda scabie deformatū, at-
 que ob vitiosos humores pustulis vndi-
 que exulceratum. Quò fit vt raro ad le-
 gitimam maturitatem, ac iustam magni-
 tudinem, ad vires ingenuas, membrorum
 robur ac firmitatem, ad decentē partium *Statura*
 compositionem ac staturam deueniant, *brevitas*
 quòd in ætate tenera ac pubescenti fame *vnde.*
 atque inedia domitis humori natiuo qui
 continenter foueri postulat, alimēta sub-
 trahantur: quò fit vt exhausto succo vitali,
 præmaturè senescant, ac properata morte

confici contingat. Vocatur autem hæc affectio quæ frigidū siccumque corporis statum inducit seniū, quod omnib. quū animatibus tum stirpibus corruptelæ interitusque causa existit. Est enim mors nō aliud, quā naturæ, hoc est caloris genuini, insiti- que humoris, in quibus vita cōsistit, extinctio: ad quā nonnulli properantius deueniunt, vel ex alimentī inopia ac defectu, vel ex intēperantia vitæ, immodica Venere, intēpestiua vigilia, mœrore animi, tum plerisque; alijs quæ præter ætatis rationē ac naturæ cursum, festinatā senectutē, mortemque; inopinatā accelerant. Quā multos autē videre est seniculos corpore vegeto ac succulento, mēbris validis, ingressu firmo, cruda prorsus viridiq; senecta, nō ob aliud, quā quod vitæ suæ optimè moderatē sint, nec adolefcentiā intemperatē aut libidinose transegerint: quum iuuenum plerique; conspiciantur effœti, elumbes, enervati, corpore arido, colore pallido atque exanguis, quod tota pubertas, ac iuuenilis virtus immoderato vitæ Venerisque usu & consuetudine sit exhausta, ac flos ætatis attritus. Vt enim flores Martij, quibus incunte vere nihil spectatius, aquilonio vrentique vento decussi, marcescunt:

lic

Senium.

Mors quid

Cruda senecta unde.

A floribus simile.

sic omnis iuuentus & florens ætas ac-^{Iuuentus}
 cepto incōmodo, intempestiuè atq; ante^{unde effe-}
 maturitatem arescit. Quocirca vt quis no^{ta.}
 xia euitare possit, ac vitā quā maximè
 longam efficere, tum senectutem conse-
 qui minus grauem atque onerosam, ine-
 unda ratio, qua valetudo firma perfici pos-
 sit, ac stabilis, aut si inclinata sit, qua erigi
 possit atq; instaurari. Sunt autē non pa-^{Quæ vale}
 rum multa, quæ illam labefactant ac sub-^{tudini offi-}
 ruunt, quæque ingenitum nobis tempe-^{ciunt.}
 ramentū conuellunt, variant, alterant, cor-
 rumpunt. Siquidem ex alimentorum fa-
 cultatibus, victusque ratione humores di-
 uersas qualitates asciscunt, quibus acce-
 dunt balnea, æstus, exercitatio, frigus, las-
 situdo, sitis, inedia, somnus, quies, aëris
 status, affectusq; animi, quæ corporis no-
 stri habitū multifariā immutāt, ac magna
 ex parte in deteriore rapiunt. Sic corpus
 quod calidum humidumq; extitit, in fri-
 gidum ac siccum, vel etiā aliam qualitē
 sensim delabatur: ætatis quoque accessu,
 temporum decursu, rebus secūdis vel ad-
 uersis, fortunæ successu vel inclinatione
 multa homini obueniunt, quæ valetudi-
 nem labefactant. Quò mihi appositè di-
 xisse visus est Horatius.

In arte Poetica. *Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt.*

Cap. 14. Cui consentanea est illa Iobi sententia, qua naturæ humanæ conditionem fragilem, fugacem, inanem, momentaneā, multisque incommodis, periculis, mutationibus obnoxiam graphicè expressit, Homo natus è muliere, brevis æui est, ac plenus miseriæ, qui quasi flos spectatissimus, exoritur sed conteritur, atque evanescit velut umbra, nec vnquam in eodem statu persistit. Singulis enim ætatibus, hoc est, certis annorum interuallis ac spacijs mu-

Quid ætas tationes incidunt. Est autem Ætas vitæ curriculum ac decursus, vel ab infantia ad senectutem progressus, in quo

Ætatum mutatio. constitutio corporis humani immutatur, atque aliud ex alio temperamentum acquirit, quod ipsum postremo ad interitū

Infantia. deurgit calore natiuo extincto. Sic Infantia, quæ omnium humidissima est, plurimum caloris innati cōtinet, quarto anno aut septimo mutationem sustinet, ac

Pueritia. plerumque ijs annis periclitamur. Huic proximè succedit pueritia, quæ ad annum plus minus decimum quintum produci-

Pubertas. tur, ac non parum multis incommodis diuexatur. Pubertas vero quæ & ipsa plurimis

mis malis exposita est, anno decimo octa-
 uo perficitur. Adolescētia autem præcepta *Adolescen-*
 ac lubrica anni quinti & vigesimi termino *tia.*
 includitur, quæ ætas partes quatuor com-
 plexa, primam ætatem conficit, quarum
 nullam nō varias mutationum vices sub-
 ire quotidiana experimenta common-
 strant. Porro Iuventus seu ætas florida, in *Iuventus.*
 qua corpus animusque viget ac florescit,
 ad annum quintum & tricesimum profer-
 tur, in eaque ætate affatim inualefcit san-
 guis, atque humor non nihil absumitur,
 quò fit vt id temperamentum progressu
 temporis calidum siccumque censerī inci-
 piat, quum adolescentia humore ac calo-
 re abunde fuerit perfusa. Constans vero *Virilis*
 & virilis ætas ad quinquagesimum annū, *ætas.*
 aut paulo vltra progreditur, quo tempo-
 re tēpestiua maturitas se profert, ac mens
 conuersis studijs, omnia consideratè, pro-
 uidè, prudenter agit: Corpus vero æqua-
 biliter, atque in eodem tenore consistens
 non magnam mutationem percipit ad an-
 num vsque sexagesimū tertium aut quin-
 tum: tunc enim labenti atque inclinata *Senectas.*
 ætati iam iamque inærauescenti frigidus
 & siccus status inducitur, qui primus est
 senij ingressus ac vestibulum, proximus

*Ut mors
nō sit for-
midabilis.*

*Temporū
anni et æ-
tatū cōpa-
ratio.*

Meta. li. 15

autem ad decrepitam ætatem, ad mor-
tem aditus, quæ ut non exoptanda teme-
re, ita non pertimescenda viris Christia-
nis, quum mens concepta fiducia suauio-
ris vitæ, ac resurrectionis spe fulta, alacri-
ter hinc emigrandum sibi persuadeat. In-
terim quisque efficere potest in huius æ-
ui decursu, ut superioris ætatis temperan-
tia, ac vitæ moderatione non nihil præsi-
dij sibi paret, aliquid pristini roboris con-
seruet, quo senectutem minus effectam
ac laboriosam experiatur: quum enim
omni ætati certus præscriptus terminus,
tum huic nullus constituitur, nisi vitæ
exitus mortisque expectatio. Cæterum
Pythagoras non scitè quadripartitas an-
ni varietates ac temporum vicissitudines
hoc est, Veris, Æstatis, Autumni, & Hie-
mis discriminata tempora duobus æqui-
noctijs, ac totidem solstitijs comprehensa
quatuor hominum ætatibus accommodat,
cuius sententiæ hac verborum serie com-
plexus est Ovidius.

*Quid, non in species secedere quattuor annum
Aspicias, ætatis peragentem imitamina nostræ?
Nam tener & lactens, pueriq; simillimus auro
Vere nouo est, tunc herba vires et roboris experts
Transit in æstatem post Ver robustior annus,*

Fit-

*Fitq; valens iuuenis neque enim robustior etas
Vlla, nec vberior, nec q; magis ardeat, vlla est.*

*Excipit Autumnus posito feruore iuuentæ
Maturus, mitisq; inter iuuenemq; senemque
Temperie medius, sparsus quoq; tēpora canis.
Inde senilis Hiems tremulo venit horrida passu
Aut spoliata suos, aut quos habet alba capillos.*

*Omnia ca-
duca.*

Quæ rerum vicissitudo, ac naturæ to-
tius conuersio, mutabilitas, inconstantia,
atque ex vno in aliud inclinatio; com-
monstrat omnia esse momentanea, cadu-
ca, fragilia, ruinosa, fluxa, & quæ non fir-
mis radicibus defixa, vt flosculi, cito deci-
dant. Quū itaque corpus continentur de-
fluat, ac detrimenta patiatur, multa que
intus & foris vires nostras depopulentur,
non oscitanter huius conseruationi in-
cumbendum, quò stabilis illa ac quàm
maximè longa effici possit. Nihil necesse
est exemplis, rationibus, experimentis
commonstrare (quum nulli non sit explo-
raturum) quàm grauatè, animoq; iniquo ac
repugnante ab hac vitæ suauitate, diuelli
se quisque patiatur, quanta cura, studio,
industria vindicare se à morbis conten-
dat, qui non solum doloribus nos confi-
ciunt, contundunt ac dilacerant, sed mor-
tis speciem oculis obijciunt ne his addam.

*Natura
abhorret
ab inte-
ritu.*

Unde pendenda tranquillitas.

Eccle. 30.

mentem inquietam ac turbulentam, animumque affectibus oppressum. Cui cedo in tantis calamitatibus, ærumnis, miserijs, tantaque æui huius molestia, ac breuitate, non parandum aliquod dolorum lenimè, non conquirenda aliqua laborum solamina atque alleuamenta? quæ si consecrari velis atque assequi, nunquam in animum induxeris hæc præstare res momentaneas, opes, honores, latifundia, operosa ædificia, vestes sumptuosas atque artificiosè elaboratas: sed mentem quietam ac sedatam, omnibusque perturbationibus liberam: proximè corpus salubre, nullisque morbis implicatum, quibus diuino munere nihil homini obtingere potest melius aut optabilius.

Quid Crasis seu temperamentum, in quo cuiusque habitus, ac corporis constitutio consistit.

Caput quintum.

Temperamentum quid.

CRasis seu temperamentum, (nam operis instituti ratio exigit, vt id definitione explicetur) est primarum qualitatum atque elementorum inter se cõuenientia: vel

vel qualitatum ex elementis æqualis mi-
 stura ac proportio omnis vitiosi excessus
 expers: Intemperies vero quæ disparibus *Intempe-*
 elementorum ac qualitatum viribus con- *ries quid.*
 tinetur, atque à moderatione desciscit. Vt
 autem in fidibus concentus quidam per- *A fidibus*
 cipitur, ac concors harmonia, sic vt nihil *simile.*
 dissonum aut discrepans aures teneras fe-
 riat, offendatque: ita in temperato corpo-
 ris habitu existit elementorum ac quali-
 tatum apta concinnaq; temperatio, adeo
 vt monstrari nequeat vlla per se qualitas,
 sed cōstans, absoluta, perfecta que elemen-
 torum ac qualitatum coagmentatio. Quæ *simile ab*
 admodum enim quū ex varijs herbis con- *herbarum*
 dimenta aut pharmaca conficimus, fit vna *mistura.*
 concretio, ac singula ita coalescunt, vt ni-
 hil eorum quæ compositio complectitur,
 appareat, aut discerni possit, aut percipi:
 ita in elementorum qualitibus euenit,
 ex quarum mistura primaria nascendi o- *Nonem te*
 rigo ducitur, quæ nouem temperamento- *peramēta.*
 rum constituit differentias, vnā tempe-
 ratam, omnibusque suis numeris absolu-
 tam, in qua nihil desideratur, nec vlla qua-
 litatum elementarium aliam superat, sic
 vt æquali parique mensura inter se om-
 nia consistent, nullo vitio, nulla que intem-

perie imbuta: Intemperata octo, simplices quatuor, & totidē compositæ seu iugatæ. Calida tantum in qua calor frigori antecellit, humoris verò & siccitatis est æqualitas: Frigida, in qua frigus dominatur: Humida, quòd illa primas portioresque partes obtineat: Sicca, vbi humore superior est siccitas, reliquis paribus, hoc est, calida & frigida temperatis: Compositæ vero temperaturæ, quæ ex duabus qualitatibus implicatæ sunt, numerantur, Calida & humida, Calida & sicca, Frigida & humida, Frigida & sicca, à quibus corporis constitutio quam *κρᾶσις* Græci, vulgares complexionem vocant: appellationem apud Medicos, ac nomenclaturam adepta est ab eo scilicet, quod in mixtura pollet, apud quos id corpus calidum dicitur, in quo vberior est caliditatis portio. Siccum in quo siccitas potior, pari modo ratiocinando de reliquis. Sic medicamentorum compositio, in qua multa congeri ac coaceruari solent, ab vno eorum quod præcipuum est, nomen sortitur, vt Dianucum, diacapper, hiera, picra, diaphenicum, oleū vulpinum, etc. Quò autem omnia exactè percipi queant (est enim id nō modo Medicis,

*A maiore
denomina-
tio.*

dicis, sed omnibus, quibus secunda valetudo curæ est, salubre cum primis ac frugiferum) singulorum rationes ac modos quàm possum accuratè explicabo, ac primum temperatæ naturæ conditionē exequar, aut saltem eius speciem atque imaginem mente primum conceptam, oculis exhibebo : nō quòd talis in natura rerum existat, aut in aliquo demonstrari possit, nisi quis forte diuiniorē aliquam supernè originem sit nactus, sed quod huc referri debeant reliquæ hominum naturæ, atque ad hanc amussim exigì, quò cuique pateat, quid vel superet vel deficiat. Neq; enim expeditè quisquam animaduertere in calido corporis habitu præponderare humido calidum, ac frigidum præualere sicco, nisi ad exactam hanc temperiem sit intentus, in eamque, tanquam scopum, defigat oculos.

De temperato exactoque corporis habitu ac constitutione.

Caput Sextum.

DE temperato atque omnibus numeris absoluto corporis statu dicendum
accu-

accuratius, quod in hunc mentem animumque dirigi velim, ac tanquam ad normam seu perpendiculum reliquos habitus accommodari, quo quisque obseruet, quantum à temperamenti integritate deflexerit, & quid moliri debeat, vt in pristinum statum, quoad eius fieri possit, reducatur. Quāto enim quis ab hoc remotior, tanto valetudo deterior, atque ad corporis morbos, animique ægritudines lapsus grauior. Corpus hoc omnibus suis partibus cōsummatum aptissimè Policleti regula dici meretur. Id enim prouerbium ijs rebus accommodari solet, quæ ad vnguem facta sunt, & in quibus nihil desideratur, adeo vt ad hanc, tanquam ad lapidem Lydium reliqua debeant explorari. Desumpta est Metaphora à Policleto statuaria, cuius artificium ac decor, teste Fabio, laudem meruit supra mortales omnes: hic tanta arte statuas expressit, suisque numeris ita absoluit, vt cæteri celatores ac statuarii in formandis effigiandisque simulachris, hunc tanquam archetypum sibi proponerent. Vfus est prouerbiali hoc schemate de tuenda valetudine Galenus, qui statuit optimum corporis habitum, tanquam Policleti regulam, hoc est, tam

*Policleti
regula.*

*Lib. 20.
cap. 10.*

Lib. 2.

con-

concinne ac decenter expressum, vt nihil in eo culpari possit, sed mirificè afficiat cōgruens symmetria, nullaque sui parte claudicans commensuratio. Quocirca quæ de statu corporis optimo cōscribuntur, merito ad rem absolutissimam referri debēt. Talem itaque corporis habitum exhibemus, qualem Oratorem Cicero, ac Fabius imitandum proponit, qualem Ecclesiastē seu concionatorē instituit Chrysostomus atque Erasmus, quò ad horum exēplum se componant, qui eloquentiæ parandæ, aut erudiendis rudibus sunt destinati. Et quamuis non penitus quæ animo conceperit, assequatur: aliquem tamē progressum facere par est, nec committendum quantumuis ardua sunt quæ cōsectamur, vt spes infringatur, aut languescat industria. Nonnulli enim, vt Cicero testatur, desperatione debilitati experiri id metuūt quod se assequi posse diffidant. Nam neque illud ipsum, quod est optimum, desperandum, & in præstantibus rebus, magna sunt ea, quæ optimis proxima. Quocirca optimū corporis habitum cōstituere, atque adumbrare visum est, quò illius species animo insideat, in eamque oculis ac mente defixus talem imitari quisque, atque exprimere

Ad summam enitendum.

De Sacer. De ratione concionandi.

De Oratore.

*Notæ tem-
perati cor-
poris.*

mere curet, aut quàm proxime ad illam
accedere. Huic itaque cuius specimen ex-
hibendum suscepimus, omnes sensus vi-
gent, atque insitæ facultates functiones
suas ac munia citra vllum incommodum
obeunt. Memoria illi stabilis ac firma, quòd
cerebrum nec ad immodicam humidita-
tem, nec siccitatem declinet, animus acer
& industrius, quique solerter ac providè
omnia aggrediatur, mores integri atque
incorrupti, & qui in nulla actione à deco-
ro deflectant, ingenium singulare atque
eximium, mens placida ac sedata, nullis-
que affectibus vitiosis exposita, vt quæ ex-
clusa temeritate iudiciũ delectumq; adhi-
beat, indoles generosa, multis magnisq;
dotib' affatim exulta, insignis ac spectata
vitæ probitas adeo vt in eo expressum sit
illustre virtutis exēplar, hoc est, absoluta
atq; ad summum perducta nature perfe-
ctio. Siquidem in eo se cumulatè proferunt
humanitas, mansuetudo, frugalitas, equi-
tas, modestia, & cōtinens cupiditatũ mo-
deratio: in aggrediēdis cōficiendisq; ne-
gotijs nec præceps, nec cūctator, aut qui
percrastinando tardius omnia perficiat, sed
consiliũ in providēdo, in peragēdo matu-
ritatē adhibeat; in casibus humanis, euen-
tisque

tisq; fortuitis quę inopinato ingruūt, nō temere cōcutitur aut expauescit, eoq; fit vt nō iusolefcat rebus prosperis, nec deiciatur succumbatq; aduersis; sed omnia vitę incōmoda alacri atq; infracto animo perfert, nec à cōstantia susceptoq; cōsilio abduci se patitur. Quo spectat illud Horatii, quod illi congruit.

*Iustum & tenacem propositi virum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum feriant ruinae.*

Lib. 3.
Ode. 3.

Ad quem habitum se composuit Diuus Paulus, ac similem affectum in ijs qui Rom. 8.
Christo initiati sunt, ac deuoti, exigit, vt quod illi persuasum erat, quisque pro certo ac fixo habeat, nulla re quantumuis sœua ac formidabili diuelli posse ab eo, cui sumus addicti. Is itaque cuius speciem ac formam adumbramus, ita animo ac mente constitutus est, vt neutram in partem moueatur, aut hinc inde fluctuet, sed stabiliter atque inconcussè constantiam tueatur. Insiti sunt quidem illi affectus sed naturales, ac minimè improbādi, vt amor ac propētio erga suos, quibus vt non

Naturales
affectus.

non nimis indulget, ita in illos non acerbus est, non seuerus, amarulentus, præfractus, sicut in congressu familiari comitas seria grauitate sit condita, cui nulla subest dicacitas, nulli dentati sales, non indecora parumque urbana festiuitas, aut obscenæ facetiæ, & quemadmodum à scurrili ioco ac scenico gestu longissimè abest: ita à censoria seueritate, ac stoica indolentia remotissimus. Quis enim nō illos ab omni humanitate, ac cultiore vita alienos censeat?

*Æneid.
lib. 4.*

*Quos non ulla magis sermonum gratia mollit,
Quàm si dura silex, aut stet Marpesia cautes.*

Similiter & moribus & vitæ instituto Democrito atque Heraclito prorsus dissimilis, quorum vterque Satyrica dicacitate exagitur. Siquidem

*Iuuenal.
Sat. 10.*

*Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quoties à limine mouerat vnum
Protuleratq; pedem: flevit contrarius alter,*

*Democriti
& Hera-
cliti natu-
ra.*

Nec solum in animo elucent, atque expressè se proferunt hæc ornamenta, ac naturæ munera, sed insigne quoque decus enitet, atque amplitudo in externa corporis specie se profert. Siquidē in vultu qui imago est animi, in oculis qui mentis indices, colore, lineamentis, totoque corporis habitu heroica quædam dignitas, ac spe-

spectabilis forma se exhibet nulli nō ama-
 bilis ac gratiosa, sic vt cōspectus ipse quen-
 que alliciat, ac sympathia quadā, hoc est,
 tacito naturæ consensu nulla emolumen-
 ti spe in amorem sui rapiat. Corpus de-
 center & concinne compositum est, om-
 niumque partium absoluta constructio.
 Caput nō obliquum aut angulosum, sed *Spadix co-*
 in globi figuram rotundum, quod capillo *lor qui.*
 rum honesti spadices, qui color castanea-
 rum proprius est, exornant: frons serena,
 nullisq; rugis deformata, quā supercilio-
 rum decor cōmendat, atque oculorū ei-
 nentium amabilis aspectus cohonestat.
 Color floridus ac suavis: buccæ ac genæ
 roseo rubentiq;, ac natiuo pigmento per-
 fusæ, præsertim vbi adolescit ætas. Status
 corporis erectus, incessus decenter cōpo-
 situs, non affectatus, vt personatis quibus-
 dam histrionibus, qui ementito quodam
 atque exotico ingressu se plebi ostentāt, *Factitius*
 quò maior accedat autoritas ac venera- *incessus*
 tio. Lingua expedita ac prompta, quæ ar-
 ticulatè & significanter verba enunciet.
 Accedunt præter hæc non parum multa,
 quæ ex necessitate, atque humanæ natu-
 ræ conditione consequuntur. Siquidem
 edit bibitque moderatè, atque adhibita
 E salubri

salubri exercitatione, quæ vel viua inten-
taque voce, vel ambulatione perficitur,
alimenta probè concoquit, atque in ha-
bitum corporis digerit: quò fit vt perexi-
gua coaceruetur excrementorum redun-
dantia, ac somnus succedat placidus, nul-
lisq; absurdis aut tumultuosis insomnijs
interruptus: & si qua species aut simula-
chra antelucano peractaque concoctione
atque elaboratis cibis, menti se ingerunt,
aliqua subest diuination, hoc est, rerum fu-
turarum non vanum, nec inane præsa-
gium. Cæterum in hac fragili vita acca-
duca, tantoque naturæ lapsu atque incli-
natione non video, cui ista aptius accom-
modari debeant, quàm Christo, de quo
vaticinatus Dauid, *Speciosus*, inquit, *for-*
ma præ filijs hominum, suauitate ac gratia
verborum vndique perfusus est, nec est
vllus hominum, qui illi conferri possit.
Is siquidem supra reliquos mortales om-
ni virtutum genere cumulatus, integrita-
te vitæ, morum probitate, excellentia do-
ctrinæ, miraculorum prodigijs diuinita-
te inaudita, maximam orbis partem in
sui admirationem, atque amorem per-
traxit: sic nihil ei defuit eorum quæ aut
excogitari possunt, aut mente concipi,
Cui

Cui corpus etiam obtigisse spectabile ac *Christus*
visenda specie, quis posset ambigere? Et *exemplar*
quanquam in illo spectanda potius diui- *perfectio-*
nitas, & in quem vsum nobis exhibitus *nis.*
est, nihil tamen vetat eam formam ac cor-
poris speciem animo complecti, quæ di-
gna fuit illius maiestate atque amplitu-
dine. Erat enim externus habitus ac sta-
tura heroica, apposita ad dignitatem, ac
diuinitati omnibusq; internis animi do-
tibus, quas opulente in nos effudit, con-
sentanea. Quocirca vnus hic statui debet, *Ioan. ca. 1.*
in quem exacta hominis cōstitutio sit re-
ferenda, seu corpus, seu animum spectes.
In eo siquidem, vt Paulus ait, omnes thesauri *Colos. 2.*
scientiæ ac sapientiæ reconditi sunt, atque in-
habitat omnis plenitudo Diuinitatis cor-
poraliter. Et quanquā ab illo humani ni-
hil alienū esset, *Nulla tamen labes, nihil vitij*
illi inhaesit, nec morbo, aut peccato fuit obnoxius *Hebr. 4.*
Nā quod subinde incāduisse legitur, ac vi-
tia infectatus acerbius, tū lachrymis perfu- *Ioan. 11.*
sus indoluisset, ac fremitu testatus facti ali-
cuius indignitatē: summæ humanitatis,
atque ex animo bene cupientis argumen-
tum erat: quum enim salutis humanæ
vnicè esset auidus, indignabatur complu-
res, quos emédatos, nō extinctos voluit,

Christus à tam pertinaciter in errore persistere, ac tã
vitiosis et opportunè oblatam resipiscendi occasio-
festibus a- nem aspernari ac respuere. Hæc de corpo-
lienus. ris humani absoluto habitu dicta sufficiât,

cui florens ætas atque adulta confinis
 ac finitima, præsertim vbi à primis annis
 laudabiliter instituta est, & liberalis acces-
 serit educatio, quæ tamen cõtinenter labi-
 tur, ac progressu ætatis deficit. Vt enim in
 rebus alijs: ita in humana natura, omnia
 orta occidunt, & aucta senescunt, atque
 ab initio ad finem progressa, decurso vitæ
 spatio dilabuntur, ac vergunt ad interitũ.

Salubris
admoni-
tio.

Quæ mutabilitas atque incõstantia quæ-
 que nostrum commonefacit, vt neglectis
 rebus caducis ac breui interituris, ad ea
 quæ æterna sunt animum, mentemque
 erigamus. Quod ipsum Paulus nobis in-
 culcat, quum inquit. *Si consurrexistis vna*

Colos. 3.

cum Christo, superna quærite, vbi Christus
Deo dexter assidet, superna curate, non terre-

Hebr. 13.

stria. Neque enim habemus hic manentem ci-
uitatem, hoc est, sedes fixas ac stabiles, aut

Hebr. 11.

diuturnitate confirmatas, sed futuram in-
quirimus, cuius opifex & conditor Deus,

1. Cor. 2.

qui vt Petrus ait, vocauit nos è tenebris in
admirabilem suam lucem, atque æternitati
nos destinauit,

De Calido corporis
statu.

Caput septimum.

Inter hos qui à modo delapsi sunt, atq;
 à temperie deflexerunt, calidus corpo-
 ris habitus primus statuitur. Hic enim vt
 ordine prior ita in conseruandæ sanitatis
 ratione cæteris potior. Censetur autem is
 potissime Calidi nomine, in quo reliquis *Calidus*
 moderatè constitutis, hoc est, humido & *habitus.*
 sicco temperatis, qualitas illa exuperat.
 Cuius si conditionem explorare libeat,
 eiusque notas ac signa obseruare, depræ-
 hendes huiusmodi constitutionis homi-
 nem, statura decenti, ac specie formaq; ad
 dignitatem virilem apposita, corpore non
 obeso, nec abdomine, multoq; adipe: sed
 mediocri carne, eaque solida, constipata: *Signa calis*
 nam calore pingua quæque liquefcunt, *di corpo-*
 ac defluunt: colore vero rubicundo, aut si *ris.*
 sanguis pl⁹ satis feruescit, vt ijs assolet qui
 loca æstiosa incolunt ac torrida, fusco vel
 rufo. Sunt enim in quolibet corpore pro *Gradus*
 aëris ac regionis conditione conplures ca- *caliditatis*
 liditatis gradus ac varij quum huius qua- *in homi-*
 litatis, tum aliarum modi ac rationes. Sic *ne.*
 Indi, Æthiopes, Mauri, Afiani, Ægyptij,

LEVINI LEMNII DE

Palestini, Arabes, Græci, Itali, Hispani, Sarmatæ, Germani, Galli, Belgæ diuersos sortiuntur corporis habitus, atq; in suo quique genere aut per singulas species, varias caliditatis differentias cōsequuntur.

*Simile ab
ignitis.*

Vt enim ignita quæque alia alijs sunt magis vrentia ac pro subiecto fomite, vel ex carbonib⁹ aut glebis bituminosis, naphtha, oleo, pice, resina vel denique ex lignis e quercu robore, larice, betula, vlmō, populo, salice accēsus ignis, focus incalescit modo ardentius, modo mitius: Sic in quolibet corpore pro loci natura, ac victus vitæq; ratione vel augetur calor, imminuitur, eoq; fit vt colores hominib⁹ existant

Vnde barba & capilli.

uarij, ac capilli diuersi. In omni siquidē corporis statu calido, cui moderatus humor subest, cutis pilis vndiq; dēsis obsita est, ac barba decora, sed crines paulo erumpūt diuersius, atque alios sibi colores, pro caliditatis ratione adsciscūt.

Pilorum origo.

Vnde nigri pili.

Quū autē pili generātur ex fuliginoso crassoq; excremento tertiæ cōcoctionis, nigri hi euadūt, siquando deusto vi caloris vapore, excrementum in exactam fuliginem mutatur.

Crispi capilli vnde.

Crispi vero efficiuntur atq; intorti, propter temperamenti siccitatem, quam calor immodicus infert, vel meatum in quibus

radices figunt, angustiam atque exilitatem: agre enim eluctari possunt, aut rectam viam sibi moliri: quo fit vt inflecti contingat, atque in obliquum ferri, præsertim quibus id natium, non asciticium est, vt mulierculis quæ se comunt ac poliunt, tum tortis crinibus crispantiq; capillo gratiosæ videri affectant. Omnes itaque qui calidas siccasq; regiones incolunt, nigros atque exigui incrementi crines obtinent, tum crispas ac fragiles: Vt sunt Ægyptij, Hispani, Æthiopes, Mauritani, & quotquot natura aut conditione ijs affines existunt. Siquidē in singulis regionibus etiam qui ad septentrionem ac polum arcticum vergunt, cōplures spectamus qui inter externos potius, quàm inquilinos videntur referendi, si crines ac colorem totiusq; corporis habitū obserues. Sic inter Belgas maritimos plurimi sunt nigro crispantiq; capillo, acute fusca, præsertim qui æstiuis mensibus Solis ardorem perferunt, ac laboribus subeundis sunt assueti: quanquā hæc corporum varietas in multas causas referri possit, nempe vel regionis naturam, vel alimentorum vires ac facultatem, vel

*Vnde cor-
porum va-
rietas.* denique in mulieris latentes tacitasque
*Imagina-
tionis vis.* imaginationes, quarū vis tanta est, tam-
que efficax, vt quæ sub ipso cōceptus mo-
mento animo menti que obuersantur, in
foetum elaborētur. Quum enim is sexus
*Mulierum
intēperan-
tia.* lasciuus sit ac ludibundus, atq; oculos in
obuia quæque continenter defigat, fit vt
naturalis facultas quæ operi formando
perficiendoque insistit, eō cogitationes
mentis que conceptus dirigat, atque asciti-
ciam formam infanti inducat, à parentū
natura ac cōditione prorsus alienam. Sic
obseruatum est nostra & auorum memo-
*Vnde Bel-
gæ Hispa-
nis similes* ria, quum imperator Carolus eius nomi-
nis Quintus ex Hispanijs in Belgicam in-
structissima classe esset delatus, ac nume-
rosa clientela, amploque procerum ac sti-
patorum apparatu has oras impleuisset,
mulieres quæ passim gestabant vterum,
*Rei geste
narratio.* ex crebro Hispanorum contuitu, exactis
nouem mensibus, decursoque anni do-
drante infantes edidisse supercilijs capil-
lisque nigris ac crispis, tum colore illi na-
tioni vndique assimili, non quidē triobo-
lares ac meritorias, quas gēti feruida ac sa-
laci se subiecisse credi par est, sed spectatæ
probitatis atq; incorruptæ pudicitia mat-
ronas huiusmodi affectus in se suosque
con-

concepisse. Simili ratione, quū Belgis imperaret Maximilianus Cæsar ex Pannoniis, hoc est, Austriaca gente oriundus, fœmina ob Germanorum consuetudinē ac conspectum, flauis rutilisque crinibus infantes ediderūt, ac Germanis prorsus affines. Hi siquidem & quotquot frigidā humidamque regionem occupant, graciles a rectos rufosque pilos obtinent, ac flauentes comas, barbasque; Aeneas, à metalli colore fortiuntur, quod pili nec à Solis calore, nec etiam interno adurātur, quippe quum humiditas copiosa sit, & transitus per meatus facilis, excrementorum abundantia quibus aluntur, efficit ut densa sit cesaries, ac deustio qua color niger perficitur, imbecillis. Niger itaque pilus fit, quū deusto vi caloris vapore, excrementum in exactam fuliginem elaboratur. Flauus vero, quum vapor minus torrescit, quippe quod tum est impactum cuti, ac erupturum sit, flauæ bilis, non nigrae feculentum excrementum est. Albus vero pilus ex pituita humoreque frigido & humido enascitur. Rufus sicut coloris flauī albiq; est medius, sic eius generatio ex pituitosa biliosaque fecis media quadam natura prouenit. Qui vero inter hos tēperatum

*Pannonia
Austria.*

*Aeneas
bi.*

*Coloris pī
lorū causa
et differen
tia.*

*Li. 2. de
Tempera.*

*Quar pue-
ri imber-
bes.*

tractum colunt, hicrines plurimi incremē
ti & robustos, modice nigros, mediocri-
ter crassos, tū nec prorsus crassos, nec om-
nino rectos edunt. Quas differentias Ga-
lenus singulis ætatibus accommodat. As-
scribit enim Infantium capillos, quod ad
colorem spectat, Germanis: florentium
ætate, Hispanis aut Mauritanis: eorum
vero qui pubescunt atque in ephebis con-
sistunt, ijs qui temperatum locum inhabi-
tant. In corporum quoque naturis ad æta-
tum ac regionum differentiā, pilorum ra-
tio ac discrimē se habet. Tenella enim ac
puerilis ætas nuda pilis est, aut tenui tan-
tum lanugine, quod aut nullus existat in
cute meatus, per quem erumpere exhala-
tio possit, in pilorum augmentum, ac de-
fit effluxus seu excrementum fuligino-
sum, ex quo elaborari ac deduci pilorum
stamina soleant. Quum vero pubescere in-
cipiunt, paruos atque imbecillos profe-
runt. At quæ florescit ac viret ætas, valen-
tiori efficitur capillo, tum numerofo ac ni-
gricāte, quod iam meatus ac spiracula pa-
tescere incipiant ac dilatari, denique fu-
mida exhalatio in his partibus redundet
que generandis producēdisque pilis sunt

accommodæ vt sunt caput, mentum, alæ,
 pudenda, nam tametsi thorax, brachia,
 fœmora hirta conspiciantur in his qui
 impensè calent, & fuliginosus vapor re-
 dundet: minus tamen copiosè aut afflu-
 enter pili erumpunt, nec in vllam longi-
 tudinem porriguntur, quod in locis qui-
 busdam aridis ac musculosis, nempe su-
 percilijs & palpebris liquido perspici po-
 test. Copia itaque ac densitas capillorum *Vnde ca-
 pillorum
 copia.*
 ex humorum redundâtia atque influxu:
 color verò à caliditate intensiore proue-
 nit. Omnes itaq; illæ partes in corpore hu-
 mano maximè hirsutæ sunt ac setosæ, qui-
 bus calor inest vberior: nam is vaporosos
 halitus qui ex humoribus emanant, alli-
 cit, atque in pilosam naturam effingit:
 eoq; fit vt adolescentium plerique nul-
 lo sint barbæ apparatu, nec vllæ partes
 pilorum segete siluescant. Quocirca qui *Quid cri-
 nes eliciat*
 me adeunt, ac consilium captant, quò
 pubescant, venustaque lanugine men-
 tum decoretur, meatus laxos efficio adhi-
 bitis ijs quæ calorem in his partibus exci-
 tant, humoresque eliciunt, atque in vsum
 pilorum immutant ac concoquunt. Ta-
 le enim linimentum à me confici solet, *Arundo
 Riet.*
 quod, Recipit radicis arūdinis, quæ Theo-
 phrasto

LEVINI LEMNII DE

*Ad produ-
cendam
barbā re-
medium.*

phraſto Donax dicitur, Latine aquatica
Canna, radicis brioniae, betae, raphani, Iri-
dis, Cepae, ſingulorū partes equales, ſeu
trientē, hoc eſt, vncias quatuor, ficus pin-
gues minutatim incifas ſex, adianthi quae
vulgo Capillus Veneris dicitur, abrotani,
anethi, ſingulorum fasciculum manuale,
hoc eſt, quantum manu complecti poſſis,
coquantur in vino odorifero, deinde effu-
ſo expreſſoq; liquore, piſtillo ſubacta per
cribrum adigantur, adde butyri recentis
non ſaliti, mellis electi ſingulorum ſextan-
tem, ſeu vncias duas, olei amigdalini dul-
cis & amari, olei ſeſamini, vnciā plus mi-
nus vnam, Oxymil. ſcyllitici ſemunciam,
farinę ſeminis lini, melanthij vulgo nigel-
lae, ſcœnogræci cribro pollinario accuratē
excuſſi, pugillum vnum: ladani vnciam
vnam: hæc igni admota tantisper bacillo
aut rudicula agitentur, dum in linimenti
formam coaleſcāt. Elicit enim crines cui-
cunque etiam corpori adhibetur, ac men-
to malisq; glabris, ſi eo delibuta eſſe cō-
tingat, decoram barbam conciliat. Rela-
xat ſiquidem cutem denſam, atque hu-
moribus, ex quibus calor emoliri ſolet pi-
lorum germina, facilem tranſitum perfi-
cit, ac vias patefacit. Quod ſi non ætatis
aut

aut senectutis ratione, sed vel ex morbo, aut vitiosis humoribus, ut corporib⁹ morbidis, ac lue Venerea cōtaminatis affolet, caluitium contractum est, quibus vndiq; omniq; ex parte etiam abditissima crines defluunt, ut arboribus folia, vbi falsugine, aut venenato aliquo liquore radix perfusa est, præsente etiam remediū adfert, modo corpus à contaminatis fœdisq; humoribus primum vindicetur, atque adhibitis purgationib⁹ sordes interna eluantur. Cæterum, ut incepta persequar, mulieres eadem qua impuberes ratione toto corpore glabræ sunt, ac lænore perpolitæ, præter caput ac verticē in quo capilli affatim erumpunt ac cumulantur, quod vapores in sublime affluenter assilant. In cæteris vero partibus pilis nudata cutis est, quod humor calorem superet. Quæ vero inter has prurire incipiunt ac tentigine affici, in abditis partibus, ipsisq; faucibus ac vestibulo quo viri illas ineunt, copiosè frondescunt, ac densa pilorum segete luxuriant: eoq; fit ut quò densius fruticentur, pili, eò sint congressus virilis auidiores, magisque fœcundæ. Quod autem nonnullæ non concipiunt, licet excremento genitali abundant, caloris penuria

*Simile à
falsugine
conspersis.*

Mulier capite capillato, non cute.

Mulier crinita salax

*Simile à
terra &
Semine.*

*Vnde ste-
rilitas, &
generandi
impotētia.*

*Calor au-
daciam
parit.*

Sat. 2.

nuria efficit. Vt enim in solo palustri ac vli-
ginoso, terraq; plus satis humida suffocā-
tur sata, nec in stirpem emergūt: ita in vte-
ro lubrico cōceptus non perficitur. Simili
ratione iuvenes quidā inito primū con-
iugio, infœcundi sunt, ac quamlibet se cō-
cubitu fatigent, à generandi spe excidūt,
ac speratę prolis desiderio frustātur, quòd
virili robore destituti sint ac genitura fri-
gescat, ipsaq; sit, quā par est, dilutior. Ca-
loris itaq; ratione hirsuti sunt viri, & ma-
gis, quā sex^o muliebris, audaces. Quòd si
supra mediocritatē calor in virili corpore
augeat, atq; accensa bili sanguis inflam-
metur, in desperatam feritatem ac rabiem
nonnunquam deurgit. Quòd fit vt pleri-
que iritati, ac vel publicis vel priuatis o-
dijs lacefsiti, crudeliter in hostem sæuiant
atq; immani furore grassentur. Quocirca
quò quisque plus satis calefcit, atque vl-
tra temperamenti moderationem excur-
rit, eò corpore magis hispido est, animo-
que ferociore. Quod Iuuenalis scitè ex-
pressit.

*Hispida barba quidē, et duræ per brachia setæ
Promittunt atrocem animum.*

Intēsus siquidē calor animosos homines
efficit, feroces, iracundos, callidos, versipel-

pelles, industrios, solertes, quibus non so-
 lum in extimo corpore, sed internis etiam
 partibus pilos innasci proditum est. Quod
 de Aristomene Missenio refert Plinius, qui *Lib. 11. 64.*
stratagemate ac astu militari integras cohortes ^{37.}
solus profligasse memoratur. Est autem id
 quum calliditatis atque astutiae, tum exi-
 miae admirandaeq; fortitudinis argumen-
 tum. Quum enim vir is tercentum Lacedae- *Aristome-*
 monios confecisset, atq; ab illis semel atque ite- *nis astu-*
 rum captus esset, per cauernam elapsus est angu- *tia.*
 stros vulpium ac mustelarum aditus sequutus.
 Rursus depræhensus, sopitis sepultisque somno ac
 vino custodibus, ad ignem aduolutus, lora qui-
 bus deuinctus erat, cum corpore exussit. Tertiū
 capto Lacedaemonij pectus dissecuerunt; viden-
 di causa, hirsutumq; cor repertum est. Ex his
 conijcito, quantum virilis caloris ac roboris
 Sampsoni inerat, qui mandibula asini mille *Samsonis*
 viros confecit, qui auxillis postibus ac repagu- *virtus.*
 lis, urbis portas in montis cacumen extulit, qui *Iudic. 16.*
 ruptis funibus ac loris, quibus vinctus erat, se
 insidiatoribus intrepidè opposuit, qui conuulsis
 columnis quibus triclinium fultum erat, numero-
 sam hominum multitudinem oppressit. Nec min⁹
 spectabilis aut admiranda Dauidis virtus *I. Reg. 17.*
 extitit, qui impetu facto in leonem & ursum,
 quum pecori inhiarent, utrumque prostravit:
 de-

Davidis
robur-

Ind. 3.

Eugenia
proba im-
proborum
cōmercio
depravari

Temera-
ria auda-
cia.

deiectoq̃ue formidabili hoste, opima spolia, am-
plaq̃ trophæa ac victoriæ insignia in urbem re-
tulit. Quo nomine etiam apud Hebræos
Sangar Anathi filius nobilitatus est, qui
sexcentos Palestinos vomere, vel ut alij ver-
terunt, fuste quo bones stimulantur, confecisse
memoratur. Et quanquam huiusmodi con-
ditionis homines magna ex parte excelsi
inuictiq̃ue animi magnitudine ac robore
existant, plerique tamen eorum præcipi-
tes ac temerarij improba quadam cupidi-
tate ad patrâda facinora impelluntur, qui
quum virtute duce ad res præclaras eniti
possent, ne his confectandis desint admi-
nicula, ad vitia deflectunt, atque insidijs.
dolis, fraudulentijis, rapinis, cede, sangui-
ne ad opes, ad imperia, ad potentiam, sibi
aditum patefaciunt, qui à magnimitate ac
fortitudine alieni, audaciæ potius ac cru-
delitatis, quàm fortitudinis nomen me-
rentur: præbent quidem se animosos in a-
deundis periculis, atq; audaces in obeun-
dis rebus arduis, sed cupiditate priuata ac
crudelitate inhumana, sic ut omnes suos
conatus ac molimina non ad vtilitatem
communem, aut Reip. commoda, sed ad
suas cupiditates, priuatasq; libidines re-
ferant maximo ciuium ac populorū de-
tri-

trimento. Sic plerunq; obseruamus sum-
 mæ expectationis ac maxime spei adoles-
 centes, in quibus elucet generosæ mentis
 indoles, improborû cōmercio ac consue-
 tudine degenerare, atque à morum inte-
 gritate desciscere, qui quum virtute pos-
 sint innotescere ac celebres effici, malis ar-
 tibus potius id tentare pergūt, in quibus
 non minus se præbent industrios ac soler-
 tes, quàm vbi ad res præclaras aditum sibi
 patefaciunt. Et quæadmodum homines
 ignaui mentisq; inertis ac somniculosæ
 in neutram partem memorabile aliquid
 moliri solent, nec sublime quiddam vel
 aggredi, vel meditari: Sic isti ad quæuis
 sunt appositi, seu vitia, seu virtutes spe-
 ctes, nec quicquā in cōsectandis perficien-
 disq; rebus illis aut operosum est, aut dif-
 ficile, adeo vt quacūq; via grassari velint,
 qua ratione ac modo se illustres præstare,
 id facile assequatur ac perficiant. Quò mi
 hi rectè Plato iudicasse visus est, *Nefanda*
scelera ac perditā profligatamq; nequitiam non
ex ignauo stupidoq; ingenio, sed generoso potius
educatione corrupto procedere. Sunt autem
 huiusmodi cōditionis homines calido cor-
 poris habitu, qui illis ad obeūda facinora
 est incitamento. *Nam frigidi, quòd meticulosi*

*Virtutibus
 vitia per-
 mixta.*

*Lib. 6. de
 Rep.*

Proverbiū
in ignavos

existant ac timidi, nunquam, vt habet Pro-
uerbiū, trophæū statuunt, nec quicquā egregiū
aggredi, aut experiri audent. Quibus itaque
corpus qualitate calida imbutū est, ij inge-
nio sunt vario ac versacili, viuido, alacri,
erecto: lingua fluxa ac flexanima, quæ ar-
ticulatē ac significāter verba proferat, so-
nitu vocis non exili: nam robustam vo-
cem efficit partim pectoris ac vocalis ar-
terix amplitudo, partim insitus calor, vnde
emergit impetus animi, mentisq̃ue ar-
dor & concitatio. Quod si proba desit
educatio, nec animo cultus adhibeatur,
versipelles plerumque euadunt, vetera-
tores, subdoli, astuti, in compilandis re-
bus mirē dextri, animo inquieto ac tu-
multuoso: ingenio verò vafro, versatili,
ventoso, mobili, infido, rerum nouarum
auido.

Quid vocē
robustam
efficiat.

Aeneid.
lib. 1.

— Cui tristia bella;
Iraq̃, infidiæq̃, & noxia crimina cordi.

Veneris
moderatio

Et quoniā calor lumbos incitat, sunt hi
magna ex parte impendio salaces, atq; in
Venerem proni, omnesq̃ue corporis volu-
ptates profusissimi. Cui vitio si impoten-
tius succumbunt, ac supra mediocritatem
sunt dediti, ob immodicā humoris pro-
fusionem, præmaturē caluescunt, atque
in an-

in anteriori capitis parte quæ synciput dicitur, efficiuntur glabri, color quoque ijs deflorescit, oculi caligant ac lippitudine vitiantur, tempora collabuntur, tibiæ clunesque gracilescent atque extenuantur, labascit vigor, facies macie deformatur, omnisque corporis decor ac venustas obsolescit ac deperit, multisque alijs incommodis sunt expositi, Primum *καχξία*, hoc est, squalido maloque habitu, febri hectica, quæ intimis partibus infixæ, atque ossibus medullisque penitus inharēs, corpus tabe conficit. Quod si eiusmodi cōstitutionis homines tuendæ conseruandæque sanitatis rationem habeāt, ac corpori mentique vllam curam adhibere pergant, præ cæteris valetudine fruūtur inculcata, nec facile morbis eos tentari contingit, aut aliquos humorum acervos congeri, qui corpori putrefactionem aut corruptelam inferant: ab ijs enim moderata caloris innati substantia illos liberos præstat atque immunes. Quocirca optima instituenda victus vitæque ratio, & præter hæc quæ corpus humanum constituunt, sex illæ res quæ nos conseruare possunt, *Res nō naturales.* modo ijs commodè vtamur (nam id nostræ electionis & arbitrij, naturæ

Artis me- dice. 85. parens esse voluit) accurate obseruandæ:
Causæ con- seruatrices vocantur autem Galeno *causæ conseruatri- ces, quòd corporis nostri constitutionem conser- uare idoneæ sunt, modo ijs commodè atque op- portunè utamur.* Recentiores medici res non naturales vocant, non quòd præter naturâ existant, sed quoniâ extra nos con- stitutæ sunt, nec nobis insitæ, tû quòd vsu effectûque suo, ac qualitatis aut mensuræ ratione naturam, eiusque facultates vel lædant vel vitient si sinistrè ac parum aptè adhibeantur. Cuius generis sunt Aër qui nos ambit, Alimenta, Motus & quies, Somnus & vigilia, Excretio & retentio, Affectus animi, quæ calor natiuus ad sui
Aëris vis. conseruationē ac tutelā exigit. Primum enim Aër subindē tacitè ac latenter, subin- de manifestè in corpus se ingerit, ac spiri- tus quum fœdo halitu, tum salubri affla- tu vel vitiat vel reficit. Plus autem detri-
Aura pe- stilens. menti infert Aër insalubris, auraq; conta- giosa & pestilens, quàm venænosæ quali- tatis cibus: iste enim vomitu excuti po- test, quum aër ac liquida quæq; , si quando
Aër vitio- sus cibo noceatior. vitalia corripunt ac venas subeunt, ita in- hærescât, vt ægrè expugnari queât: quum itaq; circumfusus aër corpora nostra variè afficiat, (nā præter exhalationes pestife- ras

ras, quæ se pulmonum fibris inferunt, vel plus iusto calefacit, exiccat, frigefacit, humectat) sedulo sibi quisq; prospiciat, nequid noxæ aut incōmodi ex illo cōtrahat: nam quum temperatis corporibus saluberrimus aër accommodus, qui nulla extranea aut vitiosa qualitate infestus est, aut temperiem vitiat, ita à temperamento delapsus is aër inducendus in quo contrariæ qualitates exuperant: sic calido æstuantique corpori frigidus, humido siccus, frigidus calidus, siccus humidus accommodandus, quod etiam arte molien- *Contraria*
dum est, vbi ille deficit, aut aliàs obtineri *contrarijs*
nequeat. Quocirca in morbis calidis ac *expugnari*
siccis, aut statu cœli æstuoso.

—— *Quum Sirius ardor*

Ille sitim morbosq; ferens mortalibus agris *Acnei. 10.*
Nascitur, ac leuò contristat lumine cœlum, *Canicula*

Quo ardores abigi arceriq; possint at- *vis.*
que æstus mitigari, irriganda pauiméta sca-
turientibus aquis, sternēdi carices, ac frō-
dibus virentiq; gramine aut pāpinis ador-
nanda cœnacula: quod quū Belgæ factita-
re soleant, tum nulli, quā Britanni, quos *Anglia*
Anglos modo vocāt, decētius, aut appara- *lans.*
tu ornatuque magis spectabili ac visendo:

LEVINI LEMNII DE

quum enim ætate superiore eo me contu-
lissem, partim vt Insulam opibus virisque
heroicis cum primis illustrem spectarem,
partim vt Guilielmi Lemnij, cui, vt æquū
est patri, vnicè afficior, consuetudine frue-
rer, multa mihi in ipso aditu (nam ad Can-
tium promontoriū delatus partim equo,
partim nauigio Lōdinum deuectus sum)
conspecta sunt & obseruata, quæ quem-
uis ad collustrandam hanc regionem pos-
sent allicere. Siquidem quum D. Lem-
nius qui ob singularem medendi artem,
quam felici successu, magnoque proce-
rum ac popularium applausu exercet,
huic genti charus acceptusque est, in cœ-
tum ac clarissimorum virorum conses-
sum me deduxisset, cœpit ilico ex opti-
matibus quisque erga hominem exte-
rum, & qui nunquam illas oras attigisset,
humanitatis officia exercere, ac præhen-
sa dextra in amplexus ruere, atque effusè
aduentum gratulari. Sunt enim in pro-
uectioris ætatis homines, & quibus est ali-
qua doctrinæ existimatio, mirè propensi,
quod non facile persuaderi posset ijs qui-
bus sunt suspecti nationis huius mores &
conditio. Itaque vt ingenuè fatear, amabi-
lis mihi visa est incredibilis gentis huius
comi-

Angli do-
ctis & se-
nibus affi-
ciuntur.

comitas, affabilitasque sermonis, oble-
 scabat me, elegans & exquisita dignaque
 spectari rerum domesticarum mundicies,
 recreabant triclinia virgultis herbisque
 redolentibus passim constrata, necnō fas-
 ticuli manuales ac olfactoriola ex floscu-
 lis versicoloribus concinnè congesta, quæ
 culcitris thorisque; inspersa suavi halitu con-
 clauē vndique complebāt. Quo effici cre-
 do, quum alimentum aëris saluberrimi *Anglorum*
 ratione, ut indigenæ colore florido exi- *vita con-*
 stant, oculis, facie, vultuque atque; oris spe- *ditio.*
 cie quæ honestatem ac decus præ se ferūt,
 voce blanda quidem, sed moderatione
 temperata nullisque; lenocijs indecoris, aut
 verborum illecebris corrupta. Et quum *Quæ An-*
 in accubatione epularum, ac symposijs *gli florido*
 sumptuosi existāt, tum potu se minus one *colore.*
 rant, nec quenquam immodicè vrgent,
 sed patiuntur pro suo quæque; arbitratu,
 sapidissimo quo ferè vtūtur, liquore ma-
 descere atque; irrigari: quod verò ad vrbiū
 frequentiam, soli vbertatē, fontium scatebras,
 fluminū rapidissimos decursus, armetorum
 ac pecudū greges, texendi artificium, iacu-
 landi peritiam attinet, superuacaneū est
 referre quidquā: quum negotiatores qui
 apud hos mercaturam exercent ac mun-

dinantur, aut legationes obeunt, abunde testari poterunt nihil earū rerum quæ in hominum vsum ac commoditatē expeti possint, deesse illis, aut desiderari.

Caterum vt argumentum incepti operis prosequar, quæ admodum de aëris, ita alimenti quoque ratione statuendum, ac cibi potusque similis habenda consideratio. Quocirca vt corpus non facile morbis tentetur, vllisque febribus sit expositum, optimis quisque cibis assuescat, qui nihil succi vitiosi, aut humoris pravi pariant, eosque assumat quum tēpestiuè atque ordine, tum quantitate moderata. *Quemadmodum enim Columella teste, imbecillior agrum esse decet, quàm colonum vel agricolam, quoniam quum sit colluctandum cum eo, si fundus præualeat, allidi dominum: ita cibum infra naturæ vires esse conuenit, quò minimum negotij ventriculo facessat alimentorum redundantia, ac maturius concoctio digestioq; perficiatur: quod ipsum egrè obtineri potest, vbi immoderatus cibus ingeri cōtingit, illique vel vitiosi sint, vel repugnantium inter se qualitatum, denique nec obseruata temporis, consuetudinis, horæ, ætatis, mensuræ, ordinis ratione ac modo. Quod in exercenda Venere ijs quo-*

Cibi & potus facultas.

Li. 1. ca. 3.

Simile à cultura agri.

quoq; præscribendum censeo, qui inito pri-
 mum matrimonio frequenti cōcubitu do-
 mari posse nuptas credunt, quum illæ non
 fatientur, ac viros funditus exhauriri con-
 tingat. In victu autem instituendo hoc cū
 primis obseruandum, præsertim vbi cor-
 pus temperamenti limites non excedit,
 nec à moderatione delapsum est, vt simi-
 lia ac naturæ quàm maxime consentanea
 exhibeantur, nam contraria dedisse, cum
 primis noxium est ac perniciosum: quod
 sane in omni ætate, tempore, regione, con-
 suetudine quæ ascititiam naturam gignit
 summopere spectandū. Sic pueri humidū *Pueri vi-*
 victum exigunt, illisq; impense calida & *ctū humi-*
 exiccantia præscribi non debent, quod in *dū exigās.*
 cremento officiant, ac corpora prohibeāt
 adolescere. Quocirca Plato & Galen⁹ illi *Li. 2. de*
 ætati vinum interdiciunt, ac negustare qui *legib.*
 dem permittunt, quippe quod haustum, *Lib. 1. de*
 corpus calefaciat, & caput halitu impleat *tuenda*
 damnumq; menti inferat, adeo vt etiam *valetud.*
 adultis parcè id exhibendū censeāt quod
 ad iram ac libidinem præcipites faciat,
 ac partem animi rationalem, hebetē tur-
 bidāque efficiat. Qui vero pubescūt, quo-
 niam in optimo temperamento consistūt *Vinū pue-*
 victum salubrem ac temperie medium *ris noxiū.*

LEVINI LEMNII DE

exposcūt, qualis est vitulina caro, ouilla, suilla, gallinacea, hœdina, oua gallinacea, panis primarius ex laudatissimo tritico confectus: Iuuenilis autem virilisq; ætas quoniã ad caliditatem ac nōnullã siccitatē deurgit, illisq; estiuis potissimū mensibus feruescit sanguis, moderate humid⁹ calor diluēdus est, cuius generis sunt buglossus, atriplex, malua, aut lapathi id genus quod à spinoso femine Spinachiū dicitur, hippolapathum, & hydrolapathū, cuius naturæ nobis vocata est patientia, lactuca, portulaca, melones, cucumeres, cerasia, corna, quorum nonnulla, ne stomachum offendant, ac ventriculo nocumentum inferant, elixari possunt, aut vbi ijs crudis in acetarijs vtimur erucam nasturtium, mentham, sisambrium & quonunc passim hortinitescūt, drococellam admiscere. Sic enim obtinebimus, ne calor plus satis inualescat, atque humiditatem natiuam depopuletur. Vbi itaque in calido aut alterius qualitatis statu ad intemperiem lapsus est, alterare naturam ad contraria expedit nam similibus morbos acciri, atque intemperie foueri contingit. Siquādo igitur habitum corporis mutare consultum erit, ac morbos

Quæ sanguinis feruorem temperant.

Draconitis hortensis, vulgo Dragoni.

hos demoliri, contrariam victus vitæque
 rationem imperabis, sic tamen vt peden-
 tim natura ad diuersam consuetudi-
 nem transferatur. *Vt enim sapientis est,*
 Cicerone teste, *amicitias quæ minus dele-*
stant, minusque probantur, sensim potius
dissuere, quam repente præcidere: ita in-
 ueterata inolitaque consuetudo lentè cer-
 taque ratione mutanda est. Subita enim
 ac repentina innouatio non absque in-
 signi valetudinis iactura inducitur, præ-
 sertim in corpore: nam in animo ab im-
 probis moribus ac flagitiosa vitæ con-
 suetudine confestim resiliendum. Porro
 quum in iuuenibus omnia sunt ad tem-
 peramenti amussim reducenda, ac nihil
 non agendum, quò errores emendari, ha-
 bitusque corporis ad iustam symmetriam
 seu conuenientiam reduci possit, tum in
 senili corpore nihil temere moliendum,
 vt cui vtilius est rebus consuetis inhærere,
 etiam si modicè noxiæ sint, quàm in victu
 vitæque genere quidquã innouare: Con-
 tra iuuenibus ea mutare quæ nocent, ten-
 tandum, etiam si à puero ijs maxime assue-
 verint: possunt enim eorum vires modera-
 tam mutationem perferre, & quoniã mul-
 tum vitæ superesse posset, sperandum est
 ali-

*Lib. 1.
 Officio.
 simile ab
 hominum
 moribus.
 Mutatio
 subita quæ
 do utilis.*

*Mala con-
 suetudo
 sensim mu-
 tanda.*

*Periculosa
mutatio
in senib.*

*Cicero in
Senectute.*

*Lib. 5. de
senectute
valetud.*

*Exacta
via viati-
um qua-
ere.*

aliquē eos fructum ex ascita meliore con-
suetudine ac viuendi instituto consequu-
turos. At senex siquid tentare pergat, ac
longo vsu familiarem ac domesticam vi-
tæ rationem vel excutere, vel immuta-
re velit, prorsus operam luserit: siqui-
dem tametsi aliquem progressum fece-
rit, & non nihil obtinuisse visus est, defi-
ciet tempus, ac pere xiguum vitæ spatium
restabit, quo optatis bonis perfrui possit.
Simile enim quiddam is animo concipit,
vt qui exacta ætate, decursoq; æui spatio,
ac metæ proximus, quo Catoni nihil vi-
sum magis absurdum, eò plus viatici pa-
rare sibi pergat, quò minus vitæ peragen-
dum restat. Frustra enim is operam insu-
mit nō aliter, vt appositè Galenus, quàm
siquis iam deuexa atque inclinata ætate
artem quampiam addiscere velit quū pro-
perādum sibi, ac non multò post sarcinas
sibi colligendas meminerit atque emigrā-
dum. Quum itaque senilis ætæs nullam
ex permutata victus vitæque ratione com-
moditatem sit perceptura, præstat quocū-
que modo illam fulcire, atq; appositis ali-
mentis corpus frigidum siccumque cale-
facere atque humectare, quàm ambigua
dubiaque via insistere, ac præter ætatis ra-
tio-

rationem quidquam aggredi: quū senectus inualida sit, parumq; firmis viribus, nec leuissimum errorem perferat, in quē si labi contingat, ægre admodum poterit eluctari.

Cæterum quum motu seu exercitatione *Exercitij*
vbi ea moderata existit, calor natiuus au- *commoda.*
gescat, ac virile robur concipiat, Corpus
verò animusq; human^o occupatione mo-
lesta, ac negotiosa cura defessus, quiete se
atque otio reficit, pusillumq; laxamenti
sibi constituit: Horū vt in quouis habitu
(nam singulis hæc pro naturæ suæ condi-
tione accommodari possunt) ita in calido
corporis statu, quo valetudo firma confi-
stat ac stabilis, habenda ratio. Nihil enim *Exercita-*
agitatione corporis, motuque decenti ac *tionis com-*
composito salubrius. Siquidem reuiuiscit *moda.*
eo vigor animi, ac spiritus sopitus langu-
idusque excitatur, exhilarescit mens, om-
nesq; partes corporis ac sensus quum in-
terni, tum externi agiles efficiuntur, ala-
cres, erecti, atq; ad obeundas actiones ex-
pediti, color efflorescit, appetētia acuitur
recluduntur meatus, ac venarum conce-
ptacula dilatari incipiunt, humoresq; libe-
rius vltro citroque cōmeant, excrementa
cōmodè expurgantur, concoctio maru-
rius

rius perficitur, ac succi elaborati in habitu corporis distribuuntur: postremo, quum mens sit sedatior, somnus accedit placidus, nullisque nocturnis imaginibus interruptus, modo omnia opportune ac legitimo tempore adhibeantur, hoc est, cocto cibo atque excrementis accurate expurgatis, quæ intensiore motu in habitum corporis rapiuntur, ac meatus exiles angustosq; obturât. Quum autem exercitationē aggredi visum erit, præparandū corpus flexuosis gestib⁹, nervos eque partes quæ ob intermissum forte exercendi vsum ad motum obriguerūt, agiles præstande: sic enim nulla molestia, nullaque lassitudine illam obire poterit, ac tantisper agitationi corporis insistere, dum membra intumescant, ac color floridus se proferat, rubenti que specie, cutis sudore madefacta appareat, quæ quum spectari incipiunt, sisti ilico ac cohiberi exercitatio debet: si enim ultra progreditur, nec conquiescat, cōfestim color euanesceat, ac corpus aridum sit ac strigosum. Et quemadmodum si calidæ cōditionis homines citatiore vrantur motu, atque in agitadis exercendisq; membris incalescant, ac plus satis sint feruidi, corpore efficiuntur gracili,

*Exercendi
modus.*

cili, atque absumpto humore naturali ad *Desidia*
 siccitatem inclinantur: ita, si otiosam vi- *noxia.*

tam agant, ac veterno torpescant, aut de-
 nique luxu, vitæque intemperantia, lan-
 guore, ignavia, delicijs, socordia, segni-
 cie, desidia, inertia enervati ab exercita-
 tione desistant, humoribus vndique tur-
 gescunt, atque opimi obesi que euadunt.

Hæc fortasse videbor fastidioso lectori dis- *Quid stu-*
 seruisse verbosius, verum eò intelligat spe- *diosis fa-*
 ctare consilij nostri rationem, vt quum *ciendum.*

omnes tum maxime philomusos viros-
 que patricios & qui literis continenter
 sunt addicti, commonitos velim ne labo-
 riosas, validasque motiones subeant,
 præsertim ieiuni, vel statim assumpto ci-
 bo, nec intèpestiuis lucubrationibus sine
 dediti, vitæque umbratili implicati, spiri-
 tus animales, omnesque naturales facul-
 tates attenuent: vtrobiq; enim deesse illis
 modum obseruo: qua de re vberius in sic-
 co temperamento tractare institui. Porro
 quum sint varia exercitationum genera,
 nec queuis omni ætati vel apta est, vel de-
 cora: seipsum quisque exploret, ad quam
 natura maxime sit appositus,

Quid valeat humeri, rursus quid ferre recusent. *In arte*

Nam & luctari, disco vel pila ludere, *poet.*

glo-

*Varia ge-
nera exer-
citationis.*

globos torquere, decertare cęstibus, im-
mensa pondera librare, atque in sublime
efferre, iaculari, equitare, cursu, saltu, bal-
listis, aut natandi peritia cum æqualibus
contendere: in equestri certamine vibrare
hastam, ac cō miliones in pugna laceßere
inter robustorum hominū exercitationes
referuntur: quanquam earum nonnullę
quoniam violenter ac validè obiri solent,
aliquando ex plausibili spectaculo luctuo-
sum funestumq; exitum consequuntur,
vt superiori anno in Galliarum rege Hen-
rico eius nominis secundo excelsi inuicti
que animi viro cōtigit, qui multa que per-
ficere destinarat, meditatus, dum in pom-
pa nuptiali incitato equo congreditur, so-
luta casside, ac galeę ligulis, lanceę fra-
gmentū capiti impactum est, ac lætale vul-
nus infixit: siquidē post dies aliquot ob-
orta febris vt in huiusmodi calamitate as-
solet, ex plaga sublatus est. Sunt autem
alia minus operosa, minusq; molesta ex-
ercendi corporis genera, nempe vectio-
nes quę vel vehiculo vel nauigio perfici-
untur: frictionum complures differentię:
ambulatio quę vel lento, vel citatiore in-
gressu peragitur: Cantilenę ac musici con-
centus qui viua voce, vel instrumētis mo-
du-

*Henrici
2. Gallie
regis mors
an. 1559.*

*Mitiora
exercitia.*

dulatè resonantibus aures animumque
 suauitate permulcēt, ac discussis nebulis, *Musica*
 spiritus sopitos excitant, mētemque de- *mentē ex-*
 pressam erigunt. Quòd si certis interuallis *hilarat.*
 accedat clara lectio, ac vocalis sonique in-
 tensioris canora declamatio, vt Comici
 nostri faciūt, qui Rhetoricam rhythmis *Rhetoricā*
 metiuntur, dici vix queat, quātum pecto *popularis.*
 rieiusque musculis commodi attuleris:
 nec minorem fructum perceperis in dila-
 tandis pulmonum fistulis, ac discutienda
 fuligine quæ ijs partibus inhæret, si cohibi-
 to parumper anhelitu ac labris excitato
 popismate, sonituque bōboso spiritū ex- *De valet.*
 plodas: verum id ex Galeni sententia mo *lib. 5.*
 derandum in iuuenibus vsque ad ætatem
 consistentem, ac prima luce seu anteluca-
 no, vbi corpori nulla subest repletio, nec
 nocturni labores, qui in concubitu ample-
 xuque mutuo obeundi sunt, hominē af-
 flixerunt. Hæc quoque exercitatio his po *Gibbosis*
 tissime conuenit, qui vel vitio naturæ, vel *apra exer-*
 nutricum incuria gibbo sunt deformati: *citatio.*
 nam quum thoracis musculi pulmonum-
 que folles retracti ac curuati in dorsum
 delitecant, hac respirandi ac dilatandi pe-
 ctoris ratione leuamētum percipiunt, mi-
 nusque efficiuntur anhelii. Quin & equi
 G vbi

*Generosi
equi nari-
bus sonitū
excitant.*

*Vi gene-
rosi equi
explorādi.*

*Oblectatio
minus ho-
nesta.*

*Rusticatio
laudata.*

vbi incitati calcaribus gressum glomerare
incipiunt ac cursu incalescere, quod ho-
mines ore inflatisque buccis moliuntur,
id illi spirāte sonitu ac narium flabris per-
ficiunt exploratissimo generosæ indolis
argumento: sic hippopolæ, hoc est, quie-
quos, venales exponunt, quò sonitum eli-
ciant, nares vellicant, quem si incunctāter
proferant, nihil subesse latentis occultiq;
vitij persuasum est: nā in cursu minus agi-
lem esse ac calcitrosū, pedibusque rigi-
dis: aut visu caligāte, oculorum iudicium
exigunt, aut alijs argumentis explorari
debent. Possem equidem plura oblectan-
di genera referre, vt quæ resonante fritil-
lo, quæ tesseriis, quæ talis in pyrgum mis-
sis, quæ saliente alea, aut enumerādis char-
tis nonnullos recreant. Sed quoniam ea
sunt otiosorum hominum auocamenta,
qui statariam potius aut sedentariam,
quàm motoriam fabulam exoptant, de
his nihil inferendum putavi. Siquidem
spectatæ probitatis viri ea potius oblecta-
menta, has à rebus ferijs vacationes re-
quirunt ac consecretantur, quæ ab honesta-
tis actionibus non sunt aliena, vt sunt ru-
ris amœnitates, atq; agriculturæ occupa-
tio, quæ nō solum voluptatē, sed emolu-
men-

mentum etiā, quæstumq; præbet vberri-
 mum nullo tædio aut laboris molestia: ni-
 hil enim necesse est here fundiq; domino
 agris desertis culturam adhibere, noualia
 semēti præparare, occationi, subigendisq;
 glebis insistere, agrū repastinare, ablaquea
 re arbores, quū herus leuioribus occupa-
 tus, colonis villicisq; ea demandare pote-
 rit, atq; ad pensum diurnosque labores il-
 los instigare, ac quid effici velit, voce, ma-
 nu, nutibus præscribere atque indicare.
 Quod illud Terentij edocet.

*Quod in opere faciundo, operæ consumis tuæ,
 Si sumas in illis exercendis, plus agas.*

Heaut.

scena. I.

Actus. I.

Fertilissimus enim in agro oculus domini, cu

Prouerbiū

ius etiā vestigio saginatur iumēta ac pingues-

rusticum

cunt. Iam verò vbi ab exercitatione deli-

stimus, atq; ad cibū potumque, quo vires

instauramus, deuentū est, summa cura eui

Satietas

tanda satietas ac redundātia: quum enim

vitanda.

sæpe inutilis nimia inedia, tum nunquam

utilis nimia satietas: ea siquidē ventriculū

distendit ac crudelitate afficit, quæ parit

opilationē atq; humorū putredinē, vnde

pullulant febriū omniumq; morborū exa-

mina. In cōstituenda autē valetudine fir-

Ordo in

ma ac stabili, omnia ordine, ratione ac mo-

sanitate

do, adhibitoq; delectu ac iudicio peragen-

tienda.

Epidi-
mio. 6.
Aphor. 5.

Veneris in
commoda.

da, sic vt ex Hippocratis sentētia *Labor seu exercitatio, cibus, potus, somnus, Venus omnia mediocria sunt, suoq; ordine incedant ac perficiantur*: quōcirca sanitatis tutelam ab agitatione motuq; corporis auspicandam censet, quē subsequi debet cibus & potio, deinde somnus, mox Venus: in his, vt Galenus ait, quibus ea ex vsu est, minusq; incommoda, vt iuuentuti floridē, nā prouectē etati ac senili, tum siccis corporibus cū primis noxia ac perniciofa: Nec verò calidis temperaturis satis tuta est, præsertim si intempestiuē vel immodicē, tum statu cœli calido illi assuescant. Vernis autē mēsibus salubrior, vbi moderato cibo potuq; concalescētum atq; irrigatum corpus, antequam somnus obrepat, Venerē exerceat. Sic enim lassitudo quæ ex concubitu contrahi potuit, obdormiscēti statim remittitur ac relaxatur.

Inanitio & Repletio.

Hac quoque moderatio etiā in alijs rebus obseruanda, siquādo corpus cibo potuq; refici vel humoribus oppletum inaniri postulat ac euacuari, exploratis viribus & quid natura perferre posset, tū quò prodire ac progredi liceat: quod etiam in venæ sectione, prouocando sudore, deiectione

ctione alui, proluendis que intestinis, in ci-
 endo vomitu spectari debet, obseruata tē-
 poris, ætatis, cōsuetudinis, naturæ, regio-
 nis ratione ac modo. Nec quisquam vlli *Vena nō*
 horū assuescere debet, aut temere quid- *temere in-*
 quam in se moliri, nisi res vrgeat, aut ali- *cidenda.*
 qua subsit humoris redundantia, quæ vel
 purgationem vel euacuationem exigat.
 Sunt enim in omnib⁹ ferè regionibus qui
 singulis anni partibus vel venā secari, vel
 cucurbitulas scarrificata cute sibi admo- *Sanguis &*
 ueri patiantur, maximo valetudinis detri- *spiritus vi*
 mento: siquidem vnā cum sanguine vitæ *te thesau-*
 thesauro nō mininia spiritus vitalis por- *rua*
 tio emanat atque excernitur: quo fit vt to-
 ta moles corporis ad frigiditatem deuer-
 gat, naturæ que opera ac functiones perfici-
 antur deterius. Sicalij nullo Medicorū *Sani ne*
 cōcilio catapotia quas pilulas vocāt, sub- *medicamē*
 inde deuorant, ac medicatas potiones ebi- *tis assues-*
 bunt, quibus vires sibi deijciunt, ac præ- *cant.*
 maturam senectā accelerāt. Quod ipsum *Vomitum*
 nonnullis in vomitu identidē prouocādo *raro pro-*
 vsu venit, qui persuasum sibi habent, Se- *uocandus.*
 mel aut bis in mense salubre esse sentinā
 exhaurire: quum sanis non expediat, aut
 consultum sit, in belluinam illā consuetu-
 dinem deuenire, aut tale quiddā præscri-
 benti

*De ratione
victus
Lib. I.* benti acquiescere. Nam quod plerique
Hipocratis autoritate id stabilire pergāt,
non videntur mihi viri illius mentē satis
excussisse. Quum enim inter illos versare
tur, ac medicinam facitaret, qui pergraca
ri solent, hoc est, Genialem vitam agere,
atque affluētius cibo potuque perfundi,
non præscripsit illis vomendi leges: sed si
grauari illos cōtingat, ac crapula distēdi,
cōsultius censet, vt is qui singulis mēsis
vomere consuevit, biduo id cōtinuet po-
tius, quò secundus dies prioris reliquias
excutiat, quàm vt interpositis quindecim
diebus illud tētare pergat. Sic enim con-
tractā ex ingluuie atq; intēperātia, humo-
rum plenitudinem, euacuabit, ac corpus à
morbis tutū reddet. Ita is senex neminē
ad vomitū hortatur salubritatis ratione,
sed huiusmodi excretiones illis vsui cen-
set, qui ex crapula, ingestoq; immoderate
cibo grauari vētriculū sentiunt, vel ex cru-
ditate, ac cibi corruptione acidus vel nido-
rosus ructus percipiunt, quorū illud in fri-
gido, istud in calido ventriculo fieri con-
suevit. Sic sapiens Hebræus quum ad fru-
galitatem nusquā nō hortetur, tum si lar-
gius quā valetudo exposcit, cœnatum sit,
atq; ex accubitu vis à cōbibonibus illata
est,

*Quando
vomendū.
Nidorosi
& acidi
ructus.*

est, ad vomitum excitat. Quod si inquit, ad intemperantiã fueris coactus, te ipsum subducito, ac vome, ne corp⁹ tuũ morbis exponas, sed non vult vt illi rei quis asuescat, aut in illam consuetudinem deueniat: quisquis enim velit ad maturam senectam perducı, ne sepius id iterare per- *Vomitus*
 gat, præsertim si longo teritiq̃ue collo sit, *quibus*
 si corpore vel nimis gracili vel obeso, vel *noxius.*
 astricto pectore, thoraceq̃ue angusto: quicunque autem temperanter vitam instituit, nihil necesse illi erit aliqua ex vomitu valetudinis præsidia comparare.

Somnus & vigilia.

Par est somni ac vigiliæ ratio, quæ si moderata sint, atque intra mediocritatis limites cõsistant, plurimũ cõmoditatis cõferunt. Est autẽ Somnus animalis facultatis quies, atq; à diurnis actionibus respira *Quid*
 tio, qua virtutes languide, ac vires resolu- *Somnus.*
 tæ instauratur, defessaq̃ue corporis mēbra ac sensus eriguntur. Siquidẽ vegeta erectaq̃ue vi naturali, calornatiuus intro collectus vires concipit, ac validẽ cõcoctio- ni incumbit, quam non solum in ventriculo, sed per totius etiam corporis habitum perficit, cuius vapore, suauiq̃ue halitu

*Somni cō-
moditates.*

malescit cerebrum, ac vapore rosido irri-
gata sensuum instrumēta in somnum re-
soluuntur. Quocirca nihil corpori huma-
no post alimenta moderatē absumpta tē-
pestiuo somno salubrius: nam vires dela-
satas reficit, spiritus sopitos excitat, ani-
mum recreat, ac mœrorē diluit, mentem-
que placidam reddit & quietam. Nec sa-
nè vlla sui parte constare possit tuerique
sanitas absq; somni & vigiliæ amabili gra-
taque vicissitudine, qua nobis nunc à re-
bus serijs laxamentum quærimus, ac sta-
tis horis somno dediti, erigendis viribus
fomenta paramus: nunc verò excusso som-
no ad occupationes, ac corporis animiq;
intentiones denuo nos conferimus. Qui
enim subsistere posset humanę mentis vi-
gor, si desint harum vices, ista vitæ varie-
tas, atque à diurnis actionibus, quæ som-
no perficitur, otiosa cessatio? Hæc enim
efficiunt, ne hominis conditio molesta sit
atque onerosa, nec vitæ tædium nos ca-
piat aut facietas. Siquidem vt appositè
Ouidius.

*Heroidum
epist. 4.*

*Quod caret alternare quie, durable non est.
Hæc reparat vires, fessaq; membra novat.*

Nam emerso Sole, luceq; nobis rursus
exhibita, cōfestim se proferunt varia oble-
tamen-

stamenta, innumera mūdi ac naturæ spectacula, quæ nobis molestias excutiunt, curasque edaces anxijis ac sollicitis animis eximunt. Quod autem interdium occupationes, id noctu somnus nobis præstat. Vt *Dies labori, nox quieti dicata.* enim dies vigilijs exercendisq; negotijs, atq; obeundis laboribus dicatus, corpus exercet ac spe somni omnia leuiora efficit: ita nox quieti destinata, diurnarum actionū obliuionē adfert, ac laboriosis molestijs finem imponit. Quocirca harum rerum non oscitanter habenda ratio, ac ne ordo desit atque inuertatur, suum cuique tempus, suus modus assignandus, sic vt somnus nocti attributus, certis horarum spatijs, nempe plus minus octo absoluitur, vel vbi liberalius cœnatum est, paulò sit productior: quanquam in nonnullis illum metiri soleam non tam horarum numero, quàm profunditate, vt sunt baiuli, nautes, pugiles, vectores: hi siquidē & qui *Qui egrè excitentur.* bus cerebrum affluenter humore perfunditur, in vtramque aurem, vt dicitur, dormiunt, somnoque altissimo oppressi egrè excitari possunt, quod nimia exercitatione resoluta naturæ virtus somno refici potest, atq; humiditate quæ à cerebro defluxit, instaurari: quò fit vt sopita facultas *Qui profundè dormiant,*

te animali, atq; occupatis deuinctisq; sensuum instrumētis arctissime somnus illos complectatur: quod autē in his qui se exercent aut immodicis conficiunt laboribus, efficit lassitudo ac defatigatio: id in ebrijs ac pueris adfert humiditas ac refrigeratio: utrobiq; enim retracto calore ad cor vitalis facultatis fontem, impletoque vapore capite, somnus obrepit. Qui vero tenui humore imbutos habent cerebri sinus ac cauernas, hi vel leuiter vellicati expergiscuntur, atque euigilant, quod vapor rarus, halitusque tenuis ac minime densus qui capiti incumbit, citō euanescat ac dissipetur. Noui siquidem multos quum studio immodico, tum febris ac uenere extenuatos, qui assidentium voces inter dormiendum planē intelligerent, sic ut minimo strepitu experrecti, complura eorum referrent, quæ ab ijs essent enarrata: non equidem eorum more ac consuetudine qui in conuiujs ebrios somnolentosque se esse simulant: illi enim (quod facile ab oculatis, emunctæq; naribus hominibus obseruari potest) quasi somno vinoque sepulti, ac prorsus sopiti insidiosè odorantur atque obseruant quæ in conuiujs prolixioribus, incalescēte vino

Pueri & ebrii quum somnolēti.

Qui cito excitentur.

Simulatores in conuiujs.

ani-

animo, agitari, atque incautius effutiri solent, ut quadruplatores atque excursores emissarii factitant, qui omnia passim explorant, atque in aliorum vitam moreſque inquirunt non contemnendo sanè quæſtu ac præmio: nam ex delatione atq; accusatorio munere ac artificio quarta bonorum pars illis decernitur: quæ res illos admodum sagaces reddit, atque in confectandis inſequendisque ijs, ex quibus emolumentum ſperant, atque opibus inhiant, eorum acuit induſtriam. Hunc morem etiã viſitatum fuiſſe lenonibus, & qui tacitè proſtituebant vxores ſuas mercedes ſpe, vel quàm nonnullos haberent ſuſpectos, indicat Iuuenalis optimus vitiorum caſtigatō: quod enim mœchi licètius perfrui poſſent cōtactu cōiugum ſuarum, cōcubituque potiri, tanquàm alijs rebus intenti, mentèque atque oculis aliò cōuerſis, quaſi ſpiritibus atque animales facultates in alias cogitationes eſſent deſixe, contemplati ſunt laquearia, aut graphice expreſſas in cœnaculis imagines. Sic enim, ut ex vno coniicias cæteros, quendam carmine Satyricus illuſtrat.

Quadruplatores.

Delatores.

*Iuuenalis
locus explicatus.*

Sat. I.

— Doctus ſpectare lacunar,
Doctus & ad calicem vigilantibus ſtertere naſo.
Quod

Quod ipsum quoque designat Ovidius,
sed captata alia occasione:

*li. i. Amo Si bene compositus somno vinoq; iacebit
Consilium nobis resq; locusq; dabunt.*

*Decubitus
in somno
forma.*

Cæterum, ut ab excursu ad institutum
regrediar, nihil æquè corporis animique
vires fulcit, instaurat, erigit, ac somnus no-
cturnus, qui sesqui hora plus minus à pera-
cta cœna, quò subsidat cibus, dextri pri-
mum lateris incubitu perficitur, quanquã
& in ventrem inclinatio, prono nonnihil
corpore, cõcoctioni nō sit inutilis, præser-
tim ubi immoderato cibo turgescit ven-
tricus. Quod si protuberante laxoq; ven-
tre ac sinuoso, non omnino extento cōsti-
tuatur corpus, dici vix queat, quantum
cōmodi in conficiendo cibo, in mitigan-
da stomachi inflatione ac dolore, in sopiē-
dis intestinorum torminibus perceperis.
Supinus autē decubitus, atque in dorsum
deuolutus, nocētissimus: nam quotquot
ad eum modum se cōponunt, hiantes ore,
patulisque oculis, atque incōniuentibus
palpebris stertunt, nec placidè suauiterq;
dormiunt, aut somno reficiuntur ob con-
tractos pectoris ac cervicis musculos: qui-
bus hoc etiam accedit incommodi, quod
plerumque incubo, ac comitiali morbo
oppri-

*Supinus
decubitus
nocentissi-
mus.*

opprimantur, tum paralyfi, fpafmo, apoplexiæ reddantur obnoxij: qui morbi his quoque minari folent qui meridianis horis lecto affixi diem fomno tranfigunt.

Quocirca nemo afiduitate quotidiana diurno fomno affuefcatur, nifi laffitudo ex æftu ac labore cōtracta vires afflikerit, aut

*Diurnus
fomnus
noxius.*

nox pridiana intempeftis vigilijs, atque intempeftiuis fymptofijs peracta fit. Tunc enim citra incommodum admitti potefl

meridiatio. Et quemadmodum fomnus nifi opportunè adhibeatur, fiue is diurnus fit, fiue nocturnus, ac modus defit, ftupidos homines efficit, obliuiofos, lāguidos,

*Meridiari
capere fomnum
diurnum.*

inertes, grauedinofos, nullo ingenio, nullaque memoria: ita vigilia, nifi intra mediocritatem confiftat, cerebro ficcitatē

*Vigilia moderate
exigit.*

adfert, fensus afficit, memoriā labefactat, oculis caliginem offundit, fpiritus depopulatur, humorē natiuum exhaurit, concoctioni officit, omnem corporis fpeciem ac venuftatem abolet.

Perturbationes affectusq; animi.

Quid detrimenti, quantamque iacturā menti inferant perturbationes, atq; enor-
mes impetus, Odium, ira, indignatio, inuidia, timor, triftitia, geftiens atq; effufa lætitia, angores, follicitudines, curæ, anxietates,

*Affectus
vitiofi homini
noxij.*

tates, multiq; alij turbidi animorum motus rationi non obsequentes: nemo non vel in se est expertus, vel in alijs obseruauit: quis est enim in tanta humanæ naturæ imbecilli ac lapsu, qui horum aliquo non

Omnes affectibus expositi.

vrgetur vel afficitur? Et quanquam alius alio melius, affectibus vel obistere nōrit, vel mederi, nullus tamē est mortaliū, quin ijs sit expositus: Quā vero sint affectus in nōnullis qui his impotētius indulgēt, violenti ac feroces, tum quā grauiter nō modo mentē, sed corpus quoq; cōuellant ac deiiciant, quotidiana exēpla cōmonstrāt.

Affectus quas notas inferant.

Nam multis furor, iracundia, pudor, effrenata lætitia præsens exitium attulit, quod cor sanguine ac spiritu vitali destitutum labascat ac dissoluatur: quod ipsum etiā, sed diuersa ratione in metu, pauore, mœstitia, repentino subitoq; terrore euenit, oppresso corde copia atq; affluentia sanguinis, spirituq; vitali suffocato: Ira vero,

Ira vis.

qua nihil furori, nihil insanix magis affine, ac proximū, quid efficiat, quantumq; habitum corporis, atque externam speciem immutet, indicant in primis vultus, color, aspectus horridus, oculi truces ac scintillantes, spirantes ac corrugatæ nares, os rabidum, artus cremuli ac vacillantes,

Ira habitus.

tes,

tes, incessus instabilis, vox titubans ac tremebunda: quæ animi affectio vel perturbatio potius, vbi excusso rationis imperio, ingrauescere incipit atque efferari, quum alijs sit infesta, tum proprium corpus vel in mortem, vel periculosas accipitesque ægritudines conijcit. Quocirca moderanda ratione ac temperantia mense est, ne affectibus cedat, parandaque optata illa animi securitas, & quæ Cicerone teste, *caput est ad beatè viuendum tranquillitas*: qua frui certè non potest humanus animus, nisi domitas habeat cupiditates, ac vitiorum tyrannidem excusserit, quod non alijs viribus efficere poterit, quâ firma in Deum fiducia, stabili eius verbo, cælestiq; spiritu fulta, qua cōsequetur ut omnium cupiditatū moderatrix Temperantia, à libidine, ab insolentia, gaudio immodico, effusa letitia, odio, iracundia, vindictæ cupiditate, auaritia qua inflammata mens auiditate instabili ad conqui-
Tuscul. 3.
Tranquillitas.
Temperantia quid efficiat.
Doctrina cælestis affectus sedat.
 rendas opes impellitur, alijsq; affectibus vitiosis auocet atque abducatur. Sic enim vtraq; hominis pars, nempe corpus & anima quæ sympathia, hoc est, mutuo consensu ac conspiratione inter se cohærent, incolumes subsistent, nec vllis morbis, vlla

dis ijs nocentius, vt paulo post indicabimus. Mirum autē nonnullis videri existimo, qui possint subsistere vitāq; tueri huiusmodi constitutionis homines, quū frigescente sanguine animalis spirabilisque vis cōcidat atq; emoriatur. Verū hoc quique obseruet multa animātia frigidissime esse naturæ, vt sunt Salamandra, pyransta vermiculus, torpedo marina, ac nonnulli pisces, quorū pleraq;, quoniā sunt algidissima, igne cōtactu extingūt, vt glacies: nō nulla stuporē torporemq; mēbris inferūt. Nullum est autē piscium genus, quod obseruasse me testari possum, cui calidus sanguis inest, præter balenas, focas, vitulosq; marinos, quos nostrates canes vocāt, piloso tegmine, denique Thynnos ac delphinos, & quotquot vel pilo vestiuntur, vel coracea cute existunt, vt sunt inter amphibia, hoc est, aquatica simul & terrestria fiber seu castor & lutra, quibus feruescit sanguis, quū reliquis gelidus existat: eoq; fit vt belluæ marinæ aquis exēptæ diu viuāt ob insitum calorē, ac feruidi sanguinis copiam: alterius vero generis pisces quū marini, tum fluuiatiles aquis destituti, euestigio moriātur, aut in littus delati, paululū modo spirantes animam efflent, firmissi-

*Animātia
tactu fri-
gida.*

*Piscibus
sanguis
friget.*

*Vituli ma-
rini Zee-
bonden.*

*Fiber,
beuer.
Lutra,
otter.*

*Qui pisces
diu viuāt
mari ex-
empti.*

mo argumento illis plurimum frigoris ac
concreti humoris, caloris vero minimum
inesse: quo fit vt nō diu asseruari possint,
sed cito putrescant, nisi confestim, nullaq;
interiecta mora sale obruatur. Ex his cō- *Piscium*
iicito, qua sint valetudine, quo corporis *esús solita*
habitu, qui continenter piscibus victitat, *rijs noxi?*
atque à commercio ac consuetudine ho-
minum alieni, solitudini ac silentio se ad-
dixerunt, interdictoq; esu carniū, quē *Genes. 1.*
naturæ parens omnibus indulgit, falsa- *Acto. 10.*
mētis plerumq; putridis vescuntur: qui- *1. Tim. 4.*
bus ego suadere soleo, nam multos annos
huiusmodi instituti homines me vñ sunt
medico, vt meraco vino illa perfunderēt,
excussoq; otio atque ignauia exercita-
tioni insisterent. Obseruaui enim ex his
cōplures qui lethargum, apoplexiā, spās-
mum, paralysem, oris torturam contraxe-
runt ex crassa tenaciq; ac glutinosa pitui-
ta. Nec est ex eorū sodalitia quisquā, qui
non phlegmate scateat, atque excrementis *Solitarij*
pituitosis obruatur, quæ efficiunt vt som- *apoplexiæ*
nolenti existant, obliuiosi, corpore ani- *obnoxij.*
moque tardi, colore exangui, atque albes-
cente, nisi aliquando amicorum aduentu
vino incalescant, mentemque exhilarari
contingat. Sic enim efflorescit color, atq;

LEVINI LEMNII DE

animo veterinus excutitur. Itaque si frigida cōstitutionis homines describi tibi velis, huiusmodi conditionis homines ab oculis constitue, qui ex instituto vitæ ac victus consuetudine in talē habitum deveniunt, etiam si ab hac prius fuerint alieni: viuunt illi quidē, sed vt cochleæ, vt limaces, ac testitudines, quæ quum ex liquore cōcreto, coacta que humiditate cōsistant, tum in illā liquescunt ac soluuntur: quod obseruari potest, vbi ijs animalculis salem aut vitrum, aut alumē insperferis: confestim enim in tabem resoluuntur. Cæterū vt homines atq; animantes: sic stirpes nōnullæ & frutices hac qualitate imbuti sunt, quæ deleteria frigiditate animantibus perniciem adferunt, vt hyosciamus, mandragora, napellus, solanum mortiferum, aconitū, papaueris nigri succus seu opium, quæ licet temperamenti atque elementaris qualitatis ratione frigida existāt, abscessu quarto, graduque extremo, calore tamen vitali qui se à cælestibus rebus in hæc inferiora diffundit, viuunt ac virescunt. Insidet autem quum omni, tum præcipue humanæ naturæ vis quædā cœlestis ac diuina præteream quæ ex semine maternoque sanguine constituitur. Siquidem spiritus

*Cochleæ
vitam vi-
uere.*

*Venenatæ
herbæ.*

*Frigida
quomodo
subsistūt.*

ritus calorificus, quē paulò ante toti mun-
do, eiusque partibus infusum ostēdimus,
elementis incumbit, cunctaque animat,
ac vita imbuit, denique eam virtutem at-
que efficaciam confert, qua propagationi
insistunt, ac similem speciem emoliuntur,
eiusdenique naturæ animal conformant.
Quum enim prima animantium procrea-
tio ex elementari concretione, ac proge-
nitorum semine quod purioris excoctiq;
sanguinis pars est, producat, tum natu-
ra cuius solertiam nulla ars, nulla manus,
nec ullus opifex consequi imitando po-
test, supernè originem sortita, operi insi-
stet, omniaque perficit, ac facultates ani-
males, vitales spiritus, viresque efficaces
in subiectam materiam deuehit, quorum
ministerio artus omnes consummat, linea-
menta membris inducit, eamque speciem
atque effigiem rebus animatis confert,
qualem quotidie oculis nostris conspiciē-
dam exhibet. Hęc admirabilis naturæ vis,
quam aliàs testati sumus ab vberissimo Di-
tinitatis fonte promanare, vndiq; diffusa,
corporis molem agit, mētemque atque
animum regit ac moderatur, varijsque
actionibus instruit: cuius munere etiam
quæ frigore torpescunt, viuūt ac subsistūt,

*Revā natu-
ra spirita
diuino
perfusa*

*Li. 1. de na-
tura mira-
culis ca. 1.*

licet calor sublit lāguidus, qui ne prorsus
 flaccescat ac sopiatur, nec frigida qualitas,
 cui sicca affinis, plus satis ingrauescat, cali
 dis fomentis excitandus est. Siquidē ex
 hausta humiditate natiua, atque infiro ca
 lore extincto, mors imminet, totaꝫ mo
 les spectat ad interitum. Fie enim quod
 eleganti ac concinna similitudine indi
 cat Solomon, *ut soluta corporis compage,*
eneruatisꝫque viribus reuertatur homo in ter
ram, unde desumptus est, ac spiritus demigret
in aeternam suam sedem, atque ad Deum à quo
originē est cōsequutus, regrediatur. Ceterum
 vt cuique innotescat huius constitutionis
 natura ac conditio, eius notas atque indi
 cia, quibus deprāhendi possit, obiter cō
 monstrabo. Frigida autem qualitas, si cali
 da conferatur, omnia contraria obtinet.
 Vt enim calor vndique diffusus, humores
 sua qualitate imbuit, ac corpus eiusꝫ
 partes rubicūdo colore illustrat. ita frigus
 suam qualitatem membris atque humori
 bus impertit, tum pallidum minusꝫ; sua
 uem colorē inducit. Atqui si singulatim
 omnes notas obseruare libeat, nihil non
 in frigido corporis habitu à calido diuer
 sum deprāhendes: siquidem corpus gla
 brum est, nullisꝫque pilis oblitum: capillus
 laxus

Eccle. 12.
Simile à
contigna
tione
ædium.

Frigidi ha
bit⁹ signa.

laxus ac mollis, rufi albiq̃ue coloris parti-
 ceps, & qui cito euanescat. Cutis tactu fri-
 gida, cui nōnulla adipis portio subest: quū
 enim calor in corpore humano languidus
 fit atq; hebescit, adeps ac pinguedo innas-
 citur: quod quum muliebri sexui, tum ple-
 risq; alijs vsuuenire solet, qui vitā desidē *Otium &*
 agunt, atq; otiosam, quorum cuti, inter- *desidia*
 nisq; mēbranis adeps subnascitur: eoq̃ue *obesum*
 fit vt moderata corporis frigiditate pin- *corpus red-*
 guescat corpus atq; adiposum efficiatur: *dit & fri-*
 calore vero immodico, quod eo pingue li- *gidum.*
 quescat, macilētum fiat atq; aridum. Sunt
 autem quā plurima nō natura, primāq;
 ab origine hominibus insita: sed aduenti-
 tia, atq; aliunde ascita, nēpe vel ab immu- *Vnde color*
 tata vitæ cōsuetudine, ac vict⁹ ratione, vel *bonus vel*
 ab æstu, labore, desid̃ia, solitudine, igna- *malus.*
 tia, metu, mœrore animi, ac plerisq; alijs
 quę multifariā statum corporis immutare
 sunt idonea, eumq̃ue nunc gracilem effi-
 cere, ac macilentum, nunc pinguem at-
 que obesum: quæ etiam in colore cōcilian *Calor colo-*
 do nō minus momenti obtinent, quæcun *rē excitat.*
 que enim calorē natium excitant, vt ri-
 sus, letitia, exercitatio, vinum, colore flo- *Frigus ca-*
 rido faciē perfundunt: quæ vero refrige- *lorē depa-*
 rant ac calorē opprimunt, vt aēr frigidus, *pulatur.*

*Color qui
frigidis.*

*Liuidus
color.*

*Canina
appetētia.*

*Frigida ap
petitum
excitant.*

aurāq; plus satis gelida, immodicus aquæ
potus, somnus immoderatus, frigidorum
ciborum nimius vsus, timor, tristitia, soli-
citus, pavor, albo colore corpus im-
buunt. Sic qui frigido corporis habitu cō-
stant, albescunt, ac candore perfusi sunt,
nisi hæc qualitas ingrauescat, aut intenda-
tur. Sic enim ad liuidū accedit, ac plum-
beum, qualem ferè obseruamus hibernis
mensibus flante Aquilone in hominibus,
quorum genæ, nares, labia, digiti, aures
liuescunt, ac frigore rigent, fœdoque squa-
lore deformantur: hoc tamen illis præstat
frigus, vt cibi sint auidissimi, ac non facile
satiati queant, licet illum minus conco-
quant: quod si ventriculi tunicæ vnā cum
frigiditate acido humore sint imbutæ, in-
satiabili torquentur edendi cupiditate, ac
nunquā finiendo ciborum desiderio: qui
affectus Canina appetentia dicitur, quæ
sedat vini meracissimi potus. Acui autem
frigiditate appetendi vim, declarant ace-
taria, tum alia quædam condimenta sub-
acida, quibus æstiuis mensibus appetitum
excitamus. Cæterum quum calor insitus
agiles atque actuosos homines efficiat, tū
frigus desides, oscitantes, inertes, ignauos,
somniculosos, atque ad subeundos labo-
res

res vllasq; actiones perficiendas ineptos,
 quod ijs desint instrumēta quibus aliquas
 functiones aut munia obire possint. Est *Frigidi mi-
 nus agiles*
 enim huius constitutionis hominibus lin-
 gua inexcitata, parumque expedita, vox
 mollis ac muliebris, facultates naturæ in-
 ualida, memoria minus firma, ingenium
 retusum, mens stupida, animus ob caloris
 penuriam, ac spiritus vitalis exilitatē, pa-
 uidus ac meticulosus, qui que ad leuissi-
 mum strepitum expauescat. Hæc autem,
 & si quæ alia se proferant naturæ vitia, pro *Medela
 frigidi cor-
 poris.*
 virili corrigenda, adhibita salubri diætā,
 atque exquisita victus viuendi que ratio-
 ne quæ consistit in calidi humidi que tem-
 peramento. In primis autem in hoc cor-
 pore excitare ac fouere insitum calorem
 expedit cum exercitatione ac vino mera-
 co, tum alimentis calorificis, cuius gene-
 ris sunt alites quæ se volatu exercent pas-
 serculi, miliaria, frigilli vulgo vincken,
 columbæ, perdices, phasiani, merulæ, tur-
 di, ficedulæ, atque inter cicures, Capi, ac *Alites con-
 coctu dif-
 ficiles.*
 galli gallinacei: nam anates, olores, anse-
 res, fulicæ, mergi, ardeolæ, aliæque aqua-
 ticæ volucres valentem ventriculum exi-
 gunt. Quæ verò quadrupedū generi ad-
 numerantur huic naturæ accommoda,

LEVINI LEMNII DE

sunt vituli, verueces, procelli, cuniculi. Inter arboreos verò fœtus, & quæ ex terra cultu atq; industria hominum proueniunt, amigdalæ dulces & amaræ, nuclei persicorû, dactili seu palmulæ, ficus aride, vux passæ, exëptis vinaceis, passulæ Corinthiacæ, nuclei pinei. Et quoniâ hortorum prouentus multa nobis in hunc vsum supeditat, ea quoq; referre visum est, quod passim obuia sint, ac minime sumptuosa, aut vllius pretij: cuiusmodi sunt apium hortense quod petroselinum vocant, pastinacæ aliquot species, eringium, sisarum, carduus, cinara, & quæ artiococcus dicitur, napiraphanus, seu vulgaris radícula, cicer, nasturcium, eruca, mentha, absinthium Pōticum, & quæ brumali tempore in condimenti vsum veniunt, cepe, allium, porrum, aqua macerata, quò graueolentiam deponant, aut si quis horum grauitatem ferre nequeat, exotica aromata, quod passim Germani ac Britanni faciunt, cibis admisceat, vt sunt Zinziber, crocus, piper, cardamomum, casia, quæ veterum cynamomum creditur, nux myristica: aut si tenuioris fortunæ homines sumptum ferre nequeant, ea quæ illis facultate ac viribus respōdent, ex domestico fun-

*Eibi apti
frigidis.*

*Prouentus
hortensis.*

co fundo decerpant, nempe rosmarinum,
 ocymum vulgo basilicum, cunulā, seu sa-
 tureiā, origanum, amaracum vulgo maio-
 ranam, anethum, saluiam, melissophyllō:
 His enim ac plerisq; alijs expugnari pos- *Condime-*
 sunt naturæ vitia, ac corpus sensim ad se- *ta valida*
 curiorem habitum reduci. Si enim huic
 qualitati accedat siccitas, non potest vita
 quæ in calido humidoq; sita est, diu sub-
 sistere: sed necesse est illā euestigio morte
 terminari: qua de re sequenti capite fusius
 disserere institui.

*De sicco aridoque corpo-
 ris habitu.*

Caput nonum.

QUm sicca corporis habitudo frigida
 affinis sit, & cognata, illique proximè
 assistat: quid de hac statui debeat, & qua
 ratione expugnari possit, obiter indica-
 bo. Sunt autē duæ qualitates pari prope-
 modū intervallo ab optima tēperie remo-
 tæ, in quācunq; etiā ætatē inciderint, licet
 in senectute sicca intēperies ægrius expu-
 gnari possit, quàm in adolescentia, vbi ex
 morbo is habitus cōtractus est, aut ex in-
 continentia, vitæq; intemperatīa huc de- *Senectus*
 ventum est. Vt enim senes ætatis ratione, *prematu-*
 ra.
 atque

atque annorum decursu, effœto aridoque atq; exhausto corpore efficiuntur: ita Iuvenes ex deprauata vitæ institutione, ex intempestiua vigilia, immoderata Venere in frigidam, siccamque intemperiem incidunt, atque absumpto vitali humore non secus, quàm senes, licet properantius, atque ætate immatura, naturali morte vitæ finiunt: quæ ea ratione naturalis dicitur, quod omnibus immineat, ac declinari euitarique nequeat. Neque enim senium aut hominis interitus naturalis statui debet, vt auctio & nutritio, quæ naturæ opera existunt, & quibus se facultas naturalis propagat ac tuetur: sed quod necessario, ac naturæ cursu atque ordine cōsequatur. Ille siquidē est naturæ ordo ac series, rerumque existentium fatalis quædam continuatio, vt omnia orta occidant, & cuncta senescant, alioqui improprie parumque appositè mors naturalis diceretur, quum præter naturam potius sit, vitæque nostræ aduersetur. Si enim morbus, quē mortis instar deputo, est habitus contra naturam qui actionem eius vel vitiat vel impedit: quantò magis mors, quæ vitam abolet, ac despoliat, censerī debet naturæ contraria? Nihil enim naturæ legibus repu-

Mors naturalis quæ ratione.

Mors contra naturam

Si morbi formidabiles, ergo mors.

repugnantius, quàm extingui, luceq; sua-
 uissima ac spiritu priuari. Quod in se quis
 que experiri potest, si quando subit animū
 eius rei cogitatio, quę eam trepidationē,
 terrorem, formidinem incurit, vt nisi men-
 tem alterius vitę certissima spes & expe-
 ctatio fulciat, nihil foret humana vita ca-
 lamitosius, nihil afflictius. Siquidem quid *Mors qui-*
 nobis metum, anxietatem, desperationē, *bus formi-*
 diffidentiā eximeret, ni cōcepta in Deum *dabilis.*
 fiducia, in æternas sedes mens esset desi-
 xa? Mortem autem non inuexit natura,
 communis rerum parens, summiq; opi-
 ficis instrumentum: sed vitiorum corru- *Peccatum*
 ptela, ipsaq; à prima mundi origine pec- *morbos ac*
 cati labes hanc cladem, hoc mortiferum *mortem*
 vulnus, hanc letalem plagam inflixit. Ita- *inuexit.*
 que mors non naturę, sed consequentię
 ratione naturalis dicitur, quod *omnibus ex sapien. 2.*
æquo impendat, illiusq; finibus omnia conclu-
dantur. Quum autem duo constituentur
 mortis discrimina, alterum violentum, na- *Galen. de*
 turale alterum, ea mortis species philoso- *marcore.*
 phis ac medicis naturalis dicitur, quę ci- *Plato in*
 tra vllum doloris sensum senibus & quot *Phedo.*
 quot in senilem affectionem, hoc est, frigi-
 dum & siccum habitum deuenerunt, ob-
 uenire soleat: in his enim corpus mori-
 bun-

bundum animā, non anima corpus defe-
rit, quò fit vt sensim placideq; sopiantur,

*Dao mor-
tis genera
homini
impendēt.*

& quodammodo obdormiscant, quā alij
qui casu, ruina, igni, ferro, angina, pleuri-
tide, peripneumonia, alijsque morbis qui
in humorum plenitudine consistunt, op-
primuntur, violenta morte intereant, at-

*A ruinosiss
edibus
simila.*

que acerbè cum illa colluctentur, sic vt ani-
ma corpus derelinquere cogatur, vti hos-
pes ædes ruinosas, vi tēpestatum conquat-

*De Sene-
lute.*

satas ac conuulsas. Hinc appositè Cicero,
adolescentes, quiq; in ætate florida con-
stituti, succulento corpore existunt, ac ve-
geto, sic obrui, statuit vt quā affluentiore
aqua flamma opprimitur: Senes vero vt
ignis qui sua sponte, nullaque adhibita vi
extinguitur. Quantum autem fumi ac fu-

*Elegās cō-
paratio.*

liginis, quas fauillas in aëra diffundi vi-
demus? quos edi strepitus ac stridores?
quæ ex cōcursu scintillarum crepitacula?
vbi luculentum ignē, aut incensos ligno-
rum acervos effusa aqua restringere tenta-
mus. Ex quibus coniecturā facere licet,
quanta sit in iuuenili corpore luctatio,
quam acris pugna, qui tumultus, quæ
concertatio: cum violentia morbi, vel
alio faci genere inexhaustus naturæ vi-
gor, calor feruidus, spiritus alacres ac vi-
uidi

uidi suffocantur: quò spectat scita illa ac
 concinna Ciceronis comparatio: quèad-
 modum poma ex arboribus si cruda sunt,
 vi auelluntur, matura ac cocta, sponte vel
 leui attactu decidunt: sic virā adolescenti-
 bus vis aufert, senib⁹ maturitas. Hæc quo-
 niam ab instituto nō sunt aliena, præfari
 visum est, atque inculcare studiosè, quò
 quisq; ab ineunte ætate, primisque annis
 declinet quæ corpori infesta sunt, ac mi-
 nus commodā valetudinē cōstituunt, seu
 extrinsecus incidāt, seu ex internis causis
 proueniant. Quisquis itaq; præmaturam
 senectam euitare velit, ac vitam proferre
 longius, eamque quàm maximè diutur-
 nam efficere, quum multis quæ vitæ no-
 stræ insidiantur, tum potissime siccæ cor-
 poris habitudini obsistere curet, ab eaque
 esse remotissimus: quod quæ ratione ob-
 tineri possit, post descriptas huius status
 condiciones ac notas, quàm possum di-
 lucide explicabo, commonstrata proxi-
 ma ac compendiaria via, qua id perfici
 queat: id enim futurum est philomu-
 sis, virisque politicis salubre cumpri-
 mis ac frugiferum. Quibus itaque cor-
 poris habitus vel natura, vel progeni-
 torum origine, vel ascita aliqua vitæ con-
 sue-

*Ut corpus
 diu subsi-
 stat.*

*Nota siccæ
 habitus.*

LEVINI LEMNII DE

suetudine, nēpe inedia, sollicitudine, vigilia, mœrore animi, labore immodico inductus est, corpore ferè conspici solēt gracili atque extenuato, cute vbi siccitas au-
Simile ab equis macilentis. gescit, scabra, squalida, strigosa, vt equis assolet, quibus nulla saginandi cura adhibetur: colore deformi, lurido ac giluo, vbi ad extremum deuentum est, aspectu horrido, vultu tetrico, facie cadauerosa, illu-
Li. I. Met. uie obsita ac macie confecta, obiter tali prorsus specie, qualem expressit Ouidius in describenda Inuidiæ larua, siquidem.

*Pallor in ore sedet, macies in corpore toto,
 Nusquam recta acies, liuent rubigine dentes,
 Risus abest, nisi quem visi mouere dolores,
 Nec fruitur somno vigilantibus: excita curis,
 Sed videt ingratos, intabescitq; videndo,
 Successus hominum carpit, ac carpitur vnâ.*

*Caluitium
 ex humo.
 penuria.*

Et quoniam siccitas humorem omnem depascit ac depopulatur, capillo sunt raro, & qui cito defluit, vnguibus aduncis atque incuruis: voce obtusa atque exili, quæque aliquando stridore quodam prodeat siccitate exasperante vocalem arteriam: pulsus languido, ingressu tardo, oculis reconditis atque excauatis, labris pallidis, collapsis temporibus, genis pendulis, frigidis contractisque auribus, statura
 mi-

minus procera: somno vero, qui est omnium laborum ac solitudinum suauissimum perfugium, ob cerebri squalorem tenui ac modico. Quòd si cerebrum penitus arefcat, ac sit torridum, nulla ferè memoria existunt, sed obliuiosi ac mète ignaua, minusque erecta: quum enim spiritus desint qui, vt vapor lucidus & syncerus, ex sanguine puriore caloris munere emanant, vim conferant in exercendis actionibus, fieri nequit vt facultates naturales illorum viribus destitutæ suas functiones obeant. Sin verò non nihil vigeat animalis virtus ac potentia, nec cerebrum caliditate prorsus sit destitutum, memoria stabilis est ac firma. Quum enim humiditas immodica obliuioni causam præbet ac desipientiæ, vt infantes ac temulenti demonstrant, tum moderata siccitas memoriam fidam animique prudentiam parit modico calore adiuta. Splendor siquidè siccus mentem prudentissimam statuit: quantum autem humoris accesserit, tantum prudentiæ adimitur, quod etiam in cælo minus sereno perspicimus: non enim colucent astra aut splêdescunt, nubibus aut nebulosa caligine offusa. Quod autè nonnulli senectutis metas ingressi delirent ac

*Cerebrum
aridum
quid efficiat.*

*Memoria
stabilis
vnde.*

*Ab astris
simile.*

sint obliuiosi, quū hęc ætas maxime sicca
 prædicetur, non ob siccitatē id euenit, sed
 frigiditatem, quę omnibus palam munis
 animi officitatq; aduersatur: ex illa enim
 amentia, alienatio mentis, stupor, delira-
 tio, ac sensuum inopia proueniunt, qui-
 bus naturæ virtutes ita obruuntur, vt vel
 languidæ, vel nihil omnino functiones
 suas obire possint. Quum itaq; memoria
 periit, vel affecta est, frigida subest intem-
 peries, quæ expugnari debet moderatē ca-
 lidis: nam humectare aut arefacere con-
 sultum non est: sed si frigiditas humidita-
 ti copuletur, exiccare: si ariditati, madesa-
 cere atque irrigare. Cæterum si non pror-
 sus firmata sit ac radices egerit ista quali-
 tas, hęc iam memorata signa atque indi-
 cia nō exactē, nec adamussim descriptio-
 ni respondent: verum inualecente sensim
 intemperie, indies magis magisq; se osten-
 tant ac proferunt: quod ijs potissimum
 vsuuenit, quibus hic habitus non natura-
 lis, sed aduentitiuus est, aut fortuito atque
 ex accidente, vel morbosa aliqua affectio-
 ne atque animi ægritudine aduenerit: nā
 temperamenta multiplices variasque mu-
 tationes sustinent: plerisque enim calor
 dum humorē absumit, siccam intempe-
 riem

*Quomodo
 memoria
 instau-
 randa.*

*Habitus
 corporis
 mutationi-
 bus obno-
 xius.*

nem adfert: nonnunquam nimia humi-
 ditas calorem extinguit: multis intensa
 frigiditas siccitatem inducit: quæ intem-
 peries naturæ aduersissima, vt quæ intem-
 pestiuo senio ac præmatura morte homi-
 nem conficiat. *Corpus autem cuiusq; intrin-* *Gale. li. 5.*
secus siccum efficitur, quum nec adtrahere in *de tuend.*
venas alimenta valeat, nec ijs sufficiēter frui: *valet.*
 quò fit vt præcipuè partes, ac viscera con-
 coquendis cibis destinata arecant, reli-
 qua vero excrementis purgandis accom-
 modata humoribus pituitosis redundēt:
 quæ res nonnullis imposuit, qui senes hu-
 mido esse corporis habitu sunt suspicati,
 quum solidæ partes, arteriæ, panniculi,
 membranæ, nerui, muscoli non humescāt:
 sed ipsæ capacitates ac sinus, tum meatus
 qui corpori subsunt, ac homini ad excer-
 nēdos humores superuacuos inseruiūt, hu-
 miditate aliena implētur, eoq; fit vt corp⁹
 ob calorē imbecillē atq; inualidū nutriri
 desinat, denique in extremam siccitatem
 deuoluatur. Quare non iniuria Galenus *Li. 6. tuē.*
 hunc corporis habitum deterrimum cen- *valetud.*
 set: siquidem quod temporis spatium senes-
 centibus accidit, id adolescentū nonnullis
 statim ab initio contingit: quocirca illos
 humectare ac calefacere oportet exerci-
 tatio-

tatione moderata, nutrimento humectante & calido, præsertim vino calorifico ac subdulci: austeram enim & acerbam (quale est

*Vinum mi-
nus gene-
rosum.* nostrum Pictonicum) quum huic constitutioni, tum maximè senibus inimica, nisi Zaccaro aut melle dulcescant: quod etià

*Lactis
usus.* in lacte exhibendo obseruari debet: cuius vsus illis commodus, vbi huiusmodi condimenta adhibentur. Sic enim nulla ex

his incidit obstructio, nec vllus futurus est in renibus calculi metus: quibus nequando obnoxios esse cōtingat, quod ex crasso lentoque humore, ac cibo concoctu difficili euenit, quæ opilationes expediunt,

*Vrinā pro-
uocantia.* ac lotium moliuntur præscribēda, vt sunt

apium hortense, asparagus, vesicaria, gingidium, cuius naturæ nostrum cherephilon, saxiphagon, Crithmon vulgo Crista marina quæ in Gallijs copiose prouenit, bethonica, adianthos, rosmarini flosculi:

*Quæ aluū
soluunt.* & si aluus sit astrictior, mercurialis fumaria Cnicus vulgo Carthamus cum ptisanâ, brassica marina ex carniū elixarum

liquamine, malua, atriplex, blitus, lapathi genera, vrticæ, lupi salictarij ac sambucituronæ seu cacumina, vernis præsertim mensibus, aut si quæ alia æstate atque autumno vigēt, vt sunt cerasia, pruna, ficus,

mo-

mora, primis mensis illata: nam quod Ho- *Mora quo*
 ratius docto quidem ac eleganti carmine *modo*
 mora cōmendauit, eaque postremo pera- *edenda.*
 ctoque prandio edenda consuluit, non ex
 artis medicæ, aut salubritatis ratione id fe-
 cit, sed ex communi vsu ac vulgata cōsue-
 tudine, quum inquit.

Lib. 2.

Sat. 4.

— Ille salubres

Æstates peraget, qui nigris prandia moris

Finiet, ante grauem quæ legerit arbore solem.

Hęc siquidem, vt vux, persica, corna, &
 quæcunq; æstate diu asseruari nequeunt,
 cibos præire debent, nam præposterè as-
 sumpta putrescunt, ac corpori corruptelâ
 inferunt, ventremque flatibus distendūt.
 Brumali quoque tempore multa obuia
 sunt, quæ aluum laxam efficiunt, quæque
 intestina proluunt, vt est mustum, caricæ
 hoc est, ficus aridæ, atque vux passæ, quæ
 in fiscellis reconditæ ex Hispanijs in has
 oras deferuntur, pruna Damascena, eaq;
 vel elixa, aut liquore aliquo macerata, cui
 plusculum Zacchari aut mellis admixtū
 sit: quibus accedūt quæ exiguum medica-
 menti vim obtinēt, Senna, polipodium,
 mel aëreum vulgo manna, epithimus, cas-
 sia fistularis, ac cylindracea, rhabar: atque
 hebeni, hoc est, ligni Indici dilutum, mi-

LEVINI LEMNII DE

rabolani, Thamar seu dactili Indi, eaque omnia vel ex sero lactis, vel iure gallinaceo. Et quoniā nō solum senibus, sed omnibus qui morbose alicui affectioni obnoxii sunt, nihil resina Teberinthina in sanitate tuenda, profligandisque morbis salubrius: hæc quoque prædictis annumerāda.

Terebinthina, efficacia.

Siquidē non solum aluū citra noxā soluit, sed viscera omnia, internasque partes, iecur, splenē, renes, pulmonē expurgat, modo perlucida sit, nō adulterina, nepe ex latice pinea vel abiete lecta. Sum enim efficacissimā hanc expertus in eliciendo suppresso lotio, in comminuendis calculis, in stranguria, atque urine stillicidio, hulceroso ac fædo, quē Belgæ vocant. *Den druyper*, in podagra ac Chiragra, in pudendorum atque obscenarum partium affectibus etiā à contagio Venerea cōtractis: in expugnandis internis doloribus, quos idē morbus inuexit, quorum nōnulli ossibus videtur infixi, quod membranæ, nervi, muscoli, tendones qui ossibus adhærēt, humorum sequitia cōtundi ac dilaniari cōtingat. Quū autē Galenus nucis Ponticæ, vel auellanæ magnitudine, nonnunquam duarum aut trium hanc exhibere soleat, tum ego quò commodius dimanare in venas partesque

Gale. li. 3. in. vale.

Li. 5. tuen. valet.

resque corporis vniuersas subire possit, in
 potionis formâ cōficio, ac liquore aliquo *Terebin-*
 stillaticio, aut vino diluo: absque igni em *thinae præ-*
 liquefcit, candorēque eximium agitatio- *paratio.*
 ne cōtinua asciscit, quod in hunc modum *Terebin-*
 perfici solet: Terebinthinæ Pisticæ, hoc *thina in lē*
 est, probatæ, & cui tuto citra vllâ fraudis *quorem re-*
 suspicionē possis fidere, vnciâ aut sextan- *da cta, po-*
 tem in mortario pistillo dissoluo, adiecto *culēta fit.*
 luthei seu viteli oui pusillo, deinde admif-
 ceo certis vicibus aquæ vesicariæ, vel apij,
 vel alterius liquoris (vt exigit morbi natu-
 ra, aut hominis conditio) vncias duas aut
 tres, hęc tantisper subigo, dum omnia coa-
 lesçât, mixtura tã suauiter candore lacteo
 albescit, vt collostro, aut Belgis vocato *Bieft.*
 cremori prorsus reddatur assimilis, nec a- *Roem.*
 liud esse sibi persuadēt, quibus huiusmodi
 potiones ebibēdas offero. Soleo quoq; eā
 in orbiculos ac catapotio quas pilulas vo-
 cāt, redigere, atque inuolutâ pane azymo
 ex amilo cōfecto, qui leuore perpolit⁹ Pō
 tificijs canonib⁹ hostia vocatur, quod hoc
 sacra peragātur, deglutiēda exhibere, vel
 denique Cydoniato (carnes Cotoneorum
 vocāt) incrustare, prius tamē Terebinthi-
 na aqua rosacea, aut feniculi elota, quo re-
 sinatum saporem exuat. Cæterum quum

*Somni
utilitas.*

nihil sit huic constitutioni quā describendam suscepimus, Sōno placido salubrius, quod eo mēbra vndiq; irrigari cōtingat, ac tepore perfundi, illi in culcitra mollius subacta largius ac liberalius indulgendū: est enim nocturna quies corporis mentis-
que laxamentum ac refocillatio.

*Pax animi quam cura fugit, quæ corpora duris
Fessa ministerijs mulcet, reparatque labori.*

*Frictionis
usus.*

Quod si discusso Somno, frictioni insistant inter mollem ac durum mediocri, dici vix queat, quantum cōmodi ex ea sint percepturi. Siquidē vitale robur excitat ac moderatē calefacit, denique efficit vt distributio in corpus fiat facilior, ac nutritio promptior, præsertim si vncta manu vel subuuido pāno ac villoso perficiatur: quis enim non percipit manus, genas, brachia, collum, aures confricatas rubescere, atque effuso in illas partes sanguine calorem concipere? Et quanquam defricandi vngendi-que vsus apud nos in dissuetudinem venit, atque exoleuit, eo tamen veteres in constabilienda valetudine, firmandisque viribus crebro vsi sunt. Sic Augustus Cæsar aliquando conspicatus Polli-
onem comitem annum centesimum prætergressum, sciscitatus est, qua ratione ob-
tinuis-

*Polliionis
scita sen-
sentia.*

tinuisset vires tam validas, tam crudā viridemque senectam: qui respondisse dicitur: Intus vino, foris oleo. Neque enim ad luxum atque effœminatas mollesque delicias vnguentis atque oleo abusi sunt superioris ætatis homines, sed in sanitatis tutelam, & quò morbis minus essent expositi. Vnctiones enim & frictiones certa ratione ac modo adhibitæ (sunt enim Gale-
Intus vinum, foris oleum.
Lib. 2. tuen. val.
 no teste complures differentiæ) corpus vel densum præstāt, ne aëris ac ventorum impulsu feriat: vel rarum, ne interna humorum fuligine strāguletur. Sic dura corpus cogit ac cōdensat. Mollis laxat ac resolvit. Multa extenuat atque imminuit. Mediocris augendi implendiq; vim obtinet. Aspera ad extimas partes elicit. Lenis nihil adimit, sed vim in partibus retinet. Ex his frictionum generibus illa quæ in mediocritate consistit, seniculis ac macilentis ex usu est. Vt enim ocreæ duriores ac coria quæ obrigescent ac situ obducta sunt, macerata aleo mollescunt: sic senum atque aridorum corpora, intus vino, foris oleo perfusa ac mitigata, seueritatem extuunt. Quod autem olim multiplex fuerit vnctionum vsus, præter Evangelicas con-
Frictionē differentiæ sex.
Simile à rigido ceruo.
Luca. 7.
 ciones, præter Solinū & Plinium Strabo

Lib. 15.

quoque testatur, qui Indorum mores cō-
scribens, *Medicina*, inquit, plurimum apud
eos per cibos perficitur, non autē per medicamen-
ta: ex medicamentis maxime vñctiones probari
& cataplasmata cætera, vt illi sentiunt, male-
ficij nō esse expertia. Illis enim morbos pro-
pulsare solēt, æstum mitigare, lassitudines
discutere, ac defatigatas vires, sopitosque
spiritus erigere, quēadmodum nos odori-
bus animā fouemus, ac facultates naturæ

Vñctionis
vsu vetu-
stus.

Artificiale
balneum.

collapsas instauram⁹. Nec minus vtilitatis
huic corpori adfert aquæ dulcis calidū bal-
neum: humectat em̄ & calefacit, lassitudi-
nē dissoluit, duras densasque partes emol-
lit, humorū redundantia quæ cuti subest,
per halitū dissipat, flatus resoluit, somnū
allicit: quoniā madore suaui, acrosido va-
pore cerebrū imbuit. Naturalia vero bal-
nea, seu thermæ quę ab alumine, ferro, cal-
ce, ocre, sulphure, nitro, bitumine, plūbo,
ære, cupro vires sortiuntur, nō vsquequa-
que huic naturæ accōmodæ, nisi quis con-
sulto fido expertoq; medico, corporis sui
cōditionē illi exponat, atque explorandā
offerat, quò possit dispicere, an tale quid-
dā aggredi expediat. Venus autē seu cōcu-
bitus quū siccis omnib⁹ naturis inimicus,
tum ijs qui præter siccitatē frigidi quoque

Quæ præ-
ter Venerē
siccis no-
xia.

exi-

existunt, nocentissimus: nec minus noxia
 nimia exercitatio, lassitudo, vigilia, solici-
 tudo, inedia, mœror animi, iracundia, qua
 raro quidē horum mens exardescit, at vbi
 incanduit, quæ non facile sedari queat. Et *Nocturnæ*
 quoniā intēpestiua lucubratio studiosos *lucubratio-*
 fatigat, ac corpus macie cōficit, illi quoq; *nes noxiæ*
 modus statui debet. Videre siquidē est nō
 nullos qui literis cōtinenter addicti, nullā
 valetudini, cuius fulturis animus subsistit,
 operā impendunt, colore esse exanguis, mi-
 nusque florido, corpore extenuato, vētri-
 culo inualido ac languētī, attritis deiectis
 quæ virib⁹: nā quū se nocturnis vigilijs ma- *Cura cor-*
 cerāt, ac studia in multā noctē pducūt, ex *poris nō*
 intētione immodica spūs animales resol- *negligēda.*
 uuntur, atq; humiditas natiua exarescit.
 Quocirca adhibēda moderatio, ac ne cor-
 pus assiduo meditādi labore exhaustum cō-
 tingat, illi⁹ incolumitati sedulō insistēdū.
 nam vt Plutarchus asserit, *omnium bonorū De iuend.*
 quæ præstat homini cultura animi, nihil excel- *valetud.*
 lentius dari potest corpori, quàm vt omni ca-
 reat impedimēto vel ad virtutis cognitionē vel
 ad usum vitæ necessarium. Si quando enim
 morbus incidit, aut capitis vertigo obori-
 tur, confestim mens corporis adminicu-
 lo destituta languescit, nec se alacrem
 ac ve-

Corpus & animus ac vegetam præstare potest in exercendis animi munijs, sed vnà cum collega, omniumque laborum socio ac comite afficitur, pariq; incommodo inuoluitur. Quò rectè monuisse Platonè accepimus, vt neque corpus quis exerceat absque animo, nec animum sine corpore: sed veluti coniugij cuiusdã æquilibriũ cõseruet, ac consensum vtriusque, equalitate maritali con-

Simile à consensu cõnubiali.

spirantem. Quum itaque insitus calor exercitatione motuque corporis augefcit ac vires concipit, animusque fit erectior ac reuiuiscit, danda cum primis opera, vt studiosi quique, & quotquot valetudine vacillanti sunt ac dubia, huic assuefcant, præsertim illi exercitationis generi, quod nullam adfert lassitudinẽ, atque intra mediocritatem consistat, qualis est concinna vocis modulatio, ac clara, sonique intensioris lectio vel declamatio, dici enim vix queat, quantopere illa spiritus excitent, ac fuliginem densasque nebulas cordi offusas discutiant. Interim hoc

Salubris exercitatio studiosis.

accuratè obseruari debet, ne quis vuidus, ac vino immodicè perfusus, ciboque distentus, incondite vociferetur. Siquidem inæqualis spiritus, ac violentus clamitandi impetus vocalem arteriam exasperat, ac non-

ac nonnunquam vel inflammationē gut-
 turis, vel ruptis venarum fibris, cruentum
 sputum inducit. Non desunt autem alia
 oblectamenta, quibus huiusmodi condi-
 tionis homines se reficere possint, remis-
 sisque studijs atque occupationibus, ani-
 mum relaxare moderatis conuiujs, atq;
 inter hæc festiuis lepidisque sodalibus qui
 seueritatem rebus serijs, iocosis leporem
 adhibere norint, ac sermones, dicendi que
 peritiam temporis, ætati, personæ, vite que
 vtilitati accommodare, sic vt ea proferant
 que tam sint vsui auditori, quàm oblecta-
 mento: in quo pleriq; à decoro deflectūt,
 nec magnam apud conuiuatores gratiam
 fauoremque ineunt, quod eos sermones
 mensis inferant, qui nec temporis deser-
 uiant, nec vtilitate aut venustate audito-
 res afficiant. Quum enim de rebus anxijs
 ac tortuosis disserant, difficilesque atque
 arduas quæstiones agitent, assidentibus
 graues sunt ac molesti. Sic plerique in ve-
 hicularis, pistrinis, compitis, nauigijs, imo
 inter spumantes pateras de rebus diuinis
 controuersias mouent, ac de religione di-
 sceprant, sed vt saturi de frugalitate, quod
 genus hominum iure optimo perstrinxit
 olim Persius in re min⁹ seria, quū inquit.

*Moderata
conuiuia
non im-
probanda.*

*Relaxatio
animi.*

*Decorū in
sermone
cōiuiuali.*

Ecce

Sat. 1.

Ecce inter pocula quærent
Romulidæ saturi, quid dia poemata narret.

Li. Ser. 2.

Saty. 2.

Quin potius Horatio sic admonenti
acquiescant.

Discite non inter lances, mensasq; nitentes,
Quum stupet insanis acies fulgoribus, & quum
Acclius falsis animus meliora recusat:
Sed verum impransi semper disquirite: cur hoc?
Dicam si potero: Male verum examinat omnis
Corruptus iudex.

Quid à pie
tate nos
abducatur.

Hinc enim est, quod multi qui versan-
tur in summa rerum diuinarum ignoratio-
ne, affectibus impotentius indulgeant,
quod scopum in quem defigenda mens,
non attingat, quod scrupulis se torqueat,
quod de rebus manifestis ambigat, ac du-
bitationem mente concipiant, quod ani-
mus doctrina parum sincera imbutus, ac
superstitione contaminatus vacillet ac flu-
ctuet, nec in tutum portum, fidamque sta-
tionem, sed in humanarum opinionum
atque errorum scopulos deferatur. Quo-
niã itaq; mens hominis variè intra se tu-
multuatur, nec in opinionibus, dictis ac
factis, omniq; vitæ ratione satis firmiter
constantia tuetur, nulli non persuasum cu-
pio, si pacatus esse velit, vitamq; suaui-
ter agere exoptet, ut omnes suas actiones, co-

Ne animus
curis di-
strahatur.

filia,

filia, mentisq; cōceptus ac cogitata quæ
vel aggredi vel perficere meditatur, in cer-
ta ac discriminata tēpora partiatur ac di-
stribuat, suasq; vices cuique functioni as-
signet, nec alterū alteri admisceat aut in-
uoluat, quæ etiam Ecclesiastæ mens est, ac

Eccle. 3.

sententia, qui rerum tēpora ex ordine vi-
ta diuidens, cuilibet eorū quæ geruntur,
officiū attribuit, sic vt nox quieti destina-
ta, excussis quæ obrepunt phantasijs, som-
no trāsigatur, nec patiatur quidquā diur-
norū negotiorū menti inhærere. Edēdi ve-
ro tēpus, reficiēdi corpus, viribusq; instau-
randis assignatū, ita obseruet, vt auersa à

rebus alijs cogitatione, excussisq; mole-

Actiones

stij, in patinas oculos habeat defixos, nec

quotidia-

sinat se interpellari, aut à suauioribus fer-

na suo

culis ac salubri victu abduci. Sic in delibā-

quæq; tē-

dis cōcionibus, in perficiēda precatione,

pore atq;

in obseruādis obeundisque sacris singula

ordine

quæ tale quiddā meditāti officere possunt

procedāt.

excludi debēt atq; abigi, quò mēs sola in

Deū erecta, nō aliò quā in maiestaté numi

nis rapiatur. Hoc quoq; in publicis priua-

tisq; reb⁹, in forēsibus ac domesticis, in ex-

ercēda mercatura ac negotiādi industria,

obiter si tecū qd agas, aut cū alijs cōtrahas:

obseruari debet, quod hac instituēde vitæ

ratione

LEVINI LEMNII DE
ratione ac stabilitate maxima commodi-
tas, ac fructus vberimus, in peragēdo hu-
ius aui stadio percipiatur.

*De Humido corpo-
ris habitu.*

Caput decimum.

QVoniam autem Humidum primige-
nium natiui caloris fomes existit, vi-
tamque alit ac conseruat, vt oleū in elych-
nio flammam, temperamentum nō pror-
sus pœnitendum constituit Est enim quū
Medicis, tum Philosophis humida tempe-
ries laudata, nec pœnitus visa à naturali
dispositione aliena: quanquam enim in
initio ac primis annis paulo deterior cen-
seri possit, ætatis tamen ac caloris accessu,
præstantior euadit. Siquidem humiditas
calorem promptè concipit, atque illius
actionibus obsequitur, vtque argilla vda,
subigi se fingique patitur. Quocirca ad nu-
tritionem mirificè confert, atque ad lon-
gitudinem, proceritatē, augmentum, plu-
rimum adminiculatur: tametsi enim hu-
miditas ceteris functionibus officiat, atq;
perficiēdis actionibus suapte vi nihil ad-
ferat adiumenti, sed prorsus inefficax sit
& in-

*Humidi
status con-
ditio.*

*Simile ab
argilla.*

& inualida, quum nec adtrahere idonea
 sit, nec continere, nec expellere: calore ta-
 men perfusa non nihil efficit, atque in al-
 terandis ijs quæ inter se cõiuncta sunt, illi
 qualitati assistit, atque auxiliatur. Vt em̃ *Simile à*
 aqua, quæ non minus frigida, quàm humi *feruenti*
 da percipitur, ignis ardore concalesceta *aqua &*
 cruda elixat, eaq; esculenta efficit: Vt de- *oleo.*
 niq; oleum, subditis sartagini prunis, aut
 accensis carbonibus feruet, ac pisces fri-
 xos esui efficit idoneos: sic insita corpori
 humano humiditas calore natiuo imbu-
 ta, multa in corpore perficit, vt Luna in
 terra Solis radijs ac splendore illustrata.
 Quæadmodum enim hoc sidus menstruo *Calor hu-*
 decursu saltus reficit ac nemora, rebusque *manus.*
 terrenis auctus & incrementa confert, æ- *Soli, hu-*
 stus marinos concitat, sinus, portus, statio *mor Lune*
 nes, littora, accessu recessuque reciproca- *cõparatur.*
 te fluctu nũc implet, nũc deserit, vt ostrea
 & conchilia: Sic salutaris vitalisque hu- *Lune vis*
 mor membris vndiq; perfusus corpus ma- *in inferio-*
 didum efficit, atque irrigat: eoque fit vt *ra.*
 huiusmodi naturæ homines longæui effi-
 ciantur, atq; ætatẽ in multos annos pro-
 ferant, si accedat moderatio, nec humidi-
 tas calore destituta plus satis inualescat. *Simile ab*
 Vt enim affluentior aqua ignẽ extinguit: *aqua.*

K

ita

ita nimia humiditatis copia calorem nativum opprimat. Quod si moderate inter se hæ qualitates consistent, nec humor, quæ par est, sit redundantior, nec calor plus satis remissus, aut languidus qui humiditati incubet, omnia naturæ munia exactissime perficiuntur. Siquidem quæ calor humorem obsequentem habeat, cibum attractum optime cõcoquit, atque in roris speciem reductum, in intimos abditosq; corporis recessus recõdit, utque assimuletur membris ac coalescat, efficit: itaque humiditas caliditatis munere ad nutrimentum conferendum mirificam vim obtinet, atque ut corpus tum augeat, tum extendatur præsidium adfert, in ceteris functionibus imbecillis atq; invalida: neque enim vlla adtrahendi, cõcoquendi, alterandi, digerendiq; vi pollet, sed nonnullâ expellendi facultatē obtinet, ob lubricæ naturæ conditionem. Videre siquidē est illos

calor humorem obsequentem habet.

*Sicci astri-
ta, humi-
di laxa
alio.*

qui obesi sunt ac succulenti, vdoq; corporis habitu, cito ferè aluo esse ac profluentem ob retinentem facultatē parum firmam, & quod meatus laxiores humoribus transitum patefaciunt. In calidis vero siccisq; corporibus cõtrariè euenit, ut quibus retinendi virtus robusta sit, expultrix vero ob ari-

ob ariditatē, & quod meatus collapsi sint, languida existat: quò fit vt in deiiciendis excrementis ac proluendis intestinis, in cussi, sreatu, vomitu, irritos aliquando labores subeant, nihilque promoueant. Humida itaque constitutio sicca aduersaria, omnia ferè contraria obtinet, vt pueri & senes. In ætate enim puerili calor innatus ^{Pueri &} sensim augefcit, atque affluenti humidi- ^{senes inter} tate perfusus, vsque dum adoleuerit æ- ^{se cōtraria} tas, ac virile robur consequuta est, auctus atque incrementa concipit. In senili vero paulatim calor deficit, absumptoque humore in frigidam siccamque intemperiem, deniq; in mortē homo deuoluitur. Quarum qualitatū conditio cū paulo ante à nobis descripta sit, orationis continuatio ac series exposcit, vt quibus argumentis, quibusq; indicatijs humida cōstitutio depræhendi possit atq; obseruari, demonstrare aggrediar. Cōstituit autē hæc ^{Humidi} temperies, corpus cōtra quā sicca, molle, ^{corporis} non scabrū nec asperum, cute cādida atq; ^{signa} albescēte, tū glabra, venis articulisq; parū expressis, nec satis conspicuis, capillo plano, dēso plerumq; ac numeroso, quod in sexu muliebri perspici potest: nā et in puel- larum vertice, modo sint, pgressæ paululū

*Mulier
cur viro
magis
comata.
Simile ab
agris vel
humidis
vel siccis.*

ætatis, coma densior est, ac magis quā ado-
lescentibus, longa: hoc tamen huic corpo-
ri nonnunquam vsu venit, quod solo palu-
stri atque vliginoso, in quo ob immodicā
humiditatem nulli innascuntur frutices,
nulla virescunt gramina, vt nec in arida,
terraque ieiuna ac siticulosa. Siquidē vbi
humiditas affluentior existit, quā par est,
rari emergūt crines, quod desit calor, aut
is sit impotentior, aut minus efficax, quā
vt humorē qui cuti subest, in capillamen-
tum possit elaborare, ac laxatis meatibus
foras producere, qua ratione etiam effici-
tur vt crines colore albo existant, vel spi-
ceo vel flauo aut denique ruffo, qui tamē
progressu ætatis, & vbi calor fit auctior,
modicē incipiunt nigrescere, quibus frōs
subest lata & serena: oculi ferē cęsij ac sub-
glaucci, qui color ex viridi & albo contem-
peratur, prominētes ac vegeti, ob cristal-
lini humoris puritatem splendidi, gratio-
sa venustate blandi: quæ omnia integrita-
tis, placidi ingenij, sedatæ mentis, animi
aperti ac simplicis, minimeque fucati, po-
stremo bonę indolis (quę humanitatis spe-
cimen non dubium nec fallax exhibet)

*Oculi glau-
ci vnde.*

*Humidi
corpore nō
malitiosi.*

sunt indices atque argumenta: nihil enim
ijs subest fellis aut amarulentia, vt cholera
aut

aut atræ bili obnoxiijs, quibus maligni humores ad turbulentos affectus sunt incitamento: nam humido temperamento homines minus irritari cōtingit, nec ira, nec vindictę cupiditate diuexari. Siquidē quū *Humidi ad iracundiā minus proclives.* calor humorem non accendat, minus feruescit animus, pauloque mens est quàm illis, sedatior. Quod vero ad corporis decus, ad speciem, formamque ac figurā spectat: Sunt ferè huius notæ homines statum *Quæ forma ac figura humidis.* mediocri, ampla magis, quàm procera, vètre obeso ac protenso, quod non solum à natura consequuntur, verum etiam à vitæ consuetudine, ab otio, atque exercendi dissuetudine, à victu humectante, ac prolixiore somno, tum plerisque alijs, quibus corporis moles opima fit, atque ingrauescit. Possem equidem reliqua partium humani corporis signa, quæ se in humido habitu proferunt referre, vt nasum ferè simum ac depressum, circa extremum atque ima sui parte, qua in cartilaginem tractabilem desinit, obtusum, inflatas tumidasque buccas, mentum rotundum, tum pleraque alia, sed ea singularem partium, nō totius qualitatem ac naturam indicant, sic vt ex vna particula non liceat de toto corpore pronunciare, verum de quoque mē-

*Quæque
pars suum
tempera-
mentum.
obtinēt.*

*Animi cō-
ditio in
humido
corpore.*

*Quæ viri
feminis
prudētio-
res.*

Eccl. 42.

bro proprio sumenda cōsideratio, tametsi
magna ex parte membra naturam suā ac
temperamētum ex principe ac præcipuo
viscere sortiuntur, nempe corde & hepa-
te. Quod vero ad internas notas adtinet.
Mens huius naturæ hominibus, quemad-
modū & lingua eius interpret, minus agi-
lis & expedita, quod immodicæ humidi-
tati immersa nō facile proferre se aut illu-
cere possit: Ingeniū nec acre nec eximiū,
animus humilis ac demissus, qui nihil su-
blime meditatur, ob imbecillitatem calori-
s, qui stimulos atque incitamenta ad res
præclaras admouet, eoq; fit vt viri magis,
quàm fœminæ, sagaces sint, solertes, indu-
strii, nam mulier omnia deterius perficit,
nec ea vtitur dexteritate in negotijs per-
agendis ac cōtractibus: quod spectat ac re-
ferri potest id sapiētis, *Melior est iniquitas
viri, quàm mulier bene faciens*, caloris scilicet
ratione, atq; effectu, quo qui sunt destitu-
ti, eumq; languidum obtinēt, molles ple-
rumq; existunt, effœminati, inertes, som-
nolenti, ignaui, eneruati, atq; ad excitan-
das proles minus appositi: quoniā diluta
sit genitura, ac pl^o satis iusto humida: quod
fit vt nequeat coalescere cū muliebri se-
mine ac conglobari. Quamquam enim

Veneris intemperantia vt plurimum ex
 lubrico vdoque corporis habitu proficisci-
 tur, illique hominum generi minus sit no-
 xia, quum tamen calor humorem segnius
 impellit, nec genitales partes spiritu turgi-
 do impleat, ad concubitum segnes sunt, aut
 non magnopere illo afficiuntur: atq; hinc
 est quod mulieres opime atq; obese æsta-
 te magis sint salaces ac pruriant, quã hie-
 me, quod calor æstiuus humorẽ accendat
 ac Venerem stimulet, in viris vero extin-
 guat: nã calore immodico virile robur re-
 soluitur ac flaccescit. Pari ratione thym⁹,
 ruta, ac pleraq; impese calida & sicca viris
 vim concubandi eripiunt, quod humorẽ
 genitiuum depopuletur, in fœminis vero
 acuant irritentq; inducta obscœnis abdi-
 tisq; partibus caliditate: quò fit vt vbi ge-
 nitalia frigescent, atq; humor gignitiu⁹ ab
 insito calore non incitetur, nec incalescat,
 ea exhiberi debeant quæ lumbos incitent, ac
 eocitata tentigine humorẽ genitalem in ex-
 cursum extimulet. Qua aut ratione isti va-
 letudinem tueri debeant, atq; à morbis se
 prestare immunes, obiter indicabo. Princi-
 pio quoniã in calidi humidique tẽperamẽto
 sanitas consistit, conseruari debet ea con-
 suetudo humido victu, hoc est, alimento

*Venus
 æstate vi-
 ris noxia.
 Ruta in fœ-
 minis Ve-
 nerẽ acuit,
 in viris
 extinguit.*

*Quæ vis
 lumbos
 incitet.*

*Quæ victu
 exigat hu-
 midu.*

illi familiari accognato, cui plusculum caloris inest, quale est vinum subdulce, lac, panis siligineus, oua subliquida, caro vitulina, ac suilla, porcelli, atque adultiores agni, aues aquaticæ & palustres, fabæ, castaneæ, cicer, palmulæ, vux passæ, ficus amigdala, nuclei pini, vux penfiles ac dulces, quales sunt apianæ quæ vulgo muscatulæ dicuntur, pisces marini, cerebella: Ex oleaceis, lactuca, atriplex, rapa, daucus, pastinaca colore rubenti aut purpureo, quæ carota vulgo dicitur, melones, cucumeres: quorum tamen nimius vsus interdicens, ne corporis humiditas plus satis inualescat. Siquidem ex immodica humidi victus ratione pituitam coaceruari contingit, humoresque frigidos ac glutinosos, qui letales morbos adferunt nempe apoplexiam, spasmus ex plenitudine ac phlegmatis redundantia, lethargum, paralysem, epileptiam, stuporem qui excussa facultate animali, sentiendi mouendi que vim eripiunt, sic vt animal derepente, tanquam irati numinis ultione stranguletur: oppresso spiritu ac facultate animali, quocirca intra sanitatis ac temperamenti terminos limitesque conseruari debet huius corporis status, adhibita exercitatione,

excus-

*victus pl^r
satis humi
dus noxi⁹.*

excussoque otio atque ignavia: imprimis autem expurganda sunt corporis excrementa, atque exonerata aluo ac vesica, diluculo horisque matutinis obire exercitationes expedit, ac concitatore motu, vel ambulatione infitum calorem excitare. Quod vero ad somni rationem adtinet, *Moderatus* huic corpori is esse debet, nec *tus som-* sex horarum spatium productior, prestat enim somno frui parcius, ac vigilia non nihil macerari, quam illo immodicè turgescere ac saginari. Siquidem videre est illos *nus utilis humidis. Humidis parcè dormiendum.* qui somno ac ventri liberalius, quam par est, indulgent, tam obesos effici ac corpulentos, ut mentum pectori committatur, ac ut ait Persius.

Sat. I.

Pinguis aqualiculus propenso sesquiped extet.

Quò fit ut nonnunquam inopinatis subitisque morbis opprimantur: nam quum venæ his & arteriæ exiles sint, & angustæ, tum sanguine ac spiritu vacuæ, cito ipsis vel parvam ob causam calor natiuus suffocatur, quod Hipocrates designat, quum inquit: *Qui natura admodum crassi sunt, nec Lib. 2. A. citius intereunt, quam qui graciles: quod isti phor. 44.* laxiores obtineant meatus, ac sanguinis conceptacula ampla, sic ut non facile ab *Obesi periculo externis internisque causis offendantur, positi.*

LEVINI LEMNII DE

qui tametsi ex delicatiore victu, vitaque
otiosa, ac somno immodico ad corporis
plenitudinem nonnunquam deueniant,
minus tamen periclitantur oborta ægro-
tatione aliqua, quàm quibus ab ineunte
etate is habitus obtigit: licet enim pingue
do, caro, adeps, ijs adnascatur qui primis
annis gracili, tenuique corporis contextu
extiterunt, venæ tamen & arteriæ, tum
meatus reliqui ampli persistunt ac paten-
tes: quod perspicui potest, si quando inclina-
ta valetudo venæ sectionem exposcit: non
enim in ascititio habitu, quâlibet obesus
sit effectus, venæ delitescunt, vt in ijs qui-
bus crassitudo naturalis est, sed se profe-
runt ac cōmodè secandas exhibent. Quâ-
quam itaq; Humidus corporis status, vbi
illum calor foueat, laudabilis sit, quod vi-
tam diuturnā ac longæuam efficiat, quod
senectutem remoretur, ac corpus exiecari
prohibeat: si quando tamen ad summum
progressus est, atque in extremo constite-
rit, periculosus. Quum enim oppletis ve-
nis corpus nutriri desinat, naturæq; facul-
tates quæ alimēta distribuunt, cessent at-
que ab opere desistant, ne habitus vlte-
rius progreditur, necesse est, vt velit ruina
quadam prolabatur in deterius, sic vt vel
repen-

*Humidus
habitus
quando
maxime.*

repentina mors immineat, vel vasorū venarūque ruptura incidat. Quocirca ma- *Habitus*
 turè solvere hunc habitum expedit, atq; *periculo-*
 euacuatione moderata, inedia, vigilia an- *sus.*
 ticipare periculum, adhibita præscriptaq;
 ea victus ratione, qua corpus ad securiore,
 minusque ancipitem ac periculosam con-
 sistentiōē posset reduci. Statui enim de-
 bet corpus ea ratione debere esse humi-
 dum, non ob excrementi atque humorū *Humor*
 redundantiam, sed à partium omnium ac *caloris fo-*
 totius humiditate temperata, qua *mes.*
 calornatiuus tanquam fomi-
 re vtitur, ac vitam ma-
 xime longam
 efficit.

*Libri primi de habitu cor-
 poris finis.*

LEVI-

LEVINI LEM.
NII MEDICI ZIRIZÆI DE
HABITU ET CONSTITV-
tione humani cor-
poris.

LIBER SECVNDVS.

*In quo quisque graphicè, atque ad vi-
uum expressam naturæ suæ con-
ditionem atq; imaginem,
tanquam in specu-
lo, poterit in-
tueri.*

SENATV IAM:

PLISSIMO AC SPECTATIS-
simis Coss. Imanno Nicolaidæ reconditæ
eruditionis ac singularis ingenij, exactiq;
iudicij viro, Adriano à Lissa Liuini F. viro
sagaci atque industrio, cæterisque
ciuibus ac populo Zirizæo,
Magistratui addi-
tissimo.

L. LEMNIVS MEDICVS.

S. P. D.

*Quoniam à me aliàs viri amplis-
simi scriptis ac literarum monu-
mentis illustratum est ciuitatis
huius decus & ornamentum,
adeo vt exteris quoque inno-
tescat, quo Magistratus vtatur consilio, qua
dexteritate ac successu, in constituendo Reip.
statu in constabiliendis sacratissimis legibus, in
spectandis fouendisque Ciuium ac popularium
commodis, in emendandis vitiosis erroribus,
qui olim irrepserunt vel conuiuentibus, vel pa-
rum oculatis legum conditoribus: superuacuum
mihi visum est hac in re plus operæ ac laboris
impendere, aut ambitiosè multa congerere, ma-
gnosq;*

EPISTOLA

Vna fidelia duos parietes dealbare.

gnoque atque operoso verborum apparatu honores ac dignitates vestras amplificare, quum nihil aliud mediter, quàm ut secundum lucubrationum nostrarum partũ vestro ordini atq; amplitudini dedicarẽ. Neq; enim eius est conditionis vel animi vester LEMNIVS, ut ex vna fidelia, iuxta prouerbiũ, duos parietes dealbare velit: quod nõnullos factitare video, qui singulos libros singulis Patronis consecrant dedicantq;, vel emolumentĩ spe, vel insidiosa quadam ciuilitate & aucupio, ut qui eblandita oratione, ac sermonis quũ lenocinio tũ illecebra captent aliquid ac venentur. Quod quã sit alienum à nostris moribus atq; ingenio, superioribus annis editi à me librĩ abunde testari poterunt. Hoc enim vnice specto, idq; sedulo eniti non desino, ut viros primarios obsequio possim demereri, meisq; ciuib; quorum potissima pars literata existit, ac doctrinæ studijs affatim exculta, huiusmodi munere gratificari. Siquidẽ quum septem continuatis lustris rem Medicam apud vos exercui, nostramq; operam infimis aequè ac summis præstare studui: hoc in tanto annorum decursu potissime fuit in votis, ut ars nostra, cui ex professo sum addictus, omnibus esset exposita, ac me pro virili parte exhiberẽ ijs quibus cum versari soleo, cum fidũ Medicum, tum Syncerum minimeq; fucatũ amicũ. Ita enim edoctos

deceat

decet esse nos, eaq; persuasione imbutos, vt nulla *Ex Christi*
 non humanitatis officia promptè & alacriter, *ac Pauli*
 nulloq; habito delectu in singulos exerceamus. *documentis.*

Quæ res effecit, vt propensa in meos ciues vo- *Ad Ro. 3.*
 luntate, ac iuuandi studio, non dimidiata ope-
 ris nostri pars, aut semissis, sed totū opus ex asse
 (vt Iurisconsulti loquuntur, quum herciscūda
 partiendæque hereditati insistant) cederet atq;
 ascriberetur. Quamobrem viri integerrimi gra-
 tum acceptumq; esse cupio hoc munus quod vo-
 bis offero, vestrîque nominis fauore ac patroci-
 nio plausibile effici, omnibusq; studiosis commen-
 dari. Quod ipsum euenturum nō vana spe, sed
 certa prope atq; explorata ominor, quum operi
 rudi ac primum inchoato multi inha-
 rent, atq; auidissime eius gustus
 explere sese cuperent.

Valete.

Calendis Ianuarijs, anno
 redempti orbis.

1561.

LIBER

LIBER SECVN

duſ Leuini Lemnij Medici.

*De compoſita humani corporis habitu-
dine ac temperamento.*

Caput primum.

Compoſita téperamena ac iugata in quibus geminatae qualitates inter ſe implicatae ac connexae peculiarem corporis ſtatum conſtituunt, quatuor, vti & ſimplices, differentias cōplectuntur, Calidam & humidam: Calidā & ſiccam: Frigidam & humidam: Frigidā & ſiccam, quibus totidem humores ſubſunt atque inferuiunt, per corpus vndiq; diffuſi, Sāguis, Pituita, Flaua bilis, & Atra ſeu Melancholia: quae alimentis vel augeſcunt vel cōminuuntur, ac pro nutrimenti natura alias qualitates concipiunt, atque alij in alios promptè tranſeunt ac commutantur. Et quanquā humores iſti, quorum vis corpus variè ac multifariā afficit, mentiſque etiam plerumque tetro atque inſuaui halitu inſeſta eſt, vt vitioſum vinum cerebro, elementa cenſeri nequeant, nec rem-

*Humores
alimentis
augeſcunt
vel dimi-
nuuntur.*

*Humorū
fuligo mē-
ti inſeſta
eſt, vt vi-
ni vapor.*

temperamentum constituere, elementari
 tamen qualitate ac virtute imbutæ sunt,
 utque tota moles subsistat ac cōseruetur,
 non leue adiumentum adferunt. Ut enim *Simile à re
 bus ignitis*
 ignem fomite nutriri, atque accensas ta-
 das, faces, funalia, lucernas, aliaque ignita
 affuso oleo, aut resinata pinguique mate-
 ria ali videmus: sic elementares qualitates
 omnisque naturæ vis & facultas ex vitali
 progenitorum semine in nos deriuata, nu-
 trimentis indigent, nisi enim alimēta cor-
 pus fulciant, atq; humoribus, quibus sin-
 gula membra irrigantur, vires ac fomen-
 ta ministrent, concidat necesse est, ac dis-
 soluatur humani corporis cōpago & con-
 cretio, omnisque naturæ vigor effluat, at-
 que in suum quodq; simile ex quo con-
 flatum est, aut cuius naturam in se continet,
 euanescat, seu ignis, aëris, terræ, aquæ sit
 particeps, aut vlli horum cognatum ac fa-
 miliare. Omnia verò à se mutuo depen- *Cōcētus et
 harmonia
 incorpore.*
 dent, atque alterum alterius subsidio ful-
 tum, stabilitatem cōsequitur. Nec est vlla
 pars in corpore humano tam minuta, tā
 vilis & abiecta, quin ad decorem ac con-
 seruationem totius spectet, suoque mune-
 re atque officio nō perfungatur, quod nō
 solum de mēbrorum ac singularum par-

tium vsu atque vtilitate accipi velim, sed de humoribus qui corporis temperamentum alimentorum præsidio fulciunt, omnibusque membris caloris natiui facultate ac viribus auctus & incrementa confe-

*De natura humana.
2. de semine.*

Humores aliquo modo elementa hominis.

runt. Quocirca Hippocrates & Galenus non absurdè quatuor humores naturales quàm nihil ijs vitij subest, nec sunt deprauati, animantium sanguine præditorum elementa statuunt: ex his enim secundaria procreationis nostræ origo producitur. Siquidem materiâ elaborandi fœtus conferunt vberem quidè & copiosam, si corpus optimis cibis saginetur, ac subinde vino incalescat: absque illo enim languescit Venus, quod indicasse visus est Terentianus adolescens Chremes, qui sobrius odisse cœperat scortum, at vuidus affici eo cœpit, nec prorsus à cōtactu abhorreere, quod prouerbiali sententia profitetur.

*Eunucho Act. 4.
sc. 5.*

*Verbum hercle hoc verum est,
Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Nam testes partesque genitales exprecipuis mēbris humores exquisitè elaboratos, in conficiendi seminis vsu alliciunt, quod efficaci atque affluentī vndique spiritu perfusum, caloris, omniumque facultatum est opifex, ac præcipua propagandæ
fobolis

sobolis parēs effectorq; existit. In eo enim *Seminis*
 consistit diuinitus infusa cōformandi figu*efficacia.*
 randique foetus vis admirabilis, sic vt spe-
 ciosum pducatur opificiū, ac spectabile, om-
 nibus suis numeris absolutū, modo ex sa-
 lubri corpore profluat: monstruosum vero
 ac deforme, si ex morbido ac purulēto di-
 manat ac deriuatur. Quocirca vt oratio- *Ex sanis*
 nis series lectorem magis afficiat, ipsum *sana pro-*
 que argumentum sit plausibilis, ac ma- *duci.*
 gis populare, dominantium in corpore
 humorum naturam & conditionem de-
 pingam, vt quibus similes qualitates in-
 cumbunt: nam sanguis calidi & humidī,
 Flaua bilis calidi & sicci, Pituita frigidi
 & humidī, Melancholia frigidi & sicci est *Humores*
 particeps. Itaque temperamentum cali- *qualitatū*
 dum & humidū sanguineo homini accō- *quatuor*
 modari non absurdè potest, Calidū & sic- *participes*
 cum bilioso, obseruata de reliquis eadem
 ratione ac modo, sic tamen vt hominis
 temperiem non ex alijs, quàm ex elemen-
 taribus qualitatibus fateamur conflare: ab
 illis enim appellationē sortiuntur, non ab
 humoribus. Primum itaque elementa
 statuuntur, Ignis, Aër, Terra, Aqua, re- *Aelementa,*
 rum conditarum primaria initia: Pro- *qualitates*
 ximè qualitates, hoc est, calidi, frigidi, *humores*
 L 2 humi-

humidi, sicci mixtura, à qua téperamentorum differentia emergunt. Postremò humores quatuor, quorum vim ac naturam semen in se complectitur, cui præter qualitates quæ instrumenti non opificis vice existunt, formandarum partium, secundum Deum, ac Diuinioré supernè originem, causa tribuitur. Sunt autem liquores hi salubres, ad conseruationem tutelamq; vitæ ac sanitatis cum primis necessarij atque vtilis: nam ex ijs solidæ animalium partes constant, ac nutriuntur, quò fit vt nunquã homini, dum superest ac spirat, deesse possint absque summo valetudinis detrimento ac iactura. Qui tamen pro temporis circumacti ratione, anniq; circuitu ac decursu, pro ambientis aëris qualitate, ac loci conditione, pro ætatum natura, modo augeſcunt, modo diminuantur. Siquidem sanguis succorum optimus ac calore humoreque præditus vere viget, florenti ætati quæ ferè sanguineo rubentiq; colore perfusa est, peculiaris ac propria, tametsi alijs etiã naturis nō desit. Phlegma seu Pituita aquæ affinis, frigida humentisq; naturæ, hieme in crementum concipit, suiq; generis morbos parit. Cholera seu flaua bilis, calida & sicca qualitate imbu-

*Sanguinis
natura.*

*Pituitæ
conditio.*

*Cholera
vis.*

imbuta, igni proximè accedit, atque æsti-
 uis mensibus inualefcit, quæ tametsi aspe-
 ctu tactuque humida appareat, vt vinum
 creticum, quod Maluaticū vulgo vocant,
 colore fuluo, potestate tamē & effectuca-
 lida est vrentisque naturæ. Melancholia *Melācho-*
 terræ non dissimilis, frigida & sicca, au- *lie quati-*
 tumno augescit ac vires concipit, est autē *tas.*
 ficcior densiorque pars sanguinis, ac secu-
 lenta eluuiēs. Hæ omnes humorum disse-
 rentiæ secta vena (neq; enim syncerus san-
 guis ex hac promanat) omnibus conspici
 potest. Primum enim antequam refrixe-
 rit, æreum spumantemque spiritum qui *Sanguinē*
 confestim euanescit, oculis exhibet, dein- *ceteri hu-*
 de defecatum ac ruboris exuberantissimi *mores im-*
 liquorem qui purus putusq; sanguis est, *mixti.*
 cui flaua bilis innatat, ac nunc glutinosa *Incisa ve-*
 lentaque pituita, nunc liquida pro homi- *na omnes*
 nis conditione ac natura: postremo si mas- *humores*
 sam inuertas, atro colore Melancholia. Ita *conspici.*
 humor quisque in corpore redundās, suo
 se colore prodit, sic vt aliquādo qui ex ve-
 nis promanat sanguis, in bilem vel pitui-
 tam liquefcata ac dissoluatur, aut in melan-
 cholicum humorem densescat, nullumq;
 aut per exiguum sanguinis colorem exhi-
 beat. Quod sicui degustare humores li-

*Humorib⁹
color et sa-
por inest.*

beat, vt colorem illorum oculis, ita lingua
ac palato saporem dijudicare poterit. Est
enim dulcis sanguis, ac tantum non lactis
sapore, quod illi affine accognatum. Ama-
ra flaua bilis ex felis natura: Insipida, at-
que vt aqua, omnis qualitatibus expers pi-
tuita, modo ne computruit, aut alijs hu-
moribus permiscetur, tunc enim vel falsa
efficitur, vel acescit: Acerba atque acida,
melancholia: has omnes saporum quali-
tates nemo non aliquando percipit, vbi in-
citato vomitu aliquis horum eiicitur: quin
& in sudore ac saliuā saporibus hi manifesti
deprehendi solent: cōcipiunt enim ex his
humoribus vires & facultates, illorumq;
qualitatibus sunt imbutæ.

*Salina &
sudor ex
humorib⁹
vires con-
cipiunt.*

*De Calido & humido corporis statu ac tem-
peramento, obiter de sanguinei ho-
minis conditione ac
natura.*

Caput secundum.

Post descriptas simplices téperies, quæ
ex vna tantum præ cæteris eminente
qualitate appellatione cōsequuntur, pro-
positi susceptique operis ratio exposcit vt
compositas quoq; tractare aggrediar. Si-
qui-

quidē in ipso statim argumenti ingressu,
 primoque aditu, atque orationis vestibulo
 absolutum omnibusque numeris con-
 summatum corporis habitum common-
 strare, ac perficere institui, omniaque amo-
 liri ac propulsare incommoda quæ vale-
 tudinem conuellere atque ab optimo sta-
 tu dimouere possint, aut vlla ex parte sa-
 nitati officere. Itaque calidum & humi-
 dum temperamentum huic ordini ac lo-
 co inserere visum est, quod optimo sit af-
 fine ac proximè assistat: nullus est enim
 corporis status, si summum ac præcipuum
 demas, hoc commendatior, magisque lau-
 datus, aut qui vitā longius proferat, ac se-
 nectutē magis remoretur, modo intra tē-
 peramenti, hoc est, calidi & humidi limi-
 tes consistat. Quocirca quum hic habitus
 inter cōpositos præcipuus censeatur, accu-
 ratius de illo differendū, eoq; magis quod
 pleriq; medicorum quatuor tātum disci-
 mina statuunt, quibus nō prorsus futili ra-
 tione persuasum est, fieri non posse, quod
 Galenus etiam testatur, *vt temperies vlla,*
vel intemperies diu sola ac simplex subsistat.
 Quando quidē necessario sibi asciscat alte-
 ram: nā & calidum, dum humiditatē ab-
 sumit ac depopulatur, siccitatem parit:

Tuen. val.

lib. 6.

De tēp. I.

Tempera-
mēta mu-
tationi

obnoxia.

frigidum, dum nihil consumit humoris incremento quodammodo cōfert. Simili modo sicca qualitas per eas ætates quibus augefcit animal, calidius ipsum efficit, vbi vero decrefcit ac deficit, vergitque ad interitum, refrigerat ac fcccat quidem solidas corporis partes, at capacitates ac humorum cōceptacula excrementis implet, quod in senibus liquido apparet, qui pituita redundāt, ac sputo muccoque os ac nares habent oppletas. Quod recentiores ac nostræ ætatis medici etiamnum obseruantes, reiectis simplicibus, quas tamen obsolescere atque obliterari nō expedit, quatuor duntaxat nempe cōpositas temperaturas statuunt, quibus non à qualitatibus, sed parum appositè ab humoribus illis famigeratis ac nulli non cognitis appellationem assignant, nempe sanguineā, Cholericā, Phlegmaticam, Melancholicā, ad quarum amussim quatuor hasce temperamenti differentias exigunt, quod vt populariter faciunt ac doctrina plausibili, ita non ex eorum arbitrio ac censura, qui in vrgendis dogmatibus rigidi sunt. Interim vt controuersæ opinionis medicos, atque in studia partesque distractos conciliem, quod vtinam in componendis Re-

*Senes sicci
natura,
conditione
humidi.*

ligionis dissidijs obtineri possit, ne tā mul- *Periculosa*
 ti periclitentur: patietur vtraque pars Ca- *opinionū*
 lidæ & humidę temperaturæ (temperatiffi- *dissensio.*
 sima semper excepta, in quā tanquam in
 scopum defigenda mentis acies, vt suam
 quisque naturam ad hanc exploret) prin-
 cipem locum assignari, quæ vbi in suo vi-
 gore persistit, ac qualitates suas tuetur, san-
 guineum hominē producit. Sic paruo dis-
 crimine, quodq; neutri parti fraudi futu-
 rum sit, Calidam & humidam temperiem
 appellaueris, aut sanguineum hominem
 qui humoris salutaris beneficio illas quali-
 tates in se ipse complectitur, quanquā san-
 guis ipse, vt omnia suis finibus sint limi-
 tata, non pariat nec producat caliditatem
 & humiditatē, sed calor & humor sangui-
 nem. Est autē sanguis succorum optimus, *Sanguinis*
 homini familiare ac cum primis domesti- *utilitas.*
 cum alimentum, vitęque pabulum: siqui-
 dem per arteriarum venarumque riuos ac
 decursus spiritus vitalis impulsu, qui nati-
 ui caloris fomes est & vehiculum, vndiq;
 diffusus, corpus alit ac vegetat. Et quoniā
 syncerus hic & defecatus, aspectuq; ama-
 bilis liquor quodq; animal conseruet, in
 eoque consistat vita ac spirabilis omnis na-
 turæ vigor, ob id Hebræorum legislator

Leuit. 17. Moses ex DEI præscripto sanguinis v. Quæ san- sum interdixit, quod sua cuiusque ani-
guine ab- malium anima in sanguine demersa sit,
stinendum ac vita sanguine subsistat, illoque fouea-
preceperit tur, vt ellychni flamma affuso oleo, argu-
Moses. mento quod immodico sanguinis pro-
fluuiò homo vndique frigescat, totus-
que exanguis ac tantum non exanimatus
Sanguis animi deliquio periclitetur: noui enim
nō temere complures exhausto vnà cum sanguine vi-
dehēd. tali spiritu, in summū vitę discrimen addu-
ctos. Quocirca hic vitę thesaurus sollicitè
conseruandus est, quod nullus sit humor
illo præstantior aut magis salutaris. Cæ-
terum vt arteriæ, quæ spiritu vitali afflu-
entius, quam sanguine turgescunt, à cor-
Vnde ve- de: ita venæ quæ plus sanguinis continent,
næ & ar- quàm aërei spiritus, ab hepate oriuntur,
teriæ ori- ac lōgè lateq; exporrectos ramos ac pro-
tur. pagines in vltimos membrorum recessus
diffundunt. Est autē Hepar crassi turbu-
Hepar san- lenti que sanguinis officina, atque archite-
guinis ctor, licet prima origo cordi asseribatur,
officina. cuius vi ac facultate sanguis elaboratur,
Cor fons vitali que spiritu imbutus calorem nati-
Sanguinis. uum ad singulas partes deuehit. Viget
autem sanguis ac vitalis spiritus vber-
time in florida virenti que ætate, tametsi
nulli

nulli ætati desit, licet in effæto corpore
 frigescat, nec tam calido atque efficaci spi- *Color hu-*
 ritu perfusus sit, quod vt ex actuosis gesti- *mores in-*
 bus, ac crebra corporis eiusque partiũ agi- *dicat.*
 tatione, tum maxime ex colore obseruari
 potest, qui in adolescente ac iuuenili cor-
 pore, vbi optime cõstitutum est, rubicun-
 dus est & floridus: In prouectioribus aut
 iis qui ab hoc temperamento sunt remo-
 tiores, minus speciosus, vt quibus omnis
 decor ac venustas defluxit, aut ex prauis
 humoribus, occultaque labe aliqua, lon-
 gè quàm illis, deterior se proferat. Sic ple-
 rique ex splenis, vteri, hepatis, ventri-
 culi, pulmonis vitiosa affectione colo-
 re conspiciuntur vel pallido, flauo, lu-
 theo, giluo, mustellino, vel alia quauis
 coloris specie deformati: *nulla est autem,*
 Galeno teste, *succi animalis consideratio cer-* *Tuen. val-*
 tior, *quàm quæ ex colore atque externo cor-* *lib. 4.*
poris habita sumitur. Si enim corpus plus
 solito albescit, pituitosum abundare suc-
 cum indicat: si vero pallidum aut fla-
 uum sit effectum, restagnante bili, bilio-
 sum subesse humorem declarat, rubicun-
 dum autem sanguinè efflorescere: quod
 si ad nigrum vergat nigram superesse bi-
 lem, atque adustam choleram ostendit
 maxi-

LEVINI LEMNII DE

*Affectus
colorē im-
mutant.*

*Verficolor
species
quid desi-
gnet.*

maxime vbi nihil forinsecus inciderit, vt ex æstu, labore, lassitudine assolet, aut nulus sublit animi affectus, vel iræ, lætitiæ, mœroris, anxietatis, sollicitudinis: istis enim humores in cutem modo irruunt, nōnunquam delitescunt, ac se recōdunt: quo fit vt non ex ægrotatione aut vllō vitio, sed humorum motu atque agitatione iracundi calecant, pallescant vero pauidi ac mēte perculsi: videre præterea est nonnullos ceu plumbi colorem, oculis spectantium exhibere, alios ex albo liuidoque confusum, aliquando liuorem solum sine albo consistere, nonnunquam varios colores se ostētare, quæ omnia crudos dominari succos declarant, vel ex vitrea, vel alterius generis pituita, aut plurimos in corpore coaceruatos putridos humores, qui suis se indicijis in externa specie produnt. Qui itaque calida & humida constitutione existunt, ac quibus sanguinis copia suppetit, purpureo ac velut roseo colore suffusi sunt, cute tangenti, calida ac molli: statura decenti ac magnitudinis moderate, corpore carnosio, modice hirsuto, capillo sub nigro, barba rufa vel rutila, cæsarie comaque decora, quali corporis habitu ac spe-

i. Reg. 16. cie Dauidem fuisse scriptura testatur, qui
quum

quum reiecto Saule imperio destinatus, à Sa-
muele in regem consecratus est, rubenti deco-
raque facie describitur, atque aspectu ele-
ganti, vultuq; amabili ac gratiofo. Quale
oris decus ac speciem superiore anno Zi-
rizæ nobis exhibuit inuictissimus His-
paniarum Rex & Belgarum princeps Phi-
lippus non sine maximo mitissimi inge-
nij ac sedatę mentis argumēto. Accedunt
vero huic constitutioni complures notæ
atque indicia, quibus tamen non tutò pos-
sis fidere, vt quę ætate & annorum decur-
su, omniq; ferè momento immutari so-
leant, sic tamen vt certa semper & indubi-
tata optimi quondam status argumenta
appareant, atque immutatæ vel collapsæ
constitutionis vestigia quædam conspici-
antur. Quemadmodum enim magnificæ
ædes vbi conuulsæ ac labefactatæ corru-
runt, ruinæ demonstrât quanta fuerit ædi-
ficij moles, quàm operosa structura, qua-
lis architecti atque artificis industria: ita in
laudabili corporis statu atque humanę na-
turæ opificio, quod delapsum est, & incli-
natum, aliqua eminent reliquiæ, nōnullæ
laudati temperamenti notæ atque indi-
cia. Quanquã ex grauissimis morbis, vel
ingruente calamitate aliqua externa eam
cla-

*Philippi
Hisp. regis
decus, atq;
oris species*

*Simile à
collapsis
ædibus.*

Corpus cladem nonnunquā humana natura acci-
mutationi pit, vt omnis corporis vigor, omnis formę
obnoxii. decor ac venustas conteratur, non secus
A confla- quā spectabile ædificium tempestate vali-
gratis edi- da conuulsum ac dissipatum, vel incendio
bus simile funditus deflagratū. Sic metus, cōsterna-
 tio, repētinus terror, atq; improuisa subi-
 taq; periculorū aut mortis intērata formi-
 do, ita vires & formam depopulentur, vt
 nōnulli sui prorsus dissimiles appareāt.

Rei geste Cuius rei exemplum memorabile nostra
narratio. memoria edidit Iuuenis quidā generosus
 ac nobilis, qui quū in aula Caroli Cæsaris ver-
 saretur, indecorē parumq; reuerenter atq; inho-
 nēstē se gessit: siquidem virginis cuiusdam quā
 deperibat, pudicitiam expugnauit, quod in cœ-
 tu confessuq; heroicarum virginum capitale
 censerī solet, ac morte piandū, tametsi nulla vis
 illata sit, ac puella tacito quodam consensu, non
 magnopere repugnare obluētariq; videretur:

Memora- itaque in carcerem coniectus est, postridie ple-
bile exem- Etendus capite: nam id rigide obseruare solent,
plū de su- nequis impune tale quiddam adtentare, ac de-
bita cani- cus aulicum stupro fœdaq; libidine contami-
cie. nare audeat. Quum autē ea nocte tædio ac mœ-
 rore conficitur, ex angore mentis conceptaq; mor-
 tis formidine ita immutatus est, vt sequēti die
 quum pro tribunali consisteret, à nemine eorum
 quibus

quibus cū familiariter vixerat, ne à Cæsare quī
 dem agnosci potuit; adeo illi mortis horror viteq;
 desperatio paucarum horarum spatio colorē vi-
 toremq; corporis ademerat, vt omnis species for-
 mæq; decor ac venustas defluxisse appareret, sic
 vt suprā quā credi posset, squallida sit effecta fa-
 cies, color ex florido luridus et cadauerosus, aspe-
 ctus horridus, indecora canicies, barba situ et pæ-
 dore fædāq; illuue deformata. Cæsar quū in illū
 defixit oculos, supposititiū esse suspicatus, ac fu-
 tum sibi factū, explorari iussit, an ipse is esset, *Vnde subi-*
 et an emēta aut adulterina canicies, barbaque *ta canicies*
 medicato aliquo liquamine oblita foret ac deli-
 buta: quū aut nihil tale subesse animaduerteteret,
 aspectu viri attonitus atq; obstupefactus ex vim-
 dicta in commiserationē animū deflexit, itaq; sa-
 tis pœnarum dedisse ratus, culpā illi remisit, ac
 violatæ ereptæq; pudicitiae crimen condonauit.
 Causam autē tā prodigiosæ subitæq; mu-
 tationis quum nuper à mesciscitaretur in
 accubatione epulari illustis. vir D. Nico- *D. Nico-*
 laus Micholdius ab Indeuelda, apud sum- *laus Mi-*
 mos principes, omnesq; pceres gratiosus: *chault ab*
 illā in supplicij imminētis intentissimā co- *Iudeuelda*
 gitationē quæ intimis sensib⁹ penit⁹ inhe-
 reret, referendā pñunciaui: ea siquidē ani-
 mi affectio tam fuit illi grauis & acerba, vt
 propemodum extincto sopitoque vitali
 calore

calore ac spiritu, singulæ corporis partes
amisso florido ac spectabili colore, in des-
picatum habitum deuenirent, adeo vt ca-
pillorum radices quæ fumido vapore qui
cuti subest, aluntur ac frondescunt, vt gra-
mina terræ succo, concepta frigida sicca-
que qualitate, arescerent ac natiuum co-
lorem exuerent. Vt enim arborum folia
ac vitis pampini qui vuâ à cæli iniuria de-
fendunt, æstu, grandine, pluuia, Aquilo-
nio ac Boreali flatu qui æstiujs aliquando
mensibus ingruit, ex viridanti in luteum
flauumque colorem elanguescunt ac de-
mutantur: sic genuinus corporis vigor, sic
color, sic externa species deflorescit, ac mi-
nes qui non existunt corporis partes, sed
appendices, sublata oppressaque vi qua
aluntur, intempestiuam caniciem contra-
hunt, quod ferè omnibus obuenire vide-
mus qui in labore militari, in periculis ma-
ritimis versantur, aut cum morbis confli-
ctari solent, in quibus est mortis quoddâ
instar: nihil enim aliud meditantur, nihil
animo magis concipiunt, vbi stat in pro-
cinctu acies, ac res agenda cominus, quàm
extinctum iri se, nec facile posse eluctari:
nisi forte animus longa assuetudine ad pe-
ricula occalluit, ac sit obfirmatus, quod
ferè

*Ratio
quur ho-
mines su-
bito colo-
ris speciẽ
exuant.*

*Simile ab
arescenti-
bus folijs.*

*Nauta &
milites
quur cito
auescant.*

ferè perspicimus in veteranis militibus,
 atque ijs qui tempestatibus ac maris sæui-
 tiæ sunt assueti. Tantæ est autem efficacæ
 profunda accõtinuata imaginatio, quod *Imagina-*
 aliàs multis argumentis à me cõmonstra- *tionis quã*
 tum est, vt mulier infanti notas quasdam *ta vis.*
 accõspectarum rerum vestigia imprimat:
 quod etiam viris vsuvenire ex ardenti fi-
 xaque cogitatione palam est. Sic erecti in
 crucem Christi cõtemplatio Francisci ma-
 nibus pedibusque lituras ac stigmata im-
 pressit, si eius instituti affectatoribus qui
 illi sunt addicti, habenda fides: nam pictu-
 ra ac statuæ eius nomine expressæ talem
 in æde sacra ex porrectis manibus exhibe-
 re solent. Quanta verò Seruatorè oppres-
 serit angustia, quis animum cõfecerit mœ-
 ror, quæ trepidatio, vel id cuique docu- *pauor*
 mento esse potest, quod mens in præsens *Christi.*
 periculum defixa, ac velut intuita instan-
 tem imminentemque mortem, sanguino
 lentum sudorem expresserit adeo effusè
 promanantem, vt in terram defluerit, ac *Luce. 22.*
 solum in quod inclinatus erat, pronusque
 decubuit, sanguineo madore cruentaret.
 Est autem horror mortis, si quando homi- *Metus mor-*
 nem corripit, aut eius imaginatio mente *tis ipsa*
 cõcipitur, ipsa morte atrocior: multis em̃ *morte acer-*
bior.

M cum

cum illa vitę finem imponit, sensus obstu-
pescunt, nec vllum dolorem percipiunt,
quod ijs accidit qui apoplexia, vel lethar-
go opprimuntur, vel deliquio animique
defectu velut conuiuentes somno conso-
piuntur atq; obdormiscunt, nullo specta-
tium oculis exhibito doloris sensu. Sic in
adeundis terra mariq; periculis quę mor-
tis imaginē oculis ac menti obijciunt, ne-
mo non cōtremiscit ac trepidat, metuque
exalbescit, refugiēte ad intimas partes san-
guine: quum enim omnes corporis partes
vitali succo destitute sint, nulla satis probe
suo officio fungitur, sed titubant vacillāt-
que pedes, caligant oculi, labascit vigor,
mens hebescit, animus deiectus est, gen-
pendulæ sunt ac flaccescunt, lingua hæsi-
tat, dentes crepitant.

*Quibus
mors pla-
cida.*

*Unde tre-
mor in pe-
riculis.*

*Lib. 3.
Æneid.*

Arrectæq; horrore comæ, vox faucibus hæret.

*Sapiens
metu con-
cutitur.*

Adeo nullus est quamlibet constantis
robusti q; animi, cui nō repētinus aliquis
casus sit formidabilis, ac mentem concu-
tiat, sic tamen vt confestim discussio me-
tu, ac concepta diuinitus fiducia intrep-
idus interritusq; subsistat, ac si res poscat,
queque ingruunt aduersa, declinari ne-
queant, alacri atque infracto animo se il-
lis opponat. Nulli itaque naturę spirabili

mors

mors non horribilis ac formidolosa, quod
interitum adferat, nisi quibus mens obstu- *Mentis stas*
pescit, ac sensus minus vigent, vt sunt de- *por, dolo-*
crepiti, infantes, stolidi, amentes, deliri, *ris sensum*
quibus nō subit vlla rei formidāde cogita- *pruat.*
tio, nec vt ceteri quibus cerebrū est firmū,
nec vitiata animalis facultas, dolorē per-
cipiūt, præsertim qui lethargo, apoplexia
opprimuntur, vel qui deliquio defectuq;
animi velut cōniuētes somno sensim cōso-
piūtur, nulloq; doloris sensu placidē ob-
dormiscunt. Huc autem spectat longius,
quā par est, producta narrationis series, vt
quamlibet multa speciosē se proferant in
corpore humano, variaq; eluceant animi
ornamēta, innumeris tamē casib⁹ vita hu-
mana exposita nusquā non aliquā cladem
accipit, ac laceratur, omniq; ex parte ea
ingruunt, quibus vigor labefactari solet
ac labascere. Quod si nihil incommodi ali-
cunde irruat, in multos annos subsistere
potest, & obdurare inculcata temperies
frugalitate vitæ, atque omnium cupidi-
tatum temperantia stipata, sic vt etiam
in senilem de uexamq; ætatem optimi
habitus vestigia se proferant, quod in
quibusdam obseruari potest qui cruda vi-
tidiq; senectæ existunt, atque animo

iuuenili, ac corpore, quàm adolēcentes,
minus effœto. Cæterum quum ætas adul-
ta quę in calidi humidi quę temperamen-
to consistit, omni ferè ex parte, præter ex-
actum illud, moderata atque æquabilis est,
suas quę actiones inculpatè exerceat, tum
etiam quod ad somni rationem adtinet,
nihil magnopere culpari potest: est enim
is placidus, ac minime turbulentus, cui
nulla subest intemperies, aut in quies no-
cturna. Siquidem suavis halitus madido
rore cerebrum irrigat, reficit quę, sic ut ani-
mo nihil absurdi obuersetur, sed diurnę
tantum actiones, ac quotidiana vitę mu-
nia, quorum occupatione dies nobis tran-
sigitur: hæc enim antelucano, primo quę
exacto somno qui ferè profundior altior-
quę esse solet, quàm ut quis somniorum
possit reminisci, menti se ingerunt: quod
si alia quædam sit animi ac spiritus agita-
tio, aut quid occurrat inter somniandum
à negotijs quibus interdum implicamur,
alienum, aut inconsuetum: vitiosos hu-
mores redundare in corpore declarat, ex
quibus spiritus turbidi in arcem mentis
delati cōfusās imaginationes ac visa quæ-
dam vana ac futilia offerunt, ex quibus e-
uentus aliquos ariolari, ac temerarias in-
ter-

*Quis som-
nus san-
guineus.*

*Quæ in
initio som-
ni, somnia
non perci-
piantur.*

terpretationes comminisci ineptum est, *Leuit. 19.*
 nec minus impium, quā superstitiosum, *Deut. 13.*
 ut scriptura palam testatur. Nonnunquā
 tamen somnijs, sed quæ diuinitus immit-
 tuntur, aliqua subest diuinitio ac reum
 futurarum non fallax nec inane presagiū.

Vellicat enim subinde sopitas atque osci- *Somnia*
 tantes mentes supremus opifex, ac visio- *diuinitus*
 nes somniaque obijcit nunc lata, nunc lu- *immissa.*

ctuosa ac funesta, quæque nobis vel saluta-
 ria, vel noxia denunciant, quò animos no-
 stros exploret, an illius monitis ad extre-
 mum futuri simus obsequentes, aut ab il-
 lius præscriptis defecturi. Multi enim nu-
 gis hominum accōmentitia doctrina de-
 mentati, à Deo eiusque verbo desciscunt,
 ac relicto vberissimo atq; inexhausto aquæ
 viuæ fonte, arentes riuulos consecretantur,
 aut ut Hieremias ait, *effodiunt eruuntq; sibi* *Cap. 2.*
cisternas dissipatas ac perfluentes, qui nullum
salutaris doctrinæ liquorem continent. Iobus

quoque exercitatus ille miles queritur se *Cap. 7.*

tumultuosis insomnijs inquietari. Quum *Sonus in*
 enim somnus sit laborum omniumq; mo- *quæ vsus*
 lestiarum lenimen, atque à diurnis occu-
 pationibus relaxatio, illas non ademit illi
 nocturna quies, sed auxit ac conduplica-
 uit animi ægritudines, mète scilicet som-

niorum terrore exagitata: has enim effundit querimonias in celebri illo Dialogo, vel potius Tragicomœdia: Quod si cogito fore, vt meus me lectulus cōsoletur, ac dolorē mitiget, meumq; cubile, sopito pauore ac tadio, omnia leuiora efficiat, tu autem insomnijs perterres me, ac visionibus spectrisq; nocturnis, horrore cōcutis, adeo vt malorum omnium finem morte terminari cupiam. Cæterum quod ad internas huius corporis notas, atque animi propensiones adtinet (nam intus & in cu

Sanguinis vis in constitutuenda animi natura.

te homo exhiberi spectariq; debet) calida & humida qualitas quæ sanguini infuset, illiusque operam exposcit, varias hominum naturas producit, ac pro humorum aliorum vel parciore vel affluentio-

Purè sanguinei stultitia per fusi.

re mixtura, varios mores constituit. Qui enim merè sanguinei sunt, ac nihil aut perexiguum melancholici vel biliosi humoris admixtum habent, vt qui proxime accedunt ad naturam sensumque pecudum, stolidi ferè sunt, ac stultitiæ nota in-

Cōment. i. de natura humana.

signiti, aut saltem quibus non admodum multum inest prudētia. Nam quum, Galeno teste, Acrimonia animi ac solertia à bilioso humore proficiscatur, Constantia ac firmitas ex melancholico: Pituita vero

ad for-

ad formandos fingendosque mores inuti-
lis, tum simplicitas ac stoliditas ex san-
guine emergit. Si animâtes iuniores qui-
bus præ cæteris humoribus plurimum san-
guinis inest, magna ex parte insulsi sunt,
inepti, stolidi: vt hædi, vitulî, ouiculæ,
agni, capreoli, catelli felis ac reliquorum
animalium pulli: inter homines vero, quod *Homo bel-*
quique propius accedit ad brutorum na- *luis affi-*
turam, eò magis illorum conditionem ac *nis.*
mores exprimit, quod ex oculis & vul-
tu, (quorum quodque mentis specu-
lum est, & animi index) quiuis in natu-
ræ operibus vel tenuiter exercitatus di-
iudicare poterit. Est enim plerisque cum
cæteris animantibus magna cognatio &
affinitas, qui quantò remotius à tem-
peramenti puritate dilabuntur, tanto mi-
nus in illis viget ratio, iudicium, intelli-
gentia, recti voluntas, mentis præstan-
tia, delectus rerum, omniumque eorum
quæ belluis communia sunt, efficiun-
tur participes. Sic nonnulli vitio ac de- *Homo lu-*
pravatione vel educationis, vel naturæ, in *pus.*
belluas degenerant, atque in omnibus a-
ctionibus quiddam ijs obtinent simile.
Siquidem nonnulli vt lupi, sanguini in-
hiant, ac prædæ avidi sunt. Plerique

- Cap. 7.* vt leones, crudeles, feroces, immanitate
 fæua & efferata, qui vt Micheas ait, *sanguini insidiantur, ac fratrem suum ad mortem venantur.* Princeps postulat, & Iudex in red
Homo leo. dendo est, hoc est, Principis postulatis iu-
Cap. 19. dex obsequitur. Similiter Ezechiel, *Ioachim*
mus, inquit, *factus est leo, didicit prædas rapere, & homines deuorare, viduas facere, ac domos illarum in desertum adducere.* Sic & simijs
Homosimijs simili- quidam assimiles sunt, gesticulosi, ridicu-
lis. li, ad quiduis imitandum apti atque appo-
Homo sti: Nonnulli vulpium naturam imitati,
vulpinis subdoli sunt, astuti, insidiosus, in persequen-
moribus. dis innocentibus callidi. Sic alij aliorum
 animantium naturam ac mores referunt,
 atque ab integritate ac præstâtia humana
 dilapsi in feras degenerant, aut illis effici-
 untur assimiles. Pueri vero & qui pubes-
 cere incipiunt ob meracissimum sangui-
 nem spiritu vndique turgido perfusum,
Vnde agi- inquieti sunt, agiles, lasciui, immodesti,
litas in petulantes, petulci, insolêtes, inepti, ludo
pueritia. iocisque immoderatus dediti: nam illos
Vitulari vitulari videmus, hoc est, ore, voce, gestu,
quid. nutibus, plausu, cantilenis, alacritati inani,
 atque effusa lætitia, motu in composito
 atque instabili, vagæ ac volubilis naturæ
 conditionem, atq; animi mentisque mo-
 bilita-

bilitatem & inconstantiam testari, idque *Sanguinis*
 ebullientis sanguinis effectus, qui non se- *feruor cū*
 cus in venis, quàm mustum in dolijs, effe- *musto cō-*
 uescit. Hinc Belgis enatae aliquot adagio- *paratur.*
 rum formulæ, quibus denotare solent ac
 perstringere hilariores quàm par est, iuue-
 nes, qui alacritate quadam futili, profusa-
 que latitia gestiētes, ridiculos moriones,
 ac iocularē spectaculum astantibus se præ-
 bent, ad quæ illos incitat non ratio vlla,
 aut placidus mētis impetus, sed impoten-
 tia animi à temperantia, à modestia, à mo-
 deratione dissidens & auersa, cuius impul-
 su effusè atque inaniter exultat animus,
 atque iactatione quadam puerili se effert
 insolentius. Quin ex capitis crebra mo- *Quid deno-*
 tione, ac continenti manuum pedumque *tet capitis*
 mobilitate inconstantia quandam, ac mē- *crebra mo-*
 tis animique imbecillitatē præ se ferunt, *tio.*
 sic ut nostrates quidam, vesaniæ illos infi-
 mulent, mentisque non nihil imminutæ,
 aut quæ paululum à sede sua excidit: ne-
 que enim vlla re seria occupantur, nec in
 dictis factisque vel minima se profert pru-
 dentia pars, sed præter ætatis rationem ac
 decorum pueriliter iuuenantur ac lasci-
 uiunt, quum pro exacti temporis ratione
 frugisse conueniret, vitamque cōpositè

*A vitulo-
rum lasci-
via pro-
verbium.*

ac decenter agere. Hinc sumpta est prouer-
bialis similitudo à vitulorum natura ac
moribus, qui vernis mensibus in viridan-
te prato, vbi pabuli copia suppetit, ridi-
culis saltibus se exercent, ac nunc dextror-
sum, nunc sinistrorsum solo insultant, nunc
corpus in gyrum flectunt, nunc excussis
posterioribus, mox prioribus pedibus in
sublime saliant: quorum mores quum Iu-
uenculi in quotidiano vitæ vsu & consue-
tutine exprimunt, *Vitulari* dicuntur:

*Vituli
dentes
proverbiū*

*Nondum excussisse vitulinos dentes: Adhuc
prurire vitulantium mandibulas:* In illo ec-
tu peragitur vitulatio, Liber autē Sapien-

Sapient. 4.

tiae qui Solomoni ascribitur, *Spuria*, in-
quit, *vitulamina non agent altas radices, nec
stabile fundamentum collocabunt.* Quibus lo-
quendi formulis designamus crudam il-
lam ætatem atque indomitam, cui deest
tempestiua maturitas, ac nondum ado-
lescentia deferbuit, aut iuuenilis animi
impetus resedit: quò fit, vt quum nec-
dum ætate corroborata firmataque exi-
stant, adhuc *catullire* ac lasciuius insoles-

Catullire.

cere non desinant, nec quidquā serij me-
ditari, aut animo menteque concipere la-
borent. Quum itaque ætas adulta ac iu-
uenilis tota in calidi & humidi constitu-
tione

tionē versetur, ac præ ceteris sanguine sca *Actas in-*
 teat, huc præcipue referenda est: neque *uenilis*
 enim ullus corporis habitus aptius illi pos *sanguinea.*
 set accommodari, nam omnes huius sta-
 tus conditiones ac notæ illi quadrant,
 Quod Horatium quoq; obseruasse video
 in depingenda iuuenilis ætatis natura &
 inclinatione.

In ar. Poë.

*Imberbis iuuenis tandem custode remoto,
 Gaudet equis, canibusq; et aprici gramine cæpi
 Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
 Vitium tardus prouisor, prodigus æris.
 Sublimis, cupidusq; et amata reliquere pernix,*

Cui si accedant improbi consultores, *Consultor*
 ut fere in ipso tirocinio, atque ætatis lubri *improbus.*
 co assolet, facile egrotum ac mutantem
 animum in deteriorem partem rapiunt.
 Quum enim in binio consistant, atque
 in virtutis vitiorumque confinio consti-
 tuti, rerum sint imperiti, ac consilij ino-
 pes, multitudinis errore, ac comitum blâ-
 dijs demētati, ad pessimum vitæ genus
 impelluntur.

Pers. Sat 3.

*Namq; iter ambiguū, tum vitæ nescius error
 Deducit trepidas ramosa in compita mentes.
 Quod si fidus aliquis consultor optima
 commonstret, rectamque ac salutarem
 edu-*

Consultor salutaris.
Prouerbiū ab artifice & materia.
educationem adhiberi curet (proba siquidem est materia, atque indoles egregia, si probus accedat artifex) in vberriam frugem solet adolescere. Est enim sanguinis in corpore humano ea vis ac facultas, præfertim vbi ætatis accessu calorem concipit, ac spiritu vitali in dies magis magisque perfunditur, vt expeditam mentis agitationem, celeresque discursus ac solertiam pariat, quæ quotidiano vsu & exercitatione, prudentiam, multarumque rerum cognitionem quæ sapientia stipata est ac munita, consequitur, quò fit vt naturæ pariter atque educationis beneficio, eximijs dotibus exornari illos contingat, & quod facultate dicendi, summisque eloquendi viribus sint instructi, Reipub. vsui sint atque ornamento. Et quanquam calidæ atque siccæ naturæ hominibus, nempe Cholericis non desit eloquendi peritia, dicendi que feruor, & linguæ volubilitas: nō tamen tanta est istis sententiarum ac verborum grauitas, minusque affectibus suis moderari norunt, quum sint in perorando acres & concitati, quod in huiusmodi hominibus non solum in pronunciandis vocibus, sed etiam in incessu plus satis festinato acceleri perspicui potest. Hoc quoque

Sanguis alijs humoribus vitatur ad formandos mores.

Quod differt in æter Sanguineos & Cholicos

inter

inter hoc est discriminis, quod quū Cholericici amarulenti sint ac dicaces, salibusq; *Cholericici dentati.*
 dentatis ac scōmate obuios quosque feriant, tum sanguinei nusquā exercent caninam facundiam, nec quenquam figuratis dicterijs impetūt aut laceffunt, quibus homines offendi solent tanquam latio perfusi, sed ingenio sunt lepidō ac festiuo, excussoque scurrili lepore, atq; obscenis facetijs, vrbano prorsus ac venusto, quin & foro, vt dicitur, norunt ac scē *vti foro.*
 nā seruire, rebusque præsētibz sese accommodare, quō fit vt omnibus sint amabiles ac gratiosi, nullisq; graues ac molesti. Quod si sanguinem alijs humoribus dilui contingat, atque ætatis accessu calefcere, flauamque bilem qua incitari humores contingit, illi commisceri, aut alterius humoris effici participem, varj hinc emergunt atque exoriūtur pro mixturæ ratione, hominum mores, studia, animi propensiones, vitæ instituta, quibus quisque *Vnde naturæ propensio.*
 in deligendo vitæ genere applicare se, atque addicere solet, vehementi quadā ad rem aliquam consequendam auiditate. Sic vbi pars sanguinis dupla existit, seu bēsis quæ octo vncias complectitur, bilis vero flaua ac atra æquali portione inter se diui-

Sanguis diuisa, triens seu vnciæ quatuor, quæ ter-
qua men- tiam assis partem conficit, ex ijs tribus ita
sura dilui permittis ea statuitur corporis habitudo,
debeat a- quæ multiplices animi motus, mentisque
lijs humo- impetus & inclinationes profert, quæque
ribus. mentes hominû atque ingenia intus effin-
 git formatque etiam antequam in verba
 erumpant, ad quamuis personam quæ vel
 assumi à nobis solet, vel à natura ac publi-
 ca functione nobis assignari.

Ex arte
Pœtica.

Format enim natura prius nos intus ad omne,
Fortunarû habitum, iuuat aut impellit ad irâ,
Aut ad humum mœrore graui deducit, et angit
Post effert animi motus interprete lingua.

Simile à
florum &
herbarum
artificio.

Quemadmodum autem natura rerum
 in producendis pingendisq; floribus in-
 imitabile artificium exprimit, ac tot tan-
 taque herbescentis viriditatis discrimina
 profert, quorum alia lacteo dilutoque vi-
 rore nitent, alia saturato vergenti que in-
 atrum virore oculos afficiunt, alia ceru-
 leo, cesio, glauco, herbaceo, incano, por-
 raceo, colore virent, suosque effectus ac vi-
 res obtinent: Ita sanguis alterius qualita-
 tis humoribus permixtus, alias vires, ali-
 um colorem concipit, licet sanguineum
 non prorsus exuat, sic vç etiam in animi
 mentisque recessus penetret, atque ad va-
 rias,

rias actiones sit incitamento. Et quamquam astra in res inferiores efficaciter vi- *Astra minus effi-*
 res suas exerant, humores tamen atque *cacia hu-*
 elementares qualitates corporis huma- *moribus.*
 ni habitum constituunt, diuersa que inge-
 niorum ac morum discrimina pariunt.
 Sic ista qua de loquimur, constitutio in hoc
 orbis theatrum Thrasones producit, pa- *sanguine*
 rasitos, moriones, philautos qui insolent- *hominis*
 tius sibi plaudunt, aulædos, perditos, ac *varij mo-*
 profusos nepotes, hoc est, qui patrimo- *res.*
 nium dissipant atque abliguriunt, alea-
 tores, Gnathonicos, qui scitè assentari no-
 runt, obiter mimos scenicis Comicisque
 gestibus mire instructos, Circulatores,
 agyrthas, hoc est, qui plebem ad nugas
 conuocant, quibus accedit ex promiss-
 cua multitudine immensa hominum col-
 luies.

Qui numerum cōplent, fruges cōsumere nati, Horat. li. i.

Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoi que, epist. 2.

In cute curanda plus æquo operata iuuentus

Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &

Ad strepitum citharæ cessatum dācere curam.

Quum enim vitæ suæ nulla ratione mo-
 derentur nec laudabili institutioni, sed
 malorum contubernio assuescant, impro-
 bis corruptisq; moribus efficiuntur atque

ex

Sanguis ad luxum in-
erit. ex sanguinis feruore ac redundatia in om-

nes libidines atque effrenatas cupiditates
effusi, sic vt summum bonum non alijs,
quam voluptatis finibus metiantur. Cu-
ius generis sunt omnes Dionysiaci artifi-
ces, seu Veneris ac Bacchi affectatores cu-
pedijs ac ganearum nidori addicti, quorū
omnis industria ac vigilandi labor in an-
telucanis cœnis exprimitur. Siquidem vt

Musice vi-
uere. *Tibicinis*
vita. prouerbio dicitur, *Musica ætatem agunt,*
ac Tibicinis vitam viuunt, hoc est, molli-
ter, lautè, delicatè, otiosè, ac sumptu ferè
alieno: qui quum cupiditatibus nullum
nec modum nec finem statuunt, atque ex
immodica ingluuie, intempestiua vigilia,
concubitu immoderato lassescant ac defa-
tigentur, morbis qui in plenitudine hu-
morum consistunt, efficiuntur expositi, vt
sunt angina ac faucium tumores, tonsilla-
rum atque vuulæ inflammationes, condi-
lomata, ac mariscæ, hæmorrhoides, sangui-
nis è naribus profluvia, pleuritis ac laterū
dolores, pulmonis inflammatio, multaq;
alia quæ venæ infectionē exposcunt: qui-
bus accedit febris ephemera seu diaria, sic
dicta, quod vno die sisti soleat, licet aliquā
do ad quartum producat, ad quam re-
ferri debet Sudor Britānicus, cuius morbi
syn-

Morbi ex
plenitudi-
ne.

Diaria fe-
bris.

symptoma seu accidens est Cardiaca syn- *Sudor*
 cope vel animi defectus qui ex stomachi *Anglicis*
 morfu contractus non minori affectu ho- *ephemera*
 minem conficit, quàm si cor vitæ fontem *febris spe-*
 halitu contagioso forinsecus ingruente, *cies.*
 opprimi contingat: quod observatum est *Sudorifer⁹*
 anno. 1529. mense Septēbri in pestilenti eph- *morbus in*
 mera quæ ex aëris contagio exorta totam *belgica*
 Belgicam inuasit magno terrore, animiq; *quando.*
 deliquio accordis palpitatione. Cui hoc *Sudorife-*
 accessit incommodi, quod empirici qui- *ri morbi*
 dam præter artis rationem, nec observatis *contagiū.*
 naturæ viribus, duodecim horarū spatio *Empirico-*
 in sudore ægros violententer detinerent, *rū error.*
 acculcitrīs etiam puluinisq; identidem
 impositis opprimerent. Quum autem aër
 vitatus infectusq; huic malo seu eph-
 meræ febri causam præbeat, symptoma ve-
 ro atque accidens quod comitatur, ut vni-
 bra corpus, Cardiacus sit affectus, atque *Cardiacus*
 animi deliquium, tum sudor ipse Crisis *affectus.*
 statuitur, quo naturæ robur excussa madi-
 da olentiq; fuligine, morbum discutit,
 quocirca necesse est moderatus is sit, nec *Sudandi*
 quatuor aut sex horarum spatio produ- *modus.*
 ctior pro virium imbecillitate ac robore:
 immodicus enim vires deijcit ac spiritus
 vitales depopulatur. Quod autem mor-
 bus

bus hic Britannicus dicitur, vel Sudor

*Sudor Bri-
tannicus
unde no-
men indep-
tus.* Anglicus, hinc enatū ominor, quod in ea
regiōe populares frequētius illo corripia-
tur, partim ob operosas lautasq; mēsas, ac
ciborū affluētiā qua illos distēdi cōtingit,
vt Germanos ac Belgas potu, partim (vt
superiore anno à me obseruatū est ipso e-
tiā solstitio æstiuo) ob aērē turbulētum ac

*Cur An-
gli sudori-
fero mor-
bo ob-
noxij.* nebulosum densaq; caligine passim offu-
sum, quo fit vt cōcepta intus ac foris mor-
bi causa atq; origine non sine sanguine &
sudore cum illo colluctentur, quasi cum
valido ac præferoci hoste certamen sit i-
nitum, quem summis viribus excussisse
laborēt, hinc corporis animique defectus
ac deliquium, hinc spiritus languidi, ac
collapsæ vires, hinc intercepta voce oc-
clusisq; spirandi fistulis, vitæ propemodū
interitus atq; exanimatio. Quū em̄ gens

*Britanni
in morbis
flaccidi.*

ista non sit obdurata laboribus, nec malis
occalluerit, vtpote molli ac delicatæ vitæ
assueta, cito morbū hunc concipit, ac va-
lide deijcitur, quocirca refocillari debent
ac refici odoribus, vinoq; meraco foueri.
Hinc siquidē est quod huic nationi pecu-
liaris sit ac prope quotidianus vini Cre-
tici quod Maluaticum vocant ac muscatū,
vsus. illo enim languidū ac nimio fercu-
lo.

torū apparatu oneratū vētriculū erigūt, in
 staurātq; quod veteres quoq; in medēdis
 huiusmodi morbis factitasse cōperio, qui
 Cordis dolorē ac puncturas, animi deli-
 quiū, colicos atq; illiacos cruciatus ac tor-
 mina tali vino expugnari solent. Sic auari
 cuiusdam sordidam opulentiā atq; inhu-
 manitatē Iuuenalis perstringit quod ami-
 co defectu animi collapsō atque ex immo-
 dico sudore periclitanti vinum denegaret.

Angli
 quur me-
 raco vino
 vtantur.

*Ipse capillato diffusum consule potat,
 Calcatamq; tenet bellis socialibus vuam,
 Cardiacocyathum non porrecturus amico.*

Sat. 5.

Inuadunt quoque huius constitutio-
 nis homines, prāter iam memorata incō-
 moda, aliæ febres exitiales ac perniciosæ,
 quarum altera ex putrescente sanguine
 accenditur, altera nulla existente putre-
 dinis nota in sanguinis inflammatione cō-
 sistit, vtrumque hoc genus febrium Sy-
 noch nomine compræhendunt Græci, seu conti-
 nui, quod continenter affli-
 gat, nullis admissis inducijs, aut respirādi
 spatio, ingruēte enī primo die paroxismo
 seu insultu, in multos ille dies absq; inter-
 missione porrigitur. Est vero ætas calida
 & humida præ ceteris huiusmodi febribus
 obnoxia prōptissime enim ex opilatione

Synochus
 seu conti-
 nens fe-
 bris.

Putredini
 obnoxij ca-
 lidi & hu-
 midi.

putredinē concipit vernis præsertim men-
sibus, quibus humores augeri solent, eoq;
magis si qua subest intemperantia, atq; ab
exercitatione dissueta residem vitam agat
atque otiosam: siquidem occlusis meatibus
ac spiramētis per quæ diffilari sanguis
solet, ac vapores discuti, putrescere illum
necesse est, ac vitalia tetro halitu infici.

*Simile ab
edibus &
vestimen-
tis situ ob-
ductis.*

Quemadmodum ædes obstructæ ac flati-
bus ventisq; minus expositæ: vt etiam
vestes, culcitæ, puluinaria, lodices, tege-
ticolæ situm contrahunt, ac pædorem af-
fiscunt, nisi concutias atque auræ subinde
exponas: sic corpus humanū putre fit at-
que olidum, nisi labori atq; agitationi cor-
poris assuescat: hac enim viuendi ratione
excrementa euacuari cōtingit, atque ema-
nantes ex ijs fuligines dissipari. Quo ira-
que morbis minus periclitentur, nec fe-
bribus reddantur expositi, adhibita mo-
derata victus, somni, vigiliæ, Vene-
ratione, excussa q; ignauia ac veterno, ex-
ercitationi tempestiuæ insistant: denique
ineunte verè percussa vena sanguinem sibi
adimi patiantur, aut ad motis cucurbitu-
lis cutem scarrificari: quod si ad eum mo-
dum inaniri recusent, medicamentis quæ
aluum leniunt, expurgandi, vt sunt cassia
fistu-

fistularis, Syrupus rosaceus laxatiuus, dia *Quæ aluæ*
 prunum simplex, syrupus de epithimo & *leniant.*
 fumaria, polypodium, mercurialis, man-
 na seu mel aëreum, Serum lactis. In exer-
 citatione autem obeunda id studiose ob- *Exercita-*
 seruandum, ne aut humoribus atque ex- *tionis mo-*
 cumentis oppleti, aut cibo potuque di- *Caput ab*
 stenti illam adeant. Siquidem caput à quo *infimis*
 ut in imperio grauissimi morbi diffundi *membris*
 solent, fumo ac vaporibus implet, catar- *noxā con-*
 ros ac distillationes excitat, hepati ponde- *cipit.*
 ris sensum atque opilationem infert, nam *Iccoris o-*
 motus violentus cibos inconcoctos in ve- *pilatio vi-*
 narum angustias adigit, qui quum humo- *de.*
 ribus transitū intercipiunt, putredini oc-
 casionem præbent: tale quiddam vbi inci-
 derit, protinus occurrendū ijs quæ in vijs
 eius hærentia atque impedita expediunt: *Tuent.*
 qualia sunt Galeno teste, absynthij Pon- *val. 6.*
 tici in vino macerati dilutum, aut vinum
 absynthites, Seridis species nempe Cicho *Absyn-*
 rium & quæ vulgo Scariola dicitur, Cassu *thiū hepa-*
 tha, argemone, Rhabarbarum, anisi & fe- *ti cōfert.*
 niculi semen, nuclei persicorū, amigdalæ *Quæ opila-*
 amaræ, vix passæ acini exemptis vinaceis, *tionem dis-*
 oximeles simplex, quorum quodq; exhi- *cutiant.*
 beri debet ante cibum concoctione iam
 peracta. Eadem quoque in re Venerea ad-

LEVINI LEMNII DE

*Veneris in
commoda.* hibenda cautio nam ex immodico con-
cubitu vires deijci contingit, atque obor-
ta inflammatione dolores articulares ex-
citari, sunt enim horum plerique qui nul-
la habita concoctionis aut cruditatis rati-
one, nullo noctis & diei discrimine, neg-
lecta q; illius rei opportunitate, auide (vt
est prurigo moræ impatiens) hac volup-
tate perfrui festinant, qui cum nihil non
sibi permittunt in obeunda Venere, nec
vllas leges moderandæ libidinis sibi præ-
scribunt, totius corporis robur ac nervos
elidunt, siquidem coitus illam vim corpo-
ris eripit ac depascitur, qua ciborum con-
coctio perficitur, atque in sanguinem ela-
boratur, quo non sincere cōfecto, pluri-
ma redundantium humorum excremēta
congeri contingit, quæ innumeris mor-
bis initia præbent ac seminaria: quanquā
*Veneris
commoda.* plerisq; horum, nisi modus desit, Vene-
ris vsus nihil officit, nam magna pituitæ
pars atque aliorum humorum colluvies
tēpestiuo cōcubitu illis adimitur, quæ præ-
ter rationem cohibita corpori menti que
noxam inferre solet: quod in virgunculis
quæ serius coniugio destinantur, aut qui-
bus ex voto castimoniam professis aditus
ad connubia interclusus est, observari po-
test

test: nam præterindomitam tentiginem *Semen cor*
 ac flammam, præter latentes tacitosq; ardo *ruptum*
 res quibus vri solent, colore quoq; in ama *quid noxæ*
 bili efficiuntur, ac fædo, menteq; tantum *adferat.*
 nō furiosa, ex vapore tetro qui sursum ra-
 pitur, ac cerebrum obnubilat. Hinc à con-
 cepta concumbendi imaginatione ex vi-
 rorum contuitu contactuque incubus no-
 cturnus, ac seminis effluxus quo se pol-
 luunt: hinc cordis tremor & palpitatio ob
 densissimos fumos ac fuligines quibus
 pericardion hoc est, cordis inuolucrū op-
 primitur, quasi striges ac nocturni Lemu-
 res graui mole corpori incumbant. His
 autem quibus libera est matrimonij lege
 concumbendi potestas, aut etiam qui in-
 concessa Venere, vagoq; atq; illicito con- *Veneris*
 cubitu se cōtaminant, præcepisse expedit, *moderatio*
 ne impotentius huic rei succumbant, ac
 postmodum deplorent se eneruatos atq;
 elumbes, exhaustoq; vitali succo prorsus
 effectos: qua de re extat salubris apud So- *Prouer. 5.*
 lomonē exhortatio, qua quemq; cōmo-
 nefacit, *ne addicat decus & honorē suū scor-*
to, nec florentes annos meretrici crudeli dedat:
 nam auidē & facultatibus & viribus in- *Meretrix*
 hiat, vt quæ nec saturari amplexibus, nec *nec cōcubi*
 largitionibus expleri possit, ne postremo *tu, nec mu-*
neribus
satiatur.

ingemiscat, ac suspirio deploret corpus
attenuatum, atque opibus viribusque se
esse exutū. Quocirca nequid detrimenti
ex immodico Veneris vsu accedat, tantū
interualli ex Galeni præscripto interce-
dat, vt neq; resolutio aliqua sentiatur aut
lassitudo, ipseque homo leuior atque ere-
ctior, tum exhausta sentina, melius spirare
se sentiat. Tempus quoque opportunum
captari debet, quum scilicet corpus me-
diocriter constitutum est, nec supra mo-
dum plenum, nec vacuum: qua de re alias
vberius. Cæterum si quem sanguineum,
pietatis amore, celibatus delectat, susce-
ptoque castitatis instituto pudicitiam il-
læsam tueri cupiat, huic consulo vt vires
suas ipse metiatur, & an affectum hunc in-
domitum ac præferocem coercere pote-
rit, studiose exploret. Omnibus enim mo-
dis in adeunda re tanta prouidendum, ne
quid inconsideratè aggrediatur, ne incon-
sulta temeritas rationis iudicio ac rerum
delectu destituta, poenitentiam adducat,
vbi susceptioneris mole obrui se percipit.
Quum enim genitale semen sit excremen-
tum redundans, atque humor superfluus
qui ex vltimo alimento superest, ac sit reli-
quus, ipsumque è vasis testium in quibus
exa-

*Artis me-
dicin. 86.*

*Sanguinei
ad celebra-
tum parū
idonei.*

*Semen
quid.*

exactè elaboratur in progignendæ sobolis
 vsum depromitur, naturæ vis ac facultas
 illam humoris collectionem expurgari cu-
 pit, illiusque excretionem, intolerandi one-
 ris molestia leuari, nō secus quàm aliæ par-
 tes corporis exonerari cupiunt superuaca-
 neis excrementis ac sordibus, nempe lo-
 tio, oletis, sputo, sudore, muco narium
 ac faucium pituita. Quocirca salubris mi-
 hi semper visa est ea Christi, cui & Pauli
 est consentanea, admonitio ac consilium,
 vt qui sunt huius rei capaces, ad eamque
 perficiendam idonei, illam adeant, arri-
 piant atque amplectantur, non defuturū
 est diuinæ virtutis adminiculum, sine quo
 omnis noster conatus inanis est atque irri-
 tus, vt præter Paulum Solomon testatur. *Math. 19.*
I. Cor. 7.
 Nihil autem est ambigendum, quin effi-
 ci possit, vt domito deuictoque affectu illo
 lubrico, tametsi id operosum sit, in eo sta-
 tu se posset inculpatum præstare, quæque
 animo conceperit, perficere, modo cele-
 stis doctrinæ ac pietatis studio id propo-
 situm susceptum fir. Qui enim molestissi-
 mis curis sunt implicati, excussa que desi-
 dia atque ignauo otio: vigilijs, inedia, ar-
 denti studio, intentis pijsque precibus, iugi
 sacrarum literarum meditatione, ac diur-
 nis

nis nocturnisque concionandi laboribus,
Math. 17. quibus hoc genus demoniorum eijcitur, se fatigant ac macerant, non magnopere illius rei desiderio afficiuntur: siquidē sponte & libera voluntate, non coacti, nec vlla superstitione inducti hoc vitæ gen^o adeūt, quo expeditius munus Euangelicum obeant, ac sacris functionibus liberius insistant.

*De frigidi & humidi corporis habitus
 constitutione, ex qua Pituitosi
 seu phlegmatici conditio
 eruitur, eiusque natura
 explicatur.*

Caput tertium.

CALIDÆ & humidæ constitutioni proxima statui debet frigida & humida temperies, in qua redundat Pituita seu Phlegmaticus humor, cuius post sanguinē non minima pars per corpus vndique diffunditur: accedit verò is humor non nihil ad sanguinis naturam, illique affinis est cum essentiae ratione, tum conceptaculorum societate: est enim velut sanguis quidam concoctus, atque inchoati seu imperfecti

*Pituita
 sanguinis
 naturalis
 materia.*

ac nōdum exactè elaborati sanguinis rudimentum: quale nobis specimen exhibet feruescens ac recens ex torculari expressum mustum. Siquidem vt venustè Galenus ait, id quod tenue atque æreum, nempe flos vini ebullit, atque in sublime fertur, cui subest atque innatat humor insipidus aut subdulcis aquæ naturam obtinens, qui excoctus atque à sordibus defecatus, vini naturam consequitur. Et quanquam pituita albescat, nullaque fit rubedine perfusa: excocta tamen, expugnataque frigiditate caloris vi & efficacia, in rubicundum floridumque liquorem redigitur. Et quemadmodum pituita naturalis quæ dulcedinis est particeps, vi caloris in sanguinem elaboratur, ac colorem rubicundum asciscit: Sic sanguis in vberibus partim ex loci cui immoratur natura, partim à cordis calore cui mammillæ incumbunt, in lacteum nitidique coloris liquorem conficitur. Hinc Pythagoricę superstitiōis philosophi præter interdictum carnis vsum ouis & lacte abstinebāt, quod illa inter carnes liquidas referret: quū post paucos dies si foueri cōtingat, alitè proferant, alterum colore immutato sanguinè esse statueret. Hoc vero visum

*Humorū
mixtura
musto cō-
paratur.*

*Sanguis
lactis ma-
teria.*

*Lac ex san-
guine.*

*Cur Pytha-
gorici la-
cte abstine-
bant.*

*Impubes
res lac in
māmillis
habent.*

visum est nonnullis prodigij quiddam si-
mile, quod infantibus etiam masculis re-
cens in lucem editis, ex papillarum conis
vel sponte velleniter prementibus digi-
tis, lac proflueret: cuius rei quum aliquan-
do experimentum facerem, consului ut
subinde id exprimerent, ne collostrare ac
lapidescere contingat: colligitur autem in
pueris lacteus ille liquor ex copioso atque
affluenti alimēto, quod in illis epistomijs
ex loci natura, ac cordis qui caloris fons
est, adminiculo lactescit. Quum enim mā-
millæ seu lactis conceptacula fungosa sint,
& adenes illis innatæ, exangues & albæ,
efficacem vim obtinēt, sanguinem qui in
illas influit alterando in lactis substantiā:
quælibet enim pars corporis nutrimentū
immutat, ac sibi assimilat, cognatumq; ac
familiare efficit. Sic generatio lactis ac
spermatis ex sanguine accuratè excocto
cōficitur, atque à natura illarum partium
in quibus elaboratur, candorem asciscit,
ac lactescit. Sic hepar quum sit velut san-
guis concretus, liquorem rubicundū pro-
fert, pulmo spumofum cōtinet, articulo-
rum compagines glutinosum humorem
pariunt, lingua salivam, ossa vero caver-
nosa atque excavata medullam candidā,

*Adenes,
vulgo El-
der.*

*Pars que
que suis
viribus
imbata.*

quem-

quemadmodum & spina dorsi & cerebrū
 vbi omnia exactè elaborari contingit: nā
 in agnis atque ouiculis alijsque animan-
 tibus minus adultis medulla cruenta per-
 spicitur: ita queque pars similem sibi hu-
 morem emolitur, atque in sui naturā im-
 mutat. Quocirca nemini absurdum videri
 debet Pituitam hepatis vi ac facultate in
 sanguinem demutari. Habet autem is hu-
 mor liquidus, fluidusque vsum in corpo-
 ribus animalium nō minus vtilem, quā
 necessarium: siquidem in venas delatus ac
 quaqua uersum dimanans, sanguinis ac fla-
 uē bilis feruorem temperat diluitque, de-
 ni que articulis mobilitatem cōfert, ac ne
 ariditate rigescant efficit, postremo mem-
 bra phlegmatica alit, ac vegeta præstat. Et
 quanquam pituitæ nullus certus locus as-
 signari soleat: maxima tamen pars ventri-
 culum occupat, in quo primum cibus in
 succum liquefcit atque elixatur: videmus
 enim copiosam glutinosē lentāque pitui-
 tæ sentinam vomitu aliquādo excuti, aut
 per intestina prolui in ijs qui immoderata
 edendibibendi que auaritate atque inglu-
 tie ventriculum obruunt, quibus quum
 caput etiam madido vapore oppleri con-
 tingat, atque vt in turbine ac meta distil-
 latitia

*vsus effe-
 ctusq; pi-
 tuitæ.*

*Pituitæ.
 locus.*

*Simile &
 vasculis
 distillati-
 cijs.*

latitia fumosos halit⁹ in sublimē ferri, qui
in muccosam pituitam densescunt, cere-
bri frigiditate pluribus morbis reddūtur
expositi, nempe grauedini, Corysæ, bran-
cho, raucedini, tussi, multisq; alijs, quorū
genus est Catarrhus seu distillatio, quam
hibernis mensibus in Belgica summi pa-
riter atque infimi experiuntur quorum
nemo non.

*Pituita
morbi.*

*Hor. lib. i.
epist. i.*

Precipue sanus, nisi quum pituita molesta est,

*Caput &
vētricus
pituitosi
humoris
concepta-
cula.*

Adeo vt mirari subeat tantam inesse ca-
piti mucci affluentiam, quam modo per
os, modo per nares, faucesque natura ex-
purgat. Caput itaq; ac stomachus præ cē-
teris pituitæ excremento scatent, præfer-
tim si quis frigidis humidisq; cibis assues-
cat, atque exercitationi minus se dedat,
quo fit vt humor iste plus satis crudus æ-
grè concoqui possit, atque in salutarem
succum, quiq; vsui esse possit corpo-
ri, confingi. Siquidem vligo quædam est
ac superuacaneum excrementum, quod
expurgari potius debet via qua maxime
natura vergit, ac qua proxime commo-
deque exonerare se soleat. Quemad-
modum enim initio ex stomacho, mox
à capite prima mali labes, ac fundi cala-
mitas, omnisq; malorum scaturigo exo-
ritur

ritur (vt obseruare licet in vino affluen-
tius hausto, quod licet in ventriculum
deferatur, caput tamen impetit) dan-
da cum primis opera, vt illæ partes quam
minimum pituitoso excremento oppri-
mantur: nam malum in totius corpo-
ris detrimentum vergit. Vt enim in im-
perio: in Repub. in cœtu confessuque ci-
uili: in illustri amplaue familia: Ita in
corpore humano grauissimus est mor-
bus qui à capite præcipuisque membris
diffunditur: redundat enim malum in
subiectas infimasque partes, quæ insi-
gni incommodo afficiuntur. Exemplum
quisqueumat ex ædibus quarum vsu &
commoditate fruitur. Vt enim nunquam
illæ salubres atque ad tuendam valetu-
dinem idoneæ, quæ stillicidijs ventis-
que peruiæ sunt, atque imbribus ex-
positæ, aut vbi summa tectorum culmi-
na male materiata ac ruinosa fathiscunt:
ita caput fluxionum vitijs obnoxium
nunquam firmam valetudinē constituit.
Quum enim frigida sit humentisq; natu-
ræ, promptè à fluctuante ventriculo va-
pores combibit, atque humiditate im-
buitur, qua liquecente subditas partes
conspuit, stillantiq; pituita infesta est,

*Corporis
& Reip.
mala à
capite*

*A persflue-
tibus ædi-
bus simile*

Prou. cap. 17. & 27. ut mulier rixosa ac iurgatrix viro placido. Si quidem è capite continèter humores defluunt, atque vt fuligines ex fumario, in fauces, aures, nares, oculos, pectus, pulmones decumbunt, hinc oculorum tumores, lippitudines, caligines, hinc aurium

Quos morbos cataribus patiat.

fususurri, tinnitus, audiendi grauitas, nonnunquam abscessus ponè aures, ac glandularum concretio: obiter variè ac multiplices exoriuntur ex defluxu in singulas partes morborum differentia: nam & linguæ instrumenta affici contingit, ac vocem offuscari, sic vt aliquando immobilis fiat, atq; homo obmutescat: nerui enim, membranae, muscoli, venae iugulares, quaeque formandae voci inserviunt, immodico humore (quod in temulentis perspicitur solet) imbutae, linguam in ualidam reddunt atq; impeditam, omnesque artus titubantes, sic vt identidem verba iterata ingeminent, nec articulatè ac significanter vocem proferre, sensaque mentis indicare queant:

Temulentis eorum balbutiant.

quibus quum aliquando naturae vitio lingua sit impeditior, tunc vuidis vinoque perfusis haesitantius illa voluitur, sic vt singulatim verba proferant: quod fit vt tales submisisse, tacitaque voce eloqui nesciant, quod offensus aculo quodam vox sisti soleat ac cohibe-

ri. Quocirca maxime illis enitendum est, *Balbi sub*
 ut commodè atque exertè verba formare *misse lo-*
 consuecant, alioqui lingua imbecillitatis *qui nes-*
 ratione subministrare nequit intellectui *ciunt.*
 verba, nimirum stabilitate destituta: hinc *Vnde lin-*
 enim efficitur ut vix pauca verba vno te- *gue bal-*
 nore, ac continuata serie effari possint, ut *buties &*
 quibus nunc cunctanter, nunc præcipiti *membrorum*
 volubilitate sermo perficiatur. Quod au- *titubatio.*
 tem istis intemperantia ac bibendi assue-
 tudo adfert, hoc catarrho obnoxiijs humo-
 rum defluxus ac pituitæ molestia, quæ &
 complura alia comitantur incommoda,
 quæ quiuis emunctæ naris facile observa-
 re poterit. Nam si frigida & humidaq; qua- *Phlegma-*
 litatis notas libeat excutere, depræhen- *ticorum*
 det illos ex humoris ac qualitatis illius re- *conditio.*
 dundantia somnolentos esse, desides, iner-
 tes, veterinosos, minusque agiles & expe-
 ditos: quales ferè sunt qui abdomini, ven-
 trique saginando dediti, raro exercitatio-
 ni insistant. Videmus autem etià inter ani- *Quæ ani-*
 mantes cicures ac siluestres illas præ cæte- *mantia*
 ris insalubriores atque esui minus aptas *esui salu-*
 quæ exercitatae sunt atque in latibulis de- *briora.*
 litescunt, aut inclusæ tenebrosis caueis sa-
 ginantur, pinguescunt illæ quidem atque
 in molem attolluntur, verum alimentum

minus salubre præbent, atque excrementorum copiam adferunt, vt inter aquatilia anguillæ & lubrici alij pisces, qui cæno lutoque inhærescunt, nec vlla agilitate se exercent: quo fit vt anguillæ exanimis piscium solæ nō fluitent, quod paludosa stagnantiq̃ue aqua pastæ sint. Cæterum vt corporis huius status & conditio cuique penitus innotescat, suis illa coloribus depingi debet, suisq̃ue indicij demonstrari. Est itaque illis qui in hunchabitum referuntur, corpus obesum, adipe vndiq̃ue constipatum, modo naturalis sit ea constitutio, non aliunde ascita: statura non tam procera, quàm ampla, cutis mollis ac candida attractanti, glabra, nullifq̃ue pilis obducta, musculis ac venis delitescentibus, quæq̃ue se non proferant, sic vt quum res venæ sectionem exposcat, nusquam appareant: Capilli capitis vel albescunt, vel in dilutam nigredinem deuerunt, aut spiceo colore existunt, qui serius quidem defluunt, ac caluitium patiuntur, at maturè canescunt ob caloris penuriam ac membri imbecillitatem, quæ excoquere nutrimentum nequit in pilorum vsum ac decorem. Est autem canicies velut situs quidam pituitæ quæ contumuit;

*Anguilla
morta
cur non
fluitet.*

Notæ frigidi & humidi corporis.

Spiceus color à spica vel culma ordeï.

Vnde canicies.

putruit, aut mucida vligo quæ cuti subest, ex qua ob caloris defectum emergit incaua cæsaries. Exhibent autem tale *Situs in cibis.* quiddam panes & artocreas supra legitimum tempus asseruatae, quæ lanugine ac mucore olido obductæ conspiciuntur, ut & fornices ac concameratae testudines, tum specus subterranei, aliaque loca squallida, senta, opaca, situ ac pedore horrida. Lotium vero ijs album, ac nullo prope modum aut perexiguo rubore suffusum: alui excrementa atque ægestiones liquidæ, somnus autem profundior, & quam *Ex somnijs corporis status decet.* valetudo exigit, productior, quem insomnia comitantur varia, ex quibus non futile sanè nec fallaci coniectura corporis dispositionis deprehendi, atque humorum redundantium decursus indicari potest: nam harum rerum causæ & origines ex corpore emergunt, quæ etiamsi in externas causas sint referendæ, aut in diurnas actiones, quæque mens interdiu vel concipit, vel secum intentè agitat, ac subinde versat, promptum est perito expertoque medico, quò sint euasura, & quos habitura euentus, explicare. Nam quæ *Naturalium somniorum interpretatio.* diuinitus immittuntur, nec ex natura rebus progrediuntur, non cuius pro-

*Diuina
somnia
Dei affla-
tum exi-
gunt.
Quæ som-
niant pi-
tuitosi.*

clue est, nisi afflatu cœlesti de his quid-
quam pronunciare. Sic frigide humidæq;
conditionis homines vrinare se, ac caput
aquis perfundi imaginantur, aut in bal-
neis thermisq; versari, quæ largam sub-
esse pituitæ copiam declarant ex capite in
ceruices, fauces, vocalem arteriam, pul-
mones primo quoque tempore decubi-
turam. Pari modo si grandinem, niuē, gla-
ciem, imbres per somnium mente concipi-
unt, nunc concreti, nūc liquidi phlegma-
tis redundantia indicat. Quod si quis suf-
focari inter somniandum videtur, aut sibi
vocem intercipi sentit, huic vel angina,
vel linguæ stupor ac grauedo vel denique
lethargus, aut apoplexia imminet. Sic
quidam Galeno teste somniauit alterum
crus illi lapideum factum, qui paulo post
ex defluxu in illum frigidi humoris, pa-
ralyticus est effectus. Et quanquam anxia
nimis ac curiosa somniorum observatio
prohibita sit, nihil tamen vetat ea quæ in
rerum naturalium, quarum Deus autor
& conseruator est, ratione consistunt, ex-
cutere, exclusa diuinationis vanitate, ex-
cussa quæ euētorum quum spe ac fiducia,
tum metu ac trepidatione. Si quando ita-
que naturalia incidunt somnia, quibus
nulla

Leuit. 19.

Dent. 13.

nulla subsunt ludibria ac mentis illusio- *Non teme*
 nes, (nam illa erecta in Deum fiducia dis- *re fidendū*
 cutiuntur) commonefaciunt, ut valetu- *somnijs.*

dini quisque insistat, atque illa amoliri cu-
 ret quæ sanitati vel obsint vel officiant,
 vel vllas somniorum perturbationes infe-
 rant. Siquidem imaginationes, & quæ
 per quietem simulachra menti obijciun-
 tur, vel animo observantur, ex humorum
 vapore ac spiritus animalis agitatione ex-
 citantur, quorum alij refricant nobis vel
 diurnarum actionum memoriam, vel hu-
 morum abundantiam indicant, vel qua-
 rundâ rerum auiditatem, quarum deside-
 rio expleri cupimus, commonstrât. Hinc
 siticulosi affatim se potu reficiunt, fame-
 lici auiditate insatiabili cibos deuorant.

Sic quibus excremento seminali genita-
 les partes turgescunt, aut interdum in puel-
 lam spectabili forma, oculis menteque
 fuerint defixi, Venereo affectui in som-
 no indulgent, ac se imaginaria Venere, ef-

fluxuque nocturno coinquinant. Anima *Pollutio*
 enim, corpore oppresso somno, sopitis *unde, ac*
 que externis sensibus, in profundum cor- *seminis ef-*
 poris demersa, diurnas corporis actiones *fluxus.*

sentit atque intuetur, & quibus se corpus
 explere cupit, ijs tanquam præsentibus

imaginatione quadam fruitur. Hincma-
 nasse prouerbum ominor, Canis panem,
 Canis agros ac venationes somnians.
 Quæ enim quisque impensè expetit, quæ-
 que fixius animo menteque concipit, ea
 in somno meditatatur, earumque rerum
 species noctu obseruantur. Ad quæ allu-
 sisse Esaiam verisimile est, quum inanes
 esse improborum conatus, & consilia in-
 dicat, illaque vt fumos ac somnia euanes-
 cere. *Vt enim, inquit, somniat fameli-
 cus se comedisse, experrectus autem adhuc e-
 surit: Et sicut sitiens se bibisse somniat, ex-
 perges factus vero vacuus est: Sic accidit ijs
 qui innocentum sanguini inhiant, illoque sa-
 tiari cupiunt, tanquam enim somniantes fru-
 stabuntur, nec obtinebunt quod impense cu-
 piunt, aut se assequutos opinantur.* Cate-
 rum si quis forte frigidi humidi que sta-
 tus ac phlegmatici hominis internas no-
 tas atque indicia requirat, illa obiter pa-
 refaciam, quaque sint natura, conditio-
 ne, moribus, viuendi instituto, common-
 strabo, tamen si non est quod de his mul-
 ta ac magnifica vllus speret, quum per-
 exigua in illis eluceat vis mentis, animi
 præstantia, acumen ingenij, doctrinæ stu-
 dium,

*Canis pa-
 nem som-
 nians, pro-
 uerbum.*

Cap. 29.

*Esaiæ lo-
 cus expli-
 catur.*

*Indicia fri-
 gidi & hu-
 midis stat⁹.*

*Pituitosi
 ignari.*

dium, rerum gerendarum scientia, quam cum prudentia ac sapientia coniunctam esse par est. Sunt enim qui in hunc ordinem referuntur, non admodum acri exactoque iudicio, aut *emunctæ naris*, ut à quorum obturatis pituita muccoque naribus: *Obesæ naris*, prouerbium deductum est, à corpore ad animum translato vitio. Ut enim palato minus sapiunt, nec odorantur, aut sensu oblata percipiunt: ita mente quoque insipidi sunt, atque obtusi, stupidi, ignaui, inertes, nec denique natura aut usu sagaces vel acuti, vel callidi, quod calor natiuus sopitus sit, immerfusque humidæ qualitati, atque humori frigido: quò fit ut memoria quoque sit fluxa ac prope nulla: Sermo ut pulsus atque incessus tardus ac remissior. Verum illud præcipue in ijs laudem meretur, quod placido sint ingenio ac sedato, quod Veneris minus dediti, quod nec iracundi nec iritabiles: ut qui etiam lacerati non incandescant: obiternullis dolis, insidijs, fraude, astutijs, technis, versutijs, sycophantijs ut Cholerici, instructi. Sed quoniam multis varijsque mobis tentari soleant quod sedentarij sint atque otio dediti, post imperatam præscriptamque

Prouerbij origo, Obesæ & emunctæ naris.

Pituitosus hominis laus.

LEVINI LEMNII DE

*Pituitosi
exercendi
labore.
Lib. 1.*

*Tuen. va-
let. lib. 5.*

*Pituitosis
cena par-
ca sit.*

calidam victus rationem, de qua in frigi-
do corporis statu, tum humidi abunde
tractatum est, vt exercitationi assuescant,
extimulandi sunt. Ignauia enim ac de-
sidia corpus, vt Celsus ait, habet, labor
siue exercitatio firmat: illa præmaturam
senectam, hæc longam adolescentiam fa-
cit: quocirca valentiores hi motus exigūt,
ne humor plus satis augeat, & calor so-
piatur. Itaque matutinis ambulationibus
insistant, per accliuia editaque loca ventri-
culo inani ac vacuo: nihil tamen vetat ab
assumpto cibo tale quiddam aggredi, sed
has corporis agitationes maxime lentas
esse conuenit, meridianas vero magis ce-
leres ac citas, (quod & calidis & humidis
obseruare expedit) non tamen vt Gale-
nus ait, quales festinabundis opere aliquo
urgente perfici solent. Hoc quoq; ijs præ-
cepisse ex vsu est, vt diutius ieiuni persi-
stant, accœnent parcius: quū enim omni-
bus quibus inculpata valetudo obtigit, li-
beralior cœna esse debet, nisi consuetudo
obstet, tum istis parca conuenit ac fruga-
lis, quò cerebrum nocturnis exhalationi-
bus, quæ è ventriculo emanāt, minus ob-
nubiletur: istę enim distillationibus acca-
tharris materiam præbent ac seminaria, ex
qui-

quibus tanta morborū examina pullulāt,
 quæ vt declinari euitariq̃ue possent, phle-
 gmatici humoris differētias, & quo sint ef-
 fectu, quos illæ morbos pariāt, paucis ex-
 plicabo. Statuūtur autē Pituitæ species ac
 discrimina quatuor, Dulcis aut si crudior *Quatuor*
 sit, insipida, quæ somnolētos homines effi- *Pituitæ spe-*
 cit, & maiorē somnū conciliat, quàm na- *cies & ef-*
 tura exigit, humectato scilicet & frigescen- *fectus.*
 te sensuum principio, nempe cerebro. Aci *Galen. de*
 da famelicos reddit: siquidem os ventri- *plenitu.*
 culi, seu stomachus vbi illo humore imbu-
 tus est, ad ciborum appetentiam excita-
 tur: Salsa quæ siticulosos facit, ac stoma-
 chum vellicat. Vitrea vero quæ & tenaci-
 tate & algore cēteros superat, cibi fastidiū
 adfert ad nauseam: Harū omnium mitior *Pituita*
 minusq; noxia dulcis est, quæ concoctio- *dulcis.*
 ne domita meliorescit atque in sanguinis
 naturam commigrat: cui tamen suum nō
 desit virus ac malitia, nisi omne vitium pe-
 nitus calore excoquatur: nam tumores
 laxos, molles, inflatos excitat, albos nul-
 laque rubedine perfusos, tum aliæ quædā
 pituitæ eruptiones in extima cūte emer-
 gunt, vt præhumida scabies, tum mulie-
 rum atq; impuberum papulæ pustulæque
 tumentes quæ nonnunquam in saniem ac

LEVINI LEMNII DE

rulentum humorem erumpunt: verū non magnum pruritum & ardorem excitant, vt ea scabies quę ex falsa pituita aut cholera affluxu contrahitur, quę acri mordaci quę falsugine imbuta est.

*Pituita
acida.*

Acida Pituita succo melancholico qui subinde in ventriculum confluit, qualitate effectū quę assimilis & cognata, minus quā vitrea, magis quā dulcis, frigida: hæc pungit ac stimulat stomachum, illi quę morsus infert: siquidem quum is exquisitissimo sensu polleat, acerbissimi humoris qualitate offenditur: tam austerus enim sapor illi inest, vt si vomitu excuti contingat, vt i hyeme & autumnō assolet, linguam, palatum, fauces dentes radat ac stupore afficiat non secus, quā vix acer-

*Omphaciorū
quid.*

bæ succus quem Omphacion cultiores medici, populares agrestes vocant, sic vt agrē expugnari elui quę eius sapor possit.

*Appetitus
caninus.*

Hæc quoque pituitæ species si quando os ventriculi occupauit, suo quę acore atque acerbitate imbuerit, insatiabilem ac protus caninam appetentiam excitat, quę grauidas ferē infestat circa tertium à conceptu mensem, præsertim vbi fœmellam gestant, in quibus quum sit calor languidus,

dus, ac vires flaccescāt, nō facile natura pi-
 tuitosos humores cōcoquere potest quo
 fit vt nauseabūde sint ac fluctuationibus,
 crebrisq; ructibus molestetur. Quū enim
 acida atq; acerba potissime cōcupiscāt, vē-
 triculū vitiant, multosq; prauos humores
 coaceruat. Sunt autē & præter mulieres
 viri etiam huic malo obnoxii, quibus ci-
 bi calorifici exhibēdi sunt, & vinum ma-
 xime meracum. Quod si humorem hunc
 in corpore putrescere cōtingat, febris ex-
 citatur *Epiala*, sic dicta, quod interiora ca- *Epiala fe-*
 leant, rigescant autem ac frigore concu- *bris.*
 tiantur externa, nam is humor accensus
 similem flammam edit virentibus hume- *Simile à*
 disque lignis, ex quibus dēsi crassi que fu- *lignis vi-*
 mi humida quadam substantia imbuti as- *rentibus*
 surgunt, adeo vt calor ab humore prohi- *accensis.*
 bitus nequeat erumpere, sic vt nō solum
 colorem ita affectis vitari contingat, sed
 etiam in animo mente que aliqua percipe-
 re incommoda. Salsa pituita quæ nonni- *Pituita*
 hil affinitatis cum cholerico humore ha- *salsa.*
 bet, conficitur ex bilis vel salsæ vel sero-
 sæ humiditatis commistione, aut putres-
 cente phelgmate, à cuius acrimonia non
 rigor, sed horror, totiusq; corporis con-
 cussio oboritur, vbi is acceditur, nulla est
 autem

autem inter pituitę species hac nocentior.
Siquidem dolores intensos excitat, ubi in
partem aliquam incubuit, ac vi mordaci
ulcerofas lassitudines membris infert, cu-
tem deniq; aridis squāmosisq; ac fœdis
eruptionibus deformat, nempe menta-
gra, impetigine, lepra, p̄sora, scabie pruri-
ginosa, ubi vero cum melancholia, alijs-
q; vitiosis humoribus coaluit, elephan-
tiasim parit, quę Hebręorū lepra est, her-
peta, phagedenam, morbum Venereum,
compluresq; alios, qui membra erodūt
ac crudeliter depascunt,

*Pituita
falsa nox-
ia.*

*Pituita vi-
treæ.*

Vitreæ autem Pituita sic dicta, quod eli-
quato fusoq; vitro sit assimilis, omnium
frigidissima est, quo circa egerime con-
coqui potest, atque ad salutarem domesti-
cumq; humorem reduci, obsidet autem
magna ex parte caput, ventriculum, atq;
intestina, quibus acerrimos cruciatus in-
fert. Siquidem pungit, vulnerat, dilaniat,
quū enim ista pituita glutinosa sit, ac vis-
co assimilis, vt est ea materia, ex qua vi-
treæ pocula effinguntur, propter lentorē
ac tenacitatem ægre diuellitur, atque an-
gustis conceptaculis adhærescit, sic vt na-
tura cum alieno atque extraneo humore
dimicans, acerbos dolores concipiat, pri-
usquam

*Quę par-
tes pitui-
tæ obnox-
iæ.*

usquam excutere posset infestum corpo-
 ri humorem qui varios atque intolleran-
 dos morbos secum deuehit, nempe Coli-
 cos, Iliacosq; dolores, intestinorum diffi- *Tenesmus*
 cultates, egestionis mordaces, tenesmus *quid.*
 quæ nihil aliud est, quàm frequens & irri-
 ta egerendi cupiditas, quæ magno enitēdi
 conatu & molimine vix minimam vitreæ
 pituitæ partem excludit, ac paucas quas-
 dam sordes ac strigmenta deijcit, quibus
 affectibus & si quæ alia exoriuntur tormi-
 na, ego nulla re efficacius mederi soleo,
 quàm foris adhibitis fomentis, intus ve-
 ro iniecto clystere quo omnes illæ pitu-
 itæ collectiones prolui solent & abster- *clysteris*
 gi. His autem morbi ac valetudinis incō- *usus.*
 moda in infimis partibus citra febrem fe-
 re consistunt, nisi dolorum faces admo-
 ueri contingat, quod nulla subsit vel pu-
 tredo vel inflammatio, ac membrum sit
 ignobile: verum si in principem aliquam
 precipuamq; partem hec pituitæ species
 decumbit, ac putrefacta inflammari inci-
 piat, febres excitat Lipyras vocatas, atq;
 in imis visceribus frigus æger percipit, ex *Lipyræ*
 ternis calorem. Quemadmodū enim So- *febres.*
 lis calore glacies, nix, grando, liquecit ac
 dissoluitur, fluida quæ singula efficiuntur:
 ita

LEVINI LEMNII DE

ita æstus febrilis crassum illud & concretum
 phlegma liquefactum diffundit, quo fit ut
 in eodem corpore calor & frigus percipi-
 atur, quemadmodum in ijs qui humidis
 madidisq; vestibus foco assident, aut ma-
 nibus niuem vel glaciem attrectant, quo-
 rum membra eodem temporis momen-
 to frigidam calidamque qualitatem sen-
 tiunt. Caterum quum magna mortalium
 pars, hibernis potissime mensibus aut una
 aut altera pituitæ specie infestari soleat;
 omnibus modis efficiendū ut calidis cibis
 assuescat, ac concoctionem exacte perfici-
 ciceret: siquidem ex cruditate & frustrata
 ventriculi concoctione maxima pituitæ
 noxa in corpore congeri solet, quæ siquid
 aliud, evidens certe detrimentū valetudi-
 ni infert, quo circa quæ impese frigida hu-
 midaq; existūt, in primis euitanda, ut sunt
 Austrini flatus plani pisces ac lubrici; fru-
 ctus arbutei, ex herbis lactuca, portulaca,
 cucumeres, melones, cucurbitæ, fungi;
 aut siquid horum in vsum veniat, calida
 condimenta adhibeantur, ac tempestiva
 exercitio, tū quæ crassos viscososque hu-
 mores attenuant, quæ flatus discutiant, ac
 quàm minimum humoris excrementiq;
 pituitosi in corpore residere patiantur:

*Calor hu-
morem, ut
sol glaciē
dissolvit.*

*Simile à
madido
homine.*

*Pituitæ
incomodo
omnes ob-
noxij.*

*Cruditas
pituitam
parit.*

namij quoque mentem transuersum rapiunt

De Memoria excolenda, demoliendiq; eius detrimentis atq; incommodis.

Caput Quartum.

QVoniam autem frigida humidaq; in temperies, tum frigida quoque & sicca, vbi plus iusto inualefcit, memoriam obruit, ac lethaliter afficit, huic operi non nulla inferenda putauim, quæ illi cultum adferre possint, atq; efficere vt quam minimum illa detrimenti concipiat, aut vlla sui parte iacturam patiatur. Qua autem ratione id perfici possit, obiter iudicabo. Est enim non modo studiosis, sed nulli non mortalium salubre cum primis & frugiferum. Siquidem omnes actiones ac munia publica quæ vel publicè vel priuatim obiri solent, omniaque cogitata, conceptus, consilia, meditationes, curæ, studia, dicendi agendi que labor & industria, *Memoria omnia perfici.* quæque vel animi vel mentis agitationem exposcunt, memoriæ adiumento perfici debent. In hoc enim thesauro potissimarationis, intelligentiæ, iudicij pars consistit,

ex eoque tanquã è locuplete atque opulente instructo penu depromitur, eruitur que rerum recõditarum vberima supellex. Quæ memoriæ vis nisi, vt fidus tutor accõseruator ijs rebus que à nobis excogitẽ perceptẽq; sunt, adhibeatur, omnia protinus, etiã si præclarissimi sint ingenij monumenta, effluunt atq; obliterantur. Assignatur autẽ memorandi facultas Cerebro, mentis omniumque sensuum domicilio, quo affecto aut intemperie aliqua vitiato, omnes naturæ functiones ac munia affici contingit ac labefactari, sic vt imminuta mente, conuulsaque ratione, intellectu, iudicio, desipientia oboriatur, obliuio, stupor, delirium, stultitia, alienatio, fatuitas iners ac stolidã, qui affectus ac mentis errores multifariam hominibus obuenire solent, nèpe ex capitis ictu ac vulnere, cranei ruptura, casu, ruina, contusione, pestiferis morbis, qui ex ambientis aëris contagione homines inficiunt, ac præter externa quæ nõnunquam euitari nequeunt, illa quæ ipsi nobis damna inferimus, vt est Crapula, ebrietas, ingluuies, intempestiuæ vigiliæ, cibi frigidi & pituitosi, immoderatus cõcubitus quo mens obstupescit, ratio, intellectus, iudicium

*Memoria
in cerebro
consistit.*

*Memoria
perniciosa.*

diciū obscuratur, ac naturæ robur sic ple-
 riſque deiſcitur atq; eneruatur, vt corpus *Venus cor-
pus ener-
uat.*
 tridui operam curamque expoſcat, & am-
 plius antequam inſtaurari poſſit, atque in
 priſtinum ſtatum reſtitui: ex quo incom-
 modo accedunt morboſæ aliquot ac fœ-
 dæ affectiones, quæ non minorem menti,
 quàm corpori cladem inferunt, ac remi-
 niſcendi vim obruunt. Vt autem immodi *Cerebrum
ſiccum nō
concepit
imagines.*
 ca cerebri ſiccitas à nimia crapula, inedia,
 Venere contracta, memoriæ officiit, quod
 ea qualitas inidonea ſit ad ſuſcipiendas
 rerum formas, vt quas ariditas ac durities
 reſpuit: ita affluentior humiditas ex otio,
 deſidia, immodico ſomno, cibis humidis
 parta, memorandi facultatem opprimit.
 Suſcipit illa quidē celerius rerum formas *Cerebrum
humidum
nō retinet
imagines.*
 ac ſimulachra, verū ob mollitudinē nō in-
 hæſcunt, ſed effluunt, vt ſigilla quæ vbi
 in nimis vdam ac fluxam materiam impri-
 muntur, nullam rerum formam an veſti-
 gia referunt, ſed conſeſtim euaneſcunt ac
 dilabuntur. Quum itaque memoriæ vis
 conſiſtat in fida ac ſtabili imaginum con-
 ſeruatione: pueris & quotquot humido *Pueri &
ſenes obli-
uiſi, ſed
diuerſa
ratione.*
 ſunt cerebro, imbecillior eſt, quā vt ima-
 ginum impreſſionē retinere queant. Se-
 nibus quoque vis ea inualida eſt quod ob

cerebri frigiditatem & ariditatem nihil
 insculpi possit, eoque fit ut utrique obli-
 uiosi existant, ac debili minusque tenaci
 memoria. Siquidem huius, omniumque
 sensuum internorum vis ac facultas ad ce-
 rebri temperiem est exigenda. Nam ex
 crassa eius partis substantia, aut quum in
 ea spiritus atque humores densescunt, mul-
 tisque vaporibus obsita sunt & obducta,
 obliuio suboritur, ac quum intelligen-
 tia tarditas, tum percipiendi difficultas.
 Ex humecto vero cerebro, nimiumque
 liquido sensus emergit obtusus & hebe-
 rior, minimeque diuturna memoria aut
 stabilis. Siccior vero cerebri constitutio,
 labilem ac fluxam memoriam parit pa-
 rumque tenacem: non enim concipit ima-
 gines, atque ægrè insculpi eas patitur, non
 secus quam ferri aut chalibis lamina ob-
 duritiem celaturas non admittit, ac filii
 mucronisque aciem respuit. Memoria
 itaque stabilis ac firma ad cerebri tempe-
 ramentum referenda est, eaque vis men-
 tis naturæ muneri ascribitur, sic tamen ut
 iuuetur arte, excultaque vigeat, aut si col-
 lapsa sit, aut detrimentum acceperit, cu-
 ra atque industria erigatur. Quocirca
 cum primis danda opera, ut valetudo in-
 cul-

*Cerebri tem-
 peries me-
 morie
 præsidium*

*Simile à
 ferri ac
 chalibis
 natura.*

*Memoria
 naturæ
 munus ar-
 te iuuatur*

culpata existat, ac corpus optime constitutum, ut moderata sit victus viteque ratio, ac frugaliter, summaque; temperantia instituta, ut cib' exactè cōcoquatur, ut mēs affectibus libera, animus tranquillus ac placidus, ne quā ingruat quod menticaliginem possit offundere: plurimum enim confert ad memorię præsidia, corporis animique vigor, aëris salubritas, cerebri temperies, sensuum omnium optima constitutio, spiritus animalis ac vitalis, qui ab humoribus promanant, lucidi minimeque; turbulenti. Hæc enim efficiunt, ut omnes animæ facultates, inter quas memoria præcipuas partes obtinet, vigescat, nec quidquā earum rerū, quas vel aspectu, cogitatione, ingenio, doctrina, meditatione cōcipimus, mēte excidat, aut aboleatur: quam enim sopita visa sunt & oblitterata, postliminio mēti ingeruntur, ac velut recens transacta oculis obijciuntur, sic ut hesternorum immemores, acta pueritiæ, quæque; reuolutis aliquot lustris, atque; annorum spatijs mēti animoque; infixæ erāt, reminisci nos cōtingat ac recordari, hac, opinor, ratione, quod auide atque; attēte, summaque; admiratione tenella ætas, quæque; adolescit atque ad capeffendas præceptorum

*Ratio cur
pueri ante
actorum
memores.*

LEVINI LEMNII DE

traditiones prōpta sit, alacris, expedita,
 erecta. Siquidem quum nondum rerū ac
 verborum mole mens obruatur, nec ne-
 gotijs, vllisq̃ue occupationibus grauiori-
 bus sit distracta, tenacius inhæret quę pri-
 mis annis animisq̃; puris instillantur. Cę-
 terum quum Memoria rerū in priore ca-
 pitis parte quę sinciput dicitur, concipia-
 tur, vbi sensus primarius seu cōmunis vi-
 get, tum verò quę eius munere parta sunt
 in posteriore seu occipitio reconduntur,
 atque asseruantur. Quocirca consultò fa-
 ciunt qui nuchā ac ceruices à frigore ven-
 tisq̃ue tuentur ac muniunt: nā hæ partes
 affectę epilepsiam, lethargum, stuporem,
 paralyfim, tetanum, obliuionē inducunt.
 Quamobrē omnia ea amoliri par est, quę
 memorię officiunt, aut vllam illi iacturā
 inferre possint. Quoniam vero multa ani-
 mo obuersantur, atque in memoriā recur-
 runt etiam inuitis ac repugnantibus, quę
 obliuionis tenebris obruenda potius, quā
 ea patiamur diutius menti inherere, vt in-
 honesta quędam, ac vitiosē parumq̃; de-
 corē peracta: plurima autē quę meminisse
 expedit, ac salutaria sunt, excidunt, horū
 accuratē habenda ratio, ne vt vulgo fit,
 istarum rerū delectum ac discrimen sustu-
 liste,

*Nucha &
 ceruices
 muniēda.*

*Oblivio
 aliquando
 grata.*

lisse, aut non obseruasse videamur: quam- *Memoria*
 obrem quæ quisque meminisse velit, sub- *rerum re-*
 inde ab animo reposcat, atque in mentē *nouanda.*
 reuocet, eaq; crebro meditetur ac reuol-
 uat: quæ vero excussisse velit atque obli-
 uisci, tanquā noxia ac menti pernicioſa,
 ijs ratione ac iudicio acriter obſiſtat atque
 obluſtetur. Vti enim natura comparatum *Natura*
 eſt, vt mens humana quæ ab integritate *vitiſa in*
 delapſa eſt, peſſima pro optimis amplectā *deterius*
 tur, eaque promptius concipiat atque ad- *prona.*
 diſcat: ita quoque tenacius ac fixius inhe-
 reſcunt deteriora adeo vt ægerrimè excu-
 ti queant. Quæ res effecit, vt Themisto- *Themisto-*
 cles ab illo qui artem memorandi proſi- *cles obli-*
 teretur, ſciſcitatus ſit, eſſetne ars aliqua quæ *uionem*
 nonnullarum rerum obliuionem polliceretur: *quare*
optauit.
 meminisse dum libet, ſed non æquè facile quæ
 ſe præter voluntatem menti ingerunt, obli-
 uisci. Sunt enim quorum obliuio nobis
 gratior eſt, quàm memoria, ſic vt plerique
 grauatè ferant, obduſtas cicatrices refri- *Obliuio re-*
 cari, ac redintegratione quadam iam pri- *rū quando*
 dem ſopita ſepultaque in mentem redu- *expetēda.*
 ci. Quò ſpectat Prouerbiū, *Malum quod*
bene conditum eſt, ne moueas. Cæterum quū *Prouerbiū*
 multa paſſim apud Rhetores obuia ſint *Nō monē-*
 atq; expoſita quæ memoriā fulciunt, mul- *da noxia.*

taq; illi adiumenta pollicentur, nō visum
est operapretium lectorem ijs commemo-
randis demorari, eoq;ue magis quod ple-
raq; operosa sint, ac vix anxia cura obser-
uari queant. Siquidem ingenij mentisque
acies huiusmodi præceptionibus hebescit,
ac nativa memoriæ vis obruitur. Inter alia
aut stabilitæ memoriæ præsidia, hoc præ-
cipuè spectari debet, vt corpus salubre cō-
sistat, nec vllis morbis præsertim qui capiti
noxā inferūt, expolitū. Sōnus sit modera-
tus corpore nō in dorsum, sed in latus ex-
porrecto: animus tranquillus ac placidus,
mēs sedata, omnibusq; superuacuis ac ne-
gotiosis occupationib⁹ libera. Atqui quū
hæc animæ facultas fragilis sit & delicata,
nulla re graui⁹ afficitur, quā cruditate, lu-
xuria, intemperantia, crapula, ebrietate. In-
terim in excolenda fouendaq; memoria,
omnia acciri debēt adiuuēta, omnia adhi-
beri adminicula, quibus illa fulciri possit,
& augescere: inter quæ est assiduus legen-
di dicendiq; vsus & exercitatio, adhibito
ordine, ratione, ac modo, exclusa tumultu-
aria ac cōfusa lectiōe. Nihil est quod ma-
gis cura, studio, industria, diligentia, cultu
vigescat ac roboretur, nihil quod equè in-
curia, ignauia, oscitātia, inertia, intercitat
atque

*Sanitas
memoriæ
robur.*

*Memoriæ
perniciēs
cruditas
ex crapula*

atq; obscuretur. Et quēadmodum vanitas
 est, vt is ait, & iactatio circa memoriæ mi- *Ad Heren*
 raculū arte potius, quā natura gloriari: ita *nī lib. 3.*
 sapiētis ego iudicio, naturę dōtes atq; ani *titul. 7.*
 mi mentisq; munera, vt agros excolere, ac
 fœcunda efficere. Iā vero vt aliqua præce- *Memoria*
 cepta medica referā, quo min⁹ hic fundus *cœnā par-*
 sterile scat, hoc meminerit qui hāc vim sta *cā exigit.*
 bilē præstare velit, cœnandū parcius, aut si
 largius cœnatū sit, inambulet, festiu⁹ vide
 ri affectet, nihil serij meditetur, aut se an-
 xijs ac scrupulosis reb⁹ defatiget: vbi vero
 inter somnū ac cœnā sesqui horę interuallū
 intercesserit, quieti se dedat, ac lateri incū
 bat dextro: diluculo experrectus omnes
 meatus expurgādis proluendisq; excre-
 mentis destinatos exoneret, primum lin-
 guā defricare pergat, caput eburneo peſti
 ne placide demulceat, capillos sibi adimi
 patiatur, præsertim si anni tempus, regio,
 cōsuetudo id exposcat: nam hibernis men-
 sibus id tentare, cœloq; Aquiloni ac polo *Præpostrea*
 arctico exposito non minus insalubre est, *ra capitis*
 quā ridiculum: adimunt enim sibi na- *rasura.*
 turæ præsidia ac munimenta quę frigus ar-
 cent, atque externis iniurijs obſistunt,
 aliaq; ascititia tegmenta capita applicāt.
 Vbi vero aura placida est, regio tēperata,

cœlum neasperum nec rigidum, raso esse
vertice non improbo: effumant enim libe-
rius vapores densi qui memorię officiunt.
Itaque videntur mihi salubri cōsilio plerique,

*Memoriæ
rasum ca-
put cōfert,
nonnullis
officit.*

que, qui nonnullis Diuis addicti sunt, at-
que illorum institutū professi, non super-
stitionis ratione gestare caput glabrum,
atque ad viuam cutem detonsum: suble-
uantur enim hac re omnes qui pituita, qui
catharrus, qui dolore capitis conflictari so-
lent, aut quibus ex humorum redundan-
tia caligant oculi, aures obsurdescunt, na-
res obesæ atque obturatæ, sic vt in morbis

*Memoriā
barba raso
adiuuat.*

quibusdam capitis in mentis alienatione,
desipientia, delirio, phrenesi, mania, me-
lancholicis affectibus, furore, insania, con-
sultum visum sit medicis abradi capillos:
quod ipsum nō vanum existimari velim,
quū quisque experiatur, adornata cōpta-
que barba, vel ea penitus adēpta, hilariore
esse se, minusq; morosum. Quin multis cō-
sultor esse soleo qui vitiosis sunt oculis ac
caligantibus qui surda stri sunt, aut graue-
dini obnoxii, vt frictione capitis, barbæ ra-
sura, aliaque illarum partium commodi-
tate vtantur, atque vt cuique nationi pe-
culiare est, tonsoris opera illas partes per-
mulceri patiantur: nō solū enim venustior

quis-

quisq; efficitur, sed animo mitiore, magis
 que tractabili, sic vt mens exhilarescat, ac
 sit erectior, memoria magis eluceat, spiri-
 tus qui ad quasuis actiones nos impellūt,
 excitetur, omnesq; sensus paulò ante so-
 piti se proferāt atq; enitescāt. Quod si os,
 fauces, palatū subinde colluat, dētes defri-
 cet, nares emungat, aures à sordibus scal-
 pello expurget, pectus tussi, screatu, ster-
 nutamento, popismate dilatare non desi-
 nat, partesq; infernas, ventriculum, lienē,
 iecur, intestina, aluum, vesicā suis excre-
 mentis exoneret: nō solum memoria, sed
 omnia mētis organa, ac singulæ animæ fa-
 cultates citra offensam munere suo defun-
 gentur. Quoniam autem magna ex parte
 frigida humidaque qualitas memoriā in-
 festat, illamque obruit, hæc contrarijs est
 expugnanda, ijs scilicet quæ humorē su-
 peruacaneum absument, ac cerebro ro-
 bur conciliant: vt sunt nux myristica seu
 muscata præsertim quæ non exucca est &
 cariosa, rosmarini flos, eiusque frutex, &
 quidquid ex his confici solet, amaracus,
 melissophillos, vulgo melissa: vtriusq; dif-
 ferentiæ stechas ab insulis nomen sortita,
 Pæoniæ radix, eiusque bacca fruticulus
 quem viscum vocant, Satureia, hisopus,

*Memorie
 que conse-
 runt.*

Herbe thimbra quam vulgo nescio qua inducti
que mētē ratione nunc Oreganum vocant, quę alia
acuiunt. est à Cimula, odoris saporisq; inter elixas
Thimbra carnes gratissimi: nam hibernis mensibus
alia à Ci- non exolefcit aut emoritur: quibus acce-
mula. dūt bethonica, verbaſculus odoratus, vul-
go herba paralyſis, maron, vel origanū vul-
gare, aut ſilueſtris maiorana, ocymū quod
baſilicon vocāt vtriuſq; differentia Iridis
radix, Inula vulgo enula campana, rapha-
nus, hoc eſt, radícula quę eſtate nuſquā nō
menſis inferitur ad acuendam appeten-
tiam, atque edendiauiditatem: inter exo-

Memoriae
remedium
vbi ex fri-
gidityte et
humidita-
te contra-
ctum eſt
vitium.

tica autem & peregrina Zedoarium, ga-
riophilli, macer quę nucē muſcatā ambit.
Zinziber præſertim viride ac melle condi-
tum, acorus non adulterinus, caſia ac cina-
momum, carpeſiū vulgo, vt opinor, cube-
be, mirabolani conditi ſeu in melle aſſer-
uati. Horum pleraque vel in ſyrupos re-
digi poſſunt, vel in pulueres aut condi-
menta reduci, vel eorum decoctum ſu-
mi aut dilutum, ab ijs præſertim qui loca
frigida humidaq; incolunt, ac natura pi-
tuitoſi ſunt. Nam ſeniculis aridis, exhau-
ſtis, irrigari poſtulant quum corpus, tum
ſenſuum instrumenta, ac ſuaui alimen-
torū rore madefcere ac perfundi, vt ſunt

Memoria
que exigit
à ſiccitate
orta.

cortices citri, hoc est, mali Medici condi-
 ti, glycyrrhiza, nymphaea vulgo nenu-
 phar, buglossus & quæ nobis borago di-
 citur, vuae passæ exëptis vinaceis, passulæ
 Corinthiacæ quæque moderate calefaciunt
 & humectant: Cuius generis sunt mel,
 zaccharum, vinû subdulce ac minime au-
 sterum, butyrum atque oua recentia, nu-
 clei pini, amigdale dulces non raucide, ne
 vetustæ, pistacia, castaneæ mollius tostæ, a-
 uellaneæ, nã iuglandes memoriæ officiunt, vt
 etiã cepe quod oculis caliginẽ infert vapo- *Cepe oculis & me-*
 re calido vt lactuca frigido, somnifica vi- *morie*
 ac soporifera. rapa vero ac napi cocti aut *noxium.*
 elixati, si quẽ experiri libeat, oculorû cla- *Lactuca*
 ritati adminiculatur, illisq; fometa mini- *visum ob-*
 strant ob calidi humidique; flatus copiam, *tundit.*
 qua & semẽ augent ac Venerẽ stimulat, si *Rapa spi-*
 gingibere cõdiantur. Quod vero ad cere- *ritus vi-*
 bella attinet, nihil perdicũ efficacius in e- *sorios in-*
 rigenda memoria, nec magis præsentia- *staurat.*
 neum, quibus accedunt passerulorum, *Cerebella*
 omniumque alitum quæ agilitate pollent *quæ me-*
 ac se volatu exercent, de quibus aliàs. Ca- *morie pro-*
 put lotionibus fatigare quãquã id pleriq; *sint.*
 non improbât, nulli persuasum cupio red- *Caput nõ*
 dit enim craneũ imbecille, atq; ad lenissi- *fatigan-*
 mam auræ iniuriã distillationibus accatar *dum lotio-*
 his

rhis expositum, pedes vero abluere ex decocto foliorum lauri acros marini, feniculi, non equidem improbauerim, auertit enim à capite vapores ac fuliginem quæ mentem offuscat. Quo vero fumi reprimi possint, ac cerebrum minus vaporum concipere, peracta cœna aliquot Coriandri grana prius macerata aceto in quo samfuchus decoctus sit, mox zaccharo incrustata ac tenuiter obducta, occluso ore dentibus conficiantur, dici vix queat, quantum memoriæ profuerit: nec minus efficax est id quod ex cotonijs conficitur, si ab assumpto cibo non nihil assumatur, discutit enim fumos, ac prohibet vapores sursum eniti, quod ipsum etiam præstant aliquot grana malthicis deglutita. Odorifera quoque identidem naribus admoueri debet, præsertim quæ sunt vibrantis naturæ accalorifica, vt lignum aloes, gariophilli, rosæ marini flos, ocynum, nigella, succinum orientale quod ambra grisea vocatur, zuberetum rosæ rubentes, caprifolij flos, spica Celtica, multa quæ alia quæ nullam grauitatem expirant, sed iucundum gratumque odorem exhalant. Omnia enim hæc spiritus recreant, suoque effluxu cerebrum reficiunt. Quod si res propemodum de-

*Coriandrū
incrusta-
tum.*

*Diacido-
niō vulgo
carnes coto-
niarum.*

*Mens odo-
ribus re-
creatur.*

plo-

plorata sit atque ad extremam obliuionē *Memoria*
 quis deuenierit, vt in lethargo, foris nu- *deplorata*
 cha & ceruices inungi debent oleo casto- *vt instauranda.*
 rei, nigellę, euforbij, costi, erucę: intus ve-
 ro momentum exhibeatur confectionis
 Anacardinaę, aut ipsa lingua defricetur: dis- *Anacardi-*
 soluit enim extremę frigidā humidāque *na confe-*
 ac viscosam pituitam: sic vt apoplexia per *ctio memo-*
 culsis loquelam restituat, linguamque hæ *rie utilis.*
 rétem refulciat, quod ipsum & oximelle,
 Scillitica perfici potest, ac vino ardente in *Quid lo-*
 quo grana aliquot erucę macerata sunt, *quelam*
 ad hæc enim tanquam ad sacram aneho- *restituat.*
 ram confugimus in deploratissimis mor-
 bis, in mitioribus vero alia iam memora- *Vt loquela*
 ta adhiberi possunt, vt serapion de stecha *restituatur apo-*
 de, dianthos dulcis, aurea Alexandrina, *plecticis.*
 diacastorium, pliris cum musco, theriaca
 & Mitridaticum. Experimento autem ac
 quotidiano vsu comprobatum est Aga- *Agalochi*
 lochum quod vulgo lignum aloes voca- *aut ligni*
 tur vel suffitum vel naribus admotum mi *aloes vis.*
 nifica esse vi in corroborando cerebro ac sen-
 sibus excitandis, adeo vt si in puluerē re-
 digatur admixtis aliquot gariophyllis, at-
 que osse de corde corui, eaque oleo nigel-
 la commisceantur, eas vires conferre ce-
 rebro, vt si galli gallinacei vertex eo ob-
 linea-

LEVINI LEMNII DE

Gallus ut linatur, cantillare ac crocire non desinat.
continēter

Et inde-
fesse can-
illet.

*De Calidi & sicci corporis statu & habi-
tudine: Obiter qua sit natura, con-
dicione, ac moribus, animiq;
propensione homo bilo-
sus seu Cholericus.*

Caput Quintum.

*Omnia
mutatione
obnoxia*

QUum nihil sit in externis naturæ re-
bus diuturnum ac stabile, nec quid-
quam vigorem suum constanter tueatur,
sed omnia iacturam patiantur ac vergant
in deterius tum humanæ quoque res va-
rias mutationum vices subeunt, grauesq;
lapsus atque inclinationes patiuntur. Sic
Calidus & humidus corporis status at-
tis progressu ad calidum siccumque habi-
tum deuoluitur. Siquidem calor humo-
rem natium sensim taciteque absumit ac
depopulatur, toti que corpori siccitatem
adfert, quæ qualitas ad proferendam vi-
tam naturæ est aduersissima. Ut enim ac-
censis cereis ac funalibus flamma pabu-
lum & quo alitur fomité depascitur, quo
exhausto, utriusque extinctio imminet &
interitus: ita insitus calor succum gemi-
num quo subsistit ac fouetur: pederentim
immi-

*Simile à
cereis ac
funalibus*

imminuit, sibi que atque vniuerso corpo-
 ri exitij causam ministrat. Corporis au-
 tem constitutio quæ ex calida ac sicca qua-
 litate emergit, ab ea que appellationem
 sortitur, adaucto pereas qualitates hu-
 more feruido, hominem biliosum consti-
 tuit, ob flaue scilicet bilis redundantiam: *Homo che-
 lericus.*
 cuius humoris duo constituuntur disci-
 mina, vnum naturale, alterum quod præ-
 ter naturam corpori inest. Naturalis au- *Bilis na-
 turalis &
 præter na-
 turam.*
 tem bilis excrementum est concocti san-
 guinis sapore amaro, colore verò effecti-
 que igneo. Flauescit enim ac spléndida est,
 vbi hepatis calor moderatus existit: vbi
 vero viscus hoc plus satis accenditur, ebul-
 lit quoque bilis atque efferuescit, illique
 color in luteum obscuratur: quali conspi- *Simile à
 Cervisie
 & olei
 colore.*
 ci solet exoticus ille liquor aut zythus qui
 Belgis *lopen bier* nominatur, aut vbi ole-
 um ac butyrum liquefactum vritur, ni-
 mioq; feruore torretur, atq; nigescit, quo
 fit vt fuluus color in opacū atrumque co-
 lorem demigret, qui etiam in externa cu-
 te nōnunquā se profert vbi, diffusus bilio-
 sus humor in cutē erumpit. Flaua autem
 bilis geminū in corpore munus obit: nam *Flauæ bi-
 lis munus*
 pars eius sanguini mista transit in venas,
 quò is cōmodius angustos quosq; meatus
 pe-

penetret, atque ad membra quę bilis nutrimentū exposcunt, deferatur. Pars cætera ad fellis folliculū, iecoris infimę parti ad nexum relegatur, mira solertia id providente naturę opifice, vt cui visceri attrahendi perficiendique alimenti vim admirabilem esset elargitus, conceptaculū quoque superuacanei inutilisque humoris adiungeret, ne quid incōmodi ad reliqua membra hinc possit deriuari, siquidē bilis eius est naturę, vt vim igneam proferat, cuius motu atque agitatione velut face subdita excandescimus atq; animo cōcitamur. Vnde apposite Ira definitur ardor & ebullitio quædam sanguinis circa cor, quam cerebrum quoque incalescit ab humore bilioso excitata, quę si quando illata est iniuria, vltionis est auida. Inferioribus vero partibus eū vsum præbet vt intestina ad excrementorū deiectionē extimulet, iritetque: cuius rei causam provida solersque natura excogitavit ac emolita est cōplures meatus expurgandis proluendisq; huiusmodi superuacaneis humoribus, nēpe renes atq; vrinarios trames: intestinum ieium, quod ab influente bilis acrimonia cōtinenter excrementa excutit, vesicam, aures, & subcutanea spi-

Ira quid
 & vnde.

spiracula quæ pori vocantur, discutiendis *Bilis per*
 sudoribus destinata, quorum pleraque si *quas par-*
 obstructione laborant, totam noxiæ hu- *tes expur-*
 moris colluuiem intus cohiberi cōtingit, *gatur.*
 atque in præcipuas aliquas partes impe-
 tum facere. Sic vbi folliculus fellis seu bi-
 lis flauæ receptaculum, ea sentina quæ ab
 hepate exhausit, exonerare se nequit, illā
 vel in ventriculum, vel in iecoris cauitatē
 refundit: quò fit, vt per vniuersum corpus
 bilis effusa sanguinē quum qualitate sua,
 tum colore inficiat: hinc Ictericus & mor *Morbus*
 bus Regius, sic dictus, quod exquisitissi- *Regius vi-*
 mum victum ac mensam regalem exigat, *de dictus.*
 qui corpus vndique auriginosum efficit,
 hoc est, luteo ac flauo croceoque colore
 perfusum vt argētum incrustatum auro-
 que obductum. Quod si gracilia intestina *Ictericus*
 seu Ilia affici contingat, intolerandi cru- *inauratus*
 ciatus, clamosique dolores ac torturæ ex-
 citantur. Ilion hoc malum vocant, & con- *Iliaca pas-*
 uoluum, quod ad cordæ similitudinem *sio.*
 intestina conuolui ac contorqueri videan-
 tur. Cōtrahitur autem hic morbus vel ab
 inflammatione, vel ab aridi- tōstique ster-
 coris obstructione, quum biliosi humoris
 minor copia eò confluat, quàm vt excre-
 menta possint excuti, ita si superior inte-

Q

stini

stini pars affecta est, cibus: si inferior, ole-
ta per os egeruntur, podice tamarctè oc-
cluso, vt ne flatus quidem ab illo prodeat:
multos præterea affectus flaua bilis parit,
vt tertianas, vrentesque febres, vbi ex-
tra venas illa putrescit: verum quum in
Medicorum libris passim obuij sint & ac-
curatè descripti, illorū narratione super-
sedendum existimo. Ceterum quæ sit cali-
di & sicci temperamenti, denique biliosi
hominis natura & conditio, tum quibus
argumētis deprehendi possint, obiter in-
dicandum. Principio, vt externas notas
persequar: Corpus huic constitutioni ca-
lidum, gracile, macilentum, musculo-
sum, longitudine decenti ac moderata:
quorum plerique tametsi statura pusilla
conspiciantur, ac minus procera: ala-
cres tamen sunt, erecti, agiles, inquieti,
atque vt apes insecti genus exile & mi-
nutum,

*Note cali-
di & sicci
status.*

*Simile ab
agilitate
apum.*

*Virg. li. 4.
Georg.*

Ingentes animos paruo sub corpore versant.

Color verò ijs fuscus aut rubore quo-
dam perfusus, præsertim vbi incædescunt,
aut incalescit exercitatione corpus plerif-
que autem pallidus aut subluteus, Cutis
hispida arterijs venisque amplis ac conspi-
cuis (neque enim sub carne delitescunt)

ut quam simul cum adipe calor dissoluat,
 Urina rubicunda, crocea, flaua pro bilis ac
 feruoris ratione, Pulsus citus ac velox,
 uti etiam incessus, Lingua volubilis &
 expedita, Capillus vero niger, plerisque
 crispus, atque intortus, ubi calor & siccitas
 est intensior, qui serius canescit, at ob
 siccitatem cito defluit, Nasus magna ex
 parte aquilinus, & aduncus: nonnullis au-
 tem præsertim Germanis, Sarmatis, Pan- *Vnde fla-*
 nonijs ac Belgis rutila barba, ac flaua cæ- *ua cæsa-*
 saries, quod euenit ex splendida lucida- *ries.*
 que ac syncera bili, quæ à calore feruido
 non deurit. In Belgica autem à popu- *Pronerbiū*
 laribus notari solent Aenobarbi, hoc est *in rubenti*
 rutila æneaque barba insigniti, aut quibus *barba ho-*
 capilli rufescunt, quod illorū moribus ali *mines.*
 quid vitij subesse censeant aut improbita-
 tis quandā maculam in animo menteque
 occultari ac residere. Vt em̃ Themistoclis *Themisto-*
 pædagogus nihil mediocre in illo futu- *clis inge-*
 rum pronunciauit, sed aut insigne Reip. *nium.*
 commodum, aut detrimentum: ita Bel-
 gæ quoque dictitant ab eiusmodi homi-
 nibus aut speranda optima, aut deterri-
 ma. Quin & hæc iactatur Prouerbialis sen-
 tentia. *Rooden baert seldom goet oft van goe-* *Suspecti*
den aerdt, hoc est, luteæ aut flauæ barbæ *ænobarbi.*

homines raro laudatæ esse indolis, aut spectatæ integritatis: quod in vita ac moribus omniq̃ actione improba quædam calliditas, & insidiosa astutia lateat, quæ in negotijs, contractibus, mercaturis, alterius dispendio se prodit, ac palam facit quibus sint artibus & fallacijs instructi: Quod ut in plerisque eius notæ hominibus, quoniam laudabilis desit institutio, observari fatear: ita complures commonstrari posse video, quibus is color, ac barbæ apparatus ad summum decus & ornamentum nihil officiat, quin potius ad decorem sit adiumento: passim enim in aulis principum, in consessu cœtuq̃ procerum, inter negotiatores honestos & quotquot præcæteris Aquilonios tractus occupant, multi conspiciuntur virtutis spectatæ ac singularis prudentiæ, qui in rerum publicarum functionibus præclare se gerunt, omnibusq̃ se integros præbent & inculpato: ut vir illustris Petrus Carbonarius Brugis oriundus, qui nō vni suo Lemnio, sed optimatibus quibusque vnice charus acceptusque est, qui sibi demandatas ac commissas legationes, quæsturas, prætorias functiones summa cum laude obit atque exequitur. Quod autem triobolares quidam,

Barba rutilia non semper improbum designat.

Petrus Carbonarius.

dam, infimæque sortis homines ea barbæ
 specie & colore futiles sint, pleni rimarû,
 qui hac atque illac perfluunt, nec quid- *Vnde præ-*
 quam pensi habent, aut frugi sunt: corru- *ui Rutilio*
 ptæ educationi tribuo, quæ naturæ procli- *rû mores.*
 uitatem ad vitiosos mores pertrahit: hinc
 enim efficitur, vt quisque tales inconstan-
 tes experiatur, fallaces, subdolos, vafros,
 astutos, ingenio vario, versatili, versipelli,
 παρούργω, obiter Punica lubrica que fide, *Homines*
 ita vt in negotiandi contractibus non sit *lubrici*
 consultum illis fidere: vt qui tanquam an- *fidei.*
 guillæ ac murenæ, elabantur, atque in ne-
 gotio quamlibet intricato se expediant
 atque eluctentur. Quibus si accedant alia
 corporis vitia, deterior est illis nature cōdi-
 tio, magisq; improba, hinc scitè Martialis.
Crineruber, niger ore, brevis pede, lumine lesus:
Rem magnam præstas Zoile si bonus es. *Lib. 6.*

Quæ vis illis indita est partim ab astro-
 rum influxu, nempe Solis & Mercurij vi,
 partim quæ mihi videtur præcipua ac po-
 tior, ob humoris biliosi ac spiritituû tenuita-
 tē, quæ calore subtili perfusa ad huiusmo-
 di actiones illos incitat atq; impellit. Sunt
 præterea inter hos variæ cōditionis homi-
 nes, nèpe ardeliones, hoc est, homines in- *Ardelio*
 quieti, clamosi, feruidi, volubiles ac præ- *qui.*
 Q₃ cipiti

cipiti quadam dicendi celeritate, quibus,
vt appositè Iuuenalis:

Sat. 3.

*Ingenium velox, audacia perdita, sermo
Promptus & Isæo torrentior, obiter illos
Esse putes quemuis hominem: tum dicier aptè
Grāmaticus, rhetor, geometres, pictor, alyptes,
Augur, schenobates, medicus, magis oīa nouit.*

Quales fere conspici solent pantomimi,
histriones, circulatores circūforanei, agyr-
thæ, hoc est, qui plebem ad nugas conuo-
cant, rabulæ, spermologi, buccetæ qui in-
cessu, manu, vultu, oculis, voce, gestibus
actiuosi sunt ac iactabundi, omnibusque se
negotijs, contractibus, actionibus, concili-
abulis, sodalitijs immiscēt atq; ingerūt.
In somno tumultuosi vt qui exiliant, ob-
feruidos spirit⁹ qui etiā sopore oppressos
erigunt atque ad motum incitant. Mul-
tifariam enim flaua bilis mentem homi-
num informat, variosque mores, studia,
animi propensiones ac motus profert.
Hinc siquidem euenit vt quicumque cali-
da & sicca constitutione existit, atque in-
ter cholericos censerī soleat, ferox sit, im-
periosus, indomitus.

Hor. in ar-
te Poëtica.

*Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Iura negans sibi nata, nihil non arrogat armis.*

Luce. sat. 6

Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.

Qui

Qui tamen vt leni momento incandes-
cat, ac sit natura irritior: ita subsidēte bi-
le confestim deferuescit ira, ac redditur
placabilis. Cæterum quum præter flauam
bilē quæ vna naturalis dicitur, plures sint
humoris huius differentiæ, ac sua cuique
natura & cōditio: de singulis obiter disse-
rendum. Principio à flaua bili procreatur *Pallida bī-
lis vulgo
citriua.*
pallida, eo, quo malum Medicum quod
citrium vocant, colore, ex viridi in lu-
teum languescens: viget autem ineunte
vere vnà cū sanguine in iuuenili, & quod
in dies adolescit, corpore: quo fit vt ea æ-
tas illo anni tempore tertiana febris infe-
stari soleat, si quando is humor oborta ob-
structione, putrescit atque extra venas ef-
fusus inflāmatur: cui affinis est spuria no-
thaque tertiana, sic dicta, quod nō ex syn-
cera flaua bili, sed nonnulla pituitæ par-
te excitatur. Nam æstiosa febris quæ *Febris
æstiosa.*
καῦσος Græcè ab ardore dicitur, ex rubra
cholera intra venas concepta putrudine,
accenditur, quæ deliria ac phrenesim,
mentisque alienationem inducit. Siqui-
dem sic affectis absurda quædam simula-
chra animo obuersantur, ac mentem for-
midine nocturnisque facibus trepidan-
tem.

Luc.li.7. *Exagitat vesana quies, somniq, furentes,
Atq, aliena premit vani terroris imago.*

*Biliosis ter-
rifica som-
nia.* Omnia siquidē ijs conflagere videntur,
atque ædificia, villæ prædia incendi fune-
stisq; cadibus ac tumultu bellico omnia
cōpleri, quorū pleraque etiā citra febrim
euenire solent, bilis fuligine ac fauillis in
cerebrum delatis. Quæ si quando corpori
*Bilis qua-
liter pur-
ganda.* menti que infesta esse pergunt, confestim
expurgata bile vomitu, sudore, alui deie-
ctione quæ radice Pontica perfici potest,
atque vrinā prouocantibus, vt est vesica-
ria, asperagus, apium hortense, anisi & fe-
niculi semen, immutanda victus ratio: re-
iectisq; calidis, pinguibus dulcibus quæ
in bilem promptissimè transeunt, præter
vuas passas & glycyrrhisam, hoc est, radi-
cem dulcem, exhibenda quæ sanguinis
feruorem temperant diluuntq;e. In pri-
*Somnus
biliosis
vtilis.* mis autem somnus inducendus lactucis
atque acetarijs quæ cerebrum omnesq;e
partes humectant ac reficiunt. Quum au-
tem calidis & siccis, omnibusq;e biliosis
multa noxia sint & perniciosa, tum nihil
immodico labore, vigilia, inedia, iracun-
dia, Venere immoderata nocentius. Sin-
gula enim horum vires exhauriunt ac de-
peculantur: neque enim aridis ac maci-
lentis

lentis quidquam adimi potest, quin potius saginari postulant, atque ut pecudes *Simile à saginādis pecoribus.* opima irriguaque pascua: ita illi delicatas *Simile ab arborum putatione.* mensas exigunt. Quemadmodum enim arbores & virgulta quæ ramis & fronde minus luxuriant, putationem respuunt, nec coërceri ferro sustinent: ita extenuata corpora & quibus multa desunt, quod ad firmum corporis habitum spectat, nulla sui parte mutilari, aut ijs quidquam eripi debet. Caterum alia est bilis species quæ à naturali ratione ac modo excessit ac degeneravit, Vitellina medicis *Vitellina bilis.* dicta ab oui luteo, cuius colorem refert & consistentiam: nam immodico calore crassescit, atque igneum intenseque luteum colorem concipit, quàm si putrescere contingat, atque inflammari, ardentissimas illa febres excitat. Quocirca quum hæc bilis à mediocritate descivit ac delapsa sit, contraria instituenda victus ratio, quæ extraneam qualitatem demoliri possit atque excutere: nam si similibus nutrimentis illam fouere tuerique pergas, exasperabis intemperiem, atque *Oleum camino.* oleum flaminæ adieceris. Est & alia bilis species Porracea à porri virore nuncupata: nam viridescit atque herbaceo colore *Porracea & prasina bilis.*

lore conspicitur, quæ in ventriculo ex vitiosis pravisque succis gignitur, atque oleaceis, cuius generis sunt allium, porrum, cepe, nasturtium, eruca, brassica, beta, cheriphillon: quum enim huiusmodi alimenta à natura domari vinci que nequeant, ac concoctione in salubrem succum elaborari, ex his porracea bilis conflatur, quæ nonnunquam vomitu excussa linguam & fauces amarulento acutoque sapore imbuunt ita, ut egrè suaviori liquore elui queat atque aboleri. Solet quoque noxius is humor nonnunquam in iecore ac venis ex gravissimis morbis produci, siquando bilis lutea deuritur vehementi extranei caloris incendio, quem vomitione excussisse perniciosum atque exitiale Hippocrates pronunciat. Ex hac produci-
tur aliud etiam excrementum tum reliquis deterius, ab æruginis similitudine
Æruginosa bilis vocata, quæ ex porracea vehementius deusta conficitur. Siquidem excocta intensiore calore humiditate, inarescit, atque eruginis speciem æmulatur, quod ex ignitis rebus, quibus bilis natura aptissime componi potest, dilucidè perspicimus: nam ignis vis primum in candentes prunas ligna demutat, deinde

Li. 2. prædict. ca. 39

Æruginosa bilis.

de in atros carbones, postremò deflagran- *Simile ab*
 te prorsus igne sopito que calore, in cine- *igne &*
 res: Ita in corpore humano, primo crocea *carbonib⁹*
 bilis conficitur: deinde in ualescente calo- *deflagra.*
 re præter naturam porracea, cui succedit
 æruginosa, postremò glauca ac cærulea,
 quod Glaſti & Isatidis herbæ qua fullo- *Glaſtum*
 nes ac tinctores pannos inficiunt, colo- *vreec.*
 rem referat, qui postremo in exacta ma-
 tram bilem transmutatur. Quæ bilis spe- *Bilis ma-*
 cies venenatis qualitatibus imbuta, men- *lignitas.*
 tem malitiosis moribus, corpus vero fœ-
 dis morbis contaminant, quorum pars
 magna ægrè expugnari possunt, ac me-
 dicantis opem respuunt, vt sunt Car-
 cinomata, cancri, phagedena ab exeden-
 do nomen sortita, mentagra, morphea,
 carbunculus, sacer ignis, qui vulgo An-
 tonio ascribitur, herpes, Estionemus
 quam Aulici qui ferè illi obnoxij sunt,
 Lupum vocant, nam cutem exhulce- *Lupus*
 rat, ac carnem ad ossa vsque depasce- *marbus.*
 tur, illa que cariota efficit, ac membro
 vitam sensumque doloris adiuit, qui-
 bus accedunt complures alij formidan-
 di ac contagiosi morbi, quos hæc humo-
 rum colluies secum deuehit, sic vt non
 aliud, quàm olidum & putre cadaver
 ho-

LEVINI LEMNII DE
homines circumferant.

Virg.
Aene. 1.

Atq; artus fœda sanie, taboq; fluentes.

De frigido & sicco corporis habitu, Cui
quoniam homo Melancholicus sub-
est, atque atræ bili obnoxius,
illius quoq; natura & con-
ditio explicatur, quæ
ratione expugna-
ri possit edo-
cet,

Caput Sextum.

Mors quid

Frigida & sicca qualitatum coniugatio
habitum constituit longe deterrimum
quum enim vitæ salus & conseruatio in ca-
lido & humido consistat: cui cedo illa qua-
litas & corporis constitutio approbari pos-
set, quæ vitæ fomenta, ac valetudinis præ-
sidia conterit ac depopulatur? Videmus
enim in tota natura rerum ac vicissitudi-
ne stirpes, animantes, homines, quæque
spirant, siquando calida & humida qua-
litate spoliari contingit ac destitui, specta-
re ad interitum. Neque enim Mors aliud
statui potest, aut aptius definitiõe expli-
cari, quàm vitæ ac spirabilis naturæ aboli-
tio, atque interitus, primarumque quali-
tatum quibus humores subsistunt ac fo-
uca-

uenture extinctio . Si quando itaq; ad has
 qualitates deuentum sit vel ex morbi con-
 ditione, ac natura, vel ætatis ratione atq;
 annorum decursu, quisque sibi mortem
 imminere persuadeat, ac non procul ab-
 esse vitæ terminum . nam incertos atque *Homo*
 inopinatos casus qui omnibus momentis *multis ca-*
 cuique nostrum impendent, huc non re- *sibus expo-*
 ferendos duco, quod præter naturæ ratio *situs.*
 nem ac violenter ingruant, vitamque præ-
 maturè depopulentur: qui vt nemini ter-
 rori esse debent, aut metum incutere, vbi
 vel iter ingreditur, vel mari se committit, *Securitas*
 quum Christiani hominis sit successume- *hominis*
 uentumque totius negotij, diuinæ proui- *Christiani*
 dentia cui innititur, commendare: ita e- *vnde.*
 tiam in hoc corporis habitu cui extrema
 minantur, non est quod spes infringatur,
 aut languescat curandi corporis industria: *Non despo-*
 sed dum aliquid vitæ superest, ea admini- *dendus a-*
 cula ac fomenta adhibere non desinat, *nimus.*
 quæ vsui esse possint in producendis an-
 norum spatijs, nam multa nobis Dei mu-
 nificentia suppetunt, quibus id cumulatè
 perfici possit, Vt enim arbores in fœcun- *Simile ab*
 das, cultu atque industria feraces red- *arborum*
 dimus, atque agros steriles, longoque a- *& agrorum*
 randi ferendi que vsu exhaustos, sterco- *cultura.*
 ran-

rando instauramus, ac restibili fecunditate post liminio sementi messi que reddimus idoneos: ita quoque corpora arida atque ad siccitatem inclinata alimentis naturæ fouendæ accommodis erigimus atque ad destinatum præfixumque vitæ terminum, tanquam ad optatum portum prouehimus, cuius rei potiundæ spem, ac consequendæ productioris vitæ fiduciam, nemo, si æquus sit rerum humanarum æstimator, improbare poterit, modo erecta in opificem penes quem omnia consistunt, mente ac voluntate, ad illum sua quisque vota referat, illiusque arbitrio singula moderari fateatur Ceterum quum humor melancholicus frigida & sicca qualitati sublit, nec vlla statui potest, habitudo, quæ hinc emergit deterior, aut minus commodam valetudinem constituat, de huius conditione, natura, effectu, viribus, differentiis, & quantopere corpus animumque afficiat, disserendum. Est enim maxima hominum pars ineunte vere & autumno, quibus anni temporibus is humor redûdat atq; effunditur, melancholicis affectibus obnoxia, præsertim qui rebus politicis aut studiis literarum atque intempestiuis lucubratio-

*Quatenus
aliquid
optandum*

*Melancho-
licæ nemo
non par-
ticeps.*

*Li. 2. ap-
ho.
20.*

tionibus sunt addicti. Siquidem ex immoderata mentis agitatione nativus calor extinguitur, ac spiritus quum animalis, tum vitales attenuati evanescent, quo fit ut exhausto vitali succo ad frigidum siccumque habitum deurgant. Duæ autem constituntur melancholici humoris differentiae, una naturalis, altera quæ præter naturam corpori inest. Melancholia vero quæ homini nativa existit ac familiaris, cæteris mitior est, minusque infesta. Nam cum sanguine in venas delata, suæ sortis ac conditionis membra alit, illisque nutrimenta ministrat, ut sunt ossa, cartilagines, ligamenta, nervi. Est enim is humor decoctis ac liquatis quadripedum pedibus non absimilis, qui lento-re quodam inter edendum digitis labrisque ut viscus, adhærescunt, quo fit ut retinendi vi sanguinem imbuat, ac reddat spissiore: quoniam quando vero sanguini subest, atque eius dulcedine diluitur, ut acerba vva melle vel zaccharo, ob id sapore existit non acido prorsus aut peracerbo, ut ea quæ fauces exasperant, sed subaustero quem Ponticum vulgo vocant, qualis est maturescens vva ex qua mustum exprimitur, quum nondum

Studiose melancholiae expositi.

Melancholia duplex

Melancholia cui humoris simi-

Simile ab elixatis animantibus pedibus.

Quisapor humori melancholico.

*Simile ab
acerbo vil
lo.*

exactā maturitatem consequuta est, qua-
le definente autumno è Germania ac Gal-
lia in Belgicam defertur ad explendā ho-
minum aviditatem ac desiderium, quod
quum gustu sit acerbissimum vt linguam
radat, melle ac fauo condiunt, quod fasti-
diosis magis sapiat, ac palato sit gratius.
Atqui vt fraces & amurca olei, vt fex vini
naturam redolet, eundemque saporem at-
que odorem aliqua ex parte refert: ita suc-
cus melancholicus qui à sanguine deflu-
xit, eius salivam gustumque retinet. quo
circa minus appositè atra bilis hic humor
vocari sustinet, quum nulla adsit adustio,
sed vt Gallenus ait, sanguis aut succus me-
lancholicus, quæ nihil aliud est, quàm sic-
cior densiorque pars sanguinis, feci qui
subsudet atque in imum dolij decumbit,
vigoremque vini conseruata ac prohibet e-
uanescere, prorsus assimilis. Et quemad-
modum vini infimum seu floces, hoc est,
purgamenta ac feculenta proluuies quæ
Droesen Belgis dicitur & *moeder*, vel potius
à lutulenta turbidaque fece *modder*, vsui
est nostratibus in conficiendo vino causti-
co seu vrenti, quod aquæ vitæ vel arden-
tis nomine plebi innotescit. Ita succus me-
lancholicus qui vt triuiali verbo rem desi-
gnem,

*De locis
affect. lib.
3. cap. 5.*

*Quid Bel-
gis Droese-
sen in
musto.*

gnem, sedimen est & colamentum sanguinis salutarem vsum habet atque vtilitatem: nam pars vna venas subit, suamque operam sanguini præstat: altera superiori cognata & affinis, ab hepate in splenem deriuatur quæ postmodum in vëtriculum effusa, cui sinistra parte incumbit, suaque *splenis* acrimonia ad ciborum appetentiã, atque *vsus &* edendi auiditatẽ stimulat, irritatque. Est *natura.* autem id viscus molle, rarum, fungosum, spongiæ assimile, conceptaculum eliciendis sanguinis fecibus destinatum, quod plerumque ira turgescit, in eamque molem attollitur excrementorum affluentia, vt hominem oppressurum videatur, quod ipsum queritur Plautinus leno Cap *In Curcul.* padox: *Act. 2.*

Valetudo decrescit, accrescit labor.

Nam iam quasi zonalie cinctus ambulo,

Geminos in ventre habere videor filios,

Nihil metuo, nisi ne medius disrumpar miser.

Quæ corporis pars quoniam agilitati *splẽ agilitati officit* officiat, ac veredarijs, cursoribus, velitibus, ferentarijs moram inferat, atque impedimento sit: persuasum fuit olim impetratæ plebi vel eximi id viscus, vel admoto *splenẽ nõ* cauterio aduri: quum absque vitæ iactura *posse adimi.* adimi nequeat, vt nec castori amphibio,

R

hoc

hoc est, ambigui generis animanti testes, quos nugantur venatores ab illo mordicus abripi, atque insequentibus obijci, quò vitam redimat: quanquam id viscus si supra modum intumescat, cohiberi potest ac reprimi absinthij Pontici ac vulgaris vsu, asplenio, polypodio, sena, epichimo, rosmarino, cappare, cassutha, fumaria, phyllitide quæ vulgo scolopendria ac lingua ceruina nominatur, amigdalidis amaris, nucleis persicorum, tamarice ac mirica: nam si excrescat, corpus attenuatur ac macilentum efficitur, sic vt appositè Traianus imperator fiscum spleni pronunciarit assimilem. Vt enim vbi fiscus atque ærarium principum augetur ac locupletatur, atteritur populus: ita excrescente splene contabescit corpus ac macie conficitur. Quum itaque excogitatum sit hoc membrum à naturæ opifice, vt hepar despumer, atque ab impuro lutulentoque sanguine reddat purgatus: modis omnibus efficiendum, ne quid incommodi concipiat: siquidem liene obstructo aut imbecillitate affecto, succus melancholicus per corpus vndique diffusus fuliginoso ac fulco colore cutem inficit, menti quæ varijs

*que Sple-
neticis
vsi.*

*Splen fisco
assimula-
tur.*

*Traiano
Cæsari.*

ima-

imaginibus ac spectris infestus est.

Quod si munere suo probè defungitur, ac sordes sanguinis exactè combibat, hilaritatis ac gestientis effusæque letitiæ occasione hominibus præbet: ex sincero enim, atque à limosa fece expurgato sanguine spiritus lucidi purique emanant, a quorum puritate mens exhilarescit, atque inter festiuos sodales in iocos, risus, facetias, lepôres, lasciniam sunt effusi: quod etiam vuidis vinoque liberalius perfusis vsuvenire solet, qui tametsi natura retrici existant, atque in omni vitæ actione, fronte, oculis, supercilijs, incessu seueritatem quandam præ se ferant, ubi vino incalescere incipiunt, atq; inter præstantioris formæ nymphas versantur, frontem exporrigunt, omnemque ingenij ac morum asperitatem excutiunt. Sic nonnulli spectabiles aliquot ac Senatorij ordinis viros vel ex naturæ conditione, vel vitæ assuetudine ab omni prorsus hominum contubernio alienos, facie vultuque seuelo, caperata fronte, adductis supercilijs, oculis toruum intuentibus; & qui subinde in obliquum detorti, obuijs minitari videantur, ipsoque aspectu terrorem incutere: qui ramen in puellati

*Splen vñ
de risum
moneat.*

*Seueri vñ
no exhila-
rescunt.*

*Melâcho-
lici quâdò
effuse hîc
lares.*

confessu, cœtuque Geniali detecta persona habituque Stoico, in obeundis saltationibus ac tripudijs perficiendis, agiles essent, & expediti: verum peracta nuptiali celebritate, rursus ad ingenium, ad pristinos mores, ad solitam grauitatem erat reditus. Quibus ego consultor esse soleo, vt huiusmodi sodalitijs se ingerant, illosque congressus crebro venentur: quò expoliri possint humanitatis vsu & cōsuetudine, atque ab illa personata seueritate desuescere, sibi que ad connubij societatem adiutum patefacere. Spleneticis itaq; & quotquot natura mœsti sunt, menteque obnubila, moderatus vini vsus, corporis agitatio, hominum conuentus & frequentia, commodam valetudinem vitæque suauitatem pariunt: hac enim viuendi ratione, calor natiuus vires cōcipit, atque vt ignis crebro motu splêdescere ac scintillare incipit, spiritus quoque sopiti exhausta atri humoris sentina, discussaque fuligine, reuiuiscunt ac fulgore suo omnes sensus quorum mens vtitur ministerio, collustrât, atque ad singulas actiones instruunt. Quò mihi nō prorsus absurdum, nec à veritate alienū existimari solet carmē id, tametsi triuiiale ac minus elaboratum,

Mens

*Tetrici as-
suescant
sodalitijs.*

*Simile ab
ignis agi-
tatione.*

*Mens sapit, et pulmo loquitur, fel suscitatur iras,
Splen videre facit, cogit amare iecur.*

A quorum viscerum functionibus non ^{Cordis}
excluditur cor, vitæ accaloris insiti fons, ^{principa-}
vitalisque spiritus origo, vt cui vis adsit ac ^{tus.}
facultas in obeundis naturæ munijis vel
præcipua: ab eo enim viri sapientia cele-
bres, ac rerum cognitione imbuti, Corda- ^{Cordati}
ti appellantur, & qui ab ijs remotiores, vo ^{qui.}
cabulis designantur ab impotentia ani-
mi desumptis, alijsque affectibus qui à
temperantia ac moderatione longè dis-
sidet: hinc Socordes denominant, qui de- ^{Socordes}
sidia, languori, otio, ignaviae dedunt, ^{qui.}
quos nostræ ætatis Theologi Acediosos
vocant, hoc est, tardos, impruidos, iner-
tes, oscitantes, desidiosos, negligetes, qui-
que ijs rebus non inuigilant quæ optimi
patris, ac seruatoris Christi nomen illu-
strant, nec ea consecrari curant, quæ illis
ad beatè viuendum salutaria sunt ac fru-
ctuosa. Vecordes vero cæteris deteriores ^{Vecordes}
existunt, qui nō aliud, quàm fraudes, im- ^{qui.}
posturas, cædes, insidias, incendia, pro-
ditiones, ciuium danna, ac patriæ cla-
des meditantur, atque nefanda scelera ^{Mētis tur-}
animo menteque concipiunt: quæ inter- ^{bate si-}
næ labes, ac mentis vesaniæ in oculis, fa- ^{gna.}

cie, vultu, fronte, supercilijs, totaque externa specie ac corporis habitu euidenter se proferunt, in quibus deprahensi æstuant, obmutescunt, hæsitant, dissimulant, tergiuersantur, diffitentur, aut ambigüe ac perplexè respondent, denique vel culpam in alium transferunt, vt Ædamus, vel ægrè se expurgant: quale nobis exhibuit specimen apud Salustium Catilina homo factiosus, atque in patriam ac ciues seditionis facibus armatus, cui ex conscientia scelerum, ac mentis inquietudine, color exanguis, fœdi oculi, citus modo, modo tardus incessus, prorsus in facie vultuque vecordia inerat. Simili quoque furore Saul rex ad perpetrandas cædes multarum, funesta impulsus est. Cain quoque iisdem furijs ac mentis stimulis agitato, quòd fraterna cæde cruentus esset, omnem sibi ademit salutis spem, omnem interclusit veniæ aditum. Quum enim Dominus patrati sceleris confessionem extorqueret, atque illum de immani crudelitate appellasset, Cain tanquam nullius sibi culpæ conscius, nihil comperitum se habere testatur, quo loco hæreat frater, qua sit valeudine, quid rerum gerat, & quibus sit implicatus negotijs,

Genes. 2.

*Catiline
vultus.*

1. Reg. 10.

Genes. 4.

*Cain diffi-
dentia
exemplū.*

impudenter se ignorare profitetur.

Emergunt praterea ab imminuto corde mentēque parum firma, à qua appellationem sortiuntur *Excordes*, quibus nonnulla melancholię pars subest, sed pecunia. Sunt enim rationis inopes, stolidi, insulsi, insipientes, stupidi, deliri, quos scriptores minus culti insensatos vocant, *Excordes qui.* Diuus Paulus quum Galatas stultitię in- *Galat. 3.* simulat, & *αὐτοὶ* vocat, hoc est, crassos, indociles, tardos, stultos, ac rerum salutarium minus capaces, aut qui confestim ab instituto conceptaque doctrina resiliunt. Quocirca cerebrum seu mentis principatus tum cordis robore ac viribus consentit, mutuasque inter se operas conferunt, *Cordis & cerebri cō-* sic appositē cordati appellantur, in quibus viget mens, ratio, iudicium, intelligentia: illis enim prædijs res magnas *sensus. Mens cō-* fortiter atq; animose aggrediuntur, quę *di mini-* que animus concipit, sapientia duce perficiunt atq; exequuntur. Cætera vero iam *strat intel-* memorata viscera sua quoq; vi atq; efficacia instructa sunt, sic fel iracundię causam *ligentiam. Fel iræ* ministrat, atq; ad irā, rixas, contentiones, *fons.* iurgia, pugnas occasionem præbet: Hepar *Hepar libē-* vero sanguine redundans, ac vino cōcale- *dinis cau-* factum, renes in amplexus ac concubendi *sa et renes*

desiderium, in libidinem, in luxum, lasciu-
 ciuiam incitat: Cor autem cogitationes
 & conceptus, sensaque mentis pulmonis
 ac vocalis arteriæ adminiculo, tum vsu lin-
 guæ quæ proferendæ voci inseruit, ex-
 primit, ac mentis cōsilia denunciat: Splen
 nisi quid obstat, hoc homini præstat, vt in
 iocos, risus, cachinnos, lasciuia, petu-
 lantiam effusus, nihil minus, quàm seria
 meditetur. E contra vbi id membrum im-
 puri humoris confluuiò obruitur, atque
 vel imbecillitate, vel obstructionis impe-
 dimento, iecur operam suâ denegat, mul-
 ta secum adfert incommoda quæ menti
 equè ac corpori infesta sunt, nempe mœ-
 rorem, tristitiam, metum impèdentis ma-
 li, pauorem, anxietatem, formidinē, des-
 perationem ac diffidentiam, hoc est, nul-
 lam spē ac rerum meliorum expectatio-
 nem: quæ animi mentisque affectus atque
 ægritudines hominem immaniter excru-
 ciant, vexant, dilaniant adeo vt etiam to-
 tius corporis forma ac decor euanescat,
 omnisque externa species, tanquam ar-
 gentum, fuligine obscuretur, non secus
 quàm in ædibus ex fumo vndique dif-
 fuso, nitida quæque fusca efficiuntur ac
 fuliginosa: quum enim humorum sordes
 affluen-

*Pulmo & lingua con-
 ceptus de-
 nunciant.*

*Splē quur
 letitiæ cau-
 se.*

*Splē mētē
 obnubilat*

*Perturba-
 tiones
 animi.*

*Simile à
 fumosis
 ædibus.*

affluentius eò confluunt, quàm vt calor
 atque insita membri vis possit conficere,
 grauiore mole labascit atque opprimi-
 tur. Vt enim quiuis baiulus aut opera-
 rius gestandis oneribus impar corrui-
 t, suo plerumq; ac rerum quas deferendas susci-
 pit, damno ac iactura: ita vbi in illud vis-
 cus plus succi melancholici decumbit ac
 deriuatur, quàm perferre queat, aut conco-
 ctione domare, plurima hinc detrimenta,
 variosq; morbos cōcipit. Siquidem liene
 affecto, vētricus cruditate, nausea, fasti-
 dio, ructibus acidis infestatur: Hypocon-
 dria seu præcordia inflātur ac tumescunt,
 corpus fit gracile atque extenuatur, gingi-
 uæ purulentis pustulis exhulcerātur, den-
 tes efficiuntur luridi, rubiginosi, mobiles,
 cani, exesi, os fœtidum, fauces olidæ.

*Simile à
baiulis.*

*Splenis
morbi.*

Gutturæ sulphureas lente exhalante mephites. Pers.

Ad splenis quoque morbosam intem-
 periem, affectusque vitiosos hunc morbū
 refero, quē veteres Stomaraccen & Sce-
 lotyrben nominant, Belgæ & præsertim
 Phrisij, quorum plurimi vere & autum-
 no huic morbo obnoxij sunt, populari ac
 gentilitia voce *Schoirbuyck*, inculti scri-
 ptores Scarrificationem ventris vocant.

Sat. 4.

Cōtrahitur autem ex fœda humorū col-

luvie, quæ quum ex splene in ventricu-
lum confluat, contagione quadam den-
tes ac gingivas inficit: cuius quoniam pars
in pedes decumbit, confestim contrahun-
tur furæ, labant genua, compages dissol-
uuntur, color circû femora ad imum vs-
que calcaneum varius ac versicolore spe-
cie spectantibus horrorem incutit. De
cuius morbi natura, ac curandi ratione,
quoniam luculentum librum conscripsit
Guilielmus noster Lemnius, qui erudi-
tionis ornamenta, ac rei medicæ decus at-
que insignia, summa laude in Academia
Pisana consequutus est, superuacaneum
videtur plura de hoc morbo congerere.
Cæterum omnia hæc splenis incommoda
perferri possent ac tolerari mitius, modo
infima membra, partesque abiectæ atque
ignobiles his tantum malis essent expo-
sitæ (quanquam illæ non minus necessarie
sunt, quâ forices in ædibus ac cloacæ pro-
luendis sordibus destinatæ) verum cum
principes partes ac mentis organa pari ma-
lo inuolui, varijsque affectionibus lacerari
contingat, res maiorem diligentiam exi-
git, atque acrius in profligandis huius-
modi hostibus insistendum. Siquidem
vapores tetri tanquam ex palude ac ca-
meri-

*Guilielmi
Lemnij de
Stomacac-
te liber
vulgo
scoerbuye,
cui grādo
porcorum
affinis.*

*Simile à
cloacis do-
mesticis.*

merina quadam sursum delati, cerebrum
 insuauitristiq; halitu afficiunt, ac spiritus
 animales aliena qualitate imbuunt, hinc
 mentis inquietudo & alienatio, cogita-
 tiones absurdæ, somnia turbulenta, ca-
 pitis vertigo, aurium tiinnitus, oculorum
 caligines, luctuosa suspiria, cordis tre-
 mor ac palpitatio, quibus accedit animus
 mœrens & deiectus, anxius, pavidus, me-
 ticulosus adeo vt in hunc modum consti-
 tuti, omnibus diffidant, amicos hostes-
 que iuxta metuât, omni momento circū-
 spectent, ac siquid increpuit, aut siqua le-
 uissimus strepitus exortus est, expaues-
 cant, ac metu penitus concutiantur: e-
 tiam si nulla subsit formidinis causa, nec
 quisquam tam afflictæ menti vllam tre-
 mendi occasionem præbuit, à quibus si
 scisciteris, ac sis percontatus, quæ se ma-
 cerent, cura que innani ac mœrore ad ta-
 bem vsque se conficiant: aut nihil aut gra-
 uate respondent sic, vt eius rei causa ex
 hominum contubernio se subducant, ac
 societatem amicorum perosi, in loca de-
 uia, deserta, opaca, demigrent, vt Thi-
 mon ille *μισάνθρωπος*, hoc est, osor homi-
 num appellatus, ac Belerophon qui vt
 Ho-

*Signa affe-
cti cerebri.*

*Mentis
inquietæ
tormenta.*

*Thimon
osor homi-
num.*

Homerus refert, animi egritudines, ac
mentis dolores captata solitudine excu-
tere tentabat,

Iliad. 3.

*Nam miser in sylvis mærens errabat opacis,
Per campos solus latos, perq̃ auia rura,
Ipse suū cor edens, hominum vestigia vitans.*

*Causæ me-
lancholici
affectus.*

Contingit autē multifariam in hunc ha-
bitum homines deuolui, qui ab eo prius
erant alieni. Alij enim ex hæmorrhoidum
mensiumq̃; suppresso profluvio, aut sub-
sistente cohibitaq̃; consueta aliqua e-
manatione huc delapsi sunt. Nonnulli ex
longo diutinoq̃; mœrore ac mœstitia, vel
ex parentum obitu, vel rerum fortuitarū
iactura ac detrimento, aut denique ab ali-
cuius rei potiundæ frustrata spe ac deside-
rio huc deuenerunt. Non desunt qui ex
lucubratione intempestiua nocturnisq̃;
vigilijs, ac vita vmb ratili, solitudine, ine-
dia, penuria, angustia, vel etiam ab alimē-
torum usu & consuetudine habitum me-
lancholicum contraxerunt, atque ad fri-
gidam siccamq̃; intemperiem sunt dela-
ti. Plerique conscientia scelerum ac flagi-
tiorum, quæ ab ijs patrata sunt, recordati-
one, aut vitæ per nefarias libidines atque
effrenatas cupiditates transactæ memoria
in melancholicos affectus demersi sunt,
qui

qui nōnunquam eò illos adigunt, vt cē-
 citate, animi furore, amentia, mentisq̃ue *Anxietatis
 animi tor-
 tura.*
 errore agitati vitæ tædiū concipiant, mul-
 taq̃ue dira atque acerba patiantur. Siqui-
 dem vt apposite Iuuenalis:

*Perpetua anxietas, nec mensæ tempore cessat, Satyra. 13.
 Nocte breuem si forte indulsit cura soporem,
 Et toto versata thoro iam membra quiescunt,
 Continuo templum, et violati numinis aras
 Conspicit in somno, ac mentem sudoribus vrget.
 Hi sunt qui trepidāt, et ad oīa fulgura pallent,
 Quum tonat, exanimes primo quoq̃ tēpore cæli.*

Vide lector optime scelerate afflicteq̃; *Conscien-
 tiæ scelerū*
 mentis angores, cruciatus, carnificinas, pa-
 uores, tormenta, quæ Deus opt. max. fi-
 dei etiam ac pietatis desertoribus, quiq̃;
 à sacratissima Religione, ac Dei verbo de-
 sciscunt, obuētura denunciat, sic vt iuxta *Esaie. 19.*
 prophetā illis immittat spiritū vertiginis, et
 errare faciat in omni opere, sicut solet ebrius
 & vomens, sic vt ob mētis cecitatē ac Dei *Neglectus
 pietatis
 pœna.*
 negligentiam, eiusq̃ue verbi contemptū
 nihil habeant ingruente calamitate, vel
 horrore mortis, quo se fulciant, aut secu-
 ros præstare possint: sed sunt illorum con-
 ceptus, cogitationes, consilia perturbata *In caducū
 parietem
 inclinare.*
 ac confusa, siquidem innituntur ac se in-
 clinant in parietem caducum, hoc est in
 rem

- rem parum firmam vel potius noxiam;
 atque vt Esaias ait, *confidunt super baculum
 seu scipionem arundineum confractum*. quo
 designat, illos spem in eo figere, qui tan-
 tum abest vt prodesse possit, aut aliquid
 præsidiij adferre, vt etiam noceat incum-
 benti, ac palmæ vulnus infligat, *manusq;*
 vt Ezechiel ait *laceret*. Sunt præter hæc
 complura exempla, quibus Deus impios
 terret, ac desertæ contemptæque religi-
 onis pœnam minitatur. *Quod si inquit;
 vocem Dei tui audire recuses, percutiet te fu-
 rore, amētia, cæcitate, dabit tibi Dominus De-
 us tuus cor pauidum, & deficientes oculos, &
 animam consumptam mœrore: eritque vita
 tua quasi pendens ante: timebis die ac nocte;
 tuæque vitæ diffides ob cordis tui formidinem
 qua terreberis, & ob eas imagines ac spectra,
 quæ oculis tuis obuersabuntur*. Rursus loco
 alio, quo etiam terribilissimos animi morbos
 non defuturos indicat *Visitabo vos veloci-
 ter inquit Dominus, in frigore, egestate & ar-
 dore, fugietis nemine persequente, ac terrebit
 vos sonitus folij volātis, occumbetis nullo pro-
 fligante, & tabescet anima in iniquitatibus
 vestris*. Non mitiora imprecatur Hiere-
 mias ijs, qui à Deo deficiunt, illiusq; ver-
 bo obsistunt, ac cultores veritatis oppri-
 mere

mere nituntur. *Non sis tu mihi formidini,*
inquit spes mea in die afflictionis: confundan-
tur qui me persequuntur, & non ego: paueant
illi & non ego: induc super illos diem afflictio-
nis, & duplici contritione contere illos. Quum
autem quis angore mentis, & animi cru-
ciatu, tum rerum fortuitarum iactura affli-
gitur, in corpore quoque accepta nonnul-
la clade, geminato malo afficitur. Quum
itaque he furia, ac perturbationes me-
lancholicæ ex varijs diuersisque causis e-
mergant: in primis expedit mali fontem
tollere, ac radicitus errorem menti exi-
mere: Proximum est corpori præstare su-
am operam, ac nihil non moliri, omnem
mouere lapidem, quo tanta ægritudine
quæ corpori iuxta atque animo incumbit,
aliqua ex parte alleuari possint ac non ni-
hil solatiij percipere, sunt enim commiser-
atione digni, sic vt nemo nisi inhumanus
cenferi velit, illis insultare debeat, sed de-
plorare potius atque indolere, quod eò
delapsi sint, atque à rationis mentisque
iudicio exciderint. Scitum est illud Pau-
li, quod his etiam accommodari potest.
Qui sibi videtur stare, obseruet ne cadat. quo-
quemq; comonefacit, in omni humanæ
vite cursu atq; actiōibus ne rebus secūdis

Duplex
contritio
quæ.

Melanch-
lici sub-
leuandi.

1. Cor. 10.

Pauli lo-
cus expli-
catus.

nimum elatus plus satis illis fidat sibi que
securitatem polliceatur: fieri enim posse,
vt ingruente externo aliquo impulsu con-
cutiatur, ac grauioribus, quam quos pau-
lò ante irriferit, corporis animique mor-
bis succumbat, atque obruatur. Cæterum
vt cuique innotescat, quibus argumentis
atq; indicijs frigidus & siccus habitus de-
præhendi possit, eius notas quæ in exter-
na specie elucent, quæque in intimo men-
tis recessu occlusæ, actionibus dictisque
se proferunt: tum quo effectu Melancho-
lia polleat, obiter indicabo. Quoniã au-
tem huic constitutioni Melancholica na-
tura subest, eadem quoque signa huc refe-
renda sunt. Si cui enim frigidi sicciq; cor-
poris habitudinem excutere atque explò-
rare libeat, atque in Melancholicos defi-
gat oculos, primo quoque intuitu omnia
inter se cõsentire, atque ad eandem amuf-
sim quadrare perspiciet. Siquidem eiuſ-
modi homines corpore apparent squalli-
do, macilento, arido, strigoso, cute glabra,
vnguibus aduncis, qui ex siccitate velut
cornu ac corium, incuruescunt, præsertim
vbi firmatus est habitus, atque adauctus
qualitatibus, altius radices egerit: quales
conspici solent in extenuatis morbo ac se

*Notæ fri-
gidi & sic-
ci habitus*

niculis. Et quoniam omnes partes corporis flaccescunt, atque ali desinunt, crines rarescunt ac sensim defluunt, facies colore pallido, giluo, liuido deformatur. Omnibus enim Spleneticis color deflorescit, tumescunt pedes, ventriculus cruditate afficitur, atq; ab influxu vitiosi humoris, rutibus, acidoque vomitu subindè infestatur, quo erumpente vnicè subleuantur.

Quod vero ad animorum notas spectat, *Notæ animorum melancholicorum.* difficiles sunt, queruli, morosi, duri, intrastabiles, præfracti, ad rem attentiac peccu-

niarum auidi, verû parci & tenaces, quiq; rebus partis abstinent, nec ijs perfruuntur, aut ad vsus vitæ necessarios accommo-

dant. Ex incessu quoque illos depræhendes: vtuntur siquidem tarditate quadam, ingressuque lento ac composito, obstipo demissoque capite, aspectu, vultu, facie, oculorum obtutu toruo ac tetrico, tan-

quam è Trophonij antro, aut specu aliquo subterraneo (qualis est apud Hibernios fabulosus Patritij hiatus) nuper re-

uerfi, adeo vt quû illos Saturni sidus vnâ cum melancholia informet, taciturnitati ac silentio, tanquam voto, sunt astricti, sic vt ægrè ab illis vilas voces aut verba extorqueas. Hæc itaque & pleraque alia frigidum

dum siccumq; habitū ac melancholicā naturalis quæ à puritate nonnihil deflexit, conditionē comitari solēt. Caterum quæ præter naturā corpori inest, multo est deterior, ac magis perniciosa, denominatur illa appositè Atrabilis, quæ triplici differētia cōpræhenditur. Vna enim ex melāchlico succo emergit, quæ aut putredine, aut extranei caloris incendio in cinerē trāsīt, vt fomites ac nutrimenta adustione atq; ignis ardoris deflagata. Putrescens autem acidam atque acerbam qualitatem asciscit, aut acrimonia quadā imbutam. Quæ verò ex ardore progressa est, deurit atque acrimordaciq; vi corpori infesta est, hoc à succo melancholico differens, quod fex vsta à non vsta: nam fex quæ nullam adustionem passa est, mitior est, quàm illa ex qua vel aqua vitæ seu vnium feruidum, aut alius liquor elicitur. Secunda quæ omnium deterrima à flaua vel lutea bile deusta conficitur, quo fit vt picis in morem nigra sit ac splendescat, vt gagates, lapis, bitumen, colophonia, & resinatā quædam luteo nigroq; splendore perfusa, ob igneam partium in densa compactaque materia consistentiam: nigra itaque ipsa colore conspicitur, vbi non ignescit

*Melancho-
lia nō na-
turalis
triplex.*

*Simile à
rebus
deustis.*

*Atrabilis
quæ pro-
priè.*

scit aut accenditur, vt sunt ebuli, sambuci, ligustra Pæoniæ baccæ, aut cerasi nigre-
 que vix acini, quorum succus atro vel san-
 guineo colore manus inficit. Quod si in-
 flammari illam contingat, atque ardorem
 concipere, colorem exhibet coraseum,
 atque igniti fulgentisq̃ue auri purpureo
 nitore diluti, assimilem. Hinc vbi ignes-
 cit immoderatiùs, animi furor & concita-
 tio, mania, insania, rabies: e contra vbi
 omnia intra mediocritatem consistunt,
 acumen ingenij, præstantia doctrinæ, in-
 uentionis subtilitas, lingua diserta, ac lo-
 quendi peritià abunde instructa. Postre-
 ma atræ bilis species, pituitæ combustio-
 ne concipitur. Quoniam itaque varia a-
 træ bilis discrimina, ac Melancholici di-
 uersa sunt conditione, natura, moribus,
 animi propensione, forma corporis ac co-
 loris specie: suis quique indicijs obseruari
 debent. Siquidem qui a xadusta bili aut
 affato sanguine in hunc habitum deue-
 nerunt, amplis sunt tumidisq̃ue venis:
 nam flatu turgescunt, colore corporis
 fusco, atque abunde hirsuto, capillo den-
 so ac numeroso ob caloris copiam, labris
 prætumidis propter humoris ac spiritus
 flatuosi in sublimes partes concursum,

*Atræ bilis
 quis color.
 vbi ignes-
 cit.*

*Signa
 atræ bilis
 obnoxij.*

quò fit vt & oculi illis nonnunquam pro-
mineant, rursus subsidētibus humoribus
aliquando recondantur, nunc volubiles
ac permictantes, nunc quieti atque incon-
niuenter immobiles: lingua vero quæ mē-
tis arcana detegit, atque in apertum pro-
fert, modo prompta & expedita, modo
hæsitantior atq; in proferēdis vocibus tar-
da, blesā, titubans, balba, impedita: quod
pro anni, ætatis, regionis, auræ caliginosæ
vel serenæ, denique cibi ac potus ratione,
intemperie quadam affici contingat frigi-
doque aliquo humore imbui. Est autem
humor hic multiplex, vari⁹, multiformis,
qui miris modis hominum corpora men-
tesque informat, ac diuersos habitus, mo-
res, conditiones constituit. Habet enim
ferro aut carbonibus, seu fossiles, seu fa-
ctitij sunt, quiddam assimile, quæ ignita
candent, ac fulgore auri collucent, mem-
braque deurunt: extincta vero, nigredine
obscurantur, ac colorem vel atrum vel ru-
biginosum oculis exhibent: Ita bilis atra
tametsi frigida statui solet & sicca, deniq;
ad nigredinem vergente colore, aliquid
tamen illi caliditatis subest ab eius facul-
tate & natura à quo profluxit, nempe bili
flaua & sanguine. Sic enim amurca olei,
fex

*Lingua
hæsitantia.*

*Melancho-
lia ferro
assimilis.*

*Atra bilis
caliditatis
particeps.*

fex & acetum vini, cineres ac carbones, tionum fumigantium ac prunarum natu ram referunt: quocirca non est prorsus ca- *Exēplum ab aliquot liquoribus*
 loris expers bilis atra, sed vel aliquid eius qualitatis in se continet, vel capax est: li- *Simile ab ignito ferro quod malleis subigitur.*
 cet enim longo vix tempore ignescat, vt ferrum, quod vrentissimis ac bituminosis carbonibus ijsque follibus instigatis opus habet, quo subigi malleis, fingique in in-
 cude possit, ardore tamen imbutum ita ignescit, vt nihil sit in corpore quod ma-
 gis deurat: hinc tanta nullo propemo- dum temporis interuallo, risus ac lætitiæ in repentinam subitamq; mœstitiā aut-
 que angorem vicissitudo & commutatio. Vbi enim is humor incalescit ac calorem concipit, quoniam spiritus lucidi ab eo pro-
 manant, ad prodigium vsque exhila- rescunt melancholici, atque ad cantile-
 nas, saltationes, tripudia sunt propensi, ac præter solitum affabiles, liberales, be-
 nefici, ac nulli non expositi adeo, vt etiam in oscula atque amplexus puellares pro-
 ruant, nec quid aliud, quam cōnubia me- ditentur, toti que in posteritatis ac libe-
 rorum suauissimam spem sunt erecti, sic *Melancholici varij & incon-*
 vt seriò deplorent se tale quiddam iam- *stantes.*
 pridem non fuisse aggressos. Vbi vero

æstus deferbuit ac resedit ille animi im-
petus frigefcente sanguine & sopitis spi-
ritibus, omnium pertæsum est. Damnant
ac detestantur hesternæ actiones, pudet-

*Atra bilis
affectus
vbi friges-
cit.*

que erroris ac stultitiæ. Si quando itaque
atra bilis frigescit, animum homini men-
temque eripit, atque omnem confiden-
tiam & quidquid est virilis roboris, adi-
mit, adeo ut non facile ad præclaras atque
excellas res emergant aut euitantur: sunt
enim stupidi, segnes, tardi, ignavi, ad dis-

*Melancho-
lia asini-
æ.*

ciplinas ac consecretandas artes inepti, mi-
nusque appositi, quod in ea melancholiæ
specie euenit, cui frigida lentaque pituita
affluentius commiscetur: quo fit hoc ge-
nus hominum, ut asini aliæque brutæ pe-
cudēs, iners sit, indocile, segne, obliuio-
sum. Illi vero quib⁹ moderato calore atra

*Atra bilis
vis vbi
excrefcit.*

bilis perfunditur, ac sanguine irrigatur,
alijsque humoribus synceris diluitur, in-
genio pollent, ac mentis acumine, multa-
que instinctu atque afflatu diuino perfici-

*Problem.
sect. 30.
quest. 13.*

cere videntur. Quocirca non in scitè Ari-
stoteles humorem hunc vino pronunciat
assimilem. Ut enim vinum mores produ-
cit varios ac ridiculos pro cuiusque natu-
ra, ac liquoris huius quum effectu tum vi-
ribus (aliā enim vinū sortitur ab Hispa-

nia,

nia, aliam à Gallia, Creta, Corsica, ac Rhe-
no aduectum) sic melācholia diuersos mo-
res parit variosque habitus constituit. Vn-
de apud Belgas enumerantur aliquot te-
mulentorum conditiones ac studia. Alij *Ebriorum*
enim vino madidi cōtentiosi sunt ac rixan- *variae con-*
tur. Alij taciturni atque elingues: plerique *ditiones.*
loquaces ac tumultuosi: nōnulli in lachry-
mas sunt atque heulatus effusi, animoq;
mœrenti ac deiecto. Conspici quoq; solēt
in hac hominū colluue minaces, seui, acer-
bi, feroces, amarulenti, arrogantes, philan-
ti, vētosi, elati, lasciuī, petulci, gesticulosi,
inquiēti, instabiles, in libidinē atq; amo-
res propensi, verum, vt Iuuenalis ait,

Qui Venerē affectant sine viribus inguinē lēto. Sat. 10.

Sūt em̄ ebrij ac melācholici salaces qui-
dē, ac tentigine pruriunt, quod Genitales *Melancho-*
partes turgescāt, ac flatibus distendantur, *lici salaces*
sed quibus cōfestim omnia languescāt, om-
nisq; vis cōcidat atq; emoriatur sic vt mu-
lieres nōnunquā à spe cōcubitus decidāt, *Ebrij in-*
ac prolis desiderio frustentur quod flatu *Venerem*
potius quā semine turgescāt. Melancholię *segnes.*
itaq; & ebrietatis par est cōditio. Temu-
lenti enim varijs affectibus ducuntur, ac
gestus planē scenicos comicosque expri-
munt, Siquidem vt appositē Horatius:

Lib. 1.
Epist. 5.

*Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes iubet esse ratas, ad prælia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit, ac docet artes.
Fœcundicalices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?*

In Melancholicis autem non minus ridicula licebit obseruare: nam multi in quotidianis actionib⁹ ineptos mores exprimunt, ac citra etiam vllam mentis alienationem res leues, ludicras, inanes, nugatorias proferunt. Sunt enim mente capti qui non serio desipiunt, sed suauiter delirant, vt quos ludit amabilis insania adeo vt nonnulli deplorent se resipuisse, ac grauius cum amicis expostulent quod damnum ipsis illatum sit, non impensum humanitatis officium. Vt apud Horatium

Lib. 2.
Epist. 2.

*Argius quidam non ignobilis,
Qui se credebat miros audire tragædos
In vacuolatus sessor, plausorq; theatro,
Hic ubi cognatorum opibus curisq; refectus
Expulit helleboro morbum bilemq; meraco,
Et redit ad sese: Pol me occidistis amici,
Non seruastis, ait: cui sic extorta voluptas
Et demptus per vim mentis gratissimus error.*

Sic me exercente rem medicam, complures oblati sunt, quorum menti absurda imagines ac simulachra obuersarentur.

tur. Cuidam enim persuasum erat, nasum sibi excreuisse in immensum, atque in prodigiosam longitudinem exporrectum sic, vt elephantis proboscidem circumferre visus sit, qui nusquam non esset impedimento, adeò vt subinde patinis, vt illi creditum est, innataret: accitus medicus, atq; affectum melancholicum subesse suspicatus, dexteritate quadã ac latenti habilitate longum farcimen naribus admo-uit, arreptaque nouacula seu cultro tonsorio appræhensa nonnulla carnis parte imaginarium nasum auulsit, confestim exhibita homini parum sobrię mentis soporifera potione, præscriptaque salubri diætã, omnis mali metus ademptus est. Alius quidam hypocondriacus, hoc est, cui præcordia humore melancholico ac flatibus turgida essent, persuasum erat ranas ac rubetas, quas bufones vocât, intestina pertebreare, nec vlla ratione ea opinio illi eximi potuit. Medicus quò illum magis haberet obsequentem (nam melancholici ægrè ab opinione dimouentur) tale quiddam corpori inhærere pronunciauit, itaque exhibita purgãte potione, ac subdito clistere procuratum est, vt aliquot eius generis reptilia in subiectã peluium conij-

*Historia
aliquot
melancholicorum.*

cerentur: vbi autē pharmacum vires suas explicuit, alius affatim exinanitus est, cōspectisque excrementis, & quæ illis innatabant animalculis vana illa opinio animo excussa est. Alter quidam opinatus est ex vitro sibi conflatas clunes, sic vt omnia sua negotia atque actiones stando perficeret, metuens ne si in sedile se inclinaret, nates confringeret, ac vitri fragmenta hinc inde dissilirent. Huiusmodi delirij ac desipientiæ species quæ vel alijs vel sibi ipsis risum excutiunt, securiores sunt, vt Hippocrates ait, minusq; feroces: ille vero que studio quodā ac sollicita meditatione perficiuntur, deteriores, vt quas comitari solet furiosa quædam temeritas, qua quum sibi tum alijs inexpectata damna inferūt, ac repentino insidiantur. Sic nostra memoria vir quidam illustris in eum mentis errorem incidit, vt mortem animo conceperit, ac se iam è viuis excessisse haberet persuasum, adeo vt quum illum amici ac familiares ad instaurandas vires iam collapsas, precibus, blandimentis, obiurgatione hortarentur atque vrgerent, omnia respuerit, quod causaretur mortuū esse se, ac nihil ita constituto opus esse alimento. Quum autem fame enecādus videretur,

instan-

Lib. 3.

cap. 53.

Memorabilis historia melancholici cuiusdam.

instante scilicet septimo die, qui famelicis
 atque inedia confectis lathalis esse solet,
 comminisci cœperunt, atque excogitare
 rationem aliquam, qua posset hic mentis
 error eximi, aut mederi: itaq; inducti sunt
 in conclaue, arte atque industria obscu-
 ratum personati quidam histriões linteo
 obuelati, ac fasciis obuincti, quibus mor-
 tui sepulchris inferri solent, instructaque
 mēsa ferculorum apparatu, liberalius, lar-
 giusque se cibo ac potu reficiunt, eger au-
 tem hæc conspicatus, sciscitatur quid mo-
 liantur & quod sint genus hominum res-
 ponsum est mortuos esse se: tum is, mor-
 tui uē edunt? illi, maximē, si libeat accum-
 bere, id non vanum experietur, confestim
 mente captus exiliit, lectoq; se subduxit,
 atque vnā cum mortuis commentitijs ci-
 bo fruitur affluentius: peracta autem cœ-
 na somnus illi obrepit in eum vsum confe-
 cto liquamine. Siquidem qui sensu, men-
 tisque iudicio, ac ratione sunt orbatī, ar-
 te tractādi sunt, nec vlla re efficacius, quā
 somno domandi. Sic à Sibylla Virgiliana
 domitus legitur:

*Cerberus ille fame rabida triaguttura pandēs, Aeneid. 6.
 Melle soporata, & medicatis frugibus ossa.*

Ceterum qua ratione affectus melancho-
 lici

*Inedia 7.
 die mori-
 untur.*

*Somnus
 de lyria
 sedat.*

lici expugnari possint, aut saltem mitiga-

*Melancho-
lia quo
modo ex
pugnanda*

ri, obiter indicandum. Principio vnde morbus initium sumpserit, atque qua parte consistat, excutiendum est. Quum enim tres sint melancholiæ differentiæ, v-

*Melancho-
liæ tres
species.*

na in qua cerebrum primario affectu hoc humore perfunditur, altera quæ toti cor-
pori subest, tertia Hypocondriaca seu fla-
tuosa, quæ ex cruditate ac vitiosis humo-
ribus contracta cerebrum per consensum
afficit, diuersas curandi rationes expos-
cant. Siquando itaque vniuersum corpus

*Melancho-
licis quan-
do secunda
vena.*

succo melancholico oppletum est, à venę
sectione auspicari conuenit curandi ratio-
nem: in cæteris hoc remedium inefficax
censetur atque irritum, nisi sanguinis re-
dundantia tale quiddam exigat: sic etiam
in præcordiorum tortura, ac lienis tumo-
re, aut vbi quartana infesta est, spleneti-
cam seu sinistri brachij internā ferire con-
sultum est. Porro quum huiusmodi ho-

*Lubrica
aluis me-
lancholi-
cis utilis.*

minibus aluis magna ex parte astricta est,
leniter ac placide subducenda, aloë, epi-
thimo, filicula. Siquidem vbi intestina
lubrica esse contingit, atque excrementa
prolui minus vaporū ac fuliginis sursum
rapitur, aut effumat: quocirca lienosos ac
melancholicos alui profluvio corripere sa-

lu-

lutare pronunciat Hippocrates: denique *lib. 4. aphor.*
 hæmorrhoides, varices, condilomata, ma *ris. 48.*

rascas infernis partibus innascatq; extu-
 mescere maniacis ac desipientib. salubre.

Et quanquam mali Genij humoribus se
 immiscent, ac faces ministrant, omniaq; *Genij hu-*
 efficiunt sæuiora, potissima tamen cau- *moribus se*
 sa ac fons mali in humorum ferociam re- *immiscet.*

ferendus expurgatis enim noxijs humo-
 ribus, discussaq; fuligine, furor mitescit ac
 mēs pristinū vigore cōcipit. Quocirca mo

liēda in primis vniuersalis corporiseuacua-
 tio ea parte qua maxime natura vergit, id

que sensim ac per interualla: neque enim *Melancho-*
 consultum est validis pharmacis huiusmo- *licis placi-*
 di carbones irritare, postea instituenda op- *de aluus*
 tima victus ratio, eaque euitanda quæ cras- *deijciēdus*

sum sanguinem pariunt: vt sunt bubulæ

ac taurinæ carnes, succidia, quæque diu-

tius sale aut fumo indurata sunt, quibus

accedunt aprugna atque vrsina, tum quæ

nobilium conuiuijs inferri solet ceruina,

ac Geniales passim mensas exornat lepo- *Cibi me-*
 rum caro. Sic vt mirari subeat nihil ea ma- *lancholicū*

gis à Belgis expeti ac commendari, nec vl-
 lum conuiuium satis splendidū, aut mag-
 nifice instructum quod leporino ferculo
 non sit exornatum: quum nulla caro sit

me.

melancholiæ magis affinis & cognata. nã frigida est & sicca, nisi animal cursu ac venatione sit defatigatum, sic enim nonnihil caloris concipit, magisque sapida est & salubris. Quidquid autem ab hoc animante proficiscitur, exiccante vi pollet atque astringentis facultatis est particeps, pili, tegmen detractum, sanguis, coagulum, caro. Sic coagulum leporis, eiusque sanguis ex vino rubro epotus dysenterias & mulierum menses sistit, pili exusti, vel minutatim incisi sanguinem in vulnere effusè promanantē efficaciter constringunt ac cohibent. Cerebrum superuacuum oris humorem absument, & dentes elicit: coxę eiusque ossiculi appendix calculum comminuit. Caro quoque leporina, si frequēs eius sit usus, pituitæ defluxū ē capite compestcit, atque epilepsiam, quæ ex crassa ac glutinosa pituita contrahitur, expungat: quorum quodque siccum esse id animal, ac melancholicū cōvincit, ut tota eius conditio cōmonstrat, ac præsertim caro ad nigredinem inclinata. Quod autem quum veteres, tum recentiores persuasum habebant, ex leporis esu exhilarescere homines atque aliquid venustatis, formeque elegantioris concipere: non ex meticulosi & pa-

ui-

Lepus melancholicus natura Galieno.

Lepus cursor fatigandus.

Lepus in re medica multi usus est.

Leporis esus an venustos reddat.

uidi animantis gustu id euenire ominor,
 sed quod festiui aliquot consodales con-
 uocare soleant in cœtum & accubatio-
 nem epularem puellas quasdam amabi-
 les ac generosas: itaq; ille quæ despectæ
 habitæ sunt ac deformes, nec vnquam in
 huiusmodi confessum acciri cōtingit, in-
 elegantes censerī solent, nec vnquam de-
 gustasse leporem: quod Martialis non in-
 uenusto epigrammate impropert, a-
 masia:

Lib. 12.

Si quando leporem mittis mihi Gellia, dicis:

Formosus septem Marce diebus eris.

Sinon derides, si verum lux mea narras:

Edisti nunquam Gellia tu leporem.

Quam opinionem hinc enatam, con-
 ceptamque cōiicio (nam à nullo hætenus
 explicata est) quod qui Genialia cui con-
 uiuiuo interfuit, vt assolet vbi lepus decer-
 pitur, septem continuatis diebus blandus
 appareat, venustus, hilaris, festiuus, siqui-
 dem vbi inter epulas omnia hilariter tan-
 facta sunt, elucet etiam post elapsos a-
 liquot dies in fronte, supercilijs, vultu,
 labijs, oculis, nutibus (omnia enim
 sunt animi indices) magna alacritatis
 indicia, multaque se proferunt, ere-
 ctioris mentis argumenta, nam risu,

*Leporem
 gustare,
 prouerbiū
 explicatū.*

*Moderata
 conuiuia
 colorem &
 spiritus
 excitant.*

cachinnis, osculis hinc inde exhibitis, tripudijs, vino, cantilenis, corpus concalfactum efflorescit, ac fit coloratius, sanguine in externum habitum vndique diffuso, hæc itaque efficiunt, vt leporis esus animi nebulas discutiat, vultumque serenum præstet ac faciem nitido rubore perfusam. Vt enim qui irritantur, aut metu concutiuntur, perturbato animo conspici solent, multasque notas vel deiectæ vel commotæ mentis in externo habitu exhibere: ita quibus omnia lata sunt, prospera, salutaria, nec vllus vitiosus affectus, aut perturbatio in corde resideat, certa se indicia in corpore proferunt, ipseque vultus, color, facies, frons, oculi, oris decor ac species securitatem quâdam animi pollicentur, mentemque placidam & quietam. Caterum quod ad victus rationem attinet, qui frigido ac sicco habitu existunt melancholici laudabilis succi cibis ac vino generoso assuescant, cubent mollius ac somnus sit prolixior, omniaque falsa atque acida ac præ cæteris cruditatem deuitent, exercitationi moderatæ insistat. Vt enim paludes atque immota quæque putent, ita quoque corpus in exercitatum pectoris ac graues halitus contrahit. Quod

*Animi
affectus
in vultu
elucet.*

*Melancholico-
rum
dieta.*

*Simile à
stagnanti
aqua.*

si motus violentus illis sit laboriosus, vocis modulatione ac cantilenis, musicisque instrumentis se exercere poterunt & ambulatione. Omnes autem affectus animi, mœrorem, anxietatem, tristitiam, odium, iram, indignationem, invidentiam excutiant, nec quidquã tale in mente patiãtur residere, solitudinẽ præterea fugiant, inedia, vigiliã, lassitudinẽ, vires verò instaurare pergant, alimentis primũ liquidis (si quidẽ ea celerrime nutriunt, ac minimũ negotij ventriculo facessunt) mox ad auctis viribus solidũ cibũ sibi reddant familiarem. Panis ex lectissimo tritico conficiatur, eoq; vtãtur parcius: agrẽ enim cõcoquitur, & stomacho diu inhæret: quocirca baiulis, vectorib⁹, nautis, aurigis robur conciliat, ac carnem durabilẽ, minimeq; fluxã efficit: olidas enim fauces habent ac graueolentes: qui sani parcius panis esu vtũtur, quib. dupla panis pars, hoc est, besis, obsonij autem triens præscribi debet. Quod ad prandij ac cœnæ rationẽ attinet, nisi cõsuetudo ac mos patrius obster, nec caput sit distillationib. obnoxium, cœna sit prandio liberalior, sic vt semper enitetur immodica satietas. Obiter vt rẽ salubri consilio perficiam, omnia quæ va-

*Liquida
cito alũt.*

*Panis esus
valetudi-
narijs par-
te exhiben-
dus.*

*Vnde gra-
uis habet⁹.*

T

letu-

*Salubris
hortatio.*

*Tranquil-
litas ani-
mi omnia
condit.*

Ephes. 2.

Gal. 4.

1. Pet. 2.

letudini officiunt, ac pramaturâ senectâ
accelerant, longius abigâtur : adhibita cū
primis animi tranquillitate, mentisq; cō-
stantia, quam diuinitus summis votis ac
precibus ab eo exposcere par est, qui affa-
tim ac cumulatè sua dona, suamq; munifi-
centiâ in nos effundit, hoc est, à patre cæ-
lesti ac Seruatore Christo illi cœno. Nam
præter externa bona, præter res momen-
taneas ac caducas quarum vsu ac commo-
ditate illius munere abunde fruimur, mē-
tes etiam nostras suo spiritu imbuit, atq;
ad salutaria quæq; singulis momentis co-
gitationes ac voluntates nostras impellit.
Virget, extimulat, sic vt eius vim atq; affla-
tum in animis nostris efficacem experia-
mur, ac fide stabiles qua Dei promissis in-
nitimur, certam spem ac fiduciam
concipiamus participes fore
nos sempiternæ beati-
tudinis, lucisq;
æternę con-
fortes.

F I N I S.

Rerum & sententia-

RVM HVIVS OPERIS

INDEX.

A.

<i>Ab arboribus simile.</i>	3
<i>Ab astris simile.</i>	65
<i>Ab externo aëre simile.</i>	22
<i>Ab ossium natura longitudo.</i>	24
<i>Absynthium hepati confert.</i>	99
<i>A conflagratis ædibus simile.</i>	87
<i>Actiones quotidianæ suo quæq; tempore atque ordine procedant.</i>	72
<i>Adolescentia.</i>	27
<i>Ad producendam barbam remedium.</i>	38
<i>Ad summa enitendum.</i>	31
<i>Elementa, qualitates humores quatuor.</i>	82
<i>Enobarbi.</i>	37
<i>Aër vitiosus cibo nocentior.</i>	ibidem
<i>Aëris vis.</i>	42
<i>Ætas iuuenilis sanguinea.</i>	94
<i>Affectus vitiosi homini noxi.</i>	55
<i>Affectuum origo.</i>	8
<i>Affectus quando mitiores.</i>	9
<i>Affectus quas noxas inferant.</i>	55
<i>Affectus colorem immutant.</i>	86
<i>A fidibus simile.</i>	29
<i>A flatibus externis simile.</i>	14

T 2

A flo-

INDEX.

<i>A floribus simile.</i>	25
<i>Agalochi aut ligni aloës vis.</i>	119
<i>Alites concoctu difficiles.</i>	61
<i>A maiore denominatio.</i>	29
<i>Anacardina confectio memoriæ utilis.</i>	119
<i>A naufragio simile.</i>	2
<i>Angliæ laus.</i>	43
<i>Angli doctis & senibus afficiuntur.</i>	43
<i>Angli cur meraco vino utantur.</i>	98
<i>Anglorum vitæ conditio.</i>	44
<i>Anguilla mortua cur non fluitet.</i>	105
<i>Anima hominis pars potior.</i>	1
<i>Anima & corpus mutuam operam expos-</i> <i>cunt.</i>	eodem
<i>Animalis spiritus functio.</i>	13
<i>Animi cultus.</i>	3
<i>Animæ vis.</i>	13
<i>Animantia tactu frigida.</i>	57
<i>Animi conditio in humido corpore.</i>	75
<i>Anxietatis animi tortura.</i>	135
<i>A perfluentibus ædibus simile.</i>	204
<i>Apetitus caninus.</i>	109
<i>A politia simile.</i>	9
<i>Apologus de membrorum dissidio.</i>	11
<i>Ardelio qui.</i>	123
<i>Aristomenis astutia.</i>	40
<i>Aruginosa bilis.</i>	125
<i>Aruinosis ædibus simile.</i>	63
	Arti-

INDEX.

<i>Artificiale balneum.</i>	69
<i>Arundo Riet.</i>	30
<i>Asiani molles.</i>	12
<i>Astra minus efficacia humoribus.</i>	96
<i>A tempestate simile.</i>	7
<i>A vitulorum lasciuia prouerbium.</i>	93
<i>Aura pestilens.</i>	eodem

B.

<i>Balbi submissee loqui nesciunt.</i>	105
<i>Barba rutilia non semper improbiū designat.</i>	122
<i>Batani cuius sunt conditionis.</i>	15
<i>Bilis per quas partes expurgatur.</i>	121
<i>Bilis malignitas.</i>	126
<i>Bilis naturalis & præter naturam.</i>	120
<i>Bilis qualiter purganda.</i>	124
<i>Biliosis terrificæ somnia.</i>	124
<i>Brabanti, cuius sint conditionis.</i>	16
<i>Britanni cuius sint conditionis.</i>	16
<i>Britanni in morbis flaccidi.</i>	97
<i>Britanni & Scoti acres habent iras.</i>	16

C.

<i>Cain diffidentia exemplum.</i>	131
<i>Calidus habitus.</i>	35
<i>Calor.</i>	6
<i>Calor colorem excitat.</i>	60
<i>Calor humorem vt sol glaciem dissoluit.</i>	111
<i>Calore vitam subsistit.</i>	56
<i>Calor humorem obsequacem habet.</i>	73

INDEX.

<i>Calor innatus quid.</i>	6
<i>Calor audaciam parit.</i>	39
<i>Calor humanus.</i>	73
<i>Caluitium ex humo penuria.</i>	64
<i>Canina appetentia.</i>	eodem
<i>Caniculæ vis.</i>	45
<i>Canis panem somnians prouerbium.</i>	107
<i>Caput ab infimis membris noxam concipit.</i>	99
<i>Caput non fatigandum lotionē.</i>	118
<i>Caput & ventriculus pituitosi humoris conceptacula.</i>	103
<i>Cardiacus affectus.</i>	97
<i>Catilinae vultus.</i>	131
<i>Catullire.</i>	93
<i>Causæ conseruatrices.</i>	42
<i>Causæ melancholici affectus.</i>	134
<i>Cape oculis & memoriæ noxium.</i>	118
<i>Cerebella quæ memoriæ prosint.</i>	118
<i>Cerebrum aridum quid efficiat.</i>	65
<i>Cerebri temperies memoriæ præsidium.</i>	113
<i>Cerebrum siccum non concipit imagines.</i>	113
<i>Cerebrum humidum non retinet imagines.</i>	113
<i>Choleræ vis.</i>	82
<i>Cholerici dentati.</i>	95
<i>Christus à vitiosis affectibus alienis.</i>	34
<i>Christus exemplar perfectionis.</i>	34
<i>Christus quid homini contulit.</i>	13
<i>Cibi apti frigidis.</i>	61

Cibi

INDEX.

<i>Cibi & potus facultas.</i>	44
<i>Cibus & aër æque necessarius.</i>	23
<i>Clysteris vsus.</i>	111
<i>Cochleæ vitam viuere.</i>	50
<i>Color humores indicat.</i>	86
<i>Coloris pilorum causa & differentia.</i>	37
<i>Color quis frigidis.</i>	ibidem
<i>Concentus & harmonia in corpore.</i>	81
<i>Concoctionis ac digestionis munus.</i>	8
<i>Condimenta calida.</i>	62
<i>Connulij commoditas.</i>	6
<i>Conscientiæ scelerum.</i>	135
<i>Consultor salutaris.</i>	eodem
<i>Consultor improbus.</i>	44
<i>Continetia voluptatū diuinitus cōtingit.</i>	101
<i>Contrarij contrario expugnari.</i>	43
<i>Cordati qui.</i>	121
<i>Cordis præcipatus.</i>	131
<i>Cordis & cerebri consensus.</i>	132
<i>Coriandrum incrustatum.</i>	118
<i>Cor fons sanguinis.</i>	85
<i>Cor vitæ fons.</i>	8
<i>Corporis ac ripublicæ comparatio.</i>	10
<i>Corporis & rip. mala à capite.</i>	104
<i>Corpus mutationi obnoxium.</i>	87
<i>Corpus & animus mutuo affici.</i>	70
<i>Craſſis ſpiritu quid efficiat.</i>	14
<i>Crispi capilli vide.</i>	35

Cruditās pituitam parit.	111
Cruda senectū unde.	25
Cruditās noxia.	8
Cura corporis non negligenda.	70
Cur angli sudorifero morbo obnoxij.	97
Cur pythagorici lacte abstinebant.	102

D.

Davidis robur.	40
Dæmon unde sic dicatur.	20
Dæmones quatenus noceant.	21
Decorum in sermone conuiuiali.	71
Decubitus in somno forma.	54
Delator.	54
Democriti & heracliti natura.	32
Desidia noxia.	48
Diacidomon virgo carnes cotoneorum.	118
Diaria febris.	90
Diurnus somnus noxius.	55
Dies labori nox quieti dicata.	53
Diurna somnia Dei afflatum exigunt	106
Doctrina ecclēstis affectus sedat.	56
Draconis hortensis, vulgo dragoni	45
Duo morbi homini impendunt.	63
Duplex contritio quæ	136

E.

Educatio curatione etat.	15
Elegans comparatio	63
Elementa quatuor	23
Empiricorum e.	97

INDEX.

<i>Epiala febris.</i>	110
<i>Erici Sueciæ regis laus.</i>	14
<i>Exacta via viaticum quærere.</i>	46
<i>Excordes qui.</i>	132
<i>Exercitij commoda.</i>	47
<i>Exercitationis commoda.</i>	47
<i>Exercendi modus.</i>	eodem
<i>Exercitationis modus.</i>	99
<i>Ex sanis sanaproducti.</i>	82
<i>Ex somnijs corporis status docetur.</i>	106
F.	
<i>Factiosus obfistendum.</i>	10
<i>Factitius incessus.</i>	33
<i>Febris tertiana vnde.</i>	124
<i>Febris æstiuosa.</i>	124
<i>Fel iræ fons.</i>	132
<i>Fiber beuer.</i>	57
<i>Fides operibus stipata.</i>	22
<i>Flandri, cuius sint conditionis.</i>	16
<i>Flauæ bilis munus.</i>	120
<i>Friktionis vsus.</i>	68
<i>Friktionum differentie sex.</i>	69
<i>Frigidis corporibus non de st calor.</i>	57
<i>Frigus vitæ pernicies.</i>	57
<i>Frigida quo subsistunt.</i>	58
<i>Frigidi habitus signa.</i>	59
<i>Frigida appetitum excitant.</i>	eodem
<i>Frigida vniuntur calore.</i>	eodem

INDEX.

<i>Frigidi minus agiles.</i>	61
<i>Frigus calorem depopulatur.</i>	60

G.

<i>Galli ingenio versatili.</i>	17
<i>Galli cuius sint conditionis.</i>	17
<i>Gallus ut cōtinenter & inde fessæ camillet.</i>	119
<i>Generosi equi naribus sonitum excutiunt.</i>	49
<i>Genij quid sint.</i>	20
<i>Genij mali seu lemures.</i>	20
<i>Genij boni.</i>	20
<i>Germani.</i>	15
<i>Gibbosis apta exercitatio.</i>	49
<i>Gradus caliditatis in homine.</i>	35
<i>Grata vicissitudo.</i>	52
<i>Guilielmi Lemnij de stomarace liber vulgo scoerbuyck cui.</i>	133

H.

<i>Habitus corporis mutationibus obnoxijis.</i>	65
<i>Habitus periculofus.</i>	78
<i>Hepar libidinis causa & renes.</i>	132
<i>Hepar sanguinis officina.</i>	85
<i>Henrici. 2. Gallie Regis mors. An. 1550.</i>	48
<i>Herbæ quæ mentem acuunt.</i>	117
<i>Hispani cuius sint conditionis.</i>	16
<i>Hispani ingeniosi.</i>	17
<i>Hollandi cur somnolenti & obliuiofi.</i>	15
<i>Homines lubrici fidei.</i>	123
<i>Homo belluis affinis.</i>	92

HOMO

INDEX.

<i>Homo cholericus.</i>	120
<i>Homo homini Dæmonium.</i>	21
<i>Homo multis casibus expositus.</i>	127
<i>Homo lupus.</i>	eodem
<i>Homo leo.</i>	ibidem
<i>Homo simijs similis.</i>	92
<i>Homo vulpinis moribus.</i>	eodem
<i>Humidus habitus quando noxius.</i>	77
<i>Humidi ad iracundia minus proclives.</i>	75
<i>Humidis parce dormiendum.</i>	77
<i>Humidi corpore non malitiosi.</i>	74
<i>Humidi corporis signum.</i>	74
<i>Humidi status conditio.</i>	72
<i>Humoribus color et sapor inest.</i>	8
<i>Humores ad vitia occasionem prebent.</i>	21
<i>Humorum mutatio.</i>	3
<i>Humor.</i>	6
<i>Humorum mixtura musto comparatur.</i>	102
<i>Humores qualitatum quatuor participes.</i>	82
<i>Humorum fuligo menti, infesta est, ut vini vapor.</i>	80
<i>Humores aliquo modo elementa hominis.</i>	81
<i>Humor caloris fomes.</i>	78
<i>Humores alimentis augefcunt: vel diminuuntur.</i>	80

I.

<i>Ictericus inauratus.</i>	121
<i>Iecoris opilatio unde.</i>	99

Iliaca

INDEX.

<i>Iliacapaſſio.</i>	121
<i>Imaginationis vis.</i>	36
<i>Imaginationis quanta vis.</i>	89
<i>Immatura mors.</i>	2
<i>Impuberes lac in mammillis habent.</i>	102
<i>In caducum parietem inclinare.</i>	135
<i>Incisa vena omnes humores conſpici.</i>	83
<i>Iudicia frigidi & humidi ſtatus.</i>	107
<i>Infantia.</i>	26
<i>Ingenia proba improborum commercio depravari.</i>	40
<i>Intemperies quid.</i>	29
<i>In tribus corpus conſiſtit.</i>	6
<i>Intus vinum foris oleum.</i>	69
<i>Ioannis Baptiſta exitium.</i>	10
<i>Ira quid & vnde.</i>	120
<i>Irati habitus.</i>	55
<i>Irae vis.</i>	55
<i>Itali cuius ſint conditionis.</i>	16
<i>Itali cur iniuriarum tenaces.</i>	16
<i>Iuvenalis locus explicatus.</i>	54
<i>Iuventus vnde effæta.</i>	26
<i>Iuventus.</i>	27

L.

<i>Lactis uſus.</i>	66
<i>Lactuca viſum obtundit.</i>	118
<i>Lac ex ſanguine.</i>	103
<i>Lares quid ſint.</i>	20

Lipyria

INDEX.

<i>Lipyræ febres.</i>	111
<i>Liuidus calor.</i>	60
<i>Longitudinis causa.</i>	24
<i>Liuiæ vis in inferiora.</i>	73
<i>Lupinorum natura.</i>	4
<i>Lupus morbus.</i>	126
<i>Lutra Otter.</i>	57

M.

<i>Magoleonem domuit.</i>	4
<i>Mala consuetudo sensim mutanda.</i>	46
<i>Mattiaci seu Zelandi.</i>	15
<i>Medela frigidi corporis.</i>	61
<i>Melancholici quando effuse hilares.</i>	130
<i>Melancholiæ qualitas.</i>	83
<i>Melancholici subleuandi.</i>	136
<i>Melancholiæ nemo non particeps.</i>	127
<i>Melancholiæ duplex.</i>	128
<i>Melancholiæ cui humoris similis.</i>	128
<i>Membrorum decor & usus.</i>	10
<i>Memorable exemplum de subita canicie.</i>	87
<i>Memoria stabilis vnde.</i>	65
<i>Memoria omnia perfici.</i>	112
<i>Memoria perniciofa.</i>	112
<i>Memoriæ pernicies cruditas ex crapula.</i>	115
<i>Memoriæ in cerebro consistit.</i>	112
<i>Memoriæ remedium ubi ex frigidityte & humidityte contractum est vitium.</i>	117
<i>Memoria natura munus arte innatur.</i>	113

Memo-

INDEX.

<i>Memoriarum rerum renouanda.</i>	115
<i>Memoria rasum caput confert, &c.</i>	116
<i>Memoria quæ conferunt.</i>	117
<i>Memoria quæ exigit à siccitate orta.</i>	117
<i>Memoria cœnam parcam exigit.</i>	116
<i>Memoria deplorata vt instauranda.</i>	119
<i>Memoriam barbarasa adiuvat.</i>	eodem
<i>Mens odoribus recreatur.</i>	118
<i>Mens cordi ministrat intelligentiam.</i>	132
<i>Mentis turbata signa.</i>	131
<i>Mentis stupor doloris sensum priuat.</i>	90
<i>Mentis inquietæ tormenta.</i>	134
<i>Meretrix nec concubitu nec muneribus satia-</i> <i>tur.</i>	100
<i>Meridiari capere somnum diurnum.</i>	55
<i>Metus mortis ipsa morte acerbior.</i>	89
<i>Mitiora exercitia.</i>	48
<i>Moderata conuiuia non improbanda.</i>	71
<i>Moderatus somnus. & utilis humidis.</i>	77
<i>Mora quo modo edenda.</i>	67
<i>Morbi ex plenitudine.</i>	eodem
<i>Morbus Regius vnde dictus.</i>	121
<i>Mors naturalis qua ratione.</i>	62
<i>Mors quibus formidabilis.</i>	63
<i>Mors contra naturam.</i>	62
<i>Mors quid sit.</i>	25
<i>Mors quid.</i>	126
<i>Mulier perstillanti tecto comparatur.</i>	104
	Mulier

INDEX.

<i>Mulier crinita salax.</i>	39
<i>Mulier capite capillata non cute.</i>	39
<i>Mulierum intemperantia.</i>	36
<i>Mulier cur viro magis comata.</i>	74
<i>Musica mentem exhilarat.</i>	49
<i>Musicè vinere.</i>	96
<i>Mutatio subita quando utilis.</i>	46

N.

<i>Naturales affectus.</i>	32
<i>Natura abhorret ab interitu.</i>	28
<i>Natura maritimorum.</i>	15
<i>Naturæ mutatio.</i>	3
<i>Naturale balneum.</i>	69
<i>Naturalium somniorum interpretatio.</i>	106
<i>Natura vitiosa in deterius prona</i>	115
<i>Nautæ & milites quæ cito canescant.</i>	88
<i>Ne animus curis distrahatur.</i>	73
<i>Neglectus pietatis pœna.</i>	135
<i>Negotiatorum versutia.</i>	10
<i>Nidorosi & acidi ructus.</i>	51
<i>Nocturnæ lucubrationes noxiæ.</i>	70
<i>Non despondendus animus.</i>	127
<i>Non temere fidendum somnijs.</i>	107
<i>Noscete ipsum.</i>	2
<i>Notæ siccæ habitus.</i>	64
<i>Notæ temperati corporis.</i>	31
<i>Notæ frigidi & humidi corporis.</i>	105
<i>Notæ calidi & siccæ status.</i>	121

Notæ

INDEX.

<i>Notæ frigidi & sicci habitus.</i>	136
<i>Nouem temperamenta.</i>	29
<i>Nucha & ceruices munienda.</i>	114
<i>Nulla corporis pars inutilis.</i>	11

O.

<i>Obesi periculo expositi.</i>	77
<i>Oblectatio minus honesta.</i>	49
<i>Oblivio aliquando grata.</i>	114
<i>Oblivio rerum quando expetenda.</i>	115
<i>Oculi glauci unde.</i>	74
<i>Oleum camino.</i>	125
<i>Omnes affectibus expositi.</i>	55
<i>Omnia caduca.</i>	28
<i>Omnia mutationi obnoxia.</i>	119
<i>Omphracion quid.</i>	109
<i>Opilatio & putredo morborum origo.</i>	9
<i>Ordo in sanitate tuenda.</i>	50
<i>Otium & desidia obesum corpus reddit & frigidum.</i>	60

P.

<i>Pallida bilis vulgo citrina.</i>	124
<i>Pannonia austria.</i>	37
<i>Pars queq; suis viribus imbuta.</i>	102
<i>Pauli locus. (Qui sibi videtur stare obseruet ne cadat) explicatus.</i>	136
<i>Peccatum morbos ac mortem innexit.</i>	63
<i>Pergracari.</i>	51
<i>Periculosa opinionum dissensio.</i>	5

Peri-

INDEX.

<i>Periculosa mutatio in senibus.</i>	46
<i>Perturbationes animi.</i>	132
<i>Petrus Carbonarius.</i>	122
<i>Philippi Hisp. Regis decus atq; oris species.</i>	87
<i>Phlegmaticorum conditio.</i>	105
<i>Pilorum origo.</i>	35
<i>Piscium esus solitarijs noxijs.</i>	58
<i>Piscibus sanguis friget.</i>	57
<i>Pituitæ incommodo omnes obnoxij.</i>	111
<i>Pituitosi signavi.</i>	107
<i>Pituitæ locus.</i>	103
<i>Pituita acida.</i>	109
<i>Pituita sanguinis naturalis materia.</i>	101
<i>Pituita conditio.</i>	82
<i>Pituitosis cœna parca sit.</i>	eodem
<i>Pituitosi exercendi labore.</i>	108
<i>Pituitæ morbi.</i>	ibidem
<i>Pituitosi homines hominis laus.</i>	108
<i>Pituitæ salsa noxia.</i>	110
<i>Pituita salsa.</i>	110
<i>Pituita vitrea.</i>	110
<i>Pituita dulcis.</i>	109
<i>Policleti regula.</i>	30
<i>Pollionis scita sententia.</i>	68
<i>Pollutio vnde ac seminis effluxus.</i>	107
<i>Porracea & prasina bilis.</i>	125
<i>Pransi ieiunij erectiores.</i>	5
<i>Præpostera capitis rasura.</i>	116

INDEX.

<i>Primordia hominis.</i>	24.
<i>Proverbij origo obesa & emanata naris.</i>	108
<i>Proverbium non mouenda noxia.</i>	115
<i>Proverbium in ignauos.</i>	41
<i>Proverbium rusticum.</i>	50
<i>Proverbium in rubenti barba homines.</i>	122
<i>Proverbium ab artifice & materia.</i>	94
<i>Proventus hortensis.</i>	61
<i>Pubertas.</i>	26
<i>Pueritia.</i>	26
<i>Pueri & senes obliuiofi sed diuerfa ratione.</i>	113
<i>Pueri non domandi inedia.</i>	25
<i>Pueri victum humidum exigunt.</i>	45
<i>Pueri & senes inter se contraria.</i>	74
<i>Pueri & ebrij cur somnolenti.</i>	53
<i>Pulmo & lingua conceptus denunciant.</i>	132
<i>Purè sanguinei stultitia perfusi.</i>	91
<i>Putredini obnoxij calidi & humidi.</i>	98
Q.	
<i>Quadruplator.</i>	54
<i>Quando vomendum.</i>	51
<i>Quatuor virrutes Cardinales.</i>	8
<i>Quatuor pituitæ species & effectus.</i>	109
<i>Quatenus aliquid optandum.</i>	127
<i>Quæ aluum solvunt.</i>	66
<i>Quæ aluum leniant.</i>	99
<i>Quæ spleneticis vsui.</i>	129
<i>Quæ animantia esui salubriora.</i>	105
<i>Quæ</i>	

INDEX.

<i>Quæ spiritus vitiant.</i>	7
<i>Quæ spiritus foueant.</i>	eodem
<i>Quæ sanguinis feruorem temperant.</i>	45
<i>Quæ forma ac figura humidis.</i>	75
<i>Quem victum exigant humidi.</i>	eodem
<i>Quæ præter Venerem ficcis noxia.</i>	69
<i>Quæ valetudini officiunt.</i>	26
<i>Quæ somniant bituitosi.</i>	106
<i>Quæque pars suum temperamentum obtinet.</i>	75
<i>Quæ opilationem discutiant.</i>	99
<i>Quæ partes pituitæ obnoxia.</i>	110
<i>Quæ vis lumbos incitet.</i>	76
<i>Quid crines eliciat.</i>	38
<i>Quid sanitas.</i>	eodem
<i>Quid morbus.</i>	eodem
<i>Quid valetudinem fulciat.</i>	1
<i>Qui pisces diu viuunt mari exempti.</i>	57
<i>Qui sapor humori melancholico.</i>	128
<i>Quid concoctionem perficiat.</i>	4
<i>Quid luxus efficiat.</i>	9
<i>Quid spiritus sanctus in nobis efficiat.</i>	22
<i>Quid ætas.</i>	26
<i>Qui profunde dormiant.</i>	ibidem
<i>Quibus mors placida.</i>	89
<i>Quid studiosis faciendum.</i>	48
<i>Quis somnus sanguineus.</i>	90
<i>Quid denotet capitis crebra morio.</i>	93
<i>V 2</i>	<i>Quid</i>

INDEX.

<i>Quid voce robusta efficiat.</i>	41
<i>Quid nos à pietate abducatur.</i>	71
<i>Quid loquelam restituat.</i>	119
<i>Quid somnus.</i>	52
<i>Quid belgis droesem in musto.</i>	128
<i>Qui ægre excitentur.</i>	53
<i>Qui cito excitentur.</i>	53
<i>Quod discrimen inter sanguineos & cholericos.</i>	94
<i>Quomodo memoria instauranda.</i>	65
<i>Quomodo dæmoni cogitationes pateant.</i>	21
<i>Quos morbos catarribus pariat.</i>	104
<i>Quur mortuus viuentē ponderosior ac grauior.</i>	5
<i>Quur pueri imberbes.</i>	37
<i>Quur Angli florido colore.</i>	44
<i>Quur viri fœminis prudentiores.</i>	75
<i>Quur in initio somni somnia non percipiuntur.</i>	90
<i>Quur sanguine abstinendum præceperit Moyses.</i>	85

R.

<i>Rapa spiritus visorios instaurat.</i>	118
<i>Ratio cur pueri anteaكتورum memores.</i>	114
<i>Ratio quur homines subito coloris speciem exuant.</i>	88
<i>Rei gestæ narratio.</i>	36
<i>Reipublicæ forma.</i>	10

Relaxa-

INDEX.

<i>Relaxatio animi.</i>	71
<i>Rerum natura spiritu diuino perfusa.</i>	59
<i>Res non naturales.</i>	42
<i>Rethorica popularis.</i>	49
<i>Rusticatio laudata.</i>	49
<i>Ruta in fœminis Venerem acuit in viris extin-</i> <i>guit.</i>	76

S.

<i>Salua & sudor ex humoribus vires conci-</i> <i>piunt.</i>	83
<i>Salubris admonitio.</i>	34
<i>Salutare consilium.</i>	10
<i>Samsonis virtus.</i>	40
<i>Sanguinis feruor cum musto comparatur.</i>	93
<i>Sanguinei ad cœlibatum parum idonei.</i>	100
<i>Sanguinis vis in cōstituenda animi natura.</i>	91
<i>Sanguinis natura.</i>	82
<i>Sanguis qua mensura dilui debeat alijs humo-</i> <i>ribus.</i>	95
<i>Sanguis & spiritus vitæ thesaurus.</i>	51
<i>Sapiens metu concutitur.</i>	89
<i>Sanguis non temere detrahendus.</i>	85
<i>Sanguinei non acerbi.</i>	95
<i>Sanguini ceteri humores immixti.</i>	83
<i>Sanguis ad luxum incitat.</i>	96
<i>Sanguis alijs humoribus utitur ad formandos</i> <i>mores.</i>	94
<i>Sanguinis utilitas.</i>	85

INDEX.

Sanguis lactis materia.	103
Sanguis tenuis quid efficiat.	12
Sanguinei hominis varij mores.	96
Sanguis crassus quid efficiat.	12
Sanitas auro potior.	2
Sanitas memoriæ robur.	115
Sani ne medicamentis assuescant.	eodem
Satietas vitanda.	50
Scipioni arundineo inniti.	135
Securitas hominis christiani vnde.	127
Semen corruptum quid noxæ adferat.	100
Semen quid.	100
Seminis et sanguinis natura.	24
Seminis efficacia.	82
Senectus.	27
Senectus prematura.	62
Senes et pueri cur obliuiosi.	15
Senes siccæ naturæ conditione humidæ.	84
Senium quid sit.	25
Seueri vino ex hilarescunt.	130
Sicci astricta, humidilaxa aluo.	73
Signa affectus cerebri.	134
Signa calidi corporis.	35
Signa cellapsæ valetudinis.	11
Simile ab arescentibus folijs.	88
Simile à lignis virentibus accensis.	110
Simile à cereis ac funalibus.	119
Simile ab elixatio animalium pedibus.	128
	simile

INDEX.

Simile à bainulis.	133
Simile à consensu connubiali.	70
Simile à pestifero halitu.	20
Simile à rigido corio.	69
Simile ab arborum & agrorum cultura.	127
Simile ab agris vel humidis vel siccis.	74
Simile à collapsis ædibus.	87
Simile à lignis virentibus.	9
Simile à re fluida.	3
Simile à rebus ignitis.	81
Simile à salsugine conspersis.	39
Simile à saginandis pecoribus.	125
Simile à cervisia & olei colore.	120
Simile ab agilitate apum.	121
Simile ab hominum moribus.	46
Simile ab igne & carbonibus deflagratis.	126
Simile à madido homine.	111
Simile à cultura agri.	44
Simile ab ædibus & vestimentis situ obdu- ctis.	98
Simile ab herbarum mistura.	29
Simile à remotissimis visceribus.	20
Simile à cloacis domesticis.	133
Simile à satis.	24
Simile à gallina quæ pullos fouet.	19
Simile ab ignitis.	eodem
Simile à terra & semine.	39
Simile à vitro & candente ferro.	14

INDEX.

Simile ab equis macilentis.	64
Simile ab ignis agitatione.	130
Simile ab argilla.	72
Simile à fumosis edibus.	132
Simile à ferri ac chalibis natura.	113
Simile à florum & herbarum artificio.	95
Simile à vasculis distillaticys.	103
Simile ab acerbo villo.	128
Simile à diluto vino.	4
Simile à feruenti aqua & oleo.	73
Simile ab arborum putatione.	125
Si morbi formidabiles ergo & mors.	62
Simulatores in conuiujs.	53
Synochus seu continens febris.	98. 97
Situs in cibis.	106
Socordes qui.	131
Soli, humor Lunæ comparatur.	73
Solitarij apoplexiæ obnoxij.	58
Somnia diuinitus immissa.	91
Somnus biliosis utilis.	124
Somnus in quem vsus.	91
Somnus octo horarum.	53
Somni utilitas.	68
Somni commoditates.	52
Somnus & vigilia.	52
Spadix color qui.	33
Spiciens color à spica vel culma ordeï.	105
Spiritus Domini.	18

spiri-

INDEX.

<i>Spiritus puri quid efficiant.</i>	7
<i>Spiritus.</i>	6
<i>Spiritus quid.</i>	7
<i>Spirituum origo.</i>	8
<i>Spiritus vt se per corpus diffundat.</i>	14
<i>Spiritum aquis incumbere quid sit.</i>	18
<i>Spiritus naturæ.</i>	18
<i>Splen vnderisum moneat.</i>	130
<i>Splen cur lætitiæ causa.</i>	132
<i>Splen fisco assimilatur.</i>	129
<i>Splen mentem obnubilat.</i>	132
<i>Splenis morbi.</i>	133
<i>Splen agilitati officit.</i>	129
<i>Splenis vsus & natura.</i>	129
<i>Splenem non posse adimi.</i>	129
<i>Studiosi melancholiæ expositi.</i>	128
<i>Sua cuiq; natura exploranda.</i>	5
<i>Sudandi modus.</i>	97
<i>Sudor Britannicus vnde nomen indeptus.</i>	97
<i>Sudoriferus morbos in belgica quando.</i>	97
<i>Sudor Anglicus ephemeræ febris species.</i>	97
<i>Superstitio.</i>	22
<i>Supinus decubitus nocentissimus.</i>	54
<i>Suspecti anobarbi.</i>	122

T.

<i>Temeraria audacia.</i>	40
<i>Temporum anni & ætatum comparatio.</i>	27
<i>Temperamenta mutationi obnoxia.</i>	84

INDEX.

Temperantia quid efficiat.	56
Temperamentum quid.	28
Temulentia balbutiant.	104
Tenesmus quid.	111
Terebinthinae efficacia.	67
Terebinthina in liquorem redacta, poculenta fit.	68
Terebinthinae preparatio.	68
Tetrici quando festini.	4
Tetrici assuescant sodalitijs.	130
Themistoclis ingenium.	122
Themistocles obliuionem quare optauerit.	115
Thimon osor hominum.	134
Tibicinis vita.	96
Traianus Caesar.	129
Tranquillitas.	56
Tria saluberrima.	6

V.

Variæ genera exercitationis.	48
Vecordes qui.	131
Vena non temere incidenda.	51
Venenata herba.	58
Veneris moderatio.	41
Veneris incommoda.	50
Veneris incommoda.	99
Veneris moderatio.	100
Venus corpus eneruat.	113
Venus æstate viris noxia.	75
Vera	

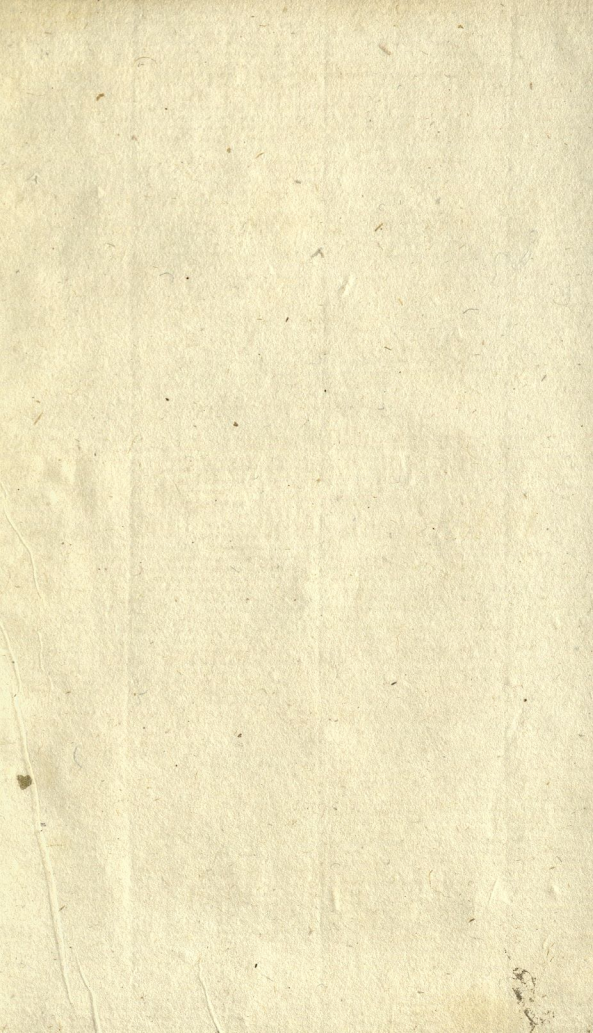
INDEX.

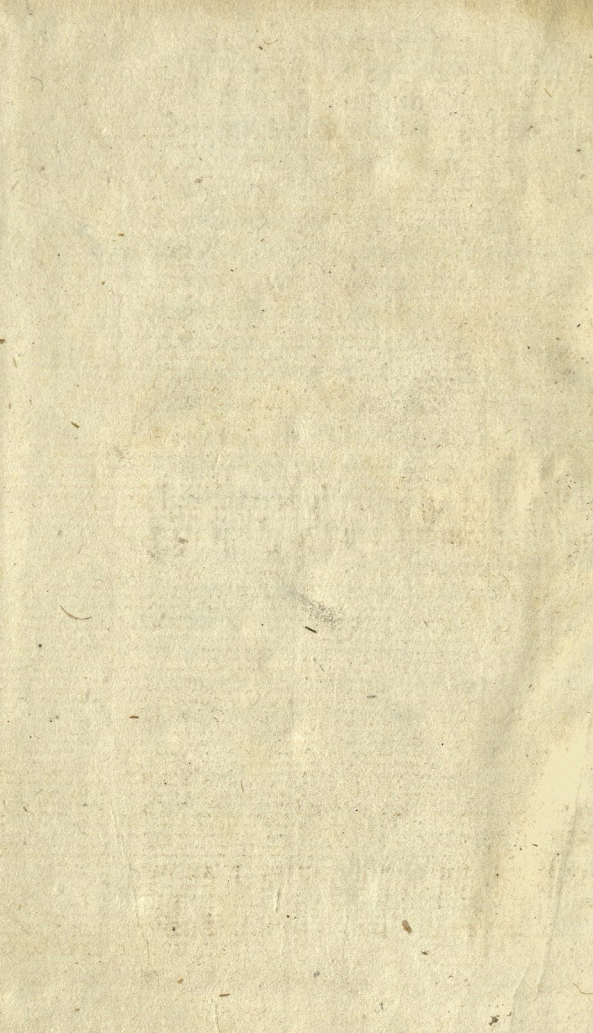
<i>Vera bona quæ sint.</i>	2
<i>Versicolor species quid designet.</i>	86
<i>Victus plus satis humidus noxius.</i>	76
<i>Vigilia moderationem exigit.</i>	55
<i>Vinum pueris noxium.</i>	45
<i>Vinum minus generosum.</i>	66
<i>Virilis ætas.</i>	27
<i>Virtutibus vitia permixta.</i>	41
<i>Vitalis spiritus.</i>	11
<i>Vitam quid fulciat.</i>	56
<i>Vitellina bilis.</i>	125
<i>Vitiosus cibus naturam deprauat.</i>	25
<i>Vitulini dentes prouerbum.</i>	93
<i>Vituli marini zeebonden.</i>	57
<i>Vna fidelia duos parietes dealbare.</i>	78
<i>Vnctionis usus vetustus.</i>	69
<i>Vnde animorum varietas.</i>	13
<i>Vnde aquilonares feroces.</i>	12
<i>Vnde Belgæ Hispanis similes.</i>	36
<i>Vnde barba & capilli.</i>	35
<i>Vnde capillorum copia.</i>	38
<i>Vnde horror mentis.</i>	17
<i>Vnde in corpore rebellio.</i>	13
<i>Vnde nonnulli morosi.</i>	11
<i>Vnde nigri pili.</i>	35
<i>Vnde petenda tranquillitas.</i>	28
<i>Vnde praua cogitatio.</i>	13
<i>Vnde corporum varietas.</i>	36
<i>Vnde</i>	

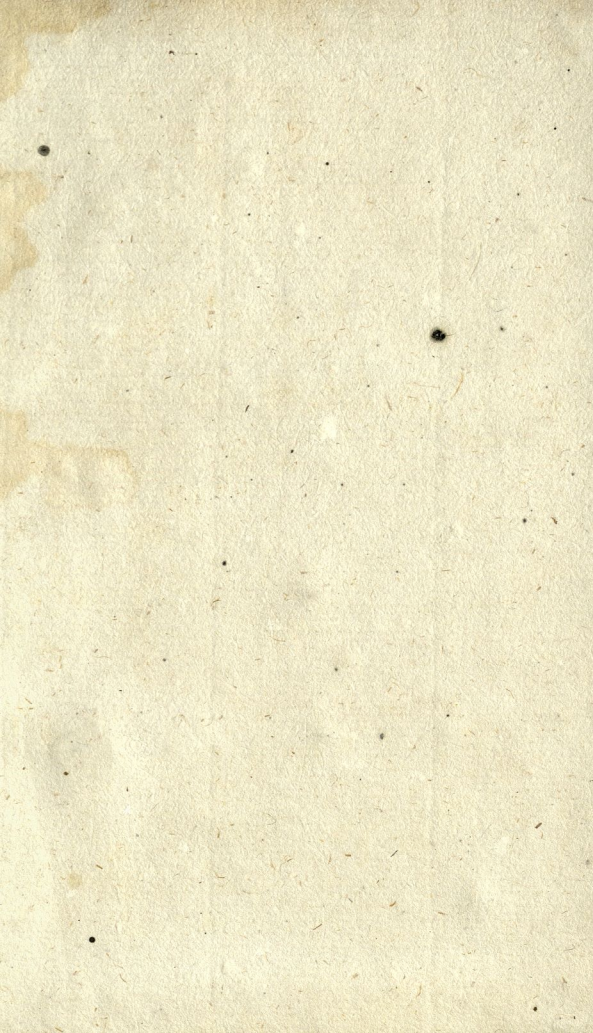
INDEX.

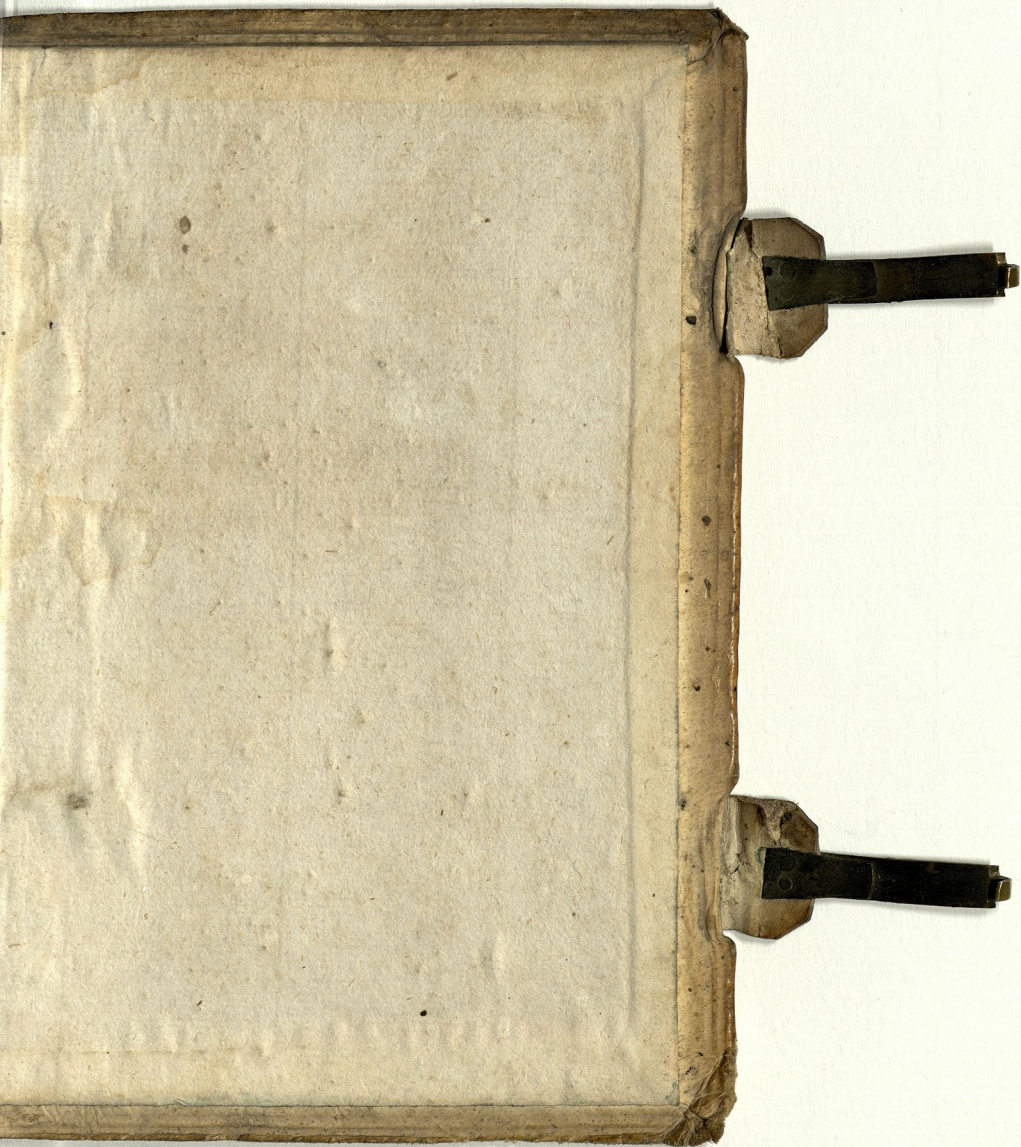
<i>Vnde sterilitas & generandi impotentia.</i>	39
<i>Vnde canicies.</i>	105
<i>Vnde agilitas in pueritia.</i>	92
<i>Vnde venæ & arteriæ oriantur.</i>	85
<i>Vnde flaua cæsaries.</i>	122
<i>Vnde subita canicies.</i>	88
<i>Vnde lingua balbuties & membrorum titubatio.</i>	105
<i>Vnde prauis rutiliorum mores.</i>	123
<i>Vnde tremor in periculis.</i>	89
<i>Vnde naturæ propensio.</i>	95
<i>Vnde color bonus vel malus.</i>	60
<i>Vomitibus quibus noxius.</i>	52
<i>Vomitibus raro prouocandus.</i>	51
<i>Vrinam prouocantia.</i>	66
<i>Vsus effectusq; pituitæ.</i>	103
<i>Vt corpus subsistat.</i>	64
<i>Vt generosi equi explorandi.</i>	49
<i>Vti foro.</i>	95
<i>Vtilis aliquando naturæ mutatio.</i>	5
<i>Vt loquela restituatur apoplecticis.</i>	119
<i>Vt mors non sit formidabilis.</i>	27
<i>Z.</i>	
<i>Zelus absq; Iudicio.</i>	23
<i>Zeno quando festinus.</i>	4

F I N I S.

Studiorum sanitas.
Martii: Vita producenda.
Cine de vita coelitus comparanda
Eiusdem: Epidemiarum Antidot.
Ley: Lemny de Complexionibus
Libri. II.